

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Blízkého východu a Afriky

Dějiny a kultury zemí Asie a Afriky

PhDr. Andrea K u č e r o v á

Státní regulace prostituce v Egyptě (1798-1952).

Aplikace francouzského a britského systému reglementace.

State regulation of prostitution in Egypt (1798-1952).

Application of the French and British system of reglementation.

DISERTAČNÍ PRÁCE

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Eduard Gombár, CSc.

2008

Prohlašuji, že jsem disertační práci vykonala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze 20. ledna 2008

PhDr. Andrea Kučerová

Ráda bych využila této příležitosti k vyjádření poděkování Doc. PhDr. Eduardu Gombárovi, CSc. za ochotné vedení diplomové a disertační práce, Mgr. Štěpánu Macháčkovi, Ph.D. za laskavé přečtení disertační práce a Mgr. Markétě Slezákové za jazykovou úpravu textu.

PhDr. Andrea Kučerová

OBSAH

ÚVOD	6
1. Kritika pramenů a použité literatury.....	8
a) Francie.....	8
b) Velká Británie.....	10
c) Egypt.....	12
2. Úvodní slovo k přístupu státu k prostituci.....	17
a) Reglementace.....	18
b) Abolicionismus.....	19
c) Prohibice.....	20

I. FRANCIE

Úvod.....	21
1. Prostituce a stát.....	24
a) Počátky reglementace - první polovina 19. století.....	24
J. B. Parent-Duchâtelet.....	33
b) Abolicionisté a kritika reglementace - druhá polovina 19. století.....	38
c) Neoreglementace - první polovina 20. století.....	44
2. Prostitutky.....	48
a) Život prostitutek.....	48
b) Nevěstince.....	54
c) Pohlavní choroby.....	69
Závěr.....	75

II. VELKÁ BRITÁNIE

Úvod.....	78
1. Prostituce a stát.....	82
a) Cesta k zavedení reglementace.....	82
b) Zavedení reglementace (1864-1886).....	87
c) Odpůrci reglementace.....	92
Národní asociace.....	92

Ženská národní asociace a Josephine Butlerová.....	95
d) Zrušení zákonů - konec reglementace	104
2. Prostitutky	110
a) Život prostitutek.....	110
b) Ohniska prostituce	113
b) Pohlavní choroby.....	117
Závěr	122

III. EGYPT

Úvod.....	124
1. Prostituce a stát	127
a) Období regulace a kontroly prostituce (1882-1949).....	127
b) Cesta k zákazu prostituce (1920-1951)	136
2. Prostitutky	145
a) Život prostitutek.....	145
b) Ohniska prostituce	159
c) Nevěstince.....	162
d) Pohlavní choroby.....	169
Závěr	175

ZÁVĚR	177
--------------------	-----

SEZNAM LITERATURY

1. Prameny	180
a) Zákony	180
b) Oficiální zprávy	183
c) Dobové monografie	183
d) Cestopisy, memoáry a jiná dobová beletrie.....	184
e) Kroniky	186
f) Encyklopedie.....	186
2. Literatura.....	187

ABSTRAKT	197
-----------------------	-----

ÚVOD

Navzdory tomu, že prostituce představuje velmi aktuální a dodnes nevyřešený celosvětový problém, nepatří dějiny prostituce mezi častá a zvláště respektovaná historická témata. V arabském prostředí je neobliba podobných témat daná přílišným akcentem na moralizování společnosti a tabuizováním sexuálních témat (patrně zejména u homosexuality), v Evropě jsou zase dějiny prostituce, jak velmi trefně poznamenala Milena Lenderová, stále vnímány jako „jisté zpestření příliš vážné historie, jako problém, který snad do historie ani nepatří, jako snůška pikanterií určená k pobavení a rozptýlení čtenáře, jako zanedbatelný a drobný výsek minulosti“.¹ Opak je však pravdou. Prostituce je nedílnou součástí sociálních a kulturních dějin každého státu. Svět „prodejné lásky“ vždy neodmyslitelně patřil do prostředí sociální subkultury, tzv. marginálního světa lidí žijících na okraji společnosti. Byl to svět lichvářů, pouličních prodavačů, žebráků, bezdomovců, žonglérů, herců, akrobatů, kouzelníků, hudebníků, zpěváků, tanečníků, obchodníků s otroky, alkoholem a omamnými látkami a jiných „nepopulárních řemesel“.² Tato subkultura spoluvytvářela určitý obraz společnosti v dané době a právě z tohoto důvodu by nemělo být téma prostitutek v dějinách opomíjeno nebo zjednodušováno hledáním senzací a pikanterií. Snahy o vymýcení prostituce vedly společnost již po dlouhá staletí k hledání různých represivních nebo kontrolních prostředků a metod, jejichž úspěšnost i neúspěšnost mohou v současné době pomoci při hledání efektivního přístupu k prostituci a při snaze vyrovnat se s problémem pohlavních chorob.

V moderní evropské historii byl sváděn nekonečný souboj o správný přístup k problematice prostituce. Od konce 18. století se ve Francii začal vyvíjet zcela specifický systém státní kontroly prostitutek, který se vyznačoval jejich policejní registrací a zdravotní kontrolou. Tento systém tzv. reglementace prostituce se ve Francii v průběhu první poloviny 19. století plně prosadil a následně byl přijat i některými dalšími evropskými státy. V šedesátých letech 19. století tak učinila Velká Británie, která reglementaci zavedla v osmdesátých letech 19. století i v Británii okupovaném

---

¹ Lenderová, Milena. *Chytila patrola aneb Prostituce za Rakouska i republiky*. Praha, 2002, s. 11.

² Nieuwkerk, Karin van. *“A Trade Like Any Other.” Female Singers and Dancers in Egypt*. Austin, 1995, s. 3-10.

Egyptě. V této době však Velká Británie musela pod tlakem ostré kritiky ze strany odpůrců reglementace systém státní kontroly prostituce na britském území zrušit. Z tohoto důvodu je nutné se ptát, proč Velká Británie zaváděla na okupovaném území systém kontroly prostituce, od kterého byla ve stejné době donucena ustoupit. Cílem předkládané disertační práce je tedy zmapovat cestu, kterou se systém státní kontroly prostituce vydal napříč evropskými státy, popsat, jak se z Francie dostal prostřednictvím Velké Británie až do Egypta, a zachytit společenskou atmosféru, která zavádění regulace prostituce v jednotlivých zemích provázela.

Práce je rozdělena do tří širších oddílů, z nichž první je věnován Francii, která stála u zrodu zmíněného kontrolního systému na konci 18. století, druhý Velké Británii, která francouzský způsob státní kontroly prostituce přejala v šedesátých letech 19. století a sehrála v této práci roli prostředníka, a nakonec třetí Egyptu, který se s prvními náznaky reglementace seznámil již během krátké francouzské expedice na konci 18. století a o necelých sto let později byl britskou koloniální správou donucen přijmout státní kontrolu prostituce podruhé, tentokrát již v ustálené podobě. Tato práce si klade za cíl zachytit vývoj systému reglementace od jeho raných počátků až do doby, kdy byl již jako ucelený systém aplikován v zemi se zcela odlišným kulturním a sociálním prostředím.

Kapitoly všech tří oddílů mají jednotnou strukturu, aby co možná nejnázorněji ilustrovaly problematiku prostituce v jednotlivých zemích. První část každého oddílu sleduje, jakým způsobem se stát vyrovnával s výskytem prostitutek na ulicích, jakým způsobem se snažil řešit problém šíření pohlavních chorob mezi obyvateli a jak a v čem se postoj státu k prostituci ve zmíněném období a státu měnil. Druhá část oddílů pak usiluje o hlubší pohled do života prostitutek; odklání se od vnějšího pohledu na zmíněný systém a zaměřuje se přímo do nitra společnosti prostitutek. Pozornost je proto věnována každodennímu životu prostitutek na ulicích a v nevěstincích, pod jejichž střechou se trh s prostitucí během reglementačního období soustřeďoval. V neposlední řadě se práce věnuje rovněž osobám, které žily z příjmů prostitutek, tedy kuplířům a kuplířkám, majitelům a majitelkám nevěstinců či jejich přísluhovačům. Vzhledem k tomu, že prostituce výrazným způsobem přispívala k šíření pohlavních chorob a souvisela s ní mravnostní, násilná i majetková kriminalita, byla pozornost věnována také negativním jevům, které provozování prostituce provázely.

1. Kritika pramenů a použité literatury

a) Francie

Základním pramenem ke studiu problematiky prostituce ve Francii v 19. století je rozsáhlá práce *De la prostitution dans la ville de Paris* od významného hygienika a předního odborníka na otázky spjaté s problematikou prostituce Alexandra Jean Baptist Parent-Duchâteleta (1790-1836), vydaná poprvé v roce 1836.³ Studie měla ve vědeckých kruzích okamžitý úspěch. Pro svůj vědecky exaktní přístup si Parent-Duchâtelet získal vysoké renomé a jeho tvrzení byla na dlouhá desetiletí přijata jako nezpochybnitelná dogmata.⁴ Dokladem toho je fakt, že až do sedmdesátých a osmdesátých let 19. století, kdy začala sílit kritika státem tolerované prostituce, nebyla o této problematice publikována žádná zásadní studie.⁵

Tematika prostituce se objevovala hojně i v literárním zpracování. Obraz oklamané svobodné matky, která byla bídou donucena k provozování prostituce, aby uživila svou dceru, se objevil v rozsáhlé románové skladbě *Bídníci* od Victora Huga (1802-1885).⁶ Vřelý vztah k prostitutkám a nevěstincům projevoval ve svých četných povídkách z prostředí „lehkých žen“ také Guy de Maupassant (1850-1893). Prvním dílem, kterým Maupassant pronikl na veřejnost, byla povídka *Kulička* o dobromyslné prostitutce, která zosobňovala francouzskou hrdost a nevoli podlehnout Prusům během francouzsko-pruské války v roce 1870.⁷ Maupassantova fascinace světem prodejných dívek je zřetelná zvláště v povídce *Salón pani Tellierové*, ve které autor soucitně vylíčil

---

³ Parent-Duchâtelet, Alexandre Jean Baptiste. *De la prostitution dans la ville de Paris*. Paris: J. B. Baillière, 1836; 3. edice, Paris: J. B. Baillière, 1857.

⁴ Harsin, Jill. *Policing Prostitution in Nineteenth-Century Paris*. New Jersey: Princeton University Press, 1985, s. 99-103.

⁵ Ještě na konci 19. století se William Sanger vyjádřil o uvedené studii jako o nejlepší práci věnované problematice prostituce, srov. Sanger, William W. *History of Prostitution: It's Extent, Causes, and Effects throughout the World*. New York: The American Medical Press, 1895, s. 153. Přitom k dalším významným studiím vydaným v období sedmdesátých let 19. století patří například monografie od Charles-Jerôme Lecoura *La prostitution à Paris et à Londres, 1789-1871*, vydaná v Paříži v roce 1872, nebo studie od Yves Guyota *La prostitution*, vydaná rovněž v Paříži v roce 1882, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 18.

⁶ Hugo, Victor. *Bídníci*. Přel. Zdeňka Pavlousková, Praha: Odeon, 1975.

⁷ Maupassant, Guy de. *Kulička*. Přel. Luděk Kárl, Praha: Odeon, 1968.

Maupassant, Guy de. *Slečna Fifí a jiné povídky*. Přel. Luděk Kárl, Miroslav Drápal a Miroslav Jirda, Praha: SNKLU, 1961.

život prostitutek v nevěstinci. Zájem Maupassanta o prostitutky a nevěstince však přesahoval uměleckou inspiraci a z častých návštěv nevěstinců si kromě vzrušení odnesl i nakažení syfilidou.⁸

Na hony vzdálené romantickému pohledu na život prostitutek Victora Huga se jeví soukromé dopisy o generaci starších intelektuálů a známých návštěvníků pařížských nevěstinců Gustava Flauberta (1821-1880) a Maxima du Campa (1822-1894), kteří strávili v náručí prostitutek podstatnou část svého života. Jejich pohled na ženskou sexualitu byl deformován směsí opovržení, pocitu nadřazenosti a pudové vášně k prodejným ženám.⁹ Podobný pohled mužské dominance je cítit i z obrazů Edgara Degase (1834-1917). Zobrazované ženy se na Degasových obrazech objevovaly často v ponižující pozici, např. nahé při intimní hygieně nebo jako služebné. Vedle prostitutek postávajících na ulici nebo obnaženě polehávajících v nevěstincích zobrazoval také tanečnice, zpěvačky, švadleny, kloboučnice a pradleny, tj. vedlejší profese žen, které se většinou živily rovněž prostitucí.¹⁰

V roce 1880 se stal bestsellerem Zolův román o prostitutce Naně. Émile Zola (1840-1902), kterého výrazně inspirovala teorie dědičnosti, přenesl do svého příběhu o známé pařížské kurtizáně představu o zákonitostech v evoluci a ve své tvorbě využil i znalosti pozitivní společenské teorie. Román líčí život dívky, které výchova a rodinná situace předurčily život pařížské prostitutky. Přestože se Nana snažila proniknout prostitucí do vysoké společnosti, opovrhovala mravní zhýralostí pařížské smetánky. Svou zášť k předstírané uhlazenosti aristokratické společnosti, kterou podle Zoly zdědila po svých předcích, soustředila na bohaté milence, které záměrně přiváděla na mizinu. Mstila se za to, v jaké chudobě prožila dětství, a činilo ji rozkoš bohaté pány ponižovat. Postavou dominantní Nany Émile Zola podkopal tradiční pojetí ženské a

---

⁸ Maupassant, Guy de. *Salon paní Tellierové*. Přel. Otakar Šimek, Praha: nakl. Jos. R. Vilínek, 1925. Téma prostitute se objevilo i v řadě dalších povídek, např. povídce Yvetta, Hrobničky, Lůžko 29.

⁹ Bernheimer, Charles. *Figures of Ill Repute. Representing Prostitution in Nineteenth-Century France*. Durham and London: Duke University Press, 1997, s. 129-156; Steegmuller, Francis. *Flaubert in Egypt: A Sensibility on Tour. A Narrative Drawn From Gustave Flaubert's Travel Notes & Letters*.

¹⁰ Bernheimer, Ch., c. d., s. 157-195.

Operní zpěvačky a divadelní herečky byly vybírány dokonce spíše podle sexuální přitažlivosti než na základě pěveckého či hereckého talentu. Foyer budovy opery plnilo podobnou funkci jako přijímací salon v nevěstinci, kde se zákazníci seznamovali s nabízenými ženami. Podobný motiv se objevil i v románu Nana od Émile Zoly. Prostitutka Nana zde byla přijata do divadla pouze pro svou smyslounou přitažlivost, přestože neuměla hrát ani zpívat, srov. Zola, É., c. d.

mužské role ve společnosti. Nana již nebyla zranitelnou a pokornou ženou, obětí mužské dominance, ale naopak sama řídila osudy jiných.¹¹

Strach z ženské sexuality, který se odrážel v kresbách a románech francouzských umělců v 19. století, se stal hlavním tématem monografie *Figures of Ill Repute* současného autora Charlese Bernheimera, který studoval obraz prostitutek v dílech Honoré de Balzaca, Émila Zoly, Edgara Degase, Gustava Flauberta aj.¹² Z dalších současných historiků zabývajících se rovněž tématem prostituce ve Francii v 19. století a v první polovině 20. století je nezbytné jmenovat Jill Harsinovou, která ve své studii *Policing Prostitution in Nineteenth-Century Paris* detailně zachytila zrod moderní reglementace ve Francii, životní podmínky prostitutek a katastrofální následky nerovnoprávného postavení žen v Paříži ve výše uvedeném období.¹³

Neméně zajímavou prací je rovněž monografie *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850* od Alaina Corbina, která z časového hlediska navazuje na monografii Jill Harsinové a doplňuje ji o významné období první poloviny 20. století. Vlivem sílící kritiky odpůrců státní regulace prostituce ve Francii bylo totiž nutné během první poloviny 20. století podrobit systém reglementace nevyhnutelným změnám, které životnost tohoto způsobu kontroly nakonec prodloužily až do poloviny 20. století.¹⁴

b) Velká Británie

Systém státní kontroly prostituce pronikl do Velké Británie v druhé polovině 19. století. Hlavním zastáncem zavádění státní kontroly prostituce podle francouzského vzoru byl známý venerolog William Acton (1813-1875), jehož nejslavnější publikací se stala kniha *Prostitution, Considered in its Moral, Social and Sanitary Aspects, in London and Other Large Cities, with Proposals for the Mitigation and Prevention of Its Attendant Evils*, kterou vydal v Londýně v roce 1857. William Acton si získal v londýnských

---

¹¹ Zola, Émile. *Nana*. přel. Miroslav Jirda, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965.

¹² Bernheimer, Charles. *Figures of Ill Repute. Representing Prostitution in Nineteenth-Century France*. Durham and London: Duke University Press, 1997.

¹³ Harsin, Jill. *Policing Prostitution in Nineteenth-Century Paris*. New Jersey: Princeton University Press, 1985.

¹⁴ Corbin, Alain. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*. Massachusetts, London: Harvard University Press, 1990.

lékařských kruzích podobné renomé jako Parent-Duchâtelet v Paříži. Podobně jako Duchâteletova *De la prostitution dans la ville de Paris* byla Actonova *Prostitution, Considered in its Morals* považována dlouhou dobu za nezpochybnitelnou. Kniha se dočkala dalších vydání v roce 1870 a o necelých sto let později v roce 1968.¹⁵

Současně se zavedením reglementace vzniklo ve Velké Británii hnutí požadující okamžité zrušení státní kontroly prostituce. Rušná atmosféra vyvolaná zrodem feministického a protireglementačního hnutí dala vznik mnoha publikacím. Zajímavým zdrojem informací o životě a zásluhách hlavní protagonistky hnutí za zrušení reglementace Josephine Butlerové se stala kniha její současnice a feministky Millicent Garret Fawcettové (1847-1929), která se společně s Butlerovou zasloužila o překonání některých společenských bariér na konci 19. století a na počátku 20. století.¹⁶

Pokud se týká současného studia prostituce ve Velké Británii, je nutné jmenovat monografii Judith Walkowitzové *Prostitution in Victorian Society: Women, Class, and the State*, ve které se autorka rovněž zabývá krátkým obdobím, kdy byla ve Velké Británii aplikována reglementace prostituce. Autorka pro tento účel srovnává policejní, administrativní a další archívni dokumenty a zasazuje problematiku prostituce do politického a sociálního kontextu.¹⁷ Z dalších autorů, zabývajících se problematikou prostituce ve Velké Británii v 19. století, lze uvést Marthu Viciniusovou, která editovala knihu *Suffer and Be Still, Women in the Victorian Age*, Mynu Trustramovou, Erica Trudgilla nebo Reaye Tannahilla.¹⁸

Vzhledem k tomu, že hnutí za zrušení státní regulace prostituce ve Velké Británii vzniklo vlastně současně se zavedením tohoto systému a bylo natolik provázané s rodícím se feministickým hnutím, je nezbytné studovat problematiku prostituce také

---

¹⁵ Acton, William. *Prostitution*. London: Macgibbon & Kee Ltd., 1968 [1857].

¹⁶ Fawcett, Millicent G. a Turner, E. M. *Josephine Butler. Her Work and Principles, and their Meaning for the Twentieth Century*. London: The Association for Moral & Social Hygiene, 1927. O životě významných ženských osobností viktoriánského období viz rovněž Longford, Elizabeth. *Eminent Victorian Women*. New York: Alfred A. Knopf, 1981.

¹⁷ Walkowitz, Judith R. *Prostitution and Victorian Society. Women, Class, and the State*. London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press, 1980.

¹⁸ Vicinus, Martha (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*. Bloomington and London: Indiana University Press, 1972; Trudgill, Eric. *Madonnas and Magdalens: The Origins and Development of Victorian Sexual Attitudes*. New York : Holmes & Meier, 1976; Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*. In: H. J. Dyos and Michael Wolff (eds.). "The Victorian City: Images and Realities." Vol. 2, London, Boston: Routledge & Kegan Paul, 1973; Trustram, Myna. *Prostitution and Venereal Disease*. In: „Women of the Regiment. Marriage and the Victorian army“. London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press, 1984; Tannahill, Reay. *Sex in History*. New York: Stein and Day, 1982.

v souvislosti s hnutím za zavedení volebního práva či vyššího vzdělání pro ženy a jinými aspekty feminizmu druhé poloviny 19. století. Této tematice se ve svých monografiích věnují Susan Kingsley Kentová, Deborah Epstein Nordová, Gisela Bocková či Lynn Abramsová.¹⁹

c) Egypt

Bohatým a značně zábavným pramenem o Egyptě v 19. století jsou cestopisy a memoáry zahraničních cestovatelů, státníků a jiných osob, které různé osudy přivedly do Egypta. Postřehy, reflexe a příběhy těchto lidí pomáhají utvořit si živější představu o dané době a poskytují poznatky, které se v jiných pramenech neobjevují. V tomto ohledu představovaly bohatou pokladnici zpráv o prostitutkách, tanečnicích a zpěvačkách z 19. století dobové cestopisy a memoáry autorů Johna Lewise Burckhardta, Edwarda Williama Lanea, Stanleyho Lane-Poola, Elizabeth Butlerové, Lucie Duff-Gordonové, Charlese Godfreye Lelanda, Gerarda de Nerval a Jamese Augusta St. Johna.²⁰ V memoárech Thomase W. Russela paši, který od roku 1902 až do roku 1946 působil ve státní správě Egypta, z toho od roku 1918 ve funkci ředitele káhirské policie, jsou hodnotné zejména poznámky o káhirském podsvětí a neúnavném boji autora s prostitutkami.²¹ Navzdory vzrušujícím, překvapivým a humorným zprávám, které cestopisy a memoáry přinášejí, vyžaduje práce s tímto druhem pramenného materiálu obezřetný kritický přístup, neboť se jedná o osobní zkušenosti a subjektivní pohled lidí,

---

¹⁹ Kent, Susan Kingsley. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*. Princeton: Princeton University Press, 1987; Nord, Deborah Epstein. *Walking the Victorian Streets. Women, Representation, and the City*. Ithaca, London: Cornell University Press, 1995; Abrams, Lynn. *Zrození moderní ženy. Evropa 1789-1918*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005; Bock, Gisela. *Ženy v evropských dějinách. Od středověku do současnosti*. Praha: nakl. Lidové noviny, 2007.

²⁰ Burckhardt, John Lewis. *Arabic Proverbs; or the Manners and Customs of the Modern Egyptians, Illustrated from their Proverbial Sayings Current at Cairo*. London, 1972 [1830]; Butler, Elizabeth. *From Sketch-Book and Diary*. London, 1909; Duff-Gordon, Lucie, Lady. *Letters from Egypt, 1863-1865*. London, 1865; Duff-Gordon, Lucie, Lady. *Letters from Egypt, 1862-1869*. London, 1969; Lane, Edward William. *Manners and Customs of the Modern Egyptians*. London, New York, 1954 [1842]; Lane-Poole, Stanley. *Cairo. Sketches of its History, Monuments, and Social Life*. London, 1892; Leland, Charles Godfrey. *Egyptian Sketchbook*. London, 1873; Nerval, Gerard de. *The Women of Cairo. Scenes of Life in the Orient*. London, 1929 [1848]; St. John, James Augustus. *Egypt and Nubia, Their Scenery and their People. Being Incidents of History and Travel, From the Best and Most Recent Authorities, Including J. L. Burckhardt and Lord Lindsay*. London, 1845.

²¹ Russel Pasha, Sir Thomas W. *Egyptian Service 1902-1946*. London, 1949.

kteří v Egyptě strávili jen část svého života. Jejich pohled na Egypt, který pro ně představoval zcela odlišný a do té doby nepoznaný svět „exotického Orientu“, byl do značné míry zprostředkován okolím, ve kterém se pohybovali, tedy lidmi z vyšší společnosti, a poznamenán předsudky, se kterými do Egypta přijížděli. Na konci 19. století se Egypt stal destinací již masové turistiky. Namísto romantických cestovatelů, badatelů a spisovatelů z poloviny 19. století začaly do Egypta přijíždět turistické skupiny, které se zde zdržovaly pouze krátkou dobu, a proto vzpomínky těchto cestovatelů již nejsou jako zdroj vhodné.

Pro studium prostituce na konci 19. století a během první poloviny 20. století jsou však zcela zásadním pramenem zákony a jiné legislativní dokumenty vydané v uvedené době, které na problematiku prostituce reagovaly a které přímo reflektovaly postoj státu k prostituci. Soupis prostudovaných zákonů a ostatních legislativních dokumentů je zahrnut v seznamu pramenů v závěru disertační práce.

V průběhu první poloviny 20. století však bylo navíc provedeno několik sociologických výzkumů zaměřených na životní podmínky prostitutek, které jsou rovněž zajímavým a hodnotným pramenem. K známým autorům takových výzkumů patří bezesporu lékař a specialista na venerické choroby Fachrī Mīchāʿil Faradž, jehož zájem o prostituci se odvíjel od jeho profese, tedy zejména od problému pohlavních nemocí. Svou studii o prostituci, vydanou v roce 1924, obohatil Faradž právě o důležité statistické a lékařské informace.²²

V letech 1929-1934 se během svých pochůzek po veřejných domech v Káhiře seznamoval s prostředím prostitutek rovněž sociolog Muḥammad Farīd Džunajdī, jehož kniha *al-Biġāʿ - Baḥṭ ʿilmī ʿamalī* [Prostituce - Vědecký a praktický výzkum] je nedocenitelným zdrojem informací o intimním světě prostitutek.²³ Muḥammad Farīd Džunajdī založil svou studii na rozhovorech s prostitutkami, během nichž se mu podařilo odkrýt tajemný a před veřejností skrytý svět těchto „neřestných“ žen. Zvláště cenný a zajímavý je jeho popis vztahu prostitutky a provozovatelky veřejného domu.²⁴ Přestože byl Muḥammad Farīd Džunajdī stejně jako Fachrī Mīchāʿil Faradž zastánce kriminalizace prostituce, na rozdíl od Faradže je z jeho poznámek patrný hluboký soucit

---

²² Faradž, Fachrī Mīchāʿil. *Taqrīr ʿan intišāri ʿl-biġāʿ wa ʿl-amrādi ʿt-tanāsulja bi ʿl-quṭri ʿl-miṣrī wa baʿdu ʿt-ṭuruq al-mumkin ittibāʿuhā li muḥārabatihā*. al-Qāhira, 1924.

²³ Džunajdī, Muḥammad Farīd. *al-Biġāʿ - Baḥṭ ʿilmī ʿamalī*. al-Qāhira: Maṭbaʿatu ʿn-naṣr, 1934.

²⁴ Džunajdī, M. F., c. d., s. 108-118, 119-140.

s prostitutkami. Muḥammad Farīd Džunajdī se snažil vnímat problematiku prostituce z různých úhlů pohledu, včetně pohledu samotných prostitutek. Z pozice sociologa viděl prostitutky spíše jako oběti nemilosrdného trhu, které musely živit své děti a často i další příbuzné. Pod nuceným úsměvem a lacinou vůní se snažil odkrýt a pochopit skutečnou povahu a pocity těchto žen. Naproti tomu Fachrī Míchā'il Faradž byl lékař, který se s prostitutkami setkával v jejich nejhorších okamžicích v nemocnici, kam chodily často zbídačené a nemocné. Každý den musel navíc čelit otravným pracovním podmínkám v úřadech pro kontrolu prostitutek a nemocnicích, které trpěly nedostatkem pokojů, lékařů, léků a nástrojů. Viděl, že takový způsob boje proti šíření pohlavních chorob je zbytečný. Jeho kritika systému povolené prostituce a pravidelných lékařských vyšetření prostitutek proto vyznívá výrazně ostřeji.²⁵

Velmi aktivním bojovníkem proti šíření pohlavních chorob a velmi plodným autorem o prostituci byl rovněž Muḥammad Nijāzī Ḥatāta, jehož publikace vycházely zejména v padesátých a šedesátých letech 20. století. Jeho kniha *Džarā'imu 'l-biġā' - Dirāsa muqārīna* [Trestné činy spjaté s prostitucí - Srovnávací studie] z roku 1961 byla až donedávna nejrozsáhlejší studií o prostituci v Egyptě v první polovině 20. století.²⁶ Muḥammad Nijāzī Ḥatāta čerpal své znalosti z rozsáhlého výzkumu, který uskutečnil během let 1945-1953. Během výzkumu sbíral a studoval informace o 600 prostitutkách, zatčených policií a Úřadem pro ochranu mravů (*Maktab ḥimājati 'l-'ādāb*) v Káhiře. Své poznatky vložil mimo jiné do četných článků, ve kterých se věnoval životu ve veřejném domě, činnosti mravnostní policie a v neposlední řadě různým formám kriminální činnosti, které trh s prostitucí doprovázely.²⁷

---

²⁵ Faradž, F. M., c. d., s. 44-87.

²⁶ Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *Džarā'imu 'l-biġā' - Dirāsa muqārīna*. al-Qāhira, 1961.

²⁷ Muḥammad Nijāzī Ḥatāta byl v letech 1943-1954 zaměstnán jako inspektor na Úřadu pro ochranu mravů v Káhiře. Své úřední pracovní povinnosti však využil k rozsáhlému výzkumu prostitutek zatčených Úřadem pro ochranu mravů v Káhiře, což dokládá i jeho objemná, níže uvedená publikační činnost:

Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilġā'*. Madžallatu 'l-'amni 'l-'ām, al-madžalla 'l-'arabīja li 'ulūmi 'š-šurṭa, al-'adad 1, 'abril, 1958; Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *al-Biġā' taḥt sitāri 'l-fann*. Madžallatu 'l-'amni 'l-'ām, al-madžalla 'l-'arabīja li 'ulūmi 'š-šurṭa, al-'adad 7, 'uktūbar, 1959; Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *Bajtu 'l-biġā'*. Madžallatu 'l-'amni 'l-'ām, al-madžalla 'l-'arabīja li 'ulūmi 'š-šurṭa, al-'adad 16, janājir, 1962; Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *Makānu 'l-muwāqa'a 'l-džinsīja wa 'ahammījatuhu fī taḥdīdi 'l-mas'ūlīja 'l-džinā'īja*. Madžallatu 'l-'amni 'l-'ām, al-madžalla 'l-'arabīja li 'ulūmi 'š-šurṭa, al-'adad 4, janājir, 1959; Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *Būlīsu 'l-'ādāb...tārīchuhu wa 'amaluhu wa muqawwamātuhu*.

Významný zdroj informací o prostituci představují rovněž oficiální zprávy a studie. V roce 1933 byla vydána „Zpráva o boji proti pohlavním chorobám na území Egypta“, ve které byly shrnuty údaje o šíření pohlavních chorob v letech 1926-1932 a informace o nově založených nemocnicích specializovaných na léčbu venerických nemocí.²⁸ O dva roky později byla vydána zpráva jiné komise, která měla přezkoumat problém regulované a státem povolené prostituce. Zpráva shrnovala poznatky, ke kterým komise došla po několikaletém výzkumu prostituce v Egyptě, a týkala se problémů doprovázejících obchod s prostitucí, jako například šíření pohlavních chorob, obchodu s ženami a dětmi a narušování veřejné morálky. Zpráva představovala první oficiální dokument, který systém reglementace prostituce kritizoval a doporučoval jeho zrušení.²⁹

V letech 1960 a 1961 byly vydány studie Národního úřadu pro sociologická a kriminalistická studia (*al-Markazu 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija*). Přestože se výzkum konal již v době, kdy byla prostituce v Egyptě zakázána, přinesl mnoho zajímavého srovnávacího materiálu. Výzkum prokázal, že navzdory zákazu prostituce v roce 1951 nedošlo ve skutečném životě prostitutek během padesátých let k žádným výrazným změnám.³⁰

Madžallatu 'l-'amni 'l-ām, al-madžalla 'l-°arabija li °ulūmi 'š-šurṭa, al-°adad 5, 'abril, 1959; Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *Zāhiratu 'l-biġā' fi madīnati 'l-Qāhira*. Madžallatu 'l-'amni 'l-°am, al-madžalla 'l-°arabija li °ulūmi 'š-šurṭa, al-°adad 6, jūljū, 1959; Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *al-Biġā' fi 'l-wāqi' wa fi naẓari 'l-qānūn*. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. 'A'mālu 'l-ḥalqa 'l-'ulā li mukāfaḥati 'l-džarima li 'l-Džumhūrīja 'l-°arabija 'l-muttaḥida. al-Qāhira, janājir, 1961.

²⁸ Wizāratu 'd-dāchilija. Mašlahatu 'š-šihḥa 'l-°umūmija. *Taqrīr °an mukāfaḥati 'l-'amrādī 'z-zuharīja bi 'l-quṭri 'l-miṣrī*. al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-'amīrija bi 'l-Qāhira, 1933.

²⁹ The Egyptian Government. *Report of the Comission of Enquiry into the Problem of Licensed Prostitution in Egypt*. Cairo: Government Press, Bulaq, 1935; al-Ḥukūma 'l-malakīja 'l-miṣrīja. *Taqrīr ladžnat baḥṭ mauḏū'i 'l-biġā' al-murachchaṣ bihi bi 'l-quṭri 'l-miṣrī, al-mušakkala bi muqtaḏā qarār madžlisi 'l-wuzarā' aṣ-ṣādir fi 12 'abril 1932*. al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-'amīrija bi Būlāq, 1935.

³⁰ Výzkum byl proveden ve spolupráci s 1055 prostitutkami, které byly zadrženy během jednoho roku od října 1957 do října 1958 Úřadem pro ochranu mravů sídlícím v Káhiře a Gíze. Od března roku 1957 do března roku 1959 vedl výzkum Šabrī Girgis, ředitel oddělení psychiatrie na ministerstvu zdravotnictví, poté se vedení ujal Ḥasan as-Sā'ātī, profesor sociologie na Filozofické fakultě Univerzity °Ajn Šams, který výzkum dokončil. Důležitým členem výzkumného týmu, složeného ze sociologů, psychologů, lékařů, právníků a policejních inspektorů, byl rovněž Muḥammad Nijāzī Ḥatāta, v té době ředitel Úřadu pro ochranu mravů při Ministerstvu vnitra, srov. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *al-Biġā' fi 'l-Qāhira. Maṣḥ idžtimā'ī wa dirāsa 'iklīnikīja*. al-Qāhira, 1961; Manšūrātu

Výsledky uvedených výzkumů a statistické údaje z výročních zdravotních a policejních zpráv jsou nedocenitelným pramenem pro objasnění životních podmínek prostitutek v Egyptě v období platnosti reglementačního přístupu státu k prostituci. Současně je nutné brát v úvahu, že statistické údaje jsou pouze ilustrativní, neboť zcela přesný soupis všech registrovaných a neregistrovaných prostitutek pochopitelně neexistuje. Ve spolupráci jednotlivých úřadů a institucí navíc docházelo k řadě pochybení, což vedlo k častým neshodám v uváděných statistikách. Navzdory tomu vykazují číselné údaje ve statistikách stejné vývojové tendence, takže lze na jejich základě dospět k určitým závěrům.

Z množství uvedených pramenů je patrné, že prostituce byla v Egyptě v první polovině 20. století vnímána jako aktuální problém, jehož řešením se zabývali lékaři, sociologové i vláda. Od roku 1951, kdy byla prostituce zakázána, zájem o prostitutky ve vědeckých kruzích upadal a v současné době se toto téma stalo tabu, o kterém není „vhodné psát“, jak jsem byla osobně upozorněna zaměstnankyní Národního úřadu pro sociologická a kriminalistická studia, který se paradoxně ještě na počátku šedesátých let prostitucí zabýval. Z tohoto hlediska jsou bezesporu významným přínosem do současné egyptské historiografie monografie dvou současných autorů ʿImāda Hilāla a ʿAbdulwahhāba Bakra, kteří se věnují tématu prostituce v Egyptě v 19. století a v první polovině 20. století.

ʿImād Hilāl se ve své knize *al-Baġāʾ fī Miṣr. Dirāsa tāriḫīya idžtimāʿīya* [Prostitutky v Egyptě. Historicko-sociologická studie] zabýval prostitucí v Egyptě od roku 1834 až do roku 1949 a své poznatky čerpal z archívních pramenů, zejména pak soudních a policejních spisů a dobových novin.³¹ Naproti tomu studie *Mudžtamaʿu ʿl-Qāhira ʿs-sirrī (1900-1951)* od ʿAbdulwahhāba Bakra je ve srovnání s prací ʿImāda Hilāla méně přehledná a autor na řadě míst neuvádí pramen, ze kterého informaci čerpal. Z hlediska bohatého statistického pramenného materiálu je však rovněž Bakrova studie velmi přínosná.³² K dalším egyptským autorům zabývajícím se kromě jiných témat také prostitucí v Egyptě je nutné zařadit i Khaleda Fahmyho, jehož práce vycházejí vesměs v angličtině. V souvislosti s prostitucí vyniká zejména článek

---

ʿl-markazi ʿl-qaumī li ʿl-buḥūti ʿl-idžtimāʿīya wa ʿl-džināʿīya. *Baḥṭu ʿl-biġāʿ fī ʿl-Qāhira. Dirāsa ʿiḥṣāʾīya taḥlīlīya*. al-Qāhira, 1960; as-Sāʿatī, Ḥasan. *Muškilatu ʿl-biġāʿ*. al-Qāhira, 1961.

³¹ Hilāl, ʿImād. *al-Baġāʾ fī Miṣr. Dirāsa tāriḫīya idžtimāʿīya (1834-1949)*. al-Qāhira, 2001.

³² Bakr, ʿAbdulwahhāb. *Mudžtamaʿu ʿl-Qāhira ʿs-sirrī (1900-1951)*. al-Qāhira, 2001.

Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century.³³ Kromě zmíněných tří autorů se tématem prostituce v moderních dějinách Egypta žádný jiný ze současných egyptských autorů důkladně nezabývá. Vycházejí pouze různé sociologické práce věnované projevům prostituce a cizoložství v současnosti, z nichž můžeme jmenovat například sociologické studie ʿAbdullāha ʿAbdulḡaniho Ġānima a Muḡammada Šafiqa.³⁴

Ani zahraniční autoři se prostitucí v Egyptě v 19. a 20. století nezabývají. Výjimku představují pouze ti autoři, respektive autorky, které se věnují tématu egyptských tanečnic a zpěvaček. Mezi nimi vyniká monografie Karin van Nieuwkerkové, která vyšla pod názvem *A Trade Like Any Other. Female Singers and Dancers in Egypt*, a případně i kniha *Serpent of the Nile. Women and Dance in the Arab World* od Wendy Buonaventurové, přestože se u poslední jmenované knihy dá leccos vytknout nedostatečnému poznámkovému aparátu.³⁵ Příspěvky k tématu prostituce je možné nalézt i v monografii Judith Tuckerové věnované ženám v 19. století.³⁶ Pro srovnání projevů prostituce v českém prostředí je jistě vhodná kniha Mileny Lenderové o prostituci v českých zemích v dobách rakousko-uherské monarchie a v počátcích Československé republiky.³⁷

2. Úvodní slovo k přístupu státu k prostituci

Přístup k sexuální promiskuitě se v dějinách lidstva měnil. Postoj státu k prostituci vždy závisel na společenských, hospodářských, náboženských a politických podmínkách dané doby. Epochy neomezeného rozmachu prostituce se střídaly s obdobími zákazu a represí, ale navzdory snahám vládní moci proti prostituci nějakým účinným způsobem

---

³³ Fahmy, Khaled. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*. In: Eugene Rogan (ed.). "Outside In. On the Margins of the Modern Middle East." London, New York, 2002; Fahmy, Khaled. *Women, Medicine, and Power in Nineteenth-Century Egypt*. In: Lila Abu-Lughod (ed.). „Remaking Women. Feminism and Modernity in the Middle East“. Princeton, New Jersey, 1998.

³⁴ Ġānim, ʿAbdullāh ʿAbdulḡanī. *al-Baġāʾ wa 'l-biġā': dirāsa sūsijūantrūbūlūdžīja*. al-Iskandarīja, 1990; Šafiġ, Muḡammad. *al-Biġā' dżarīma idžtimā'īja*. Madžallatu kullijati 'd-dirāsāti 'l-ʿuljā. al-ʿadad 2, janājir, 2000.

³⁵ Nieuwkerk, Karin van. "A Trade Like Any Other." *Female Singers and Dancers in Egypt*. Austin, 1995; Buonaventura, Wendy. *Serpent of the Nile. Women and Dance in the Arab World*. London, 1994.

³⁶ Tucker, Judith. *Women in Nineteenth-Century Egypt*. New York, London, New Rochelle, Melbourne, Sydney, 1985.

³⁷ Lenderová, M., c. d.

zasáhnout, žil obchod s erotikou dál, živen stálou poptávkou. Prostituce tak představovala opovrhovaný a stíhaný, ale zároveň nekontrolovatelný živel městské společnosti. Na tomto místě je nutné uvést tři základní typy legislativních přístupů vládní moci k provozování prostituce. Podle evropských i arabských autorů může stát provozování prostituce zcela povolit nebo zaujmout ve vztahu k prostituci jeden ze tří následujících legislativních postojů:³⁸

a) Reglementace

Reglementační přístup prostituci trpí a toleruje ji jako nezbytné zlo, legalizuje ji, současně ji ale podřizuje státnímu dozoru a kontrole. Stát tedy povolí provozování prostituce za určitých omezení a podmínek stanovených vyhláškou nebo zákonem. V tomto případě mluvíme o tzv. povolené či tolerované prostituci, kdy jsou pro provozování prostituce vyhrazeny jednotlivé městské části, správa veřejných domů je za daných podmínek úředně povolena a prostitutky mohou provozovat své řemeslo, pokud se registrují a spolupracují s policií. Prostitutky vlastní zdravotní knížky, do kterých zaznamenávají osobní údaje a zejména pravidelné lékařské prohlídky. Provozování prostituce je tedy podřízeno policejní a zdravotní kontrole, která má za cíl potlačit šíření pohlavních chorob. Stíhána je pouze prostituce nelegální, která se vymyká státní kontrole.³⁹

---

³⁸ Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilgā'*, s. 49; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džina'ija. *Baḥtu 'l-biġā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja*, s. 3-6; The Egyptian Government. *Report of the Comission of Enquiry into the Problem of Licensed Prostitution in Egypt*, s. 6-8; Lenderová, M., *c. d.*, s. 23-61; Trávníčková, I., *c. d.*, s. 7.

³⁹ Přestože určité formy kontroly prostituce a jisté náznaky reglementačních opatření existovaly již za dávných Římanů, idea moderní reglementace se zrodila až v 18. století v osvícenské Francii, kde byla krátce před vypuknutím revoluce poprvé zavedena registrace a zdravotní kontrola prostitutek. Na začátku 19. století, kdy se systém reglementace již plně prosadil a došlo k zpřísnění kontrolních opatření, převládal ve Francii názor, že prostituce je nezničitelná, a proto je potřeba omezit ji státem určenými pravidly na minimum. Objevovaly se dokonce názory, že prostituce „chrání rodiny před zkázou a brání lidem uspokojovat pohlavní pud nepřirozeným způsobem“. „Bez prostitutky by sexuální potřebou hnaní muži rozvrátili početné rodinné krby, sváděli by dcery a služky ze slušných rodin nebo by propadli “zhoubné” onanii.“ Do konce 19. století se policejní a lékařský dohled nad prostitucí prosadil ve většině evropských států, které se však v průběhu první poloviny 20. století od reglementace odklonily a začaly zavádět aboliční zákony. Francie jako tradiční kolébka reglementace přistoupila k abolicí až po druhé světové válce v roce 1946, srov. Lenderová, M., *c. d.*, s. 30-33; Bernheimer, Ch. *c. d.*, s. 19; *Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge*, 1950, vol. 18.

b) Abolicionismus

Abolicionismus byl ve své podstatě hnutí, které reagovalo na reglementaci. Poukazoval na neúčinnost reglementačních opatření, kritizoval státní kontrolu prostituce a obviňoval stát z kuplířství. Zastánci abolicionismu považovali prostituci za výraz mravní a hmotné bídy, a proto byla podle nich hlavní zbraní v boji proti prostituci osvěta v oblasti přenosu pohlavních chorob, zvýšení úrovně vzdělání (zejména žen), mravní výchova a podpora sociálně slabých vrstev. Prostituce nebyla abolicionisty spatřována jako nutné zlo, ale jako hřích, proti kterému se společnost musí bránit. Hlavními argumenty abolicionistů byla nedostatečná registrace, která zachycovala jen část prostitutek, a nedbalé lékařské kontroly, které nebyly schopny zastavit šíření pohlavních chorob.⁴⁰

Podle aboličního přístupu není prostituce regulována ani stíhána. Postižitelné jsou jen některé jevy, které prostituci provázejí. Stát zruší systém kontroly a regulace prostituce, zakáže provozování veřejných domů a přestane vydávat průkazky prostitutkám, které je k této činnosti opravňovaly. Provozování prostituce tak není trestné, pokud nedochází k organizovanému provozování prostituce (například spravování veřejných domů) a porušování veřejných mravů nebo obecného zdraví, což se týká zejména šíření pohlavních nemocí. Cílem abolicie tedy není zakázat prostituci jako profesi, ale znesnadnit přístup k ní.

---

⁴⁰ Toto hnutí se zrodilo v šedesátých letech 19. století v protestantském prostředí Anglie jako reakce na zavedení reglementace v roce 1864. Nejznámější představitelkou hnutí se stala Josephine Butlerová, která v roce 1870 uveřejnila petici proti státem kontrolované prostituci. Roku 1875 založila Mezinárodní abolicionistickou federaci (International Abolitionist Federation), která sdružovala několik organizací z různých evropských států. V roce 1886 se Velká Británie na nátlak hnutí od reglementace odklonila. Abolicionistické hnutí se postupně začalo prosazovat i v ostatních evropských státech. V Československu zvítězilo abolicionistické hnutí v roce 1922, kdy československý parlament přijal první aboliční zákon ve střední Evropě (Zákon o potírání pohlavních nemocí č. 141/22 Sb. z 11. července 1922). Ve stejném roce přistoupilo Československo k mezinárodní úmluvě potlačující obchod s ženami a dětmi, který v roce 1910 uzavřelo Německo, Rakousko-Uhersko, Belgie, Brazílie, Dánsko, Španělsko, Francie, Velká Británie, Itálie, Nizozemí, Portugalsko, Rusko a Švédsko, srov. Lenderová, M., c. d., s. 13, 41-61; *Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge*, 1950, vol. 18; *Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge*, 1962, vol. 18.

c) Prohibice

Stát provozování prostituce kriminalizuje, přičemž zákaz prostituce platí pro všechny, kdo jsou jakkoli do obchodu s prostitucí zapojeni. Pod pojmem prohibice prostituce se tedy rozumí úplný zákaz prostituce a trestní postih všech osob, které ji provozují, organizují nebo z ní těží.⁴¹ Taková represivní opatření následovala vždy po období, kdy se prostituce nebývale rozbujela. Navzdory zákazům, fyzickým trestům bičování a přivazování k pranýři, vypalování cejchu, mrzačení a násilným deportacím, nebylo možné prostituci nikdy zcela odstranit. Přísný prohibiční přístup fungoval pouze v omezené míře a často jen dočasně.

Na základě uvedených přístupů státu k prostituci tak může být tato profese registrovaná, tj. podrobená policejní a lékařské kontrole, trpěná bez jakýchkoli legislativních omezení nebo tajná, tj. podléhající úplnému zakazu.

---

⁴¹ Lenderová, M., *c. d.*, s. 23.

I. FRANCIE

ÚVOD

Již před třiceti lety přišel Michel Foucault s tezí, že naše vnímání a rozumové chápání věcí, mezilidských vztahů, charakteru a těla člověka podléhá dlouhodobému sociálnímu procesu, při kterém stát prostřednictvím svých institucí určuje, co je pro společnost přijatelné a co stojí za hranicemi „normálnosti“.⁴² Ve vztahu k prostituci pak tento vztah platí dvojnásob. Prostituce se soustředila v neklidném prostředí městského podsvětí a ohrožovala veřejné zdraví. Stát se proto snažil udržet pod kontrolou nejen šíření nakažlivých chorob, ale i politický neklid v chudinských čtvrtích.

Industrializace a s tím související růst dělnické třídy ve Francii na konci 18. století a na počátku 19. století měly za následek rozšíření profese prostitutek zejména v neklidných a obtížně kontrolovatelných částech měst. Stát začal prostřednictvím policie a lékařů uplatňovat ve vztahu k prostitutkám přísná kontrolní opatření, kterými se je snažil izolovat od „spořádané“ buržoazní společnosti. Pravidelná lékařská kontrola a policejní dohled byly po celé 19. století považovány za jediný možný prostředek k zamezení šíření prostitutek a pohlavních chorob. Prostitutka se tak vlivem nucené separace stala „strašákem“ společnosti, přičemž tato paranoia se nakonec promítla do života žen z nižších sociálních skupin, které začaly být paušálně podezřívány z provozování tajné prostituce.

Dílem industrializace však nebyla pouze izolace a demonizace prostitutek, ale prohloubení ideologie oddělených mužských a ženských sfér ve společnosti, která uzavřela ženy nejen za zdmi veřejných, ale i rodinných domů. Industrializace přenesla těžiště pracovní činnosti mimo rodinné domovy do prostředí továren a výrobních dílen a dala vznik nové společenské skupině - námezdní pracovní síle. Vzhledem k tomu, že ženy nezískaly přístup k lépe placeným profesím, jejich role v domácnosti o to více vzrostla. Právě v 19. století se ideologie rodinného krbu a představa o oddělených světech mužů a žen výrazně prohloubila. Navzdory liberalismu porevoluční Francie, byl

---

⁴² Foucault, Michel. *The History of Sexuality*, vol. 1. New York: Pantheon Books, 1978, s. 23-25.

domov a s ním spojená ženská role v domácnosti považován za klíč ke stabilizaci země a mravní obrodě národa.⁴³

Získání občanských práv a svobod se v nově vytvářeném národním státu po svržení absolutismu nedotklo ženské části společnosti. Revoluční ústava z roku 1791 odstranila absolutní monarchii a nastolila parlamentní systém, ženám však právo na politické zastoupení nenabídla. Přestože ústava přinesla ženám některá občanská práva v soukromé sféře, právo na rovné politické zastoupení neobdržely. Zatímco všichni muži nad jednadvacet let získali právo volit, ženy byly z politické participace vyloučeny až do roku 1944.⁴⁴ Ústava z roku 1791 byla v roce 1804 nahrazena Napoleonovým občanským zákoníkem, který ženy definitivně vyloučil z politické diskuse a vytlačil zpět do domácí sféry. Občanství tak bylo vnímáno jako výhradní právo veřejně činných mužů.⁴⁵

Nerovnoprávné postavení žen a mužů ve veřejném i soukromém životě se však zrcadlilo i v oblasti sexuální. Zatímco mimomanželské sexuální prohřešky muže byly vnímány jako zcela přirozené uspokojování vrozených pudů, sexuální potřeby žen zůstávaly až do konce 19. století tabu. Ve skrytosti a pod policejním dozorem tak měly

---

⁴³ Reproktivní role žen situovala ženské povinnosti do domácnosti a ostatní veřejné činnosti se tak staly doménou mužů, a to jak u venkovské, tak městské společnosti. Uspořádání rolí mužů a žen vycházelo jednak z praktických potřeb, ale i ideologického pojetí funkce obou pohlaví ve společnosti. Urbanizace a průmyslová revoluce v období přelomu 18. a 19. století tato schémata prohloubila. Díla Jeana-Jacquesa Rousseaua z konce 18. století o harmonickém rodinném životě, založeném na oddělených veřejných (mužských) a soukromých (ženských) sférách činnosti, dala představám o organizaci společenských rolí ideologický rámeček. Právě Rousseau zidealizoval obraz ženy do podoby „anděla v domácnosti“ a ochránkyně rodinného krbu, proti kterému se později začaly jak ve Francii, ale zejména pak ve Velké Británii, bouřit první feministky, srov. Abrams, Lynn. *Zrození moderní ženy. Evropa 1789-1918*, s. 47.

⁴⁴ Jako první v Evropě získaly hlasovací právo v parlamentních volbách v roce 1906 ženy ve Finsku. Do roku 1919 pak hlasovací právo pro ženy zavedla většina evropských států, pouze ve Francii bylo toto základní občanské právo ženám uděleno až v roce 1944. Deklarace všeobecného volebního práva v roce 1848 dokonce ženy výslovně z politické participace vyloučila, ženy musely navíc čelit i omezování svobody projevu, srov. Abrams, L., *c. d.*, s. 213, 221, 259.

⁴⁵ V ústavě z roku 1791 bylo manželství charakterizováno jako občanská smlouva a ženy byly zrovnoprávněny v dědickém právu. V následujícím roce 1792 Zákonodárny shromáždění na svém posledním zasedání schválilo zákon o rozvodu na základě souhlasu obou manželů. V té době skutečně prudce stoupl počet rozvodů, které iniciovaly ze dvou třetin právě ženy, využívaje tak této nově nabyté formy individuální občanské svobody. Vzhledem k tomu, že Napoleon občanství žen neuznával, jeho zákoník z roku 1804 se výrazně negativním způsobem dotkl postavení ženy ve společnosti, která se v zásadě stala legálně podřízenou svému manželovi. Bez svolení manžela nesměla žena studovat, pracovat ani svědčit. Rozvod byl pak znovu umožněn až v roce 1884, srov. Abrams, L., *c. d.*, s. 217, 233; Harsin, J., *c. d.*, s. xix-xx; Bock, G., *c. d.*, s. 65, 87-88.

být mužům poskytnuty zdravé prostitutky, které by muže sexuálně uspokojily, aby se mohli vrátit do svých počestných a klidných domovů.⁴⁶

Po celé 19. století tak ženy zůstaly izolovány uvnitř svých domovů nebo veřejných domů, přičemž veškerá ženská činnost se soustředila na péči o muže. Zatímco ctnostné a bohabojné matky pečovaly o rodinný krb, děti a klidný odpočinek muže po jeho namáhavém dni, opovrhovaná část ženské společnosti se ve veřejných domech starala o mužovo sexuální uspokojení. V každém případě byla obě spektra ženské společnosti vykázána do uzavřených prostor, kde se jejich činnost vyvíjela v závislosti na potřebách muže.

První část disertační práce si klade za cíl zmapovat vznik systému reglementace prostituce ve Francii a sledovat jeho vývoj od postupného zavádění na počátku 19. století až do doby, kdy ve společnosti začala sílit kritika státem regulované prostituce. Dalším cílem oddílu je přiblížit životní podmínky prostitutek a podkrýt intimní svět těchto „neřestných žen“.

---

⁴⁶ Bock, G., *c. d.*, s. 116.

1. PROSTITUCE A STÁT

a) Počátky reglementace - první polovina 19. století

Státní moc ve Francii se až do konce 18. století snažila čelit prostituci střídavě zákazem a tolerancí. Po obdobích tvrdé represe, kdy ženy byly za prostituci trestány vězením nebo vyhnáním z města, následovala období státem tolerované prostituce, kdy prodejné ženy mohly bez strachu před policejní perzekucí nabízet své služby ve vyhrazených městských čtvrtích.⁴⁷

V roce 1560 byla prostituce v Paříži zcela zakázána a tento zákaz zůstal v platnosti až do konce 18. století. Prostitutky byly buď vyhoštěny, uvězněny nebo odsouzeny k trestu bičování nebo nucenému ostříhání vlasů. Navzdory oficiálnímu zakazu a přísným trestům za provozování prostituce vyplývá z dobových dokumentů, že v 18. století již přísná prohibice prostituce nebyla respektována ani policií, která existenci veřejných domů tolerovala. V roce 1778 proto bylo vydáno nové nařízení, které obnovovalo restriktivní opatření z roku 1560. Podle tohoto nařízení bylo zakázáno prostituovat se na veřejném prostranství a pronajímat nebo spravovat nemovitost za účelem prostituce. O nesystematičnosti přístupu státní a městské správy však opět svědčí skutečnost, že nařízení neplatilo pro známé veřejné domy, které byly nadále tolerovány. Velký zásah do obchodu s prostitucí představoval rok 1791, kdy byla zrušena legislativa královské Francie a nahrazena republikánským zákoníkem, z něhož byla problematika prostituce zcela vypuštěna. Tato dočasná absence jakékoli legislativní úpravy vedla okamžitě k nekontrolovanému rozšíření obchodu s prostitucí ve všech částech Paříže. Po dočasném uvolnění represivních opatření se proto direktorium vrátilo k regulaci prostituce již v zákoně z roku 1796. Ke zpřísnění kontroly prostituce pak došlo zejména v napoleonském období. V roce 1802 nařídila pařížská prefektura pravidelné prohlídky, které se od roku 1828 musely konat dokonce jednou týdně.⁴⁸

Začátek 19. století se v Paříži i většině dalších evropských měst vyznačoval zvýšeným zájmem o veřejné zdraví a hygienu. Ulice byly zbavovány odpadků, povalečů

---

⁴⁷ Sanger, William W. *History of Prostitution: It's Extent, Causes, and Effects throughout the World*, s. 93-119.; Harsin, J., *c. d.*, s. 57-72.

⁴⁸ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 473; Sanger, W., *c. d.*, s. 120-122; Lenderová, M., *c. d.*, s. 29-30.

i necudnosti. Z morálního a sanitárního hlediska začaly být prostitutky vnímány jako hlavní hrozba pro veřejné zdraví a morálku, a proto se nová hygienická opatření vztahovala především na tuto „problematickou“ část obyvatel. V prvních desetiletích 19. století se systém reglementace plně prosazoval a postupně docházelo ke zpřísnění kontrolních opatření. V této době převládal ve Francii názor, že prostituce je nezničitelná a jako tzv. nutné zlo je potřeba omezit ji státem určenými pravidly na minimum. Prostitutky i nadále zůstaly součástí společnosti, ale podléhaly její kontrole.⁴⁹

V 19. století, kdy ještě nebyla přiznána všechna občanská práva ani počestným ženám, však nepanovala dostatečná vůle ze strany byrokratického aparátu k vydání zákona, který by zakotvil práva a povinnosti prostitutek. Toto neplnoprávné postavení se odráželo i v trestněprávním postavení prostitutek, které nebyly řazeny mezi ostatní trestané osoby.⁵⁰ Přestože prostituce nebyla v legislativě označena za trestný čin, byla ze strany městských správ vnímána jako činnost na rozhraní mezi legalitou a ilegalitou a nebyla ze strany státu a městských správ ani povolena ani zakázána, ale kontrolována.⁵¹

Přestože Francie byla kolébkou systému reglementace, státní kontrola prostituce ve Francii nebyla jednotná. Reglementace zůstala v pravomoci jednotlivých městských rad, které ji postupně zaváděly, a to nejdříve ve velkých městech, v Paříži, Bordeaux, Lyonu nebo Marseille. Městské správy však nepostupovaly v trestněprávních otázkách vůči prostitutkám jednotně, řídily se pouze obecnými zásadami regulace prostituce (tj. policejní a zdravotní kontrolou). Vzhledem k tíživosti problémů spjatých s provozováním prostituce se proto může zdát překvapivé, že během 19. století, tj. po celé období fungování reglementačního systému, nebyl vydán žádný komplexní zákon, který by sjednotil postoj státu k prostituci a nařídil její jednotné aplikování na celém území Francie. Na druhé straně nepostupovaly provinční městské správy vůči prostitutkám nijak inovativně a v zásadě kopírovaly s menšími odchylkami regulační opatření zaváděná v Paříži.⁵²

---

⁴⁹ Lenderová, M., *c. d.*, s. 30-33; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 4; Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 19; Corbin, A., *Commercial Sexuality in Nineteenth Century France: A System of Images and Regulations*, s. 214; Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge, 1950, vol. 18.

⁵⁰ Pokud se cizoložství dopustila žena, byla odsouzena k vězení v rozmezí od tří měsíců do dvou let, zatímco cizoložnému manželovi byla udělena pouze pokuta, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. xix-xx.

⁵¹ Harsin, J., *c. d.*, s. 74-95; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 101-103.

⁵² Corbin, A., *Commercial Sexuality in Nineteenth Century France: A System of Images and Regulations*, s. 217.

Reglementační opatření uplatňovaná ve Francii během 19. století se proto dají shrnout do několika hlavních bodů. Prostitutka byla povinna registrovat se na policii, docházet k pravidelným lékařským vyšetřením a respektovat nařízení týkající se povolené doby a vyhrazeného území k provozování prostituce. Pokud se prostitutka neregistrovala na policii, nedostavila se k pravidelné prohlídce, narušovala veřejný pořádek nebo porušila jiná nařízení městské správy, mohla být okamžitě bez řádného soudu zatčena.⁵³ Systém reglementace se však vyvíjel postupně a začal být zaváděn nejprve v Paříži.

Patrně nejdůležitějším cílem reglementace byla snaha ochránit společnost před šířením pohlavních chorob, a proto byla právě sanitárním opatřením věnována zvýšená pozornost.⁵⁴ Od roku 1802 začaly být prostitutky povinně lékařsky kontrolovány a již v roce 1805 byla zřízena specializovaná léčebna pro prostitutky.⁵⁵ První pokusy o zavedení lékařské kontroly prostitutek se však okamžitě setkaly s vlnou kritiky. Lékaři vyšetřovali pouze takové prostitutky, které byly schopny zaplatit poplatek tří franků, z nichž lékaři hradili své náklady. Z tohoto důvodu byl v roce 1810 vydán výnos, který stanovil lékařské kontroly jako povinnost pro všechny prostitutky, přičemž poplatky za vyšetření měli lékaři odvádět do fondu léčeben. Ani poté se však vybírání peněz za

---

⁵³ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 100-101; Harsin, J., *c. d.*, s. 5-6; Sanger, W., *c. d.*, s. 150.

⁵⁴ K nejzávažnějším pohlavním chorobám patřila syfilis. Původ slova syfilis snad pochází z básně *Syphilus sive morbi Gallici libri tres* („Syfilus, aneb tři knihy o francouzských nemocech“) z roku 1521 od italského básníka a lékaře Hieronyma Fracastoriho (1478-1553). Syfilus, doslova milovník sviní, je v básni jméno pasáčka vepřů, který je nakažen touto nemocí. V řečtině znamená slovo *sys* svině a *filo* milovat, srov. *Velký lékařský slovník*. Praha, 1999, heslo: syfilis. O původu syfilidy a způsobu rozšíření této nemoci do Evropy a ostatních zemí světa však panují rozdílné teorie. Některé poukazují na příbuznost syfilidy a některých tropických nemocí, podle jiných přivezli syfilidu do Evropy námořníci Kryštofa Kolumba po návratu z Ameriky. V každém případě se syfilis začala šířit mezi obchodníky a vojáky až od konce 15. století v souvislosti s francouzsko-italskými válkami, a to pod názvem „francouzská nemoc“ nebo „italská nemoc“ v závislosti na tom, kdo se o syfilidě vyjadřoval. Evropští obchodníci a námořníci později nemoc přivezli do Indie a Dálného Východu. Námořním obchodním kontaktem se syfilis dostala také do Egypta, srov. Nicol, Claude and Ambrose King. *Venereal Diseases*. London, 1975, s. 1-3; Sanger, W., *c. d.*, s. 131-132.

⁵⁵ První zmínka o pohlavních chorobách ve Francii se objevila v nařízení z roku 1497, podle kterého měly všechny nakažené osoby do 24 hodin opustit Paříž a směly se vrátit až po úplném vyléčení. V návaznosti na toto nařízení byla dokonce ve Faubourg St. Germain zřízena specializovaná nemocnice, která pohlavně nakažené pacienty přijímala. Vzhledem k nedostatku potřebných informací o projevech a průběhu onemocnění, nebyla pacientům v této době poskytována v zásadě žádná adekvátní péče. Od poloviny 17. století byly pohlavně nakažení léčení ve vězeňské nemocnici Salpêtrière a od konce téhož století také v nemocnici Bicêtre, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 7.; Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 43; Sanger, W., *c. d.*, s. 132-138.

lékařská vyšetření nevyhnulo skandálům. Lékaři často vedli dvě pokladní knihy a odevzdávali pouze tu část příjmů, která byla nutná k pokrytí nákladů nemocnice. Zbytek končil v kapsách lékařů. V reakci na tuto praxi bylo v roce 1817 nařízeno, že přebytek z ročních příjmů z poplatků prostitutek musí být odváděn na charitativní činnost související s prostitucí, např. na domovy pro dívky, které s prostitucí chtěly skončit.⁵⁶

Počátky úřední registrace prostitutek nelze s přesností určit. Přestože některé seznamy se jmény prostitutek existovaly již dříve, pravidelná registrace prostitutek začala patrně až v roce 1796. Není bez zajímavosti, že do prvních seznamů byla uváděna i jména zákazníků. Až po roce 1810 však začaly být do seznamů prostitutek zaznamenávány konkrétnější údaje - kromě jména a adresy prostitutek také jejich věk, místo a datum narození. Od roku 1828 byl k registraci vyžadován i rodný list, což omezilo registraci nezletilých dívek. Seznamy dále zahrnovaly údaje o rodinných příslušnících, sociálním postavení, zdravotním stavu, délce pobytu v Paříži, profesi, vzdělání a případných bývalých deliktech prostitutky.⁵⁷

Ani metody registrace však nebyly ve Francii jednotné. Různily se podle jednotlivých obcí a měst. Hlavní odchylky se týkaly množství zaznamenávaných informací o dotyčné prostitutce a způsobu celé procedury. Přesto byl všude činěn rozdíl mezi prostitutkami, které se registrovaly dobrovolně a které byly registrovány až na základě policejního zatčení.⁵⁸ V Paříži byla registrace prostitutek jednoduchou a rychlou úřední záležitostí. Prostitutka se dostavila s rodným listem na policejní ředitelství, kde musela uvést požadované informace o své osobě a sdělit, proč se chce stát prostitutkou. Následně byla lékařsky vyšetřena policejním lékařem a po této proceduře si měla vybrat nevěstinec, pro který chtěla pracovat, případně zůstat „na volné noze“. Nezávislé prostitutky však nesměly navštěvovat divadla nebo kavárny v počestných čtvrtích, ale

---

⁵⁶ Harsin, J., *c. d.*, s. 8-14; Sanger, W., *c. d.*, s. 138.

⁵⁷ Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 16; Harsin, J., *c. d.*, s. 19, 23, 25; Sanger, W., *c. d.*, s. 145.

⁵⁸ V Marseilles vyplnila prostitutka, která žádala o registraci, dotazník se zhruba 24 otázkami a nechala se lékařsky vyšetřit. Její žádost byla poslána na policejní ředitelství a starostovi města. Poté, co bylo žádosti vyhověno, byla prostitutce vydána průkazka se stanovenými daty, kdy se měla dostavit k pravidelným lékařským kontrolám. V menších městech byla celá procedura většinou ještě daleko jednodušší, leč pro ženy nebezpečnější. Každá žena přistižená ve společnosti cizího muže mohla být v zásadě zatčena za provozování prostituce a následně registrována, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 30-36.

směly výhradně v nočních hodinách nabízet své služby na ulici, přičemž nesměly postávat na veřejnosti ve skupinách.⁵⁹

Povinná registrace však namísto kontroly prostitutek vedla k represi žen a nezdůvěry docházelo i k mylným zatčením. Z prostituce totiž mohla být obviněna každá žena na ulici, která se podle mínění zatýkajícího policisty chovala provokativně nebo lascivně. Takové obvinění bylo obtížné vyvrátit a slyšení před vyšetřovací komisí bylo jen pouhou rutinou, která na výsledku již nic nezměnila. Pro policisty v zásadě platilo, že pokud byla žena přistižena při nabízení se kolemjdoucím na ulici, při sexuálním kontaktu s cizím mužem v hotelu nebo jiném zařízení, případně nalezena v nevěstinci, aniž by vlastnila požadované oprávnění vydané policií, mohla být považována za prostitutku.⁶⁰ Zatýkající policista odvedl ženu na nejbližší policejní okrsek, kde byl sepsán protokol a rozhodnuto, zda bude propuštěna či odvedena na policejní ředitelství. Pokud byla žena zatčena v noci, musela přespat na policejní stanici. Druhý den byla poslána na prefekturu, kde byla zapsána do seznamu prostitutek a lékařsky vyšetřena. Pokud se ukázalo, že prostitutka je nakažená pohlavní chorobou, byla policií převezena do pařížské ženské vězeňské nemocnice Saint-Lazare.⁶¹ Pokud byla při provozování prostituce přistižena nezletilá dívka, byla propuštěna a záznam o jejím zatčení byl předán rodičům, případně byla dívka k rodičům odvedena v doprovodu policistů. Pokud se žena registraci bránila a odmítala obvinění policie z provozování prostituce, měla její

---

⁵⁹ Sanger, W., *c. d.*, s. 145; Corbin, A., *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850.*, s. 30-31; Corbin, A., *Commercial Sexuality in Nineteenth Century France: A System of Images and Regulations*, s. 217.

⁶⁰ Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 29 Sanger, W., *c. d.*, s. 151; Harsin, J., *c. d.*, s. 4, 20-22.

⁶¹ Od roku 1801 byly prostitutky vězněny ve vězení Petite Force. V roce 1826 bylo zřízeno vězení pro prostitutky Madelonnettes, které bylo v roce 1836 nahrazeno vězením Saint-Lazare, ve kterém se nacházela i specializovaná nemocnice pro prostitutky nakažené pohlavními chorobami. Denní život v nemocnici v Saint-Lazare byl podřízen vězeňskému řádu a s léčenými prostitutkami bylo nakládáno jako s běžnými vězni, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 27, 215; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 94; Sanger, W., *c. d.*, s. 137, 149-150. Naproti tomu povinná pravidelná vyšetření prostitutek byla původně prováděna v lékařském zařízení v rue Croix-des-Petits-Champs. V roce 1843 byly k lékařskému vyšetření prostitutek vyhrazeny místnosti přímo v budově prefektury, vedle úřadu mravnostní policie, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 90. Ostatní nakažené ženy, které nebyly prostitutkami, se mohly z pohlavních chorob léčit v nemocnici Hôpital du Midi a muži v nemocnici Hôpital de Lourcine, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 94; Sanger, W., *c. d.*, s. 136-137.

námítky zvážit posudková komise sestavená z prefekta, policejního komisaře, který prostitutku vyslyšel, a ředitele mravnostní policie.⁶²

Nechat své jméno vyškrtnout ze seznamu prostitutek bylo možné pouze v případě sňatku, vážného onemocnění nebo odstěhování se prostitutky z města. O vyškrtnutí ze seznamu mohla rovněž požádat rodina prostitutky, přičemž musela být dostatečně zámožná a nesměla v minulosti podporovat neřestné chování dcery. V jiných případech, například, když si žena našla jiné zaměstnání nebo se respektovaná osoba za prostitutku zaručila svým jménem, byla žena po dobu několika měsíců (obvykle mezi třemi a devíti měsíci) sledována policií. Pokud se během této „zkušební doby“ nevrátila k prostituci, mohla být ze seznamu vyškrtnuta. Povinná registrace prostitutek však držela ženy u této profese mnohem déle, protože zapsáním se do seznamu prostitutek se ženám uzavíraly dveře před jinými respektovanými profesemi a navíc vlivem této stigmatizace bylo extrémně těžké vrátit se k „počestnému“ způsobu života. Přesto byla možnost nechat své jméno vyškrtnout ze seznamu jen minimálně využívána. Většinou prostitutky opustily město tajně bez osobních dokladů.⁶³

Kontrola prostitutek byla částečně kodifikována až v roce 1843 tzv. reglementačním nařízením (*instruction réglementaire*), které mělo vnést do zatýkání prostitutek jasnější pravidla a zamezit svévolnému zatýkání nevinných žen. Podezřelá žena mohla být zatčena pouze při jednoznačném nabízení sexuálních služeb. K zatčení tajné prostitutky mohlo také dojít, pokud byla přistižena v prostorách nevěstince či bytu prostitutky, pokud se po ulici procházela s jinou známou prostitutkou nebo žila v domě „se špatnou pověstí“, či pokud byla udána sousedy z provozování prostitutek. V každém případě musela policie ženu sledovat a podat jasné důkazy o její nelegální činnosti. Po zatčení byla žena odvedena na policejní okrsek, kde byla podrobena výslechu a opět lékařsky vyšetřena.⁶⁴ V roce 1843 byly navíc za účelem

---

⁶² Harsin, J., *c. d.*, s. 23; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 31-32.

⁶³ Sanger, W., *c. d.*, s. 146; Harsin, J., *c. d.*, s. 24; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 34-35.

⁶⁴ Přestože reglementační nařízení z roku 1843 mělo vnést do zatýkání neregistrovaných prostitutek jasnější pravidla a zabránit svévolnému honu na všechny „podezřelé“ ženy, v praxi zůstalo běžné, že se každá žena pohybující se na ulici nebo v barech v nočních hodinách vystavovala možnosti zadržení ze strany policie, která často zatýkala ženy pouze na základě anonymního udání o údajném provozování prostitutek nebo nakažení pohlavní chorobou. I nadále bylo s každou zadrženou ženou zacházeno jako s tajnou prostitutkou, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 30-31, 264-269.

lékařských vyšetření prostitutek vyhrazeny zvláštní místnosti přímo v budově prefektury, a to hned vedle kanceláří mravnostní policie.⁶⁵

V roce 1878 bylo nařízení z roku 1843 nahrazeno novým výnosem, který do zatýkání podezřelých žen vnesl další opatrnější pravidla. Po prozkoumání důkazů mohl ředitel Úřadu mravů nařídít lékařskou prohlídku ženy, která byla do této doby povinná pro všechny zadržené ženy. Pokud se žena odmítla zapsat do seznamu prostitutek nebo byla neplnoleťá, bylo jí umožněno slyšení před zvláštní komisí složenou z představitelů prefektury, mravnostního úřadu a komisařství.⁶⁶ V zásadě však nařízení z let 1843 a 1878 nepřinesla do praxe policie žádné velké změny a časté přehmaty policie byly vodou na mlýn vznikajícímu abolicionistickému hnutí.

Jedním z nejzávažnějších problémů, se kterým se musela státní správa vypořádat, bylo udržení prostituce uvnitř povolených nevěstinců. Již v roce 1815 musel stát zakročit proti provozování prostituce v krčmách, vinárnách a jiných restauračních zařízeních. Od roku 1851 musel majitel hostince získat od státní správy povolení k otevření a provozu podniku a tato licence mu mohla být v případě provozování nemorální zábavy kdykoli odebrána. Toto opatření bylo daleko účinnější než pokuta, kterou do té doby mohl majitel taverny za provozování neřesti ve svém podniku utřít.⁶⁷

„Prodejná láska“ našla svůj domov také v levných hotelech nebo ubytovnách, které představovaly útočiště pro chudé dělníky z vesnic a menších měst i vhodné působiště pro zločinné živly. Již v roce 1778 bylo vydáno nařízení, které stanovilo pravidla provozu ubytovacích zařízení a ta se týkala i problému prostituce. Majitelé hotelů a ubytoven měli povinnost vést seznam svých zákazníků včetně jejich jmen, data narození, adresy bydliště, profese a data jejich příjezdu a odjezdu. Prostitutky a tuláci měli zakázáno v hotelech setrvávat a nemanželské páry nesměly být ubytovány ve společném pokoji. Přesto je zcela zřejmé, že tyto předpisy byly porušovány. Majitele hotelu totiž lákaly mnohonásobně vyšší příjmy od prostitutek než od běžných zákazníků. Majitel hotelu mohl navíc stejný pokoj v průběhu jedné noci pronajmout až

---

⁶⁵ Do roku 1881 se mravnostní policie v Paříži, tzv. *brigade des mœurs*, skládala z pětadesáti policistů, tzv. *inspecteurs des mœurs*, první divize prefektury. V roce 1881, pod tlakem kritiky abolicionistů, přeměnil prefekt Andrieux zmíněnou *brigade des mœurs* v *service de sûreté* neboli detektivní divizi. Policisté ze *service de sûreté* však mohli nadále zasahovat do mravnostních záležitostí, takže v praxi neměla tato změna žádný velký efekt, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 90, 103.

⁶⁶ Harsin, J., *c. d.*, s. 31.

⁶⁷ Sanger, W., *c. d.*, s. 141; Harsin, J., *c. d.*, s. 32-33.

několika prostitutkám, a tak se jeho tržby ještě znásobily. Z tohoto důvodu docházelo v některých podezřelých hotelech k častým namátkovým policejním kontrolám. Policie směla do ubytovacích zařízení vstoupit kdykoli přes den, přesně od východu slunce do jedenácté hodiny večer. V pozdějších nočních hodinách musela mít soudní příkaz k domovní prohlídce.⁶⁸

Majitelé ubytoven a levných hotelů se snažili policejním prohlídkám vyhnout tím, že svá zařízení klamně prohlásili za nezařizená, tj. určená k dlouhodobému pronájmu. Na taková zařízení se totiž nevztahovalo oprávnění k policejním zátahům, neboť si nájemce musel byt vybavit nábytkem na vlastní náklady a mohl jej užívat k trvalému bydlení. Ani majitel bytu nebo domu však nesměl pronajímat své prostory veřejně známým prostitutkám. Pokud prostitutka zatajila majiteli povahu svého povolání, byla většinou okamžitě vystěhována z bytu.⁶⁹

Jediným místem, kde prostitutka mohla bez strachu před policií provozovat svou profesi, byl tzv. *maison de tolérance*, tedy oficiálně tolerovaný nevěstinec spravovaný s povolením policie. Z právního hlediska byl za *maison de tolérance* považován jakýkoli dům, kterému byla udělena výjimka z nařízení z roku 1778, na základě které bylo v domě tolerováno provozování prostituce. Stejně jako majitelé ubytoven musel správce nevěstince vést pro potřebu policie seznam se jmény všech osob, které se ve veřejném domu zdržovaly, tedy prostitutek a jejich klientů. Policie měla povinnost kontrolovat chod tolerovaných nevěstinců, a proto mohla kdykoli do domu vstoupit, přičemž ke vstupu nepotřebovala žádné formální povolení.⁷⁰

Tendence policie vytlačit prostituci z ulic a uzavřít ji do veřejných domů se projevovala zejména ve dvacátých a třicátých letech 19. století. V roce 1829 bylo prostitutkám zakázáno procházet se na ulicích ve skupinkách, provokovat svým nespoutaným chováním a necudným oblečením či postávat před nevěstincem. Služby podniku směly před nevěstincem nabízet kolemjdoucím pánům pouze starší služky. V roce 1830 bylo vydáno nové a přísnější nařízení, které zcela zakazovalo jakoukoli formu nabízení sexuálních služeb na ulici, a prostitutky se nesměly v nočních hodinách

---

⁶⁸ Corbin, A., *Commercial Sexuality in Nineteenth Century France: A System of Images and Regulations*, s. 217; Harsin, J., *c. d.*, s. 33-36.

⁶⁹ Za pronájem bytu prostitutce hrozila jeho majiteli pokuta 500 liber a za ubytování v hotelu pro jeho provozovatele pokuta 200 liber. Tento zákon se však vztahoval pouze na Paříž. Zákaz pronájmu bytu prostitutkám byl zrušen v roce 1884, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 37-39, 49, 87.

⁷⁰ Harsin, J., *c. d.*, s. 40.

zdržovat na veřejných prostranstvích. V roce 1842 bylo toto přísné nařízení zmírněno a větším nevěstincům s více než pěti zaměstnanými prostitutkami bylo povoleno, aby kromě služebné u dveří mohla služby podniku nabízet také prostitutka, která se směla pohybovat i v přilehlých ulicích. Nesměla však vyvolat nepokoje nebo nevoli kolemjdoucích.⁷¹

Pravidla pro fungování tolerovaných nevěstinců vycházela z reglementačních nařízení z let 1843 a 1878. Nevěstinec nesměl být spravován v blízkosti školy, kostela nebo veřejné budovy, okna nevěstince musela být opatřena neprůsvitnými skly, okenicemi a záclonami a prostitutky v něm zaměstnané se musely registrovat na policii, která měla přístup do nevěstince v kteroukoli denní i noční hodinu.⁷² Majitelé tolerovaných nevěstinců nesměli do podniku vpustit nezletilé osoby ani vojáky v uniformě. Prostitutky se během svých vycházek mimo nevěstince musely chovat slušně, být decentně oblečené a respektovat vymezený čas pro vycházky.⁷³ Každý týden docházel do nevěstince lékař, který prostitutky vyšetřil, a v každém nevěstinci muselo být pro tento účel vyhrazeno zvláštní lůžko a skříňka s lékařskými nástroji. Majitel nevěstince musel každé prostitutce zajistit vlastní pokoj. Prostitutky nesměly bydlet po více osobách a v žádném případě užívat stejné lůžko. Do každého pokoje musely být navíc opatřeny základní hygienické prostředky, jako mýdlo a voda. Nevěstince rovněž nesměly být propojené chodbami s jinými budovami.⁷⁴

V této době, kdy byly položeny základy systému reglementace, se problém prostituce stal tématem vědeckých prací, ve kterých prostitutky nebyly nahlíženy jako neodmyslitelná součást chudinských čtvrtí a zločineckých band, ale již jako zcela samostatná společenská skupina. Průkopníkem ve studiu prostituce se stal známý lékař Dr. Alexandre-Jean-Baptiste Parent-Duchatelet, který zasvětil svůj život zkoumání odvrácených stránek městského života a obhajobě státní regulace prostituce.

---

⁷¹ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 188; Harsin, J., *c. d.*, s. 42-43, 47-48.

⁷² Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 20; Corbin, A. *Commercial Sexuality in Nineteenth Century France: A System of Images and Regulations*, s. 217; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 55, 103; Harsin, J., *c. d.*, s. 39; Sanger, W., *c. d.*, s. 141-142. V padesátých letech 19. století se policejní ředitelství snažilo vytlačit prostituci i z obchodních a jiných rušných částí Paříže, ale tato opatření nebyla úspěšná, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 286.

⁷³ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 103.

⁷⁴ V roce 1848 bylo policejním ředitelstvím rozhodnuto, že se prostitutky z nevěstince musí samy dostavit k lékařskému vyšetření každý týden a prostitutky pracující na ulici každých deset dnů. Tato praxe se však ukázala jako neúčinná, a tak se systém lékařské kontroly vrátil k původní praxi, srov. Sanger, W., *c. d.*, s. 141-142, 149; Harsin, J., *c. d.*, s. 270.

J. B. Parent-Duchâtelet

Parent-Duchâtelet se narodil v Paříži v roce 1790. Na přání svých rodičů vystudoval medicínu a již během studií se zajímal o otázky veřejného zdraví. V roce 1814 začal pracovat jako lékař, ale lékařskou praxi opustil již po sedmi letech, aby se nadále mohl věnovat pouze léčbě chudých a svým vlastním výzkumům v oblasti hygieny a prostituce.⁷⁵

Parent-Duchâtelet si zpočátku získal respekt jako expert na odklizení odpadu a odpadních vod. Jeho hlavním cílem bylo odstranit nepříjemný zápach rozkládajícího se odpadu ve městech. Napsal několik děl o ucpaných stokách, znečištěných řekách a jiných hygienických problémech.⁷⁶ Svému výzkumu byl ochoten obětovat vše - volný čas, peníze, pohodlí i zdraví. Pro potřeby výzkumu neváhal sestoupit do kanalizačního systému a osobně prohledávat pařížské odpadní kanály.⁷⁷

Výzkumy v pařížských stokách však Parent-Duchâteleta zavedly také do světa neřesti. V doprovodu policejního úředníka zkoumal život v pařížských nevěstincích a v zapadlých uličkách městského podsvětí. Jeho rozhodnost při řešení hygienických problémů se projevila i ve vztahu k prostituci - ulice měly být vyčištěny jak od páchnoucích odpadků, tak prostitutek. Pozitivistická metoda při třídění a zpracování údajů sebraných během rozhovorů s prostitutkami mu umožnila sestavit názorné tabulky a bohaté statistiky. Byl takřka posedlý sepisováním statistických údajů, vypracováváním precizních analýz a přesných výpočtů, což dokládá jeho objemná studie *De la prostitution dans la ville de Paris*, na které pracoval posledních osm let svého života a která mu zajistila věhlas nejuznávanějšího experta na problematiku prostituce v 19. století.⁷⁸

---

⁷⁵ Harsin, J., *c. d.*, s. 98, 104.

⁷⁶ Nejznámějším dílem Parent-Duchâteleta z oblasti veřejné hygieny je dvousvazkové *Hygiène publique, ou mémoires sur les questions les plus importantes de l'hygiène appliquées aux professions et aux travaux d'utilité publique*. Paris: Ballière, 1936. Parent-Duchâtelet byl rovněž redaktorem nejprestižnějšího francouzského časopisu *Annales d'hygiène publique et de médecine légale*, do kterého často přispíval svými články. V roce 1825 se stal členem Paris Conseil général de salubrité, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 97; Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 9.

⁷⁷ Jeho nadšení ho vedlo tak daleko, že dokonce údajně konzumoval shnilé potraviny, aby prověřil jejich stravitelnost, srov. Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 10-12; Harsin, J., *c. d.*, s. 104-113.

⁷⁸ Své poznatky čerpal Parent-Duchâtelet z důkladného studia životních osudů 3120 prostitutek registrovaných v letech 1828-1832, z policejních zpráv i nesčetných rozhovorů s policejními úředníky a zaměstnanci nemocnic. Kromě toho, že se významně podílel na obhajobě reglementačního systému, zasloužil se zejména o zachování mnoha cenných statistických

Podle Parent-Duchâteleta znamenala prostituce nejen zdravotní, ale současně sociální problém, a proto jako jeden z prvních začal prostitutky posuzovat jako produkt evropské industrializace, která vyvolala prudký růst městské dělnické třídy. Nízké příjmy a nestálost zaměstnání, zejména pak v případě žen, nutily k hledání dalších pravidelných příjmů. Chudobu a sociální nejistotu vnímal jako hlavní příčinu šíření prostituce. Ulice chudinských čtvrtí poseté postávajícími prostitutkami představovaly podle Parent-Duchâteleta stejný problém pro městskou společnost jako ucpané odpadní stoky. Oba zdroje nákazy bylo nutné kontrolovat a odsunout mimo zraky obyvatel. Z tohoto důvodu se Parent-Duchâtelet zabýval výhradně obyčejnými pouličními prostitutkami z nevzdělané, ale stále rostoucí dělnické třídy. Policejní a zdravotní kontrola prostitutek měla podle Parent-Duchâteleta vedle potlačení pohlavních chorob rovněž zajišťovat dozor nad sociálně neklidnou částí populace.⁷⁹

Postavení prostitutky ve společnosti se zavedením reglementace zásadně změnilo. Postupná regulace prostituce, která měla za cíl izolovat prostitutky od ostatní společnosti a omezit jejich pohyb na veřejných prostranstvích, vedla k démonizaci těchto žen v očích veřejnosti. Strach z prostitutek se dokonce promítal i do děl francouzských spisovatelů a malířů. Většina umělců z řad mužů spojovala představy o ženském těle s rizikem nakažení, úpadkem a lascivností. Honoré de Balzaca inspirovaly kurtizány z vyšší společnosti, tzv. *femmes galantes*, *femmes à parties*, *femmes de spectacles et de théâtres*, které se z bídnych sociálních podmínek dokázaly vyšplhat do společnosti pařížské smetánky a které ze všech prostitutek nejvíce naháněly strach právě Parent-Duchâteletovi. Přestože Honoré de Balzac znal velmi dobře studii Parent-Duchâteleta a částečně z ní i čerpal, jeho romantický pohled na prostitutky jako inteligentní, sofistikované ženy schopné hlubokého citu a návratu ke slušnému životu zcela odporoval názorům Parent-Duchâteleta, který nevěřil v nápravu prostitutek a soustředil se pouze na jejich kontrolu. V představách Balzacových současníků i samotného Parent-Duchâteleta se prostituce šířila jako nákaza do domů „spořádaných“ buržoazních rodin. Nejen prostitutky, ale i samotné prostředí, ze kterého pocházely,

---

informací, které by jinak zmizely. Na základě výsledků svého výzkumu řadil prostitutky do různých kategorií, např. podle klientů, způsobu chování či z hlediska příčin, které vedly ženy k provozování prostituce. Zcela vyčerpán psaním svého životního díla zemřel v roce 1836 ve svých 45 letech, takže *De la prostitution dans la ville de Paris* vyšla až posmrtně, srov. Harsin, J., c. d., s. 97-98; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 3; Bernheimer, Ch., c. d., s. 17; Parent-Duchâtelet, c. d., s. 107, vol. 1.

⁷⁹ Parent-Duchâtelet, c. d., s. 33, 513-514, vol. 2.

bylo vnímáno jako nebezpečný zdroj infekcí. Zápach a špína linoucí se z pařížského podsvětí evokovaly riziko šíření nemoci a epidemie cholery v Paříži roce 1832 tyto představy jen potvrdila.⁸⁰

Klient (1878-1880).

Edgar Degas

Symbolem nákazy a „smrtícím virem“, který pohlcoval pařížskou společnost, se stala slavná pařížská kurtizána a herečka Nana ze stejnojmenného románu od Émila Zoly, který se odehrává v druhé polovině 19. století, v období vlády Napoleona III. „[Nana] vyrostla na dlažbě pařížského předměstí; velká a krásná, s tělem nádherným jako květina vybujelá z žírné půdy hnojiště, mstila žebráky a vydědence, z nichž se zrodila. Krev měla zkaženou alkoholem a bídou všech minulých generací a toto dědičné zatížení se u ní projevilo nervovou poruchou pohlavního pudu. Hniloba, která [...] kvasí

---

⁸⁰ Po katastrofální porážce Francie Bismarckovým Německem v roce 1870 byla právě nemravnost prodejních žen často označována za hlavní příčinu mravního úpadku celé společnosti, která ve svém důsledku vedla k porážce francouzské armády, srov. Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 34-68; Balzac, H., *Lesk a bída kurtizán*.

v prostředí velkoměstské spodiny, zamořovala jejím prostřednictvím i nejvyšší kruhy. Stávala se [...] rozkladným fermentem, kazila a rozvracela.⁸¹

Nana.

Edouard Manet.

---

⁸¹ Zola, É., *c. d.*, s. 143.

K plánovanému vydání Zolova románu *Nana* nakreslil Edouard Manet obraz Nany a není bez zajímavosti, že Manetovi stála modelem známá *cocotte* tehdejší doby Henriette Hauserová, srov. Bernheimer, Ch., *c. d.* 231.

Prostituce fascinovala také celou řadu malířů. Prostředí luxusních nevěstinců, kabaretů a barů na Montmartru proslavil svými obrazy zejména malíř Henri-Marie-Reymond de Toulouse-Lautrec (1864-1901). Na rozdíl od svého přítele a malíře Edgara Degase (1834-1917) nepřistupoval Lautrec k prostitutkám jako ke kusu prodejného zboží, ale snažil se zachytit krásu a přirozenost prostitutek, aniž by přitom podlehl falešným iluzím či sentimentalitě. Lautrec, který strávil ve společnosti žen v nevěstincích a extravagantních tanečních barech na Montmartre podstatnou část svého života, se někdy do nevěstinců přestěhoval i na celé dny nebo měsíce. Ve známém baru Moulin Rouge měl dokonce na každý večer rezervován vlastní stůl a na stěnách visely jeho obrazy.⁸²

V Moulin Rouge.

Henri-Marie-Reymond de Toulouse-Lautrec.

---

⁸² Lautrec bojoval po celý svůj život s vtíravými pocity méněcennosti a pro svou znetvořenou postavu nebyl schopen navázat přirozený milostný vztah. Své přítelkyně a zábavu proto začal vyhledávat mezi prostitutkami a chudými služkami, se kterými prožíval bujarý noční život plný hudby, tance a alkoholu. Lékem z hlubokého vnitřního smutku se mu stalo malování, které mu dovolilo přenášet svůj zhrzený pohled na život do svých děl. Prostředí opovrhovaných a od spořádané společnosti izolovaných prostitutek mu dávalo pocit spřízněnosti; hlučné a pestré prostředí pařížských divadel, cirkusů, nočních barů a kabaretů zase dostatek inspirace. Na svých plátnech a skicách tak Lautrec zanechal otisk skrytého nočního života v pařížských zapadlých uličkách, srov. Bernheimer, *Ch. c. d.*, s. 195-199; www.odaha.com.

V salonu Rue des Moulins.

Henri-Marie-Reymond de Toulouse-Lautrec.

b) Abolicionisté a kritika reglementace – druhá polovina 19. století

Protesty proti „francouzskému systému“ se začaly šířit především z anglických a švýcarských protestantských kruhů. Pro oponenty reglementace prostituce ve Francii měl proto zásadní význam rok 1874, kdy do Paříže přijela Josephine Butlerová, vůdčí osobnost abolicionistického hnutí ve Velké Británii.⁸³ Opoziční hnutí ve Francii nebylo do té doby jednotné a postrádalo takovou osobnost, jakou byla právě Josephine Butlerová.⁸⁴

---

⁸³ Ihned se také postarala o velký rozruch tím, že navštívila vězeňskou nemocnici pro prostitutky v Saint-Lazare, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 215; Abrams, L., *c. d.*, s. 158.

⁸⁴ K francouzským abolicionistům patřili zejména liberální politik a ekonom Yves Guyot (1843-1928), který po zkušenosti šestiměsíčního odnětí svobody brojil proti praktikám prefektury, a Louis Fiaux. Z ženských zastánkyň zrušení reglementace prostituce lze uvést například feministku Mariu Deraismesovou (1828-1894), která se zasazovala především za zpřístupnění vzdělání ženám, stala se první ženskou členkou svobodných zednářů a symbolicky kandidovala

Na rozdíl od Butlerové, která svou opoziční kampaň vedla s jasným cílem zrušení regulačních zákonů o prostituci,⁸⁵ francouzští reformátoři se nemohli upnout k žádné podobné vizi. Prostituce nebyla zahrnuta v trestním právu a po celou dobu fungování reglementace nebyl ve Francii vydán žádný souhrnný zákon týkající se této problematiky. Boj proti reglementaci byl proto mnohem komplikovanější a do značné míry nejednotný.

Přestože revoluční rok 1848 vytvořil vhodné podmínky pro prezentaci feministických požadavků, směřujících k získání volebního práva pro ženy, podpora feministického hnutí ze strany široké veřejnosti byla ve Francii v padesátých a šedesátých letech podstatně chladnější než ve Velké Británii nebo Spojených státech. Požadavky abolicionistického a feministického hnutí se proto dařilo zviditelňovat až od sedmdesátých let 19. století. Přesto se i ve Francii soustředila abolicionistická kritika zejména na popírání ženských práv ze strany státu. Hlavním terčem kritiky se stala za prvé existence tolerovaných nevěstinců, ve kterých byly ženy nuceny žít v ponižujících podmínkách, aby uspokojily potřeby mužů, a za druhé chování mravnostní policie, která byla soustavně obviňována z vyděračství, korupce, násilného a necitlivého chování vůči obviněným ženám. Policie byla kritizována na jedné straně za nepřiměřený hon na ženy během hrubých zátahů v ubytovnách a levných hotelech a na straně druhé za vzájemně prospěšnou spolupráci s majitelkami nevěstinců, které pro policii pracovaly jako informátorky, stejně tak za shovívavost vůči luxusním nevěstincům určeným aristokratické klientele, ve kterých pracovaly luxusní, leč převážně neregistrované prostitutky.⁸⁶

---

ve volbách v roce 1885, dále rovněž Emilii de Morsierovou, Caroline de Barrauovou, Julie Daubiéovou či Avril de Saint-Croixovou, která se starala o prostitutky nemající kde bydlet, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 324, 330, Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 214-234; Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 3.

⁸⁵ V letech 1864, 1866 a 1869 byla ve Velké Británii prostřednictvím tzv. Contagious Diseases Acts zavedena reglementace prostituce podle francouzského vzoru. Kritici státem tolerované a regulované prostituce soustředili své síly na zrušení zmíněných zákonů. Do čela abolicionistů se postavila feministická aktivistka Josephine Butlerová, která zveřejněním manifestu Národní asociace žen v roce 1870 zahájila kampaň za zrušení regulace prostituce ve Velké Británii. Do roku 1874 se však abolicionistické hnutí omezovalo pouze na britské ostrovy, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 215.

⁸⁶ Harsin, J., *c. d.*, s. 324-325, 327, 344.

Do čela kampaně proti hrubému chování mravnostní policie vůči prostitutkám a všem jiným policii podezřelým ženám se na stránkách levicových novin v druhé polovině sedmdesátých let 19. století postavil zejména Yves Guyot. Podrobněji ke kampani viz Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 220-234.

Feministky odmítaly známý argument zastánců regulace prostituce, podle kterého jsou nemanželské vztahy nezbytnou součástí sexuálního života mužů. Tolerovaná prostituce podle nich podporovala nemravnost, zbavovala muže jakékoli zodpovědnosti, porušovala svobodu žen a v očích veřejnosti přímo legalizovala nemanželské sexuální vztahy.⁸⁷ Feministky totiž vnímaly reglementaci jako prostředek ke kontrole sexuality a potlačování svobody žen. Systém reglementace umožňoval kuplířům držet prostitutky v nesvobodném vztahu a podporoval nelegální obchod s ženami a dětmi. Nepřetržitá poptávka po nových prostitutkách, zejména pak po sexuálně nedotčených dívkách, si vynutila vytvoření rozsáhlé sítě kuplířů a překupníků, kteří zajišťovali najímání prostitutek do nevěstinců a barů ve Francii a mezinárodní obchod s nimi.⁸⁸

V souvislosti s hrozbou šíření pohlavních chorob usilovali abolicionisté o zlidštění léčebných podmínek. Zahájení léčby se mělo stát spíše dobrovolným krokem prostitutek než povinnou a policií kontrolovanou záležitostí. V nemocnicích mělo být s prostitutkami zacházeno jako s běžnými pacienty, nikoli jako s vězni.⁸⁹ Na takové požadavky však zastánci reglementace v této době ještě nemohli přistoupit. Podle obhájců státem kontrolované prostituce neexistovala záruka, že by se prostitutky začaly

---

⁸⁷ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 104, 216-217, 228.

⁸⁸ Francie zásobovala hlavně evropské trhy, především pak trhy v Belgii, Holandsku, Velké Británii i Rusku, přičemž na mezinárodní úrovni se etablovala spíše jako tranzitní země. Velký počet Francouzek byl vyvážen i do Jižní Ameriky, zejména Argentiny. Na evropském trhu byla centrem obchodu s prostitutací rovněž města Vídeň a Budapešť, z nichž dívky putovaly do Janova, odkud byly na lodích dopravovány do přístavů po celém světě, například také do Egypta, kde se některé z nich usazovaly nebo byly prodávány na trhy v Indii a Číně. K hlavním „vývozním artiklům“ patřily Polky, Maďarky, Rusky, Italky, Rumunky, Řekyně, Rakušanky, Němky, ale také Švýcarky a Francouzky. V roce 1899 byla v Londýně poprvé uspořádána mezinárodní konference, která se zabývala otázkou obchodu s bílými otroky. Zástupci všech zastoupených zemí se shodli na nutnosti vytvořit stálý nadnárodní orgán, který by měl pravomoc bojovat proti obchodu s otroky na mezinárodní úrovni, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 261-262, 275-289; Sanger, W., *c. d.*, s. 315, Bloch, I., *c. d.*, s. 172.

⁸⁹ Harsin, J., *c. d.*, s. 338-339.

Rovněž hygienické podmínky v nemocnicích specializovaných na pohlavní choroby nebyly podle abolicionistů dostačující. Důsledkem špatných hygienických poměrů docházelo k nakažení prostitutek pohlavní chorobou právě v nemocnicích při běžných lékařských kontrolách. Krátká a povrchní léčba navíc přispívala k dalšímu šíření pohlavních chorob. Vězeňské nemocnice specializované na pohlavní choroby měly být proto zrušeny a prostitutky se měly léčit v krajských nemocnicích společně s ostatními pacienty, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 229-230.

léčit z vlastní vůle. Podle nich bylo povinností policie donutit tyto ženy k návštěvě nemocnic a ochránit tak veřejné zdraví společnosti.⁹⁰

*Rue des Moulins.*⁹¹

Henri-Marie-Reymond de Toulouse-Lautrec.

Dalším terčem kritiky abolicionistů bylo neplnoprávné postavení prostitutek, které mohly být uvězněny bez řádného soudu. Podle abolicionistů měly být prostitutky souzeny za to, co dělaly, nikoli za to, kým byly. Provozování prostituce mělo být zahrnuto do trestního práva, které by jednotlivé přečiny přesně definovalo, takže by prostitutka byla souzena podle stejných pravidel jako ostatní obviněné osoby. Zásadní střet mezi abolicionisty a zastánci reglementace však spočíval v přístupu k právnímu postavení jedince ve společnosti. Abolicionisté se obraceli k heslům sociální spravedlnosti, svobody a rovnosti obou pohlaví před zákonem. Naproti tomu zastánci

---

⁹⁰ Harsin, J., *c. d.*, s. 347.

⁹¹ Lautrecův obraz výstižně zobrazuje prostitutky ponížene čekající na lékařské vyšetření v jednom z pařížských veřejných domů.

reglementace se opírali o tradiční úkoly mravní policie, tj. zajištění veřejného zdraví a morálky.⁹²

Požadavky abolicionistů však nesměřovaly pouze k formálnímu zrušení systému reglementace prostituce, tj. k zrušení tolerovaných nevěstinců a odstranění lékařské a policejní kontroly. Abolicionisté a feministky rovněž žádali zajištění bezplatného vzdělání žen a vytvoření vhodného legislativního prostředí, které by ženám umožnilo dostatek pracovních příležitostí.⁹³ Feministky a zvláště pak zastánci utopického socialismu kladli důraz na emocionální pouto manželů, které by nahradilo materiální důvody k uzavření manželských svazků. Podle socialisty Charlese Fouriera (1772-1837) žily ženy v manželství uvězněny a v ekonomické závislosti na mužích. Fourier proto prosazoval společenský život na úrovni komunit, které by ženu nevázaly výlučně na domácí práce a péči o děti. Pracovní příležitosti měly být zaručeny všem bez rozdílu pohlaví. Ženy by tak měly možnost získat takovou práci, která by odpovídala jejich vzdělání a dovednostem. Reforma manželství a pracovního trhu proto byla feministkami a socialisty vnímána jako brána ke svobodnému životu žen a jejich intelektuálnímu rozvoji. K první vlně feministických průkopnic v otázkách reformy manželství a hlavním propagátorkám vzdělávání žen patřily ženské spisovatelky Flora Tristanová (1803-1844) a George Sandová (1804-1876).⁹⁴

---

⁹² Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 211; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 225.

Kritika paušálního odsuzování prostitutek a jejich izolace od společnosti se objevila i v románu *Bídničci* od Victora Huga, který se ztotožňoval s abolicionistickými názory, srov. Hugo, V. *Bídničci*.

⁹³ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 231.

⁹⁴ Abrams, L., *c. d.*, s. 160, 174.

Obě si uvědomovaly hodnoty vzdělání, které považovaly za klíč k emancipaci a osvobození. Nerovné postavení žen a mužů v manželství vycházelo z omezených možností žen ve výdělečné činnosti. Ženská práce se tradičně zaměřovala na rodinné prostředí a reprodukční povinnosti žen a tento trend se neměnil ani během 19. století. Kromě péče o rodinný krb měly ženy možnost vykonávat pouze nekvalifikované, podřadné a špatně placené práce. Spisovatelka a malířka George Sandová, vlastním jménem Aurore Dupin Dudevant, se narodila v zámožné rodině, která ji vychovávala v úctě k ženským rodinným povinnostem a předurčeným manželským rolím. Vzдор proti schematickému rodinnému životu u ní vyvrcholil útekem od manžela a dvou dětí do Paříže, kde začala žít nezávislým životem romantické umělkyně. Na rozdíl od v blahobytu žijící Sandové se Flora Tristanová musela vdát z ekonomických důvodů již ve věku sedmnácti let po smrti svého otce. Po čtyřech letech manželství opustila nejen svého manžela, ale i své tři děti a odešla do Londýna. Pod vlivem Fouriera a finanční tísně, která ji v životě pronásledovala, kritizovala britskou společnost ze sociální perspektivy, srov. Nord, Deborah Epstein. *Walking the Victorian Streets. Women, Representation, and the City*. Ithaca, London: Cornell University Press, 1995, s. 115-135.

Symbolem abolicionistické propagandy se stala zejména kritika častých případů mylného zatčení řádně pracujících žen, které se staly oběťmi hrubého jednání policie. V roce 1903 došlo k dalšímu z mnoha podobných skandálů, který poškodil již tak otřesenou pověst policejního ředitelství a mravnostní policie.⁹⁵ Mediální aféra vedla k ustavení mimoparlamentní komise, která měla přezkoumat praktiky policie, zhodnotit všechna hlediska systému reglementace a připravit návrh zákona o prostituci. Mezi členy komise se objevili zastánci abolice Yves Guyot, Louis Fiaux a Avril de Saint-Croixová, ředitelka Národní rady francouzských žen (*Conseil national des femmes francaises*).⁹⁶ Po čtyřech letech zkoumání nakonec připravili legislativní návrh, podle kterého měla být zrušena povinná registrace prostitutek a pravidelné lékařské prohlídky. *Provocation à la débauche* neboli „vybízení k nemravnosti“ se mělo stát trestným činem pouze za určitých podmínek, tj. například za používání nemravných výrazů při prostituování se na ulici, prodej mladistvých (mladších patnácti let) k sexuálním účelům nebo nabízení sexuálních služeb v blízkosti škol, kostelů či veřejných úřadů. Za uvedené činy hrozil podle návrhu trest odnětí svobody na dobu od šesti dnů do dvou měsíců a pokuta od šestnácti ke dvěma stům franků. Spory nastaly v souvislosti s otázkami spojenými s pohlavními chorobami. Proti vůli abolicionistů byl k předloze zákona připojen článek č. 32, podle kterého měla být každá osoba obviněná z nabízení sexuálních služeb na veřejnosti a nakažená pohlavní chorobou odvedena v případě odmítnutí dobrovolného léčení na příkaz soudce do nemocnice, kde měla zůstat až do

---

⁹⁵ Vlivem reglementace byla každá žena pohybující se na ulicích v nočních hodinách okamžitě podezřívána z provozování prostituce. Policie navíc zatýkání všech „podezřelých“ žen podporovala, a to finanční odměnou každému policistovi, který odhalil a zatkl neregistrovanou prostitutku, což pochopitelně nutně muselo vést k honům na všechny ženy, o kterých se policisté domnívali, že provozují prostituci. Sexuální či jiná noční dobrodružství tak pro pracující ženy představovala velké riziko, za které hrozilo obvinění z neregistrované prostituce. V roce 1903 však došlo k vyhocení situace důsledkem skandálu, který vstoupil ve známost jako aféra Forissier. Dvě mladé ženy ze střední společenské vrstvy, sestra a snoubenka žurnalisty Antoina Forissiera, byly zatčeny za provozování prostituce na ulici. Antoine Forissier, který byl svědkem jejich zatčení, okamžitě celou záležitost zveřejnil. Policisté, z nichž jeden měl být navíc při zatýkání v podnapilém stavu, byli propuštěni ze služeb policie, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 234, 262, 328-329, 341-342.

⁹⁶ Ghénia Avril de Sainte-Croixová vnímala reglementaci prostituce jako nedůstojnou a nespravedlivou vůči ženám, které byly podle Saint-Croixové stavěny do pozice novodobých vězňů, srov. Ghénia Avril de Saint-Croix. *The Female Serf*. In: Waelti-Walter, Jennifer (ed.). „Feminisms of the Belle Epoque: A Historical and Literary Anthology“, s. 169-174.

vyléčení. V případě nakažení jiné osoby pohlavní chorobou měl být obviněný souzen za úmyslné ublížení na zdraví.⁹⁷

Až na zmíněný článek č. 32 týkající se pohlavních chorob byl návrh zákona v souladu s myšlenkami abolicionistů, a tak je možné považovat tento dokument za jistý přelom v přístupu státní správy k problematice prostituce. V návrhu zákona nebylo provozování prostituce vnímáno jako trestný čin; trestné byly pouze některé aspekty této činnosti. Návrh zákona se však vztahoval na obě pohlaví, takže za vybízení k prostituci na veřejnosti nemravnými výrazy mohl být souzen i muž, který obscénními poznámkami obtěžoval kolemjdoucí ženy na ulici. Tento návrh však ještě v této době neměl velkou šanci na přijetí. Na zákon, který by zakázal tolerované nevěstince, si museli stoupenci abolicie počkat až do konce druhé světové války.

c) Neoreglementace – první polovina 20. století

Přestože abolicionistické hnutí získalo podporu části veřejnosti, zejména pak dělnictva a levice, byly hmatatelné výsledky abolicionistického hnutí minimální. Až do konce 19. století nedošlo k žádným legislativním úpravám; v některých městech se pouze podařilo zabránit otevření nových nevěstinců.⁹⁸ Kampaně abolicionistů, feministek a socialistů za zrušení tolerovaných nevěstinců, zajištění stejných práv pro prostitutky a ochranu práv pracujících žen však dokázaly alespoň částečně rozvířit hladinu veřejného mínění, a tím donutit zastánce reglementace prostituce k některým ústupkům.

V roce 1880 předložil profesor Alfred Fournier, uznávaný specialista na pohlavní choroby, poprvé svůj plán na zlidštění podmínek léčby pohlavních chorob. Společně s ostatními specialisty, Dr. Le Pileurem a profesorem Léonem Le Fortem, vypracoval Alfred Fournier plán na reorganizaci systému reglementace prostituce, založený na nových výsledcích ve vývoji medicíny, a to zejména v oblasti syfilografie, hygieny a prevence. Tito lékaři a specialisté na pohlavní choroby nevnímali prostituci jako „vyzývání k nemravnosti“, ale jako zdroj šíření pohlavních chorob. Abolicionistický moralismus tak u těchto venerologů ustoupil do pozadí před vědeckým přístupem. Přestože systém reglementace odsuzovali jako netolerantní a podobně jako abolicionisté kritizovali neomezenou moc policie nad prostitutkami, neefektivní způsob léčby, izolaci

---

⁹⁷ Harsin, J., *c. d.*, s. 330-334.

⁹⁸ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 232-234.

prostitutek a vězeňský řád v nemocnicích, navrhovali legislativní zakotvení prostituce a požadovali, aby prostitutky již nebyly trestány za nakažení se pohlavní chorobou. Rovněž kvalita léčby se měla zvýšit, a proto se školení o pohlavních chorobách mělo stát povinnou součástí studia medicíny. Na druhé straně, v souladu s požadavky zastánců reglementace, obhajovali, aby policejní registrace prostitutek a kampaně proti neregistrovaným prostitutkám zůstaly zachovány. Stejně jako zastánci reglementace byli přesvědčeni, že se pohlavní choroby šíří mezi tajnými prostitutkami v daleko větší míře než mezi registrovanými prostitutkami.⁹⁹

V reakci na hnutí abolicionistů, ale i tlak ze strany lékařské obce, která volala po reformě systému reglementace, iniciovala městská rada v Paříži již v letech 1879 a 1890 průzkum prostituce a nechala vypracovat návrh řešení této problematiky. Stejně jako pozdější návrh zákona o prostituci z roku 1907 však nebyl žádný z nových projektů přijat. Systém reglementace přesto od sedmdesátých let 19. století prošel částečnými úpravami, tak aby vyhověl některým požadavkům abolicionistů a utlumil jejich silící kritiku. Nové předpisy mravnostní policie vydané v roce 1878 změnily například možnosti odvolání se proti rozsudku policie ve prospěch obviněných žen. Úpravy se dotkly rovněž nevěstinců, ve kterých prostitutky nesměly být nadále drženy proti své vůli.¹⁰⁰ V roce 1879 byly v reakci na silnou kritiku zrušeny také poplatky za lékařská vyšetření prostitutek.¹⁰¹

Na počátku 20. století nabývalo hnutí za emancipaci žen na síle a obchod s ženami a dětmi se stal mezinárodním problémem. Zdálo se, že osvobození prostitutek od povinné registrace a zrušení systému reglementace je nevyhnutelné. Ve stejné době však dosáhla svého vrcholu venerologie, obor medicíny zabývající se výzkumem, diagnózou, prevencí a léčbou pohlavních chorob.¹⁰² Nové výzkumy prokázaly, že syfilis je mnohem vážnějším onemocněním, než se původně zdálo. Ukázalo se, že riziko

---

⁹⁹ Hlavním strašákem kampaní zastánců neoreglementace vedených za posílení represí vůči tajné prostituci se stala úmyslně šířená představa spořádané ženy, která byla nakažena svým manželem a nakonec porodila syfilidou nakažené dítě, srov. Bernheimer, Ch., c. d., s. 235-236; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 252-258.

¹⁰⁰ Harsin, J., c. d., s. 335-341.

¹⁰¹ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 89.

¹⁰² *Velký lékařský slovník*. Praha: nakl. Maxdorf, edice Jesenius, 1999.

Na počátku 20. století se do Evropy navíc dostala publikace amerického pedagoga a abolicionisty Abrahama Flexnera, která měla na odborné lékařské kruhy podobný vliv jako v 19. století obhajoba reglementace Parent-Duchâteleta. Flexnerova kritika státem kontrolované prostituce zastínila nejen dílo Parent-Duchâteleta, ale i pozdějších obhájců reglementace, srov. Flexner, Abraham. *Prostituce v Evropě*. Praha: 1925 [1914].

nakažlivosti syfilidy je o mnoho vyšší a že potřebná doba k úplnému vyléčení podstatně delší. Velkým pokrokem ve výzkumu syfilidy bylo odhalení možnosti přenosu nemoci z matky na plod dítěte a zjištění, že onemocnění syfilidou probíhá ve třech fázích.¹⁰³ Tyto výsledky měly nedozírný vliv na veřejnost, která propadla strachu z degenerace následkem vrozené syfilidy. Podle mínění soudobých specialistů na pohlavní choroby, kteří byli většinou současně zastánci systému reglementace, bylo toto vysoce nakažlivé onemocnění velmi rozšířené, a to do té míry, že téměř každá forma abnormality či znetvoření začala být přisuzována přenosu pohlavních chorob.¹⁰⁴

Navzdory sílící emancipaci žen nebyly důsledkem paranoidního strachu před epidemií syfilidy během první poloviny 20. století schváleny než dva zákony týkající se prostituce, z nichž ani jeden se netýkal změny v systému reglementace prostituce. V roce 1903 byl vydán zákon o kuplířství, který byl namířen zejména proti obchodování s nezletilými osobami. Za provozování jejich činnosti hrozil kuplířům trest odnětí svobody na dobu od tří měsíců do dvou let, uvalení pokuty od sto do tisíce franků a vypovězení z města na dobu od pěti do desíti let. V roce 1908 byl vydán druhý zákon

---

¹⁰³ Neléčená syfilis probíhá klasicky ve třech stadiích. První (tzv. *primární*) stadium se objeví asi za dva až čtyři týdny a probíhá v místě vstupu infekce do organismu. Typickým projevem je tvrdý vřed, tzv. šankr, k němuž se za jeden až dva týdny připojí zduření mízní uzliny v třísle, popř. jinde podle místa výskytu tvrdého vředu. Tyto projevy za několik týdnů samy odezní, ale bakterie se mezitím rozšíří do celého organismu. Vzniká druhé (*sekundární*) stadium, jehož příznaky se objevují obvykle do 8 týdnů po infekci. Jde zejména o příznaky kožní a slizniční, které mají různý charakter. Objevují se též jiné příznaky, jako bolesti hlavy, v krku, zvýšená teplota a zduření mízních uzlin. V obou těchto stadiích je nemocný silně infekční. I toto stadium po několika týdnech samo odezní. Po měsících či letech se objeví třetí (*terciární*) stadium, při němž dochází k tvorbě tzv. *gummat*. Jedná se o tuhé hrboly v různých orgánech, které později měknou, rozpadají se a vředovají. Mimoto mohou být postiženy i další orgány, jako srdce, krevní cévy a kosti. Velmi závažné je postižení centrální nervové soustavy, zejména míchy, která ve třetím stadiu onemocnění začíná vysychat. Někteří lékaři tuto fázi, při které dochází k zasažení srdce, krevních cév a centrální nervové soustavy, zařazují k třetímu stadiu, jiní ji klasifikují jako čtvrté stadium syfilidy, které pak dělí na „kardiovaskulární syfilis“ a „neurosyfilis“. K projevům této fáze onemocnění dochází až za delší dobu, většinou za pět až dvacet let po vniknutí infekce do těla. U kardiovaskulární syfilidy napadají bakterie krevní cévy. Nejčastěji vzniknou na aortě léze, výjimečně se na srdci vytvoří tuhý nádor. V případě neurosyfilidy se objevují neurologické příznaky, jako porucha chůze, ostré vystřelující bolesti a bolesti vycházející z různých vnitřních orgánů, vymizení a nepřítomnost reflexů, porucha hybnosti, která se projevuje nesouměrností pohybů a jejich špatnou koordinací. Pacient přestřeluje při svých pohybech, například se nedokáže se zavřenýma očima dotknout špičky nosu, je narušena jeho chůze a řeč. Rovněž dochází k poruchám zraku. Kvůli dlouhé inkubační době nebylo lékařům zpočátku známo, že je syfilis přenášena pohlavním stykem a patří tak k ostatním venerickým onemocněním, srov. *Velký lékařský slovník*, heslo: syfilis, šankr, gomma, neurosyfilis, kardiovaskulární nemoci; Nicol, Claude, *c. d.*, s. 2, 7-10, 14-98; Abdel Rahim, Dia el Din, *c. d.*, s. 115-124.

¹⁰⁴ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 263-264.

týkající se provozování prostituce nezletilými osobami. Zákon sjednotil do té doby platné předpisy policie, které se týkaly uvědomění rodičů nezletilých prostitutek, přičemž vzpurné a nezvladatelné dívky mohly být se souhlasem rodičů poslány do zvláštních nápravných zařízení.¹⁰⁵ Kromě zmíněných zákonů byla v průběhu první poloviny 20. století vydána řada dalších nařízení a předpisů, která se regionálně lišila a jejichž platnost často neměla dlouhé trvání. Většina nařízení se však zabývala zejména ochranou mladistvých před prostitucí a týkala se například zákazu vstupu nezletilých do nevěstinců.¹⁰⁶

Důsledkem oživeného strachu z pohlavních chorob, který se na počátku 20. století změnil ve skutečnou „syfilofobii“, zesílila moralizující kampaň proti sexuální svobodě a mimomanželským vztahům. V prvních deseti letech 20. století se dokonce začaly šířit populárně vědecké články a knihy o pohlavních chorobách. Armáda zahájila osvětovou kampaň mezi vojáky a téma syfilidy se objevilo i v literárním zpracování.¹⁰⁷ Vývoj ve výzkumu pohlavních chorob tedy navzdory sílícímu feminismu a abolicionismu ospravedlnil a posílil aplikování státní kontroly prostituce. Nová forma systému reglementace, již zmíněná neoreglementace, tak mohla ve Francii setrvat až do konce druhé světové války. Až v roce 1946 byl vydán prohibiční zákon a reglementace byla ve Francii oficiálně zrušena. Nabízení sexuálních služeb se stalo trestným činem, stejně tak i jakákoli forma kuplířství. Všechny nevěstince v zemi musely být zavřeny a opuštěné nemovitosti přešly do rukou policejních komisařství.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Harsin, J., *c. d.*, s. 348.

¹⁰⁶ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 61, 315-329.

¹⁰⁷ Zatímco Émila Zola ještě přímo nespojoval svou představu „smrtícího viru“ šířícího se císařskou Francií s pohlavní chorobou, na počátku 20. století jsou představy zkázonosného vlivu prostituce již ztotožňovány se šířením syfilidy, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 266-273; Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 234-235.

¹⁰⁸ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 349-350.

2. PROSTITUTKY

a) Život prostitutek

Během 19. století a první poloviny 20. století podléhala prostituce ve Francii policejní a lékařské kontrole, z čehož vyplývala zvláštní označení pro prostitutky i nevěstince. Prostitutky se dělily na dvě skupiny. Do první spadaly *filles soumises* neboli úředně registrované prostitutky, které se musely ohlásit na policii a podrobit se pravidelným lékařským kontrolám (*visite sanitaire*). Registrované prostitutky, které byly zaměstnané ve veřejném domě, se nazývaly *filles de maison*.

Do nevěstince docházel pravidelně lékař k vyšetření prostitutek. Majitelka podniku musela zajistit, aby všechny prostitutky byly v době návštěv lékaře přítomné v nevěstinci, a měla povinnost zaznamenávat osobní data prostitutek v seznamu zaměstnanců i termíny lékařských prohlídek. Proto byly *filles de maison* též známé jako *filles à numéro*. Některé registrované prostitutky však pracovaly mimo nevěstince a sháněly si zákazníky samy. Docházely k pravidelným lékařským kontrolám a od policie obdržely identifikační kartu. Takové prostitutky byly nazývány *filles isolée* nebo *filles en carte*. Navzdory snahám státu působila ve Francii vedle registrovaných také druhá skupina prostitutek - prostitutky tajné, neregistrované neboli *filles insoumises*.¹⁰⁹

Většina *filles soumises* se registrovala ve věku mezi jednadvaceti a pětadvaceti lety,¹¹⁰ což neznamená, že by prostitutky začínaly se svou profesí až v dospělém věku. V době, kdy se dívky poprvé registrovaly, provozovala drtivá většina z nich již po několik měsíců či let prostituci nebo byla při nejmenším sexuálně aktivní.¹¹¹ Dospělý věk při první registraci prostitutek je daný tím, že se policie zdráhala evidovat v seznamech prostitutek nedospělé dívky. Ty proto pracovaly na ulicích tajně až do doby, než dosáhly dospělosti, a teprve poté se registrovaly. Při první registraci byla většina prostitutek svobodná a prostitutky pocházely převážně ze vzdálených měst.

---

¹⁰⁹ Harsin, J., c. d., s. 6; Sanger, W., c. d., s. 142-143, Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. xviii, 30.

¹¹⁰ V Paříži v letech 1880-1886 se 73,91 % prostitutek registrovalo ve věku nad 21 let, 23,73 % ve věku mezi 18 a 21 lety a pouze 2,35 % ve věku mezi 16 a 18 lety. Podobná čísla byla zjištěna i v jiných městech v období posledních dvou desetiletí 19. století, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 42-43. Velmi podobné rozpětí udává i William Sanger pro první polovinu 19. století, srov. Sanger, W., c. d., s. 140.

¹¹¹ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 42-43, 69.

Ze statistik vyplývá, že v nevěstincích pracovaly převážně starší ženy (tj. nad třicet let) a mladé dívky (tj. mezi šestnácti a dvaceti lety) si vydělávaly spíše na ulicích.¹¹² Dá se tedy usuzovat, že majitelky nevěstinců odmítaly ze strachu před policejní perzekucí nezletilé dívky zaměstnávat. Ty pak hledaly finanční zdroje přímo na ulicích, kde však silně konkurovaly starším prostitutkám. Mnohé o prostitutkách napovídá i jejich sociální původ. Většina prostitutek pocházela z rodin řemeslníků, nádeníků, domovníků, služebných v domácnosti, ale i žebráků a potulných hudebníků, z rodin farmářů, obchodníků, majitelů kaváren a restaurací. Mezi otci registrovaných prostitutek se objevili rovněž úředníci státní správy a dokonce i právníci, lékaři, učitelé a armádní důstojníci.¹¹³

Profesí, ve kterých se mohly ženy v 19. století uplatnit, nebylo mnoho. Pracovní sféra žen se většinou omezovala na oděvní průmysl (švadlena, prادلena, kloboučnice, obuvnice, apod.) a domácí služby (pokojská, uklízečka, kuchařka, služka). Z výzkumu Parent-Duchâteleta vyplývá, že přibližně 59,1 % studovaných prostitutek provozovalo před prostitucí některou živnost v oděvním odvětví (švadleny, kožešnice apod.), 27,5 % žen tvořily služebnice, 9,1 % kloboučnice, pradelny a obuvnice. Některé prostitutky také začínaly jako herečky, učitelky hudby či klenotnice.¹¹⁴ Stinnou stránkou většiny uvedených profesí byl fakt, že některé továrny nebo dílny byly každoročně zavírány na dva až tři měsíce, čímž se vytvářela sezónní nezaměstnanost, po dobu které zůstali zaměstnanci bez finančního zdroje. To mělo pochopitelně vliv na pracující ženy, z nichž některé volily po dobu ztráty hlavního příjmu prostituování se na ulici.¹¹⁵ Dokonce i v dobách, kdy ženy byly zaměstnány, byly jejich příjmy natolik nízké, že nemohly pokrýt denní náklady.¹¹⁶ Pro ženy, které se přistěhovaly do Paříže za prací či z jiného důvodu a žily ve městě odloučeny od své rodiny, představovala i dočasná

---

¹¹² V případě Marseilles pocházela čtvrtina prostitutek dokonce z cizích zemí, např. z Itálie, Švýcarska, Španělska, Německa, ale i Alžírsko, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 44.

¹¹³ Policejní záznamy z Marseilles z let 1872-1882, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 50-51; Sanger, W., *c. d.*, s. 140.

¹¹⁴ Parent-Duchâtelet napočítal okolo 600 profesí, které studované ženy před prostitucí provozovaly. Členění profesí do větších skupin je však v podání Parenta-Duchâteleta trochu zmatené, srov. Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 78-81, vol. 1. Oděvní průmysl a domácí služba však nepřestaly být hlavními pracovními sférami žen ani v druhé polovině 19. století, jak to dokládá tabulka řemesel prostitutek z doby před jejich registrací v Marseille v letech 1871-1881, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 51.

¹¹⁵ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 82, vol. 1.

¹¹⁶ Harsin, J., *c. d.*, s. 208-209.

nezaměstnanost a nízký příjem velmi silný tlak, kterým mnohé z nich nedokázaly čelit jinak než uchýlením se k prostituci. Chudoba, sociální nejistota, hrozba vězení a povinná registrace izolovaly prostitutky od ostatní společnosti.¹¹⁷

Pokud se týká vzdělání prostitutek, nezaostávaly za průměrem vzdělanosti žen své doby. Některé majitelky nevěstinců dokonce upřednostňovaly dívky s určitým vzděláním či jinými dovednostmi. Pro nevěstinec bylo velmi přínosné, když prostitutka například dovedla hrát na hudební nástroj. Přestože asi čtvrtina registrovaných prostitutek byla negramotná, není tento podíl alarmující s ohledem na nízkou míru gramotnosti dívek té doby.¹¹⁸

Čekání.

Edgar Degas.

---

¹¹⁷ Sanger, W., *c. d.*, s. 141. Jill Harsinová popisuje dramatické příběhy prostitutek, které spáchaly nebo měly v úmyslu spáchat sebevraždu, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 169-177.

¹¹⁸ Sanger, W., *c. d.*, s. 140; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 52

Vážný zákazník.

Edgar Degas.

Život registrovaných prostitutek, které pracovaly mimo nevěstince, je zahalen ještě většími nejasnostmi a hádankami. Postup policie vůči *filles en carte* a přístup státní správy k nezávislým, ale registrovaným prostitutkám se v jednotlivých městech lišil. V zásadě však pro všechna města platila povinnost prostitutek se registrovat a nechat se pravidelně lékařsky vyšetřit. V Paříži si nesměly pronajímat zařízené byty, ale musely si pronajaté byty vybavit nábytkem samy. Toto nařízení mělo zamezit vzniku tzv. hodinových hotelů. Některé nezávislé prostitutky si však pronajímaly pokoj přímo v nevěstincích, kam vodily své zákazníky z ulice. Na veřejnosti se *filles en carte* mohly objevovat pouze mezi sedmou a jedenáctou hodinou večer, nesměly však provokativním oblečením a nevhodným chováním pohoršovat „počestné“ občany, zejména pak ženy, dívky a děti.¹¹⁹

---

¹¹⁹ Pařížské prostitutky se zdržovaly zejména v okolí Palais Royal, Opéra, du Châtelet (rue de la Reynie, rue Quincampoix), Bonne-Nouvelle, Champs-Élysées, de la Bastille, bulvárů mezi rue Poissonnière a Madeleine, zahrad Luxembourg, Jardin des Plantes a od roku 1871 také Tuileries a v neposlední řadě v okolí divadel Moulin de Galette, Jardin de Paris, Elysée-Montmartre, Folies-Bergère. V Marseilles nesměly například žít mimo tzv. *quartier réservé* neboli vyhrazené městské čtvrtě, srov. Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 84-86, 139-141.

Ve srovnání s registrovanými prostitutkami zaměstnanými v nevěstincích či na ulicích jsou informace o životě tajných prostitutek mnohem útržkovitější. Hlavním zdrojem informací jsou policejní a lékařské zprávy související s policejním zadržením neregistrované prostitutky. Vyplývá z nich, že informace o neregistrovaných prostitutkách zadržených mravnostní policií nebo léčených v nemocnicích z pohlavních nemocí se v zásadě nelišily od informací o registrovaných prostitutkách. Statistické údaje z let 1878-1887 v Paříži vypovídají, že se dívky vedle prostituce většinou oficiálně živily jako služebné, švadleny, pradleny, umělkyně a servírky v hostincích. S prostitucí začínaly ve věku mezi patnáctým a dvacátým rokem a pouze necelá sedmina prostitutek neuměla číst a psát.¹²⁰

Do tohoto schématu pochopitelně nezapadaly oba krajní póly - nejbohatší a nejchudší tajné prostitutky. Prostitutky pohybující se ve vyšších společenských kruzích a přijímající pouze bohaté a vlivné muže, tzv. *femmes galantes* neboli kurtizány, byly zpravidla neregistrované. Pracovaly ve svých luxusních bytech, platily daně, nikdy se nenabízely na ulici a objevovaly se pouze ve vyhlášených kavárnách a divadlech. Policie je „neobtěžovala“ inspekcemi ani pravidelnými lékařskými kontrolami. Často se kurtizánami stávaly rozvedené ženy, vdovy, bohaté cizinky i neúspěšné umělkyně.¹²¹

Na opačném konci stály neregistrované prostitutky (*insoumises*), které žily v ubytovnách a za padesát centimů či jeden frank se prodávaly na ulicích, trzích, pařížských bulvárech, ve veřejných zahradách, barech a tanečních sálech. Byly ochotné přijmout od zákazníka namísto peněžní odměny i suroviny (například od zelinářů zeleninu apod.). V okolí městských hradeb a vojenských táborů se potulovaly tzv. *filles à soldats*, které od vojáků nedostávaly než několik centimů a láhev levného vína. Z dobové literární fikce se o *filles à soldats* vytvořila stereotypní představa popisující tyto ženy jako špinavé, špatně oblečené, neučesané a většinou postarší ženy ve věku od pětatřiceti let. Z policejních zpráv však vyplývá, že *filles à soldats* byly spíše mladé

---

¹²⁰ Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 161-168.

¹²¹ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 174, 176, vol. 1; Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 27; Corbin, A. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*, s. 132-136.

K takovému typu prodejních žen patřila i románová prostitutka Nana. Dokud Nana žila ze své herecké slávy, vydržována štědrými milovníky, které přijímala ve svém bytě v Paříži, nepřišla jí myšlenka na mravnostní policii ani trochu na mysl. Až když ji osud zavedl opět na dno společnosti, do špinavých ulic mezi nejhorší spodinu, kde si musela vydělávat jako obyčejná pouliční prostitutka, byla nucena žít ve strachu, že bude dopadena mravnostní policií a poslána do vězení, srov. Zola, É. *Nana*.

dívky do pětadvaceti let, které s prostitucí teprve začínaly. Některé se po svém prvním zatčení vrátily k počestnému životu, jiné se registrovaly. Nejpodřadnější formou tajné prostituce však byla prostituce praktikovaná ve veřejných toaletách, kde prostitutky oficiálně pracovaly jako uklízečky.¹²²

Život prostitutek se odehrával v neustálé součinnosti s podsvětím společnosti. Úřední registrací se částečně změnilo právní i společenské postavení ženy. Prostitutka se zavázala respektovat regulační nařízení spojená s policejní a lékařskou kontrolou, což vedlo k její společenské izolaci. Přestože prostitutka měla právo nechat se ze seznamu prostitutek vyškrtnout a začít jiný život, tohoto „cejchu“ se již nikdy nezbavila.¹²³ Pokud však žena provozovala prostituci tajně nebo byla zadržena na ulici v nočních hodinách, konkrétně po desáté hodině večer, či se jakkoli jinak provinila proti regulačním nařízením, byla odvedena na policejní stanici, kde strávila několik hodin, v případě zatčení v nočních hodinách i celou noc. Lehčí přečiny byly většinou urovnány přímo na policejní stanici, vážnějších provinění se však musela ujmout prefektura. Po příchodu na prefekturu byla prostitutka nejprve podrobena lékařskému vyšetření a posléze výslechu mravnostní policie. Dokud nebylo rozhodnuto o osudu prostitutky, byla vsazena do dočasné vazby v budově prefektury, což mohlo trvat i několik dní. Přestože rozsah a povaha trestů nebyly pevně stanovené, podle nepsaného pravidla byla prostitutka při prvním trestném činu uvězněna na dobu maximálně jednoho měsíce, v případě několikátého prohřešku na dobu dvou až tří měsíců. Pokud byla prostitutka shledána nenapravitelnou, byla uvězněna na dobu šesti měsíců. V zásadě platilo, že pokud prostitutka nekladla při zatýkání odpor, byl jí uložen trest vězení na dobu nejvýše dvou týdnů, většinou dokonce jen na pouhých šest až osm dnů. Při zjištění nakažení pohlavní chorobou byla doba strávená v nemocnici započítávána jako část stanoveného trestu.¹²⁴

Tvrdí postih prostitutek, tj. uvěznění, se prosazoval zejména ve dvacátých letech v souvislosti se zaváděním reglementačních opatření. Lehčí přečiny, kterých se

---

¹²² Tyto případy jsou známy zejména z Marseilles, kde byla v letech 1902 a 1911 některá tato veřejná zařízení z důvodu provozování prostituce uzavřena, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 140, 145, 148-149.

¹²³ Ze studie Parenta-Duchâteleta vyplývá, že prostitutky žádaly o vyškrtnutí ze seznamů zejména z důvodu svatby, vážného onemocnění nebo získání jiného zaměstnání, srov. Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 584-587, vol. 1.

¹²⁴ Harsin, J., *c. d.*, s. 214-215; Corbin, A., *c. d.*, s. 107-110; Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 180-182, vol. 2.

prostitutky tradičně dopouštěly, jako kapesní krádeže, narušování nočního klidu, opilství, nevhodné chování na veřejnosti, pouliční hádky a násilnosti nebo útoky na policii, nebyly vnímány státní správou s takovým znepokojením jako případy, kdy se prostitutka nedostavila k pravidelné lékařské kontrole, za což jí také hrozilo až několikátýdenní vězení. Zavedením reglementačních opatření byly prostitutky vyňaty v trestněprávních záležitostech ze skupiny ostatních delikventů a začaly být souzeny za porušování regulačních nařízení. Pokud tedy bylo zjištěno, že je prostitutka nakažená pohlavní chorobou, není registrovaná, nedochází pravidelně k lékařským kontrolám nebo se dopustila jiného prohřešku proti regulačním nařízením, nebyl její případ urovnán jako ostatní výše uvedené přečiny pouze na úrovni policejního komisařství, ale byl okamžitě postoupen do pravomoci prefektury.¹²⁵

Uvedené zlomkovité informace o prostitutkách z různých dobových statistik nebo studií sice podávají jistou výpověď o prostitutkách v Paříži v době regulované prostituce, neměly by být však generalizovány do nějaké všeobecně platné formule. Prostitutky nepocházely pouze z chudých rodin ani je k prostituci nepřivedla vždy chudoba. Prostituce byla velmi výnosným obchodem, takže řada dívek nedokázala předstávě o vysokých příjmech odolat. Je nutné si uvědomit, že prostituce představovala v 19. století jedinou skutečně výdělečnou sféru, ve které nacházely ženy uplatnění.

b) Nevěstince

Prostituce uzavřená za zdmi nevěstinců a kontrolovaná policií a lékaři byla hlavním cílem systému reglementace. Představovala jasný protiklad k tajné, anonymní a nekontrolovatelné prostituci na ulici. Zajištění veřejného zdraví a pořádku bylo proto hlavním argumentem obránců reglementace prostituce. Vznik tolerovaných nevěstinců však do obchodu s prostitucí vnesl zcela novou dimenzi. Obchod s „prodejnou láskou“ se profesionalizoval a vyvinula se nová síť obchodních vztahů.

Chod nevěstince určovala správkyně veřejného domu, tzv. *dame de maison*, která byla často zároveň majitelkou nemovitosti, ve které byl nevěstinec spravován. Většinou se jednalo o postarší bývalé prostitutky, které si našetřily dostatečný obnos peněz, aby se osamostatnily, protože se z důvodu již pokročilého věku nedokázaly prostitucí

---

¹²⁵ Harsin, J., *c. d.*, s. 140-141, 151, 159.

uživit.¹²⁶ Sama policie upřednostňovala bývalé prostitutky ve funkci správkyň veřejného domu. Domnívala se, že tak budou lépe chápat problematické záležitosti obchodu s prostitutí.¹²⁷ Před otevřením nevěstince musela žena získat svolení od majitele nemovitosti, a pokud byla vdaná, i od svého manžela. Následně musela na policejním ředitelství předložit písemnou žádost o udělení licence k provozu nevěstince. Pokud bylo ženě vyhověno, byla jí předána kniha, do které měla povinnost zaznamenávat jména prostitutek a výsledky pravidelných lékařských kontrol.¹²⁸

Kromě manžela *dame de maison* nesměl v nevěstinci žít s prostitutkami žádný muž. Ani milenci prostitutek nesměli v nevěstinci přespávat. Toto nařízení z roku 1838 mělo zajistit, aby mezi milenci prostitutek a zákazníky nevěstince nedocházelo k potyčkám. Přítomnost milenců mohla totiž u zákazníků vyvolávat popudlivé reakce, které mohly vyústit ve vážné násilné střety. Na druhou stranu byly prostitutky ponechány svévoli zákazníků nevěstince a nebylo výjimkou, že se podnapilí výtržníci snažili vtrhnout do nevěstince, aby se prostitutkám pomstili za údajné nakažení pohlavní chorobou v daném nevěstinci. Policie musela často při podobných výtržnostech zasáhnout.¹²⁹

Manželé *dame de maison* sice mohli v domě bydlet, ale nesměli být v nevěstinci zaměstnáni. Většinou vlastnili ubytovny, restaurace či krčmy v blízkosti nevěstince, které však často užívali k provozování tajné prostitute.¹³⁰ Pouze v některých provinčních městech bylo povoleno, aby nevěstinec mohl spravovat muž. Tyto případy však byly spíše ojedinělé a týkaly se zejména obchodníků, kteří za otevřením nevěstince viděli výhodnou investici. Rovněž někteří hoteliéři si přeměnou hotelu v nevěstinec slibovali vyšší zisky.¹³¹

Rozdělování příjmů nevěstince podléhalo přísným pravidlům daným jasně definovanou hierarchií v domě. Hlavní zisk náležel majiteli domu. Pokud *dame de maison* nebyla zároveň majitelkou domu, patřil jí druhý nejvyšší podíl z příjmů po

---

¹²⁶ V průzkumu nevěstinců v Paříži z roku 1870 bylo zjištěno, že pouze 15,4 % nevěstinců vlastnily přímo jejich provozovatelky a že většina domů, ve kterých byl nevěstinec spravován, byla ve vlastnictví mužů různých profesí, kterým provozovatelky platily měsíční nájem, jehož výše se lišila podle úrovně jednotlivých nevěstinců, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 63-65.

¹²⁷ Harsin, J., *c. d.*, s. 291.

¹²⁸ Corbin, A., *c. d.*, s. 67-68.

¹²⁹ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 153, vol. 1; Corbin, A., *c. d.*, s. 11; Harsin, J., *c. d.*, s. 299-300.

¹³⁰ Harsin, J., *c. d.*, s. 291; Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 450, vol. 1.

¹³¹ Corbin, A., *c. d.*, s. 63.

majiteli domu.¹³² Prostitutky (*filles de maison*) byly na posledním místě při dělení zisků. V některých nevěstincích zabavila *dame de maison* všechny příjmy domu, ze kterých prostitutkám hradila ošacení a jídlo. Většinou však prostitutky obdržely po odečtení nákladů na jídlo a oblečení i jistý finanční obnos.¹³³ Pokud zájem zákazníků o nevěstinec upadal, rostly prostitutkám v nevěstincích náklady na živobytí, čímž se dostávaly do zadluženosti vůči správkyním nevěstinců, a tak prakticky ztrácely možnost odejít z nevěstince nebo opustit tuto živnost. Pokud by se prostitutka chtěla vrátit k počestnému životu a zanechat prostituce, musela nejprve uhradit své dluhy. V případě, že by chtěla odejít do jiného nevěstince, musela její dluhy uhradit nová *dame de maison*. Tím se však prostitutka nezbavila své závislosti na správkyni nevěstince, pouze změnila svou „majitelku“.¹³⁴ Dokonce i v případě, že majitelka nevěstince nemusela za najímanou prostitutku uhradit žádný dluh, vznikl prostitutce již v den přijetí u *dame de maison* smyšlený či skutečný dluh za poplatky pro dohazovačky, cestovní náklady, oblečení atd. Později dluhy zvyšovalo spropitné pro služebnictvo v nevěstinci, náklady na kadeřníka, manikúru, lékařská vyšetření a léky. Vzhledem k tomu, že se prostitutka nedostala často ven na ulici, byla nucena kupovat si od majitelky nevěstince cigarety, mýdlo, svíčky, parfémy a další nezbytné, ale přitom nákladné věci.¹³⁵ V zájmu majitelek a správkyní nevěstinců tedy bylo připoutat si prostitutku, která pro ně pracovala, cíleně vysokými dluhy, které prostitutka nebyla schopna splatit. Takto si *dame de maison* zajistila, že prostitutka neuteče. Parent-Duchâtelet uvedl, že *dame de maison* účtovaly prostitutkám čtyři až šest franků denně za jídlo a tři franky za pokoj.¹³⁶ K tomu je potřeba připočítat náklady na šperky, parfémy a jiné ženské nezbytnosti, takže se denní výlohy prostitutek mohly vyšplhat až na deset franků denně, což ve srovnání s příjmy prostitutek vedlo k jejich cílené zadluženosti. Pokud prostitutka odmítla přijmout zákazníka nevěstince, musela „ušlý zisk“ uhradit z vlastní kapsy.¹³⁷ Obvykle byla prostitutka nucena pracovat i v období menstruace, těhotenství nebo i

---

¹³² Sanger, W., *c. d.*, s. 144; Harsin, J., *c. d.*, s. 285-286; Corbin, A., *c. d.*, s. 66.

¹³³ Harsin, J., *c. d.*, s. 288.

¹³⁴ Tannahill, R., *c. d.*, s. 361; Harsin, J., *c. d.*, s. 293.

¹³⁵ Corbin, A., *c. d.*, s. 78; Sanger, W., *c. d.*, s. 144.

¹³⁶ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 448, vol. 1.

¹³⁷ Harsin, J., *c. d.*, s. 290.

v případě onemocnění některou z pohlavních chorob. Pro majitelky nevěstinců bylo jednodušší zakrýt příznaky nemoci, než aby prostitutka odešla do nemocnice.¹³⁸

Do konfliktů mezi prostitutkou a majitelkou nevěstince se policie v zásadě nevměšovala, a to ani v případech fyzického týrání prostitutek ze strany majitelek nevěstinců. Pokud došlo k vyhrocení problému, přiklonila se policie k výkladu *dame de maison*. Vzájemně prospěšné vztahy mezi policií a majitelkami nevěstinců znamenaly pro *dame de maison* ideální nástroj k vydírání prostitutek. *Dame de maison* vlastnila veškerá zařízení a vybavení nevěstince, a to včetně oblečení prostitutek. Pokud by se prostitutka rozhodla opustit nevěstinec proti vůli majitelky, mohla být stíhána za krádež oblečení, které měla na sobě, nebo v případě konfliktu za narušení veřejného klidu či zničení cizího majetku. Taková prostitutka pak byla většinou policií zadržena a vrácena do nevěstince, z něhož utekla. Oplatou za vstřícnost ze strany policie musela *dame de maison* zajistit, že v nevěstinci nepracují neregistrované prostitutky, registrovat nové prostitutky na policejním ředitelství, vést seznam zákazníků a zajistit, aby byly všechny její prostitutky přítomné v nevěstinci v době pravidelných lékařských kontrol.¹³⁹ Pro lékařská vyšetření musely *dame de maison* vyhradit v nevěstincích samostatnou místnost, vybavenou křeslem, lékařským zrcátkem, kleštěmi a dalšími lékařskými nástroji. Lékaři z mravnostní policie se do nevěstince dostavovali jednou týdně. Výsledky vyšetření byly zaznamenány do zvláštní knihy *dame de maison*. Pokud bylo u některé prostitutky nevěstince zjištěno nakažení pohlavní chorobou, byla okamžitě poslána do nemocnice Saint-Lazare. Povinnost vyšetření platila i pro nově přijaté prostitutky nebo prostitutky, které chtěly přejít do jiného nevěstince.¹⁴⁰

Pro policii představovala spolupráce s majitelkami či správkyněmi nevěstinců relativní kontrolu nad prostitutkami, a proto se postavení *dame de maison* zlepšilo zejména ve třicátých letech v souvislosti se zaváděním systému reglementace. Na druhou stranu, pokud by *dame de maison* odmítla s policií spolupracovat, hrozilo jí pozastavení činnosti. Dlouhodobé přerušení živnosti přitom představovalo pro *dame de maison* mnohem horší trest než uvěznění.¹⁴¹

Vedle *dame de maison* byly do chodu nevěstinců zapojeny i *entremetteuses*, ženy, které plnily funkci tzv. dohazovaček. Tyto prostřednice vyhledávaly pro majitelky

---

¹³⁸ Corbin, A., *c. d.*, s. 81.

¹³⁹ Harsin, J., *c. d.*, s. 189-190, 289, 292.

¹⁴⁰ Sanger, W., *c. d.*, s. 149; Corbin, A., *c. d.*, s. 88-89, 91.

¹⁴¹ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 262, vol. 2.

nevěstinců prostitutky ve věznicích a nemocnicích, kam se přicházely léčit nejen pařížské prostitutky, ale i dívky z ostatních částí Francie, které se nešťastnou náhodou při milostném románu nakazily pohlavní chorobou. Hôpital du Midi byl proto zpravidla v obležení dohazovačů majitelek nevěstinců. Samozřejmě pro nevěstince pracovaly sítě agentů i na vesnicích a menších městech, takže se do kuplířských sítí často dostaly chudé a nezkušené nezletilé dívky, které se do Paříže chtěly přestěhovat za prací a bydlely zde samy, často bez finančních prostředků. Dohazovačky je většinou klamným způsobem donutily k prostituci a prodaly některé *dames de maison*. Z tohoto důvodu udržovaly kontakt s číšníky v restauracích, s recepčními v hotelích a s vozky. Neméně často plnili funkci prostředníků rovněž manželé a milenci majitelek nevěstinců. *Dame de maison* mnohdy spolupracovala také bez prostředníků v přímé spolupráci s jinými majitelkami nevěstinců a v tomto případě odpovídala cena za prostitutku zhruba jejímu dluhu u bývalé *dame de maison*. Každoročně nastaly hlavní „žně“ pro *entremetteuses* na začátku a na konci léta, kdy docházelo k největším přechodům prostitutek z jednoho nevěstince do druhého a k sezónním výměnám personálu, kterými se majitelky nevěstinců snažily obohatit výběr prostitutek a zvýšit příjmy podniku. Velký důraz byl kladen na rozmanitost najímaných prostitutek, a to jak z hlediska fyzické podoby, tak temperamentu a stylu chování. Zárukou výdělků bylo, když byl nevěstinec schopen nabídnout blondýnky, brunetky i zrzky, vyspělé dívky s bujným poprsím i hubené dívky dětské postavy, exotické dívky z Afriky či Blízkého východu.¹⁴² Smyslně musela znít také jména prostitutek. Poté, co se nechala prostitutka najmout do služeb nevěstince, přijala pseudonym, který již většinou neměnila ani po přechodu do jiného nevěstince. Mezi nejčastějšími pseudonymy se objevovala jména přejatá z literatury či divadla (Carmen, Mignon, Manon, Camélia, Fantine), ale také jména končící na „-ette“ (Violette, Yvette, Paulette, Brunette, Blondinette, Odette,

---

¹⁴² Sanger, W., *c. d.*, s. 143; Harsin, J., *c. d.*, s. 294-295; Corbin, A., *c. d.*, s. 70-72.

Trend naplnit nevěstinec rozličnými typy žen se objevil i v povídce Salón paní Tellierové od Guy de Maupassanta: „Poněvadž byl personál omezený, jevila se tu alespoň snaha, aby každá z nich byla jako vzorkem, jako výslednicí ženského typu, aby tu každý konsument, alespoň přibližně, nalézal uskutečnění svého ideálu. Fernanda představovala „krásnou blondýnku“; velmi veliká a skoro tlustá, měkká dcera venkova [...]. Rafaela, Marseillanka, přistavní poběhlice, hrála nezbytnou roli „hezké židovky“; byla hubená s vysedlými lícními kostmi, červeně nalíčenými. [...] Luisa, řečená Cocotte, a Flora, nazvaná Houpačkou, poněvadž trochu kulhala, [...] vypadaly jako kuchařky ustrojené do karnevalu. Podobny všem ženám z lidu, ani hezčí, ani ošklivější, pravé děvečky z hospody [...],“ viz Maupassant, G. *Salon paní Tellierové*, s. 8-10.

Arlette, Lucette, Marinette, Ninette). Druhý jmenovaný typ jmen měl patrně zdůraznit mladistvost dívek.¹⁴³

V nevěstincích pracovala také tzv. *sous-maîtresse* neboli asistentka majitelky nevěstince. Její funkce se lišila podle úrovně jednotlivého nevěstince. V chudých nevěstincích byla *sous-maîtresse* pouze jakousi služebnou zodpovědnou za úklid domu. V bohatých nevěstincích vybírala *sous-maîtresse* příjmy od zákazníků domu, které odevzdávala majitelce. Někdy *sous-maîtresse* pobírala stálý plat, jindy si ponechávala určitou část z vybraných peněz. Při příchodu nového zákazníka do domu svolávala prostitutky do salónu a vybírala od zákazníků peníze za služby podniku. Od zákazníků i prostitutek přijímala různé dary či spropitné. Zákazníci se tak snažili získat její přízeň, aby jim byla nakloněná při výběru prostitutky. *Sous-maîtresse* si často vydělávaly také na obchodu s cigaretami, sladkostmi či prezervativy.¹⁴⁴

Každodenní život prostitutek lze jen obtížně a z kusých informací zrekonstruovat. Životní podmínky prostitutek v chudých a průměrných nevěstincích byly zpravidla žalostné. Prostitutky spávaly společně v malých pokojích vybavených pouze postelí, dřevěným stolem a židlí. Okna i dveře nevěstince musely být neustále zavřeny, což platilo i pro luxusní nevěstince. Den začínal v nevěstincích až kolem desáté či jedenácté hodiny dopoledne, kdy se prostitutky probouzely po předešlé dlouhé noci. První část dne byla věnována koupeli, úpravě vlasů a nakonec líčení. Po obědě trávily odpoledne karetními hry, případně hrou na klavír nebo čtením, ale zejména nekonečným „klábosením“ pod oblaky kouře z cigaret a při skleničkách vína. Hojnost jídla se lišila podle úrovně nevěstince. V luxusních pařížských nevěstincích se těšily bohaté stravě až čtyřikrát denně. Po večeři se prostitutky šly před příchodem zákazníků vykoupat a převléknout. Následně sešly do přijímacího salonu, kam byl zákazník uveden a kde si vybíral z nabízených prostitutek. V chudších nevěstincích si zákazník vybíral prostitutku v baru, kde s ženami nejprve popíjel. Mimo nevěstince se prostitutky příliš často nedostávaly. Většinou jednou za dva týdny si mohly vyjít na procházku. Často dávaly majitelky nevěstinců svým dívkám volno také během svátků, lidových oslav či v jiných významných dnech.¹⁴⁵

---

¹⁴³ Corbin, A., *c. d.*, s. 77.

¹⁴⁴ Harsin, J., *c. d.*, s. 295-296; Corbin, A., *c. d.*, s. 68-69.

¹⁴⁵ Corbin, A., *c. d.*, s. 81-84.

Bídne životní podmínky a častá hrubost mužských zákazníků sblížovaly ženy sdílející stejný osud a často i lůžko v nevěstincích, takže intimní vztahy mezi prostitutkami v nevěstincích nebyly výjimkou. *Dame de maison* dokonce často lesbické vztahy mezi prostitutkami podporovala. Vášnivě erotické projevy prostitutek v přijímacím salonku nevěstince totiž podněcovaly sexuální touhy zákazníků, což vedlo k vyšším příjmům podniku. Rovněž nebylo výjimkou, že lesbické lásce holdovala sama *dame de maison*, která se ráda nechala uspokojovat svými děvčaty.¹⁴⁶ V roce 1904 bylo sice v Paříži a 124 provinčních městech zakázáno, aby dvě dívky sdílely společně jeden pokoj nevěstince, ale lesbické vztahy mezi prostitutkami ani společné bydlení několika prostitutek ve stísněných prostorách domu tím potlačeny nebyly.¹⁴⁷

Atmosféra uvnitř nevěstinců se lišila podle úrovně jednotlivých podniků. V luxusních nevěstincích zahrnovala večerní zábava nejen erotické služby prostitutek, ale i bohatou hostinu a hazardní hry. Prostitutky v těchto podnicích nebydlely, nebyly registrované ani lékařsky vyšetřené.¹⁴⁸ Bohaté nevěstince také zaručovaly zákazníkovi diskrétnost. Zákazník byl usazen v odděleném salónu, tak aby se s ostatními hosty nesesetkal, pokoje byly přepychově vybavené a nálada byla spíše klidná, umocněná exotickým vybavením podniku. Takové nevěstince se nacházely zejména v centru města. Naproti tomu levné nevěstince, soustředěné kolem kasáren, městských hradeb a přístavů a určené pro vojáky, námořníky a levné pracovní síly, představovaly neklidný živel města a připomínaly spíše hostince či levné hotely. Zákazník se nejprve v místním baru notně posilnil pivem či absintem a pak se svou vyvolenou ženou odešel do připraveného pokoje. Hluk, kouř z cigaret, alkoholem povzbuzení zákazníci, opilé, vulgárně oblečené a výrazně nalíčené prostitutky představovaly typický obraz levných nevěstinců.¹⁴⁹ Z ulice musel být charakter podniku pro kolemjdoucí zřetelně označen, což kromě zavřených okenic splňovala rozsvícená lucerna nad dveřmi domu.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ Harsin, J., *c. d.*, s. 301-302.

Lesbický vztah mezi prostitutkami se objevuje i v románu *Nana*, ve kterém Nana dokonce často dává přednost své milence Satin před svým hlavním „chlebovárcem“ hrabětem Muffatem, srov. Zola, E. *c. d.*

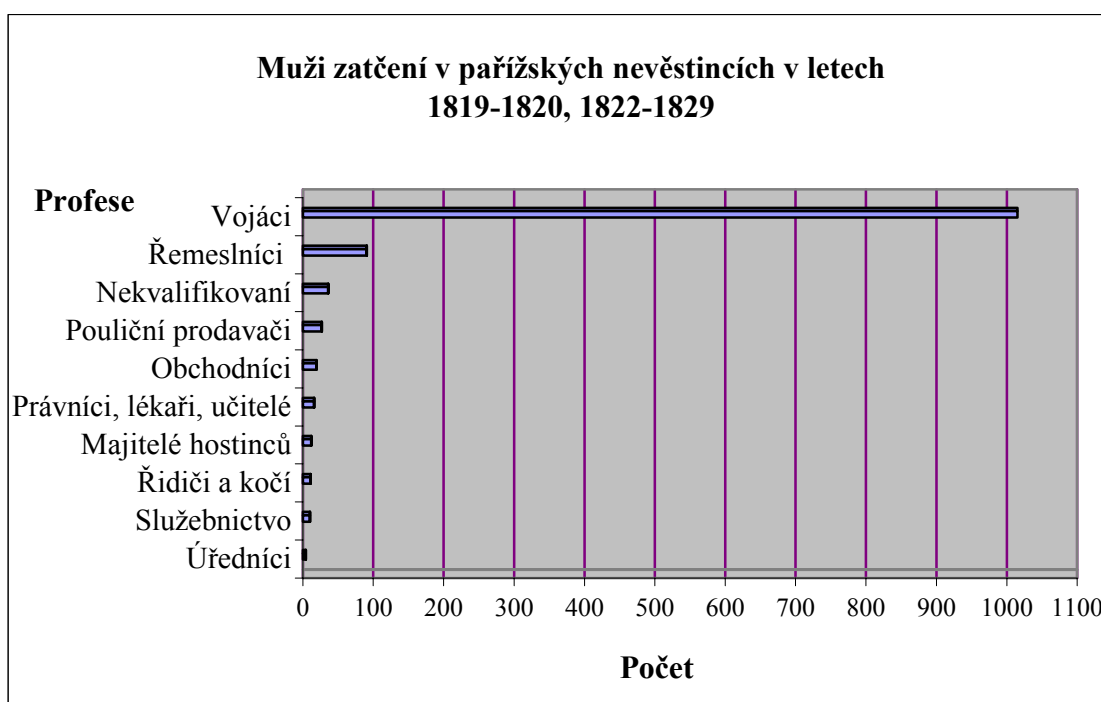
¹⁴⁷ Sanger, W., *c. d.*, s. 142; Corbin, A., *c. d.*, s. 81.

¹⁴⁸ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 320-321, vol. 1; Harsin, J., *c. d.*, s. 308.

¹⁴⁹ Corbin, A., *c. d.*, s. 58-59.

¹⁵⁰ Až do roku 1878 bylo v Paříži povoleno, aby před veřejným domem postávala rovněž tzv. *marcheuse* (nebo *bonne*), starší paní a bývalá prostitutka, nabízející služby domu, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 6; Corbin, A., *c. d.*, s. 79-80.

Přestože se skladba klientů nevěstinců různila podle jednotlivých měst (v menších provinčních městech patřili k častým zákazníkům zejména obchodní cestující, v přístavních městech tvořili zákaznickou základnu spíše vojáci a námořníci), v zásadě se dá shrnout, že klienti registrovaných nevěstinců pocházeli z nižší a střední společenské vrstvy.¹⁵¹ Pokud se týká Paříže, vyplývá z následujícího grafu, který uvádí počet mužů zatčených v nevěstincích za páchaní výtržností (odmítnutí zaplacení, fyzická napadení nebo pití alkoholu), že k nejčastějším zákazníkům pařížských nevěstinců patřili vojáci, kteří však podléhali vojenským zákonům, a byli proto vystaveni mnohem přísnější kontrole než civilní obyvatelstvo, což může mít vliv na nesrovnatelně vyšší podíl v grafu.¹⁵²

Naopak muži z vyšší společnosti, kteří nechtěli být registrováni v povinných seznamech zákazníků nevěstince, využívali v převážné většině služby neregistrovaných prostitutek, a to jak kurtizán praktikujících své řemeslo v soukromých bytech, tak prostitutek z bohatých nevěstinců.¹⁵³

¹⁵¹ Corbin, A., *c. d.*, s. 62.

¹⁵² Harsin, J., *c. d.*, s. 146-147.

¹⁵³ Corbin, A., *c. d.*, s. 380.

Cena, kterou zákazníci platili za sexuální styk s prostitutkou ve veřejném domě, se v sedmdesátých letech 19. století pohybovala mezi pěti a deseti franky a cena za celou noc ve veřejném domě mezi deseti a dvaceti franky.¹⁵⁴ V chudých předměstích a v okolí vojenských kasáren, kam přicházeli zákazníci z řad dělníků a vojáků, mohl zákazník za jednu prostitutku zaplatit i pouhých padesát centimů.¹⁵⁵ Běžně se však v levných nevěstincích za prostitutku platilo mezi dvěmi a třemi franky.¹⁵⁶ V luxusních nevěstincích pro společenskou smetánku přišly „sexuální hrátky“ s prostitutkou zákazníka až na sto franků.¹⁵⁷

Průměrný počet zákazníků, které prostitutka během jednoho dne obsloužila, se lišil podle úrovně nevěstince. V luxusních nevěstincích prostitutka obvykle nepřijímala více než čtyři zákazníky, zatímco v obyčejných nevěstincích se počet zákazníků na jednu prostitutku pohyboval kolem sedmi až osmi zákazníky a ve velmi chudých nevěstincích se mohl vyšplhat i ke dvaceti zákazníkům na jednu prostitutku za noc. Vedle přímých plateb od zákazníků za rozkoš s prostitutkou profitovaly „lidové“ nevěstince rovněž z prodeje alkoholu. Bylo zvykem, že prostitutka nesměla odvést zákazníka do pokoje dříve, než se řádně posilnil alkoholem z místního baru.¹⁵⁸

V souvislosti s příjmy nevěstinců, lze v druhé polovině a zejména na konci 19. století pozorovat dokonce jistý trend – luxusní nevěstince bohatly, přičemž levné nevěstince zanikaly, aby byly často přeměněny na *maison de rendezvous* nebo neregistrované nevěstince.¹⁵⁹ Celkově začal počet nevěstinců v Paříži od padesátých let ubývat a tento trend zesílil ještě v osmdesátých letech, jak je patrné z následující tabulky.¹⁶⁰

---

¹⁵⁴ Harsin, J., *c. d.*, s. 283.

K těmto cenám je však nutné připočítat spropitné pro prostitutku a asistentku *dame de maison*, takže se cena mohla vyšplhat až na dvojnásobek uvedené ceny, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 66.

¹⁵⁵ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 311, vol. 1, poznámka Trébucheta a Poirat-Duvala.

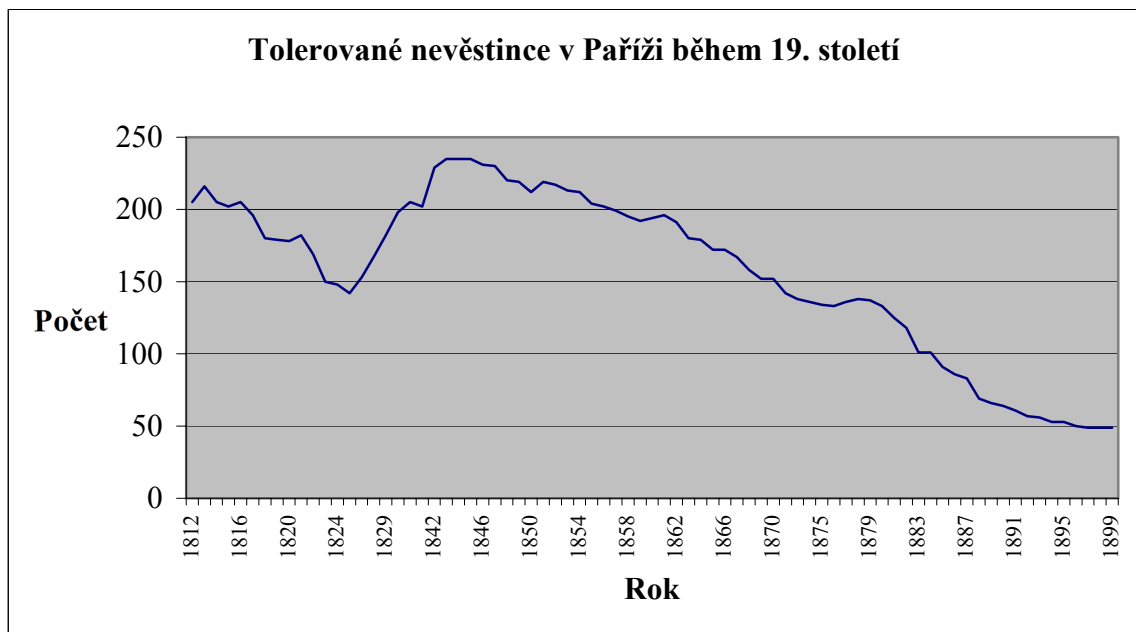
¹⁵⁶ Corbin, A., *c. d.*, s. 66.

¹⁵⁷ Harsin, J., *c. d.*, s. 283.

¹⁵⁸ Corbin, A., *c. d.*, s. 66-67, 81.

¹⁵⁹ V luxusních tolerovaných nevěstincích, které zůstaly ve druhé polovině 19. století v ulicích Rue d'Amboise a Rue des Moulins zachovány, bydlel v letech 1893 a 1894 také známý francouzský malíř Toulouse-Lautrec, srov. Bernheimer, Ch. *c. d.*, s. 195.

¹⁶⁰ Pokles počtu registrovaných nevěstinců byl zaznamenán i v ostatních větších městech Francie, přičemž tento vývoj ostře kontrastoval s rostoucím počtem obyvatelstva v druhé polovině 19. století, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 309-311; Corbin, A., *c. d.*, s. 67, 115.

Pokles počtu *maisons de tolérance* nelze spojovat se snížením zájmu zákazníků o služby prostitutek, ale spíše s jistými administrativními změnami, které tento trend způsobily. Vedle typických *maisons de tolérance* se totiž začaly prosazovat i jiné formy zařízení s nabídkou erotických služeb. V roce 1842 byl zrušen zákaz pronájmu místnosti v nevěstinci cizím prostitutkám. Vzhledem k tomu, že se prostitutky, které pracovaly mimo nevěstince, nesměly v nočních hodinách pohybovat ve veřejných prostranstvích, začaly *dame de maison* pronajímat prostitutkám z ulice místnost ve svém nevěstinci. Taková prostitutka pak nepodléhala řádu nevěstince, pouze využívala část jeho prostor.¹⁶¹

Do šedesátých let 19. století patřilo vlastnictví nevěstince k výnosným a výhodným zaměstnáním. Nevěstinec musel sice vždy zůstat otevřen policejním razíím a majitelka podniku nesla zodpovědnost za registraci a lékařskou prohlídku svých prostitutek, odměnou zato však mohla být prostituce v podniku beztrestně provozována, z čehož majitelce plynuly slušné příjmy. Od šedesátých let však ztratilo spravování tolerovaného nevěstince některé své výsady. V roce 1866 byla omezena na minimum pokuta za provozování prostituce v hotelech a penzionech. Prostituce nebyla sice v hotelech přímo povolena, ale zanedbatelné pokuty a nízké riziko jiného postihu, například uvěznění, byly ve srovnání s vysokými příjmy z prostituce jasným

¹⁶¹ Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 312, vol. 1.

argumentem pro majitele hotelu.¹⁶² K úbytku nevěstinců přispěla rovněž přestavba Paříže v polovině 19. století, která z centra města odstranila chudinské dělnické čtvrtě. Následné navýšení nájmu nemovitostí v centru znamenalo pro řadu nevěstinců nevyhnutelný zánik a levná prostituce se přesunula do okrajových částí města.¹⁶³

Vlivem uvedených změn a pod tlakem abolicionistů, kteří kritizovali životní podmínky prostitutek ve starých *maisons de tolérance*, se v druhé polovině 19. století prosadil nový typ nevěstince. *Dames de maison* začaly pronajímat nezávislým prostitutkám z ulice celý dům, nazývaný podle toho *maison de passe*. Z tolerovaných nevěstinců se tak stávaly „penziony“, ve kterých pracovaly nezávislé prostitutky. Ty byly placené svými klienty a majitelkám podniku platily pouze za nájem místnosti. *Maison de passe* představoval spíše podřadné neregistrované zařízení, kam si prostitutky vodily své zákazníky z ulice nebo baru.¹⁶⁴

Vedle toho vznikl další typ „hodinového hotelu“, tzv. *maison de rendezvous*. Na rozdíl od *maison de passe* byl *maison de rendezvous* oblíbený mezi pány z vyšší společnosti, a přestože byl rovněž spravován nelegálně a prostitutky zde pracující většinou nebyly registrované, snažily se *maisons de rendezvous* vypadat jako respektované domy a jejich prostitutky jako poctivé ženy ze střední vrstvy. V zásadě byly *maisons de rendezvous* obyčejné obytné domy v lepší části města, ve kterých nebydleli stálí nájemníci, ale byly využívány ke zprostředkování schůzek mezi bohatými pány a prostitutkami, vydávajícími se za vážené dámy. Ke schůzkám docházelo většinou v odpoledních hodinách, poté co si zákazník prostitutku vybral z „katalogu“. Prostitutky nebyly nuceny přijmout každého zákazníka, pokud se jim zdál nemocný či příliš odpuzivý. Zpravidla byly ke schůzkám využívány jeden či dva byty zařízené luxusním a vkusným nábytkem, který měl vytvářet iluzi respektované domácnosti. Nebylo zde stopy po vulgárnosti a obscénní atmosféře známé z tradičních nevěstinců. Prostitutky byly oblečené v decentních šatech a atmosféra v bytě připomínala odpolední svačiny v počestných domácnostech, což lákalo především ženaté muže toužící po milostném románu, kteří však odmítali ztrácet čas s flirtováním

---

¹⁶² Harsin, J., *c. d.*, s. 316-317.

¹⁶³ Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 89.

¹⁶⁴ Harsin, J., *c. d.*, s. 308.

a navazováním kontaktu na ulicích. Rodinná atmosféra *maisons de rendezvous* navíc vyhovovala abolicionistickému moralismu v posledních desetiletích 19. století.¹⁶⁵

Vzhledem k tomu, že *maisons de rendezvous* byly určeny pro velmi bohatou klientelu, odpovídala luxusnímu prostředí i cena za prostitutku. Minimální poplatek se proto pohyboval mezi šedesáti a jedním stem franků, i když často se cena za prostitutku vyšplhala i na pět set franků. Mezi prostitutkami *maison de rendezvous* se někdy objevovaly registrované prostitutky, ale většinou k prostitutkám patřily manželky úředníků či drobných obchodníků, vdovy nebo rozvedené ženy, které nebyly na ulici k rozeznání od ostatních žen.¹⁶⁶

Nový typ nevěstince, ať již v podobě *maisons de passe* nebo *maisons de rendezvous*, vyhovoval jednak představám zastánců reglementace prostituce, neboť i v těchto „hodinových hotelech“ podléhaly prostitutky alespoň částečné kontrole, ale také abolicionistům, protože zde prostitutky nežily uzavřeny za zdmi podniku a izolovány od společnosti jako v původních tolerovaných nevěstincích. Majitelky těchto podniků sice nadále musely vést seznam prostitutek, které prostory hotelu využívaly, ale tyto soupisy již nebyly tak důkladné jako v případě tolerovaných nevěstinců. Pokud majitelka podniku vlastnila celý dům, tj. pokud dům nebyl užíván k jiným účelům, mohly prostitutky v domě dokonce bydlet.¹⁶⁷

Povolením *maisons de rendezvous* se zastánci reglementace snažili čelit kritice abolicionistů, feministek i sílícím protestům veřejnosti namířeným proti existenci tolerovaných nevěstinců, zejména pak jejich ochraně ze strany prefektury, a proti nedobrovolné izolaci prostitutek.¹⁶⁸ Vedle vzniku nového typu nevěstince měl na existenci původního typu tolerovaných veřejných domů vliv i jiný trend. V roce 1880 byl deregulován prodej alkoholických nápojů a zrušena omezení týkající se provozování prostituce v krčmách. Majitelům hostinců již nadále nehrozilo odebrání licence

---

¹⁶⁵ Corbin, A., *c. d.*, s. xviii, 120.

¹⁶⁶ Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 90-91; Corbin, A., *c. d.*, s. 174-185; Tannahill, R., *c. d.*, s. 362.

V prostředí vyšších společenských kruhů se odehrává i děj Zolova románu *Nana*. Divadelní herečka a prostitutka *Nana* přijímala své klienty ve svém soukromém bytě, který se svým vybavením nelišil od počestných domácností. Naproti tomu celá vyšší společnost, která se snažila vypadat velice zbožně a seriózně, byla podle Nany skrz na skrz zkažená. *Nana*, která byla vychovaná na pařížských chodnicích, poznala, že se pod domnělou počestností respektovaných ženatých a údajně hluboce věřících mužů schovávali zhýralí hrubiáni, kteří se v ničem nelišili od těch mužů, které poznala mezi chudinou na špinavých ulicích, srov. Zola, É. *Nana*.

¹⁶⁷ Harsin, J., *c. d.*, s. 320-321.

¹⁶⁸ Corbin, A., *c. d.*, s. 117-118.

k provozu podniku, a tak se pro prostituci otevřely další nové prostory.¹⁶⁹ Široké Haussmannovy bulváry lemované divadly, kabarety, kavárnami, bary a restauracemi, kam přicházela bohatá klientela, se tak staly novým rájem prodejných dívek.¹⁷⁰ Deregulace prodeje alkoholu totiž vedla ke konkurenčnímu boji mezi majiteli barů a hostinců, kteří se zaměstnáváním neregistrovaných prostitutek snažili zvýšit konzumaci alkoholu v podniku. V poslední čtvrtině 19. století se tak v Paříži začaly šířit tzv. *brasseries à femmes* neboli hostince, ve kterých se vedle alkoholu prodávaly i prostitutky. Prostitutky zde roznášely nápoje, sedávaly se zákazníky u stolu, staraly se o jejich zábavu a povzbuzovaly je v další konzumaci alkoholu. Za tyto služby však nebyly majitelem placeny. Majitel se staral pouze o jejich stravu; náklady na bydlení si již prostitutky musely hradit samy. Příjem prostitutek plynul ze sexuálních služeb, na které se prostitutka snažila zákazníka podniku navnadit. Alkoholem posilněného muže pak prostitutka odvedla do nedalekého *maison de passe*. V zadních částech hostinců se pro tento účel rovněž objevily zvláštní pokoje s postelí, kam si prostitutky odváděly podnapilé zákazníky, většinou dělníky, vojáky a studenty, pro něž byly tyto „servírky“ dostupné i za pouhé dva franky.¹⁷¹

Pokles počtu tolerovaných nevěstinců v druhé polovině 19. století byl tedy způsoben tím, že je do jisté míry nahradily hotely a hostince, do kterých se prostituce opět po dlouhé době vrátila. Vlastnictví tolerovaných nevěstinců ztratilo své bývalé přednosti a řada menších nevěstinců proto musela být zavřena. Na rozdíl od majitelů *maisons de tolérance* neměli majitelé *maisons de passe*, *maisons de rendezvous* nebo *brasseries à femmes* problémy se získáváním nových prostitutek, protože čím dál tím více žen začalo upřednostňovat práci mimo nevěstince. Navíc provoz uvedených zařízení byl mnohem levnější než u tolerovaných nevěstinců. Majitelky podniků se již nemusely starat o lékařská vyšetření prostitutek ani jejich oblečení.¹⁷²

---

¹⁶⁹ Harsin, J., *c. d.*, s. 317; Corbin, A., *c. d.*, s. 118.

¹⁷⁰ V druhé polovině 19. století prošla Paříž velkolepou přestavbou vnitřní části města. Slavný francouzský architekt baron Georges Eugène Haussmann nechal zbořit hygienicky nevyhovující staré ulice a místo nich vybudoval široké bulváry lemované luxusními restauracemi, kavárnami a vinárnami.

¹⁷¹ V reakci na vlnu stížností ze strany obyvatel zakázalo mnoho starostů měst zaměstnávání žen v nočních podnicích, pokud nebyly v příbuzenském vztahu s majitelem podniku, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 145-146, 168-171; Bernheimer, Ch., *c. d.*, s. 236.

¹⁷² V Marseilles mohly dokonce prostitutky postávat před svými hotely, a tak získávat zákazníky, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 117-122.

Činnost *maisons de tolérance* však nebyla zcela ukončena, přestože zmíněný trend do značné míry ovlivnil jejich podobu. Od padesátých let zanikaly pod náporom nově vzniklých „hodinových hotelů“ menší nevěstince. Krize však nepostihla větší a bohatší *maisons de tolérance* s vysokým počtem zaměstnaných prostitutek, pro které „hodinové hotely“ nepředstavovaly konkurenci. Aby si nevěstince udržely svou klientelu, přizpůsobily interiér domu novým nárokům zákazníků. Do domů přibyla velká zrcadla, extravagantní nábytek, exotické předměty, sametové koberce, saténové závěsy, ale také erotické pomůcky či různá voyeuristická zařízení.¹⁷³ Mnoho majitelů bohatých tolerovaných nevěstinců renovovalo interiér podniku zejména v souvislosti se světovými výstavami v letech 1878, 1889 a 1900, kdy do Paříže zavítalo mnoho cizinců.¹⁷⁴ Nevěstince prošly změnami, i pokud se týká velikosti domu a počtu zaměstnaných prostitutek. Zatímco v první polovině 19. století bylo v nevěstincích průměrně zaměstnáno okolo tří prostitutek, v druhé polovině 19. století se jejich průměrný počet na jeden nevěstinec pohyboval až okolo deseti.¹⁷⁵ Přesto celkový počet registrovaných prostitutek pracujících v nevěstincích od sedmdesátých let až do konce 19. století souvisle klesal. Uvedený trend lze vyčíst i z následujícího grafu, který ukazuje, jak se vyvíjela registrovanost prostitutek v Paříži během 19. století.¹⁷⁶

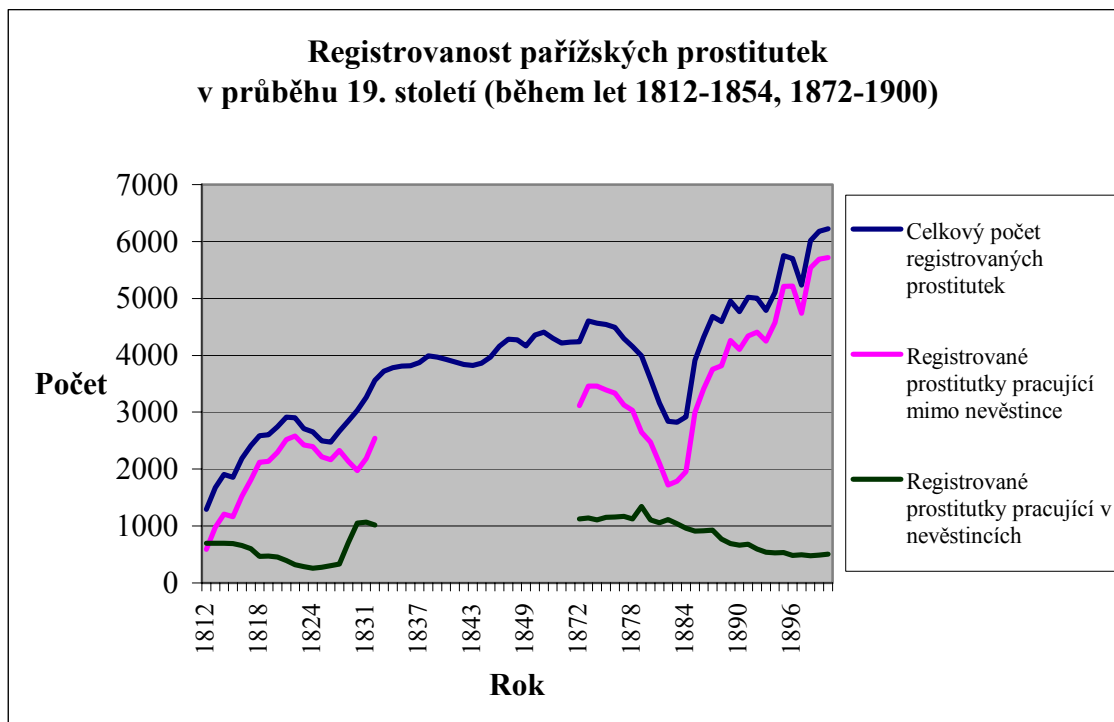
¹⁷³ Bernheimer, Ch., *c. d.*, s.195-196.

Běžným vybavením těchto luxusních nevěstinců byly různé pomůcky pro bičování, sací pumpičky, zařízení vydávající lokální elektrické šoky, obscénní fotografie, afrodisiaka, různé typy ochran či umělých penisů. Do zdí byla instalována speciální kukátka, určená k pozorování erotických scén ve vedlejších pokojích. Některé podniky nabízely lesbická představení prostitutek či dokonce show, během nichž se prostitutky oddávaly sodomii. Právě poptávka po lesbických představeních a jiné speciální požadavky k uspokojení často perverzní fantazie bohatých zákazníků na konci 19. století zesílily, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 124.

¹⁷⁴ Corbin, A., *c. d.*, s. 123.

¹⁷⁵ Harsin, J., *c. d.*, s. 309-311, 318.

¹⁷⁶ Data pro roky 1812-1854 srov. Parent-Duchâtelet, *c. d.*, s. 32, 36, 668-669, vol. 1; Sanger, W., *c. d.*, s. 139-140; data pro roky 1872-1900 srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 361-363 a Corbin, A., *c. d.*, s. 37-39. Pro roky 1833-1871 chybí údaje o počtu prostitutek pracujících na ulici a v nevěstincích. K dispozici je pouze celkový počet registrovaných prostitutek. Rovněž v ostatních městech Francie byl od sedmdesátých let zaznamenán nárůst počtu *filles en carte* a současný pokles počtu *filles de maison*, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 37-39.

Graf ukazuje na dvě tendence. 1) Celkový počet registrovaných prostitutek v Paříži během 19. století souvisle vzrůstal. K dočasnému ústupu došlo pouze na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, a to patrně v souvislosti se vznikem abolicionistického hnutí. Navzdory silicím protestům veřejnosti vůči reglementačnímu systému a protiregulačním kampaním však počet registrovaných prostitutek od druhé poloviny osmdesátých let opět rostl. 2) Z celkového počtu registrovaných prostitutek stoupal pouze počet těch, které pracovaly mimo nevěstince; počet prostitutek pracujících v nevěstincích naopak od sedmdesátých let klesal. Podle výsledků grafu proto lze usuzovat, že se prostitutky v druhé polovině 19. století přesunuly z nevěstinců do penzionů, hostinců a divadel, ale jejich ochota registrovat se na policii nebyla abolicionistickým hnutím nijak zásadně utlumena.

Abolicionistická kritika reglementace tedy sice neměla žádný skutečný dopad na registraci prostitutek, ale do značné míry ovlivnila jak podobu nevěstince (chudé nevěstince zanikly a bohaté nevěstince expandovaly), tak i samotný chod nevěstinců. Pravidla fungování *maisons de tolérance* se totiž podstatně uvolnila. Prostitutky sice musely přijmout denně více zákazníků než dříve a byly i nadále nuceny bydlet přímo v nevěstincích, ale začaly se těšit větší finanční nezávislosti na majitelce podniku.¹⁷⁷

¹⁷⁷ Corbin, A., *c. d.*, s. 127.

V průběhu první poloviny 20. století se výrazně zlepšily i hygienické podmínky v tolerovaných nevěstincích. Ústřední topení, teplá voda, koupelny se sprchami a skříňky s léky pověšené na zdech se staly běžným vybavením veřejného domu.¹⁷⁸ Ani zbylé bohaté nevěstince však nedokázaly čelit zvyšujícímu se nezájmu klientů. Nová móda sportu a s ním související důraz na dostatek světla a čerstvého vzduchu v místnostech přispěly k postupnému úpadku uzavřených nevěstinců se zapečetěnými okenicemi. Prostituce se přesunula do hodinových hotelů neboli již zmíněných *maisons de rendezvous*, divadel, kaváren a společenských místností hotelů. Společnice (*entraîneuses*) v hotelových barech nahradily dívky uzavřené v nevěstincích a prostituce se opět vrátila do ulic Paříže. Prostitutky se také přizpůsobily technickému vývoji a začaly pro své služby využívat například inzerce v novinách či telefonické spojení nebo prostory osobních vozidel.¹⁷⁹

c) Pohlavní choroby

Hlavním cílem regulačního systému byla kontrola šíření pohlavních chorob, z nichž nejzávažnější byla syfilis. K léčbě syfilidy se po mnoho staletí používala tradičně rtuť, od počátku 20. století pak rovněž látky obsahující arzén a vizmut.¹⁸⁰ V současné době je onemocnění syfilidou léčeno antibiotiky.

---

¹⁷⁸ Přísná hygienická opatření platila v nevěstincích zejména za německé vojenské přítomnosti ve Francii během druhé světové války, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 346.

¹⁷⁹ Corbin, A., *c. d.*, s. 336-343.

¹⁸⁰ Od dvacátých let 20. století se první fáze nakažení syfilis léčila nitrožilním aplikováním injekcí *neoarsfenaminu* (*neosalvarsan*, látka získaná z arzenu) po dobu sedmi týdnů a v druhé fázi aplikováním *neotribulu* (vizmut) po dobu dvanácti týdnů. V průběhu léčby byl pacientovi pravidelně odebírán vzorek krve k sérologickému vyšetření. Pokud byl výsledek testu krve pozitivní, znamenalo to, že onemocnění pokročilo do druhého stadia. Pacient pak musel být léčen až tři roky, z čehož v prvním roce musel podstoupit tři kombinované série léčby *neoarsfenaminem* a *neotribulem*, ve druhém roce dvě kombinované léčby a ve třetím roce jednu sérii kombinovaného léčení. Neméně důležité bylo také vyšetření míchy, které se provádělo jednou v prvním roce léčení a podruhé v posledním roce léčby. Pokud byl test krve a míchy negativní, pacient se uzdravil. Při pokročení nemoci do třetího stadia musel být pacient léčen kombinovaným aplikováním rtuti, vizmutu a jódu do té doby, než začal být test krve negativní. Pacient musel být pod kontrolou čtyři roky, přičemž každé tři až čtyři měsíce mu musela být zkoumána krev. Třetí stadium onemocnění bylo dlouho považováno za nevléčitelné a mnoho nakažených osob dokonce zemřelo ještě před propuknutím třetí fáze. Přestože léčba *neoarsfenaminem* a *neotribulem* byla daleko efektivnější a ke zdravým orgánům pacienta šetrnější než rtuť, obsahovaly i tyto prostředky velký podíl toxických látek. *Neoarsfenamin* měl mnoho vedlejších účinků a zejména při dlouhodobém užívání způsoboval záněty kůže a mozku spojené s krvácením, mdloby a zvracením. Při špatném vpichu injekce docházelo navíc

Život zákazníků prostitutek však nesužovala jen syfilis, ale také další velmi častá, byť podstatně méně nebezpečná pohlavní choroba, kapavka (gonorrhoea). V současné době spočívá léčba onemocnění stejně jako u syfilidy v podávání antibiotik. Do objevení penicilínu se však léčba akutní kapavky soustředila na pročištění močové trubice různými dezinfekčními roztoky. Její léčba byla velmi obtížná, zdlouhavá a výsledky minimální. Mikroby se totiž usadily ve žlázách močovodu a v zakroucených kanálcích, a proto nebylo proplachování dezinfekčními prostředky příliš účinné.¹⁸¹

Až v 19. století však bylo potvrzeno, že syfilis a kapavka jsou přenášeny pohlavním stykem a že syfilis a kapavka jsou dvě rozdílné pohlavní choroby. V roce 1838 s touto tezí poprvé vystoupil Philippe Ricord ve své publikaci *Traité pratique sur les maladies vénériennes*. Na základě studia pohlavně nakažených pacientů v Hôpital du Midi objevil rozdíl mezi kapavkou a syfilidou a dokonce poprvé popsal tři postupné fáze onemocnění syfilidou.¹⁸²

Další rozšířenou venerickou nemocí byl infekční nesyfilitický venerický měkký vřed (*chancroid* nebo *soft chancre*, lat. *ulcus molle*). Protože měkký vřed je lokální onemocnění, byl léčen pouze dezinfekčními mastmi. Měkký vřed se však velmi podobal syfilitické infekci, a tak lokální aplikování antiseptik mohlo zakrýt příznaky syfilidy a vést k jejímu rozšíření. V současné době se měkký vřed léčí stejně jako ostatní pohlavní choroby podáváním antibiotik.¹⁸³

---

k odumírání tkání. Někteří pacienti museli léčbu kvůli toxickým účinkům dokonce přerušit. srov. Fleck, L., *c. d.*, s. 4; Nicol, C., *c. d.*, s. 137-138.

¹⁸¹ Není zcela jasné, odkdy se začala kapavka šířit, ale patrně sužovala lidstvo již od nepaměti. Někteří dokonce tvrdí, že se o kapavce zmiňuje již Starý zákon. Jejím původcem je tzv. gonokok, bakterie velmi citlivá na vnější prostředí, a proto se přenos nemoci děje takřka výhradně pohlavním stykem. Příznaky onemocnění se objevují zhruba do týdne. U mužů se kapavka projevuje pálením a řezáním při močení a hnisavým výtokem z močové trubice. U žen dochází k výtoku z pochvy a zánět probíhá i v oblasti děložního hrdla. Neléčená infekce se šíří i na vnitřní pohlavní orgány (prostatu a nadvarle u muže, na dělohu či vejcovody u ženy) a zanedbání léčby může vést až k neplodnosti. Gonokok jako původce nemoci byl objeven Albertem Neisserem v roce 1879. Diagnostický test na zjištění nakažení touto nemocí vyvinuli Rudolf Müller a Moriz Oppenheim až v roce 1906, srov. *Velký lékařský slovník*, heslo: kapavka, gonokok; Nicol, C., *c. d.*, s. 162-235; Abdel Rahim, D., *c. d.*, s. 95-105.

¹⁸² Ricord, Philippe. *Traité pratique sur les maladies vénériennes*. 1838; Fleck, Ludwig. *Genesis and Development of a Scientific Fact*. Chicago, 1979, s. 1-19; Harsin, J., *c. d.*, s. 256; Acton, W., *c. d.*, s. 9; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 50.

¹⁸³ Nemoc se projevuje značně bolestivým a výrazně zánětlivým vředem v místě infekce. Inkubační doba se pohybuje od jednoho do tří dnů a v případě nakažení je vždy nutné pátrat po eventuální současné syfilitické infekci. Bakterie způsobující onemocnění byla odhalena v roce 1889, srov. *Velký lékařský slovník*, heslo: *ulcus molle*; Nicol, C., *c. d.*, s. 236-242; Abdel Rahim, D., *c. d.*, s. 129-130.

S ohledem na uvedený průběh nakažení pohlavními chorobami se nakažená neregistrovaná prostitutka stala postrachem společnosti a zůstala jím po celé 19. století. Registrované prostitutky byly pravidelně kontrolovány přímo v nevěstincích specializovanými lékaři z mravnostní policie nebo docházely na vyšetření do budovy prefektury. Pokud bylo u prostitutky zjištěno nakažení pohlavní chorobou, byla okamžitě poslána do nemocnice Saint-Lazare, která rovněž sloužila jako vězení pro zatčené neregistrované prostitutky. Nemocnice Saint-Lazare disponovala celkem 400 lůžky. Pacientky zde ležely ve společných, přibližně dvacetilůžkových místnostech. Registrované prostitutky obývaly druhé patro a neregistrované prostitutky třetí a čtvrté, přičemž nezletilé dívky byly léčeny odděleně. Po dobu léčby v nemocnici byly nakažené prostitutky považovány za vězenkyně stejně jako ostatní ženy v Saint-Lazare, a proto nesměly nemocnici opustit až do rozhodnutí vedení nemocnice. Rovněž návštěvy pacientek probíhaly ve stanovených dnech a hodinách přesně podle přísných pravidel věznic.¹⁸⁴

Přestože zatýkání neregistrovaných a nakažených žen bylo na pořadu dne, zdá se, že policejní i lékařská kontrola prostitutek v mnohém zklamala. Nemocné a neregistrované prostitutky byly zatýkány, aby mohly být po několika málo dnech léčení v nemocnici nebo pobytu ve vězení propuštěny, a tak mohly uvolnit místo dalším prostitutkám. Nedostatek financí a prostor v léčebných zařízeních nutil nemocnice propouštět prostitutky z léčení dříve než bylo nezbytné. Přestože si onemocnění žádalo až několikaleté léčení a zpočátku vyžadovalo pobyt v nemocnici po dobu alespoň 45 dní, aby při nejmenším zmizely symptomy první fáze onemocnění, byly prostitutky propouštěny i po několika dnech. Nebylo výjimečné, že se u prostitutek průměrná doba mezi jednotlivými případy vzetí do vazby a následným léčením v nemocnici pohybovala kolem tří či čtyř měsíců.¹⁸⁵

Navzdory rozšířenému přesvědčení o účinnosti systému reglementace přetrvávaly ve společnosti předsudky, které znemožňovaly efektivní kontrolu a léčení nakažených

---

¹⁸⁴ Na rozdíl od nakažených prostitutek, uvězněných a léčených v Saint-Lazare, musely ostatní prostitutky ve věznicí pracovat až jedenáct hodin denně a až do roku 1875 nesměly přijímat jídlo či ošacení od příbuzných či jiných návštěvníků. Stávalo se proto, že se prostitutky snažily dostat za předstírané krádeže k běžným zločincům, kteří se těšili lepším podmínkám během výkonu trestu, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 94-95, 109-110.

¹⁸⁵ Tyto případy nebyly výjimkou. Jill Harsinová se například zmiňuje o prostitutce Marii Catherine Ringersové, která byla zatčena celkem dvaadvacetkrát, a to průměrně jednou za čtyři měsíce, srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 219, 270.

prostitutek. Nemocnice specializované na pohlavní choroby byly zanedbané a strádaly nedostatkem kvalitního lékařského personálu. Zájem o léčbu prostitutek byl ze strany lékařů minimální, jejich znalosti pohlavních chorob a schopnost správné diagnózy a následné léčby nakažených osob byly navíc nedostačující.¹⁸⁶ Morální předsudky vůči nakaženým pohlavními chorobami proto znemožňovaly efektivní přístup k dané problematice.

Rovněž způsob léčby pohlavních chorob nebyl v 19. století příliš úspěšný. Až do počátku 20. století byla rtuť jediným účinným prostředkem pro léčbu syfilidy a dalších kožních nemocí, jako byl svrab či lepra. Rtuť se podávala ústně, injekcí, potíráním nebo inhalací. Její agresivní toxické účinky na kůži a vnitřní orgány však častokrát převažovaly nad výsledky terapie. Léčba rtutí navíc pacienta neléčila, ale pouze tlumila šíření nemoci.¹⁸⁷ Také v nemocnici Saint-Lazare byla syfilida léčena rtutí, případně draslíkovým jodidem, a ani zde neodpovídal způsob léčby a vybavení nemocnice ideálním představám zastánců reglementace prostituce, kteří instituci Saint-Lazare obhajovali. I zde byla doba a účinnost léčby minimální a stav hygieny alarmující.¹⁸⁸ Nakažené prostitutky měly být uzavřeny za zdmi nemocnice či vězení a izolovány od zdravé společnosti. Tento přístup městské správy i veřejnosti k prostitutkám se začal měnit až na konci 19. století právě pod tlakem kritiky abolicionistů i zastánců neoreglementace, kteří žádali zlidštění léčby v nemocnicích. Jistého zlepšení podmínek léčby prostitutek bylo dosaženo až v průběhu 20. století.¹⁸⁹

Démonizace tajných prostitutek však nebyla zcela odůvodněná. Jak je patrné z následující tabulky, z celkového počtu zatčených tajných prostitutek nebyl podíl

---

¹⁸⁶ Harsin, J., *c. d.*, s. 257-258.

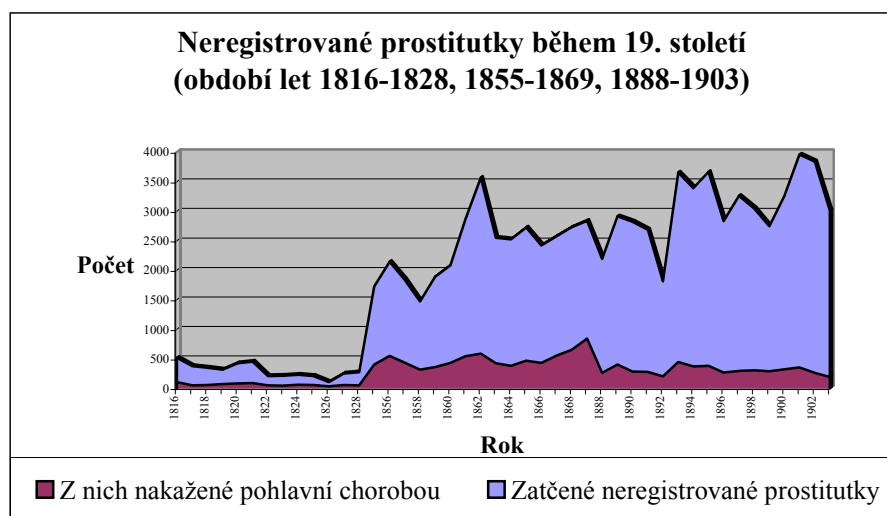
¹⁸⁷ Až v roce 1909 představil Paul Ehrlich přípravek získaný z *arzénu*, který byl účinný při nitrožilním aplikování. Přípravek nazval *salvarsan*, ale jeho obecný název byl *arsfenamin*. O několik let později uvedl nový typ přípravku, tzv. *neoarsfenamin* (*neosalvarsan*). V roce 1921 přišli francouzští lékaři Sazerac a Levaditi s nitrosalovým aplikováním vizmutu (*neotribul*), který byl méně toxický a efektivnější než rtuť. Kombinovaná léčba *neoarsfenaminu* a *neotribulu* byla hlavním prostředkem pro léčení syfilidy až do objevení penicilínu skotským biologem Alexandrem Flemिंगem v roce 1929, srov. Nicol, Claude, *c. d.*, s. 3, 137-138; Tannahill, R., *c. d.*, s. 369; Bakr, A., *c. d.*, s. 130.

¹⁸⁸ Rovněž v jiných městech Francie trpěly nemocnice specializované na léčbu pohlavních chorob nedostatkem místa, financí, vybavení, hygienických opatření, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 95-100.

¹⁸⁹ Corbin, A., *c. d.*, s. 325-326.

nakažených pohlavními chorobami nijak vysoký.¹⁹⁰ Pochopitelně se prostitutky snažily všemi možnými prostředky a způsoby zakrýt příznaky onemocnění, a tím znemožňovaly úplné vyléčení i zjištění nakažení. Jizvy překrývaly líčidly a projevy onemocnění zmírňovaly různými dezinfekčními výplachy. To platilo zejména pro prostitutky pracující v nevěstincích, které se mohly připravit krátce před příchodem lékaře, takže jejich zakrývací „manévry“ byly úspěšnější než u prostitutek, které se musely dostavit do nemocnice.¹⁹¹

Mezi lékaři panovaly rovněž spory ohledně četnosti lékařských prohlídek. Během 19. století se ustálilo pravidlo, podle kterého měly být prostitutky pracující ve veřejných domech vyšetřeny jednou do týdne přímo v nevěstincích, zatímco prostitutky mimo nevěstince měly k vyšetření docházet dvakrát do měsíce.¹⁹² Nedostatkem regulačního systému byla i nedůslednost samotných lékařů. Na prefektuře, kam prostitutky docházely k pravidelným kontrolám, vyšetřil lékař průměrně pětadvacet prostitutek za jednu hodinu a často z důvodu časové tísně neprovedl důkladnou prohlídku, takže

¹⁹⁰ Data z let 1816-1828, srov. Parent-Duchâtelet, *c.d.*, s. 699, vol. 2; ostatní data srov. Harsin, J., *c. d.*, s. 257-258.

¹⁹¹ Harsin, J., *c. d.*, s. 271.

¹⁹² Sanger, W., *c. d.*, s. 149; Harsin, J., *c. d.*, s. 272.

Toto pravidlo platilo zejména pro Paříž. V ostatních městech, jako například Marseilles, Bordeaux, Lyons, Lille, Amiens, Reims, Brest, Toulouse a Montpellier, byly většinou povinné týdenní prohlídky nezávislých prostitutek. Ve městech Dieppe, Dijon, Chalon, Dunkirk a Laval byly pro nezávislé prostitutky povinné tři prohlídky měsíčně. V Marseilles a Lille mohly být prostitutky pracující v nevěstincích lékařsky vyšetřeny i doma namísto v nevěstinci, srov. Corbin, A., *c. d.*, s. 88-89.

mnohé nakažené dívky unikly jeho pozornosti.¹⁹³ Hlavní slabinou regulačního systému byla právě nedůslednost zdravotních opatření, která v zásadě platila pouze pro prostitutky z chudých a středně bohatých nevěstinců. Ženy z luxusních nevěstinců kontrolní opatření nerespektovaly.¹⁹⁴

---

¹⁹³ Corbin, A., *c. d.*, s. 90-91.

¹⁹⁴ Harsin, J., *c. d.*, s. 308-312.

ZÁVĚR

V období dynamického průmyslového rozvoje, industrializace a urbanizace se prostituce stala jakýmsi společenským ventilem, který paradoxně pomáhal udržovat nově vzniklý buržoazní model rodiny v harmonii. Kontrolní opatření, která měla především chránit armádu, tj. mužskou část společnosti tvořící hlavní pilíř státu, prohloubila a potvrdila rozdělení společnosti na veřejnou (mužskou) a soukromou (ženskou) sféru. Ženu, která byla vykázána k udržování rodinného krbu, nebylo třeba chránit před pohlavními chorobami, a prostitutky si pro svou mravní zkaženost nezasluhovaly pozornost společnosti.

První náznaky reglementace, které se začaly objevovat v Paříži na konci 18. století, získaly postupně ucelenou podobu a vyvinuly se v komplexní systém kontroly prostitutek, který po vzoru Paříže přejala další francouzská města, v průběhu 19. století pak rovněž další evropské státy. V Bruselu byla zavedena v roce 1844, v Nizozemí se reglementace začala uplatňovat podle francouzského vzoru od roku 1851, v německých zemích začaly vznikat regulované nevěstince od poloviny 19. století a v habsburské monarchii byla v letech 1792-1827 vydána řada regulačních dekretů. Do konce 19. století se tak regulační systém lékařského a policejního dohledu nad prostitucí prosadil ve většině evropských zemí. V žádné však nebyl upravován souhrnným zákonem. Kontrola prostituce spočívala v kompetenci jednotlivých městských správ, a proto se místní úpravy lišily stejně jako ve francouzských městech. Kromě skandinávských států zůstala prostituce neregulována pouze ve Velké Británii. Zákon o pohlavních chorobách, který v roce 1864 poprvé představil regulační systém v několika britských přístavních a posádkových městech, však okamžitě spustil vlnu aboliční kritiky, která rozpoutala celoevropské hnutí za zrušení reglementace prostituce a přiživovala rodící se feministické hnutí.¹⁹⁵

---

¹⁹⁵ V Praze musely prostitutky podle ministerského nařízení č. 198 z roku 1857 pravidelně docházet k lékařským prohlídkám, které sociálně slabé ženy nemusely hradit. Od roku 1860 obdržely prostitutky zdravotní knížky, vydané magistrátem Prahy, které sloužily i jako identifikační a cestovní průkazy. V důsledku nárůstu prostituce během první světové války byla v roce 1916 vydána Základní pravidla pro úpravu prostituce, která představují do té doby nejrozsáhlejší dokument věnový problematice prostituce v českém prostředí. Dokument potvrdil a posílil pravomoci místních obcí v rámci policejní a zdravotní kontroly prostitutek, srov. Lenderová, M., *c. d.*, s. 33-38, 41.

System reglementace prožil své vrcholné období ve Francii v první polovině 19. století, kdy byl v Paříži regulačními opatřeními razantně omezen volný pohyb prostitutek na ulicích a veřejné prostory izolovány od „infekce šířící se do domů počestných rodin“. Prostitutce byla dávána vina za přenášení pohlavních chorob na počestné ženy a *dame de maison* byly zase obviňovány z vykořisťování nezletilých prostitutek. Pro klienty, kteří přenášeli pohlavní choroby na své manželky a podporovali obchod s prostitucí svými penězi, však nevyplývaly z „koupené lásky“ žádné důsledky. Byli považováni za bezmocné oběti prostitutek a nadále zůstávali „počestnými“ manželi a otci rodin.¹⁹⁶

V trestněprávních záležitostech byly prostitutky vlivem reglementace vyňaty ze skupiny ostatních zločinců a nadále podléhaly samostatnému právnímu řádu, přičemž represivní přístup policie byl namířen zejména proti prostitutkám pracujícím mimo nevěstince.¹⁹⁷ Povinná registrace prostitutek a represivní přístup policie vedly k právní i společenské izolaci prostitutek. Separace prostitutek a slepá víra v absolutní účinnost systému regulace prostituce měly za následek, že prostituce a šíření pohlavních chorob začaly být chápány jako nerozlučné a navzájem příčinné faktory. Prostituce se v očích veřejnosti stala novou epidemií a tajná neregistrovaná prostitutka její hlavní nositelkou.¹⁹⁸ Nucená izolace a státem podporovaná demonizace prostitutek však přesto nezabránilo šíření pohlavních chorob; naopak slepá víra veřejnosti v účinnost regulačních opatření přispěla k jejich šíření. Pokus uzavřít prostituci za dveře nevěstinců a do vyhrazených čtvrtí a izolovat prostitutky od počestných žen a dětí selhal. Nadále bylo vidět prostitutky na ulicích a prostituce se navíc šířila do hostinců a jiných nově vzniklých zařízení, jakým byl například hodinový hotel neboli *maison de passe* či *maison de rendezvous*.

Od sedmdesátých let 19. století začalo pod tlakem abolicionistů, ale i zastánců neoreglementace, kteří žádali především zlidštění léčby v nemocnicích, docházet k pomalému rozmělnění systému regulace prostituce. Přístup městské správy i veřejnosti k prostitutkám se však začal měnit až ke konci 19. století. Během první

---

¹⁹⁶ Harsin, J., *c. d.*, s. 251.

Přístup k prostituci jako k ryze ženskému problému je zřetelný i v díle Parent-Duchâteleta, který klienty jako článek řetězce osob zapojených do prostituce zcela vynechává, srov. Parent-Duchâtelet, *c. d.*

¹⁹⁷ Corbin, A., *c. d.*, s. 105.

¹⁹⁸ Harsin, J., *c. d.*, s. 242-250.

poloviny 20. století bylo dosaženo určitého zlepšení podmínek léčby nakažených prostitutek a životních podmínek v nevěstincích, reglementaci však udržel při životě obnovený strach z pohlavních chorob, který přinesly nové objevy v oblasti venerologie na počátku 20. století. Francouzský systém regulace prostituce, který se v druhé polovině 19. století stal vzorem pro většinu evropských zemí, se však aplikováním ve Velké Británii stal impulsem emancipačního hnutí britských feministek, které na pozadí boje proti státem regulované prostituci zahájily kampaň proti izolaci ženské části společnosti.

II. VELKÁ BRITÁNIE

ÚVOD

V první polovině 19. století procházela britská společnost hlubokými ekonomickými, sociálními, politickými a ideologickými změnami. Industrializace, průmyslová revoluce, hospodářský růst, rozšíření politické participace vně aristokratických kruhů, šíření osvícenských myšlenek a liberalismu, intelektuální, politická a vědecká revoluce, urbanizace, technický pokrok, rozvoj v medicíně a vzdělání, všechny tyto společenské změny vedly k uvolnění tradiční moci starých aristokratických elit a vzniku nové střední společenské vrstvy, složené z moderní podnikatelské buržoazie, dělnictva a sekulární inteligence, která se stala nositelem nových reformních myšlenek a hybnou silou společenských hnutí.

Liberální atmosféra prostupující společností však neměla nic na odděleném mužském a ženském světě, naopak vlivem industrializace došlo k výraznějšímu oddělení společenských sfér. Zásady nově vznikajícího meritokratického uspořádání společenských vztahů, založeného namísto rodinného původu na osobních zásluhách každého jedince, nově získané volební právo pro všechny muže bez rozdílu a rovnost před zákonem; žádná z těchto společenských změn se v soukromém ani veřejném životě žen nezobrazila. V patriarchálně soustředěné společnosti, která vylučovala ekonomickou funkci žen, byly ženy vklíněny do obrazu „anděla v domě“, ideální ženy v domácnosti, ctnostné, mravně čisté a zbožné ženy, skvělé matky a spořádané manželky, která v dynamickém období průmyslového 19. století měla zajistit manželovi a dětem bezpečí teplého domova.¹⁹⁹ Symbolem ideální manželky a matky se stala samotná

---

¹⁹⁹ Obraz ženy jako anděla v domě pochází z básně *The Angel in the House* od Coventry Patmore z roku 1855. Žena byla v básni glorifikována jako hospodyně, manželka a matka, jako ochránkyně mravů, kultury a náboženství. Zatímco do konce 18. století byla žena považována za nedokonalého muže, *the lesser man*, od 19. století začala nově se utvářející měšťanská společnost vnímat ženu nikoli jako méněcennou, ale spíše doplňující muže, tzv. *separate, but equal*, což zároveň prohloubilo separaci ženského a mužského světa, se kterou bojovalo i celé 20. století, srov. Block, G., *c. d.*, s. 114.

královna Viktorie (1819-1901), která byla zobrazována po boku svého manžela Alberta, obklopena svými mnoha dětmi a příznačně nazývána „matka národa“.²⁰⁰

Vnímání ženy se omezilo na dva typizující obrazy, vzorné manželky a matky z respektovaných rodin na jedné straně a zpustlé nemravné prostitutky městské spodiny na straně druhé.²⁰¹ Vzdálená, panensky cudná nebo jinak také často chápáno jako sexuálně lhostejná dívka z „viktoriánsky spořádané“ rodiny představovala pro mladé muže té doby natolik nedotknutelnou bytost, že mnozí raději hledali náruč prostitutek. Mravní idealismus viktoriánské doby tedy paradoxně vedl k nárůstu sexuální konzumace mužů v prostředí pouličních prostitutek a veřejných domů.²⁰² V každém případě feministky vnímaly chování mužů k oběma typům žen za stejně neúnosné. Prostitutky i počestné matky byly podle feministek stejné oběti bezuzdného chtíce a dominance mužů, a proto usilovaly o posílení role ženy a nalezení její nové identity jak v politické, tak sexuální rovině.

Přestože se během 19. století začaly uvolňovat tradiční aristokratické a patriarchální instituce, trvalo ještě dlouho dobu, než se britská společnost stala skutečně liberálně smýšlející. Vlivem feministického hnutí a činnosti aktivistek bojujících za práva žen procházela instituce manželství zásadními změnami. Požadavky žen a očekávání od manželství se stávaly mnohem zřetelnější a hlas žen čím dál hlasitější. Feministky útočily na nerovné postavení žen v rodině, požadovaly zlepšení právního postavení v oblasti majetku a opatrovnictví dětí a volaly po ochraně před domácím násilím. Společnost, která však po staletí nutila ženy k ekonomické závislosti na mužích a hrát úlohu „anděla v domě“, se teprve musela transformovat.²⁰³

---

²⁰⁰ Romatický postoj k mateřství širil již na konci 18. století Jean-Jacques Rousseau, který vnímal mateřskou roli jako přirozenou povinnost žen, jejichž reprodukční funkce situovala ženy přirozeným způsobem do domácnosti. Mary Wollstonecraftová (1759-1797), jedna z prvních ženských aktivistek z konce 18. století, pozvedla Rousseauovu izolaci žen za zdi domovů na zodpovědnou a samostatnou činnost, která ženám dává jistou autonomii a pocit důležitosti. Požadovala, aby ženám bylo poskytnuto nezbytné vzdělání, které by jim otevřelo dveře k občanským a později i politickým právům. Její kniha *A Vindication of the Rights of Woman* se stala studnicí feministických argumentů pro další generace ženských aktivistek, srov. Abrams, L., c. d., s. 103-105; Bock, G., c. d., s. 102-104.

²⁰¹ Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 5, 26, 60, 68, 75; Tannahill, R. *Sex in History*, s. 352-354.

²⁰² Tannahill, R. c. d., s. 347-349.

²⁰³ Do roku 1857 byla možnost ukončení manželství vyhrazena pouze pro muže z vysokých kruhů, o jejichž žádosti o rozvod rozhodoval parlament. V roce 1857 byl proces rozvodového řízení zjednodušen, přesto až do roku 1923 nebyly podmínky pro ukončení manželství rovnoprávné. Pro srovnání ve Francii nebyl rozvod možný dokonce až do roku 1884, srov.

Feministické hnutí, které se ve Velké Británii zrodilo v druhé polovině 19. století, je často zjednodušeně popisováno jako politické hnutí za volební právo žen. Přestože účast na politickém životě byla jedním z hlavních požadavků hnutí, feministky usilovaly o daleko hlubší změny ve společnosti. Odmítaly oddělené sféry mužského a ženského světa, ve kterém byly ženy považovány za vhodné pro soukromou a muži pro veřejnou či politickou sféru, a uvědomovaly si svůj právoplatný nárok na rovnoprávnou účast na občanském životě stejně jako muži. Svět rodinného krbu začal pro mnohé ženy představovat vězení, ze kterého se chtěly vysvobodit.²⁰⁴

V širším kontextu se však feministická kampaň věnovala otázkám souvisejícím s morálkou společnosti, náboženstvím a sociálním postavením střední vrstvy. Na veřejnost se zásluhou feministek dostala nová témata, jako reprodukce, mateřství a sexualita. Feministky usilovaly o úplnou přeměnu života žen a s tím související reformu sexuální kultury společnosti. Snažily se jednak zajistit rovnoprávné postavení žen v politickém životě, ale zároveň usilovaly o transformaci jejich postavení v oblasti sexuální. S tím souvisela právě problematika prostituce.

Prostituce byla společenským problémem, který radikalizoval feministické aktivistky a polarizoval společnost. Zastánci státem kontrolované prostituce však přesto ještě dlouho obhajovali prostituci jako nutné zlo, které v konečném důsledku udržuje rodinný krb v harmonii. Ženy byly totiž považovány za sexuálně méně náruživé než muži, a tak si muži museli k uspokojení své „přirozené potřeby“ hledat prostitutky. Sex s prodejnou ženou oprostěný od emocí byl proto vnímán jako přirozený ventil pudových potřeb muže.²⁰⁵

Abrams, L., *c. d.*, s. 87, 96-101, 268 ; Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 26, 29.

²⁰⁴ V zákoně o zavedení volebního práva z roku 1832 byl pro osoby, jimž byla umožněna volební účast, užíván termín *every male person*, který kategoricky vylučoval jakoukoli možnost politické participace žen a formálně potvrdil jejich vyloučení z aktivní účasti na politickém životě. Rovněž další zákony o rozšíření volebního práva v letech 1867 a 1884 nepřinesly kýžené právo na volební účast a vycházely rovněž z koncepce mužské hlavy rodiny (*householder*), která reprezentovala nejen ženy náležející k rodině, ale rovněž všechny neženaté syny. Až od osmdesátých let 19. století začalo hnutí sufražetek ve Velké Británii nabývat na síle a od počátku 20. století se čím dál hlasitěji hlásilo ke slovu rovněž v ostatních evropských zemích, srov. Kent, Susan Kingsley. *Gender and Power in Britain, 1640-1990*, s. 153-154, 166; Bock, G., *c. d.*, s. 168, 175; Abrams, L., *c. d.*, s. 9.

²⁰⁵ Podle Williama Actona byly mateřské instinkty a pocit povinnosti uspokojit svého manžela dokonce jediným impulsem k sexuálnímu životu žen, srov. Acton, W., *c. d.*, s. 32, 163; Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 37-38, 60, 63; Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 96; Tannahill, R., *c. d.*, s. 356.

Přestože se regulační politika vůči prostituci udržela na britském území jen velmi omezenou dobu, vliv Velké Británie na vývoj přístupu státu k prostituci daleko přesahoval britské hranice. Zatímco v evropských zemích odstartovaly britské feministky kampaň za zrušení státní kontroly prostituce, ve vztahu k okupovanému Egyptu sehrála britská správa roli prostředníka v aplikaci regulačních opatření. Kapitola věnovaná období regulace prostituce ve Velké Británii se proto zaměřuje nejen na aplikování systému reglementace prostituce v této zemi, ale rovněž nastiňuje roli, kterou Velká Británie sehrála v otázce zavádění regulačních opatření vůči prostituci i mimo své území.

1. PROSTITUCE A STÁT

a) Cesta k zavedení reglementace

Kromě krátkého období za vlády krále Henryho II. nebyla prostituce v dějinách Anglie až do roku 1864 státem regulována.²⁰⁶ V době zavádění reglementace nebyla prostituce institucionalizovanou živností tak jako v kontinentální Evropě, ale poměrně nezávislou profesí. Prostitutky nebyly tolik závislé na kuplířích, majitelkách nevěstinců a obecně organizované síti veřejných domů, ale provozovaly svou živnost převážně v soukromých bytech, kam si vodily zákazníky z ulice, divadel a barů. Většinou žily dvě či tři společně v obytném domě, který se od ostatních nelišil, a v tichém příměří s policií provozovaly své řemeslo. Prostitutkám, které z různých důvodů nechtěly vodit své zákazníky do soukromých bytů, sloužily pro tyto účely také tzv. hodinové hotely nebo běžné ubytovny a samozřejmě rovněž nevěstince.²⁰⁷

Pravděpodobně vlivem tlaku viktoriánského moralismu byla prostituce vytlačena z veřejných domů do soukromých bytů prostitutek. Ať již byly důvody tohoto trendu skutečně spjaté s pruderní náladou vládnoucího dvora, či nikoli, je zřejmé, že klasický typ nevěstince, ve kterém prostitutky nejen pracovaly, ale také žily a dostávaly za své úkony od provozovatelky veřejného domu stravu, ošacení a šperky, v době zavádění státní regulace prostituce z londýnských ulic v podstatě zmizel. Z policejních odhadů totiž vyplývá, že zatímco ještě v roce 1841 bylo v Londýně asi 933 nevěstinců, v roce 1857 jejich počet klesl již na 410 a v roce 1868 zbyly v Londýně údajně pouhé dva veřejné domy. Podobně sestupný trend policie zaznamenala také u počtu prostitutek pracujících v nevěstincích. Zatímco v roce 1841 uvádějí policejní záznamy 2071 prostitutek žijících v londýnských nevěstincích, v roce 1857 jejich počet klesl na 921.²⁰⁸ Na zavírání nevěstinců měly rovněž nesporný vliv dobročinné organizace na ochranu mravů společnosti, jako například v roce 1802 založená *Society for the Suppression of Vice* nebo od roku 1835 působící *London Society for the Protection of Young Females*

---

²⁰⁶ Fawcett, M. G. a Turner, E. M. *Josephine Butler. Her Work and Principles, and their Meaning for the Twentieth Century*, s. 40.

²⁰⁷ Walkowitz, J. *Prostitution and Victorian Society. Women, Class, and the State*, s. 14-24, 201; Bloch, I., c. d., s. 141; Acton, W. c. d., s. 40-47.

²⁰⁸ Acton, W. c. d., s. 33-36.

and Prevention of Juvenile Prostitution, které od začátku 19. století brojily proti existenci veřejných domů a organizované prostituci.²⁰⁹

Přípravy před obchůzkou.

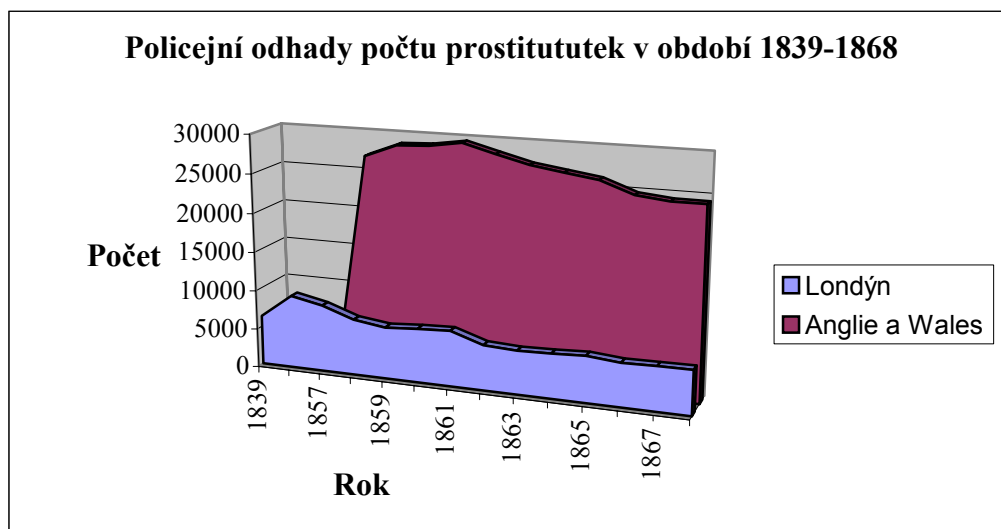
National Maritime Museum, London, konec 18. století.

Pokud jde o celkový počet žen, které si vydělávaly na své živobytí prostitucí, neexistuje vzhledem k tomu, že prostituce byla provozována jako nezávislé řemeslo, přesná evidence počtu prostitutek ani pohlavně nakažených osob. Dochovány jsou pouze odhady autorů, kteří se tematikou prostituce zabývali, jejich údaje však nejsou důvěryhodně podložené. Podle některých tak žilo v Londýně na konci 18. století na

---

²⁰⁹ Bloch, I., *c. d.*, s. 216-217.

50 000 prostitutek, na konci třicátých a počátku čtyřicátých let 19. století dokonce až 80 000 prostitutek. Naproti těmto velmi fantazijním údajům, které byly mnohými autory věrně opisovány po celé 19. století, jsou policejní odhady mnohem střízlivější a patrně i důvěryhodnější.²¹⁰

Navzdory mírně sestupnému trendu v odhadech počtu prostitutek převládal ve společnosti ve čtyřicátých a padesátých letech 19. století pocit, že provozování prostituce představuje pro společnost neúnosný problém. V novinách *The Times* a lékařských publikacích *Edinburgh Medical Journal* nebo *Lancet* se tak často objevovaly články kritizující šíření pohlavních chorob a rušný noční život v zahradách a parcích Covent Garden, Cremorne nebo Vauxhall a v neméně ostrém tónu pranýřující promenádující se prostitutky v brzkých ranních hodinách po Haymarket nebo v okolí Theatre Royal či Piccadily.²¹¹

Přestože prostituce byla vnímána jako nevyhnutelné zlo a nebyla z právního hlediska považována za kriminální čin, tzn. její provozování nebylo trestně stíháno, začal výskyt pohlavních chorob státní složky znepokojovat. Problematika prostituce a s ní spojené šíření pohlavních chorob proto začaly být skloňovány na stránkách

²¹⁰ Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*, s. 693; Acton, W., *c. d.*, s. 32.; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 78-79, Tannahill, R., *c. d.*, s. 356; Sanger, W., *c. d.*, s. 340; Bloch, I., *c. d.*, s. 101.

²¹¹ Acton, W., *c. d.*, s. 47-50, 236; Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*, s. 693; Harrison, Brian. *Pubs*, s. 173; *The Times*, 24 March, 1841; *The Times*, 12 November, 1847; *The Times*, 19 December 1848.

sociálních a lékařských studií již ve čtyřicátých letech 19. století, kdy se do povědomí britské odborné veřejnosti dostala sociologická práce o pařížských prostitutkách od Parent-Duchâteleta a výsledky bádání Philippa Ricorda, který se věnoval průběhu onemocnění syfilidou.²¹² Odborná veřejnost přijala Ricordovy poznatky o nakažlivosti a průběhu pohlavních chorob a syfilis začala být vnímána jako nakažlivá nemoc přenosná „nečistým“ pohlavním stykem.

Nově vypracované lékařské statistiky o výskytu nakažení pohlavními chorobami působily na státní orgány jako varovné signály a přesvědčovaly o nutnosti zavedení zdravotních opatření.²¹³ Velkým problémem bylo vnímáno nakažení novorozeňat, a tím získaná víra v dědičnost onemocnění, která se stala jedním z hlavních témat reglementační propagandy. Obavy z šíření nákazy pohlavními chorobami mezi vojáky britské armády, ale i mezi prostým obyvatelstvem v hustě osídlených průmyslových centrech a přístavech alarmovalo státní správu, která se čím dál tím více začala obracet k možnosti zavedení represivních opatření.²¹⁴

K hlavním zastáncům myšlenky státem kontrolované prostituce proto patřili zejména venerologové, kteří se během studií v Paříži seznámili se systémem státní kontroly prostituce a centralizovaným státním zdravotnictvím, jako například Charles Drysdale, Berkeley Hill a zejména pak William Acton, který vydáním své knihy o prostituci odstartoval veřejnou diskusi na toto téma.²¹⁵

William Acton (1814-1875) přerušil v roce 1836 studium medicíny v Londýně, aby jej dokončil v Paříži právě u slavného venerologa Philippa Ricorda (1800-1889) a nabyl zkušenosti jako asistent v ženské nemocnici pro pohlavní choroby. Právě v této době publikoval Ricord svou významnou práci *Traité pratique des maladies vénériennes*, ve které bylo poprvé potvrzeno, že kapavka není doprovodným jevem syfilidy, ale jednou z několika pohlavních onemocnění, a rovněž byly poprvé specifikovány tři postupné fáze průběhu onemocnění syfilidou. Přestože Ricord a Acton byli ve svých výzkumech pohlavních chorob na svou dobu ve velkém předstihu před

---

²¹² Ricord, Philippe. *Traité pratique sur les maladies vénériennes*. 1838; Parent-Duchâtelet, c. d.; Acton, W., c. d., s. 212-213; Bloch, I., c. d., s. 316.

²¹³ Walkowitz, J., c. d., s. 48.

²¹⁴ Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 91-93; Lancet 1, 1846, s. 279; Walkowitz, J., c. d., s. 49.

²¹⁵ Walkowitz, J., c. d., s. 82.; Acton, W., c. d.

ostatními kolegy z oboru, jejich výzkumné metody byly zatím jednoduché a nepřesné.²¹⁶

V každém případě zanechal studijní pobyt v Paříži na Actona nesmírný vliv, takže krátce po návratu zpět do Londýna v roce 1840 vydal svou první knihu *A Complete Practical Treatise on Venereal Diseases, and Their Immediate and Remote Consequences* a odstartoval velmi rychlou kariéru ve svém oboru. Stal se členem Královské chirurgické fakulty (*Royal College of Surgeons*, 1840), zahájil soukromou lékařskou praxi, byl zvolen členem Královské lékařské a chirurgické společnosti (*Royal Medical and Chirurgical Society*, 1842), jako chirurg začal působit v nemocnici Islington a zahájil rozsáhlou publikační činnost. Kromě psaní své první knihy pravidelně přispíval do lékařského časopisu *Lancet*. Po své další návštěvě Paříže v padesátých letech 19. století obrátil svou pozornost směrem k nejčastějším nositelkám pohlavních chorob - prostitutkám. V roce 1857 publikoval knihu *Prostitution, Considered in its Moral, Social, Sanitary Aspects, in London and Other Large Cities: with Proposals for the Mitigation and Prevention of its Attendant Evils*, která se stala Actonovou nejúspěšnější publikací a dočkala se dalších vydání v letech 1870 a 1968.²¹⁷

Stejně jako ostatní venerologové a zastánci státní kontroly prostituce přistupoval William Acton k prostituci jako k negativnímu, leč přirozenému jevu života městské populace, kterému nelze předejít, ani jej není možné zcela odstranit. V tomto ohledu srovnával Acton prostituci například s chudobou nebo kriminalitou.²¹⁸ Na rozdíl od moralizující aristokratické společnosti však Acton odmítal předpojatý přístup k prostitutkám a věřil, že spíše než pokřivený charakter nebo pochybné mravy přivedla ženu k tomuto způsobu obživy devastující sociální situace. Když procházel nemocnice s pohlavně nakaženými pacientkami, zajímal se především o hygienické podmínky, ve

---

²¹⁶ Ricord dokázal, že kapavka a syfilis jsou odlišné choroby, jejich původce však vědci identifikovali až mnohem později. Bakterie *gonococcus*, která způsobuje onemocnění kapavkou, byla odhalena až v roce 1879 a bakterie vyvolávající syfilis, tzv. *treponema pallidum*, dokonce až v roce 1905. Kapavka byla v této době léčena vstříknutím roztoku dusičnanu do poševní oblasti a pro léčbu syfilis byla nejčastěji používána rtuť. Doba, kdy pohlavní choroby začaly být léčeny *neoarsfenaminem*, *neotribulem* (vizmutem) či nakonec penicilínem, byla ještě vzdálená, srov. Acton, W., *c. d.*, s. 8-10, Fleck, L. *Genesis and Development of a Scientific Fact*, s. 1-19; Harsin, J., *c. d.*, s. 256.

²¹⁷ Ve stejném roce publikoval další významnou práci s příznačně podobným titulem *The Functions and Disorders of the Reproductive Organs in Youth, in Adult Age, and in Advanced Life: Considered in their Physiological, Social, and Psychological Relations*, která se rovněž dočkala dalších vydání v letech 1858, 1862 a 1875, srov. Acton, W., *c. d.*

²¹⁸ Acton, W., *c. d.*, s. 32, 163-164.

kterých pobývaly, jakým způsobem se k nim choval nemocniční personál a zda měly dostatek volného prostoru k odpočinku během dlouhodobé léčby.²¹⁹

Současně začal být na státní složky vyvíjen tlak ze strany náboženských kruhů. Evangeličtí autoři vnímali prostitutky jako zdroj nákazy a synonymum zkaženosti, kriminálního chování a vydědění. Prostitutka začala představovat opak „anděla v domě“.²²⁰ Od poloviny století 19. století se proto vlivem morálního tlaku náboženských kruhů, viktoriánského královského dvora, ale i lékařských studií poukazujících na spojitost prostituce se šířením pohlavních chorob, začal měnit obraz prostitutky a prostituce začala být nahlížena jako netolerovatelné zlo, „*the Great Social Evil*“, ohrožující posvátnost rodiny a sociální pořádek. Prostituce se tak navzdory liberálnímu přístupu lékařské obce stala i její zásluhou sociálním strašákem.²²¹

Takže zatímco ještě v padesátých letech 19. století byla prostituce pouze zkoumaným tématem lékařských prací, v šedesátých letech již panovalo mezi evropskými lékaři a představiteli policejních složek nezlomné přesvědčení, že francouzský model kontroly prostituce je jediným možným způsobem, jak šíření pohlavních chorob omezit.²²² Policie, která se dostala pod čím dál silnější tlak ze strany evangelické církve za svůj tolerantní a nečinný přístup k prostituci, byla nucena přijímat určitá represivní opatření a bylo to právě v této době, v padesátých letech 19. století, kdy vyšla studie Williama Actona a kdy se pohled státních složek začal upínat k Francii.

b) Zavedení reglementace (1864-1886)

Poprvé byla možnost zavedení systému kontroly prostituce zmíněna v lékařském časopise *Lancet* v roce 1843 v recenzi na knihu Dr. H. Pratera *The Action of Preventives of Venereal Disease*. Od té doby začalo být otázce kontroly prostituce věnováno stále více pozornosti v celé řadě studií a komentářů, které srovnávaly regulační systémy ve Francii s prostředím a specifiky prostituce ve Velké Británii. Od padesátých let 19. století volání po zásahu státu proti prostituci sílilo a začalo se objevovat také v *British Medical Journal*, deníku *Times* nebo *Westminster Review*. V posledním jmenovaném periodiku se například již v roce 1850 objevil článek věnovaný

²¹⁹ Tannahill, R., *c. d.*, s. 357; Acton, W., *c. d.*, s. 63, 113-137.

²²⁰ Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 80-113; ; Tannahill, R., *c. d.*, s. 355.

²²¹ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 33.

²²² Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 41, 91-92; Acton, W., *c. d.*, s. 7.

problematice šíření pohlavních chorob, ve kterém se po vzoru Francie navrhovalo zahájení lékařských kontrol prostitutek a rozšíření sítě léčebných zařízení specializovaných na pohlavně přenosné choroby.²²³

Thomas Rowlandson, karikatura.

National Maritime Museum, London.²²⁴

Francouzský systém regulace prostituce tedy nakonec inspiroval k vydání řady legislativních opatření ve Velké Británii v průběhu šedesátých let 19. století. Zákony o

---

²²³ Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 91-93, Bock, G., c. d., s. 179; *Lancet*, 7 November 1846, II, s. 511; *Lancet*, 21 January 1854, I, s. 77; *Lancet*, 15 January 1853, I, s. 62; *Westminster Review*, 1850, s. 502; *Westminster Review*, 1869, s. 202; *The Times*, 25 August 1863; *The Times*, 19 August 1863.

²²⁴ Rowlandsova rytina ukazuje námořního důstojníka při smlouvání s prostitutkami.

nakažlivých chorobách, tzv. *Contagious Diseases Prevention Acts*, vydané v letech 1864, 1866 a 1869, kodifikovaly státní kontrolu prostituce. Vzhledem k tomu, že hlavním cílem regulace byla prostituce v blízkosti vojenských základen, přístavů a jiných klíčových míst pro národní bezpečnost, začala být reglementace zaváděna nejdříve v jižní Anglii a Irsku.²²⁵

Portsmouth Point.

Thomas Rowlandson, karikatura, 1811.

První zákon z roku 1864, tzv. *The Bill for the Prevention of Contagious Diseases at Certain Naval and Military Stations*, byl odsouhlasen parlamentem 20. června 1864 na základě doporučení Královské komise, která měla zjistit stav hygieny u britské armády a námořnictva a zhodnotit rizika šíření pohlavních chorob. Zákon byl aplikován nejprve ve městech Portsmouth, Plymouth, Woolwich, Chatham, Sheerness, Aldershot,

---

²²⁵ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 2, 72, 76; Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 41; Trustram, Myna. *Prostitution and Venereal Disease*. In: „Women of the Regiment. Marriage and the Victorian army“, s. 116.

Colchester, Shorncliffe, the Curragh, Cork a Queenstown (Cobh).²²⁶ Podle zákona měly nad prostitutkami vykonávat kontrolu zvláštní policejní jednotky rekrutované z městské policie, které však měly operovat v civilním oblečení a podléhaly Úřadu války a admirality. V následujících letech byly vydány další zákony, které upřesnily podmínky státní regulace prostituce a jejich platnost byla rozšířena i na další města. V roce 1866 začala regulační opatření platit i ve městě Windsor a v roce 1869 rovněž v Canterbury, Dover, Gravesend, Maidstone a Southampton.²²⁷

Zákony, které měly na prvním místě chránit britské vojáky před šířením pohlavních chorob ve vojenských základnách a přístavech, byly stejně jako ve Francii značně diskriminační vůči samotným prostitutkám. Prostitutky se musely zapsat do registrů prostitutek a docházet k pravidelným lékařským kontrolám jednou za čtrnáct dní. Policie pak na ulicích sledovala všechny podezřelé ženy, a pokud se některá jevila jako prostitutka, mohla být okamžitě donucena k lékařské kontrole. Pokud by žena odmítla nařízené lékařské vyšetření, hrozilo jí vězení na dobu jednoho měsíce při prvním přestupku a dvouměsíční vězení při každém dalším neuposlechnutí policejního nařízení. Každá žena, která tedy byla městskou policií označena za prostitutku, se musela podrobit povinné lékařské kontrole. V případě zjištění nakažení pohlavní chorobou, byla žena internována na speciální klinice s vyhrazenými nemocničními pokoji, a to na dobu nejvýše devíti měsíců, přičemž doba léčení většinou nepřesahovala tři měsíce. Na rozdíl od francouzských prostitutek však nebyly ženy ve Velké Británii nuceny žít uzavřené ve vyhrazených a státem povolených veřejných domech. Prostitutkám byly pouze nařízeny povinné pravidelné lékařské kontroly, léčba pohlavních chorob a školení v otázkách hygieny a morálky.²²⁸

---

²²⁶ Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 42; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 94; Trustram, M. *c. d.*, s. 116-117.

²²⁷ Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 94-95; Acton, W., *c. d.*, s. 89; Abrams, L., *c. d.*, s. 153.

²²⁸ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 2, 76; Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 41-42; Longford, E., *c. d.*, s. 116; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 93-95; Acton, W., *c. d.*, s. 90; Trustram, M. *c. d.*, s. 119-121.

Rovněž v některých oblastech Německa byly prostitutky vykázány do určených ulic a nesměly se procházet ve veřejných parcích, promenádách a na dalších veřejných místech, kde by mohly pohoršovat spořádané rodiny. V Paříži byly prostitutky zase vykázány za zdi veřejných domů či koncem 19. století alespoň za dveře hodinových hotelů *maisons de rendez-vous*. V Rusku byl ve čtyřicátých letech zaveden podobný systém jako ve Velké Británii, přičemž prostitutky namísto běžného průkazu obdržely zvláštní identifikační lístek, srov. Abrams, L., *c. d.*, s. 153.

Vojáci v přístavu zábavy.

National Maritime Museum, London, 1791.

Přestože prostituce nebyla v zákonech o pohlavních chorobách označena za kriminální čin, neuposlechnutí nařízení bylo vnímáno jako překročení práva a podle toho také trestáno. Pro prostitutky přitom neexistovala žádná možnost obrany proti křivému nařčení. Vzhledem k tomu, že prostitutky nebyly oficiálně souzeny, neměly ani možnost soudní obhajoby a nemohly se dožadovat odvolání rozsudku všemocné a často zkorumpované policie.²²⁹

---

²²⁹ Longford, E., *c. d.*, s. 116.

Není pochyb, že vojenské zájmy sehrály hlavní roli při aplikaci regulačních opatření. Velkým impulsem pro zavedení státní kontroly prostituce byla krymská válka a obrazy nakažených vojáků, které se dostaly do povědomí britské veřejnosti. Není proto překvapivé, že k hlavním agitátorům státní regulace prostituce patřili kromě konzervativních představitelů vlády a anglikánské církve také vojenští představitelé. Prostitutky totiž musely být jednak z mravního hlediska drženy v izolaci od spořádané společnosti a rovněž z bezpečnostních důvodů přísně kontrolovány.²³⁰

Kontrola prostitutek v blízkosti vojenských zařízení však nebyla jediným důvodem k vydání zákonů. Lékařské kontroly a zavádění hygienických opatření byly jedinečným prostředkem k pronikání státu do každodenního života městské chudiny, takže veřejný pořádek a veřejná hygiena splynuly v totéž. Zákony se sice soustředily na pouliční prostitutky, ale stejně jako ve Francii umožňovaly státu vyvíjet kontrolu nad pracujícími ženami střední a nižší vrstvy. Krátce po vydání druhého zákona v roce 1866 se proto začaly ozývat hlasy za rozšíření regulačních opatření i na civilní obyvatelstvo. Zastánci si tím slibovali důkladnější kontrolu nad chudinským obyvatelstvem, neboť policie tím získala pravomoc zatknout každou ženu, kterou podezřívala z praktikování prostituce, a mohla ji nutit k ponižující lékařské kontrole.²³¹ V této době, kdy se vznikem dělnického hnutí začala viktoriánská společnost procházet politickými a společenskými změnami, se začaly ke slovu hlásit ženy.

c) Odpůrci reglementace

Národní asociace

Vydání prvního zákona v roce 1864 proběhlo bez velké pozornosti, což povzbudilo státní orgány k úvahám o rozšíření kontroly prostituce i do ostatních oblastí, zejména severních částí země.²³² Vzhledem k tomu, že regulace prostituce byla zaváděna tímto postupným způsobem, začala se vlna politického aktivismu zvedat až s vydáním dalších zákonů v roce 1866 a 1869, a to zejména mezi radikálními liberálními intelektuály

---

²³⁰ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 72-75, 162.

²³¹ Trustram, M. *c. d.*, s. 122.

²³² Walkowitz, J., *c. d.*, s. 76.

střední vrstvy a vlivnými průmyslníky v severních oblastech Velké Británie.²³³ Nejvýraznější osobností, která pocházela právě z těchto kruhů, byl průmyslník a radikální liberál Henry J. Wilson of Sheffield, který patřil k nejhlasitějším zastáncům zrušení zákonů o prostituci jak uvnitř Liberální strany, tak později na půdě parlamentu.²³⁴ V severních městech s rozvinutou textilní výrobou, jako Glasgow, Manchester nebo Blackburn, kde ženy nacházely pracovní uplatnění v továrnách a získaly větší samostatnost a nezávislost na mužích, se však již od počátku 19. století formovaly ženské spolky, které se aktivně zapojovaly do veřejného života, pořádaly mítinky a sepisovaly různé petice. Vlna odporu proti zavádění jakékoli formy represivního přístupu proti ženám tak v této části Velké Británie není překvapivá.²³⁵

Kritika reglementace však našla živnou půdu také v jižních částech země, zejména v Bristolu a Londýně, kde již v roce 1869 byla založena Národní asociace pro zrušení Zákonů o nakažlivých chorobách (*National Association for the Repeal of the Contagious Diseases Acts*).²³⁶ V této londýnské skupině odpůrců kontroly prostituce se nejvýrazněji profiloval William Shaen (1821-1887), předseda výkonného výboru Národní asociace, odpůrce otroctví a zastánce volebního práva a vyššího vzdělání žen.²³⁷ K dalším významným abolicionistům patřil rovněž novinář a redaktor *Pall Mall Gazette* William Thomas Stead (1849-1912), jehož jméno se zapsalo do povědomí veřejnosti v souvislosti s urputnou kampaní proti dětské prostituci, kterou Stead na stránkách *Pall Mall Gazette* v osmdesátých letech 19. století zahájil. Kritika organizované prostituce, do jejíž sítě se často dostaly právě nedospělé dívky, vyvrcholila v roce 1885 vydáním článku „*Maiden Tribute of Modern Babylon*“, v němž W. T. Stead detailně vylíčil únos a prodej nezletilé dívky do rukou kuplířů. Ve spolupráci s prostitutkou Rebecou Jarretovou zinscenoval skutečný prodej třináctileté dívky Elizabeth Armstrongové z chudé londýnské čtvrti Marylebone, kterou byli rodiče

---

²³³ Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 95; Walkowitz, J., c. d., s. 91.

²³⁴ Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 9; Walkowitz, J., c. d., s. 99-101.

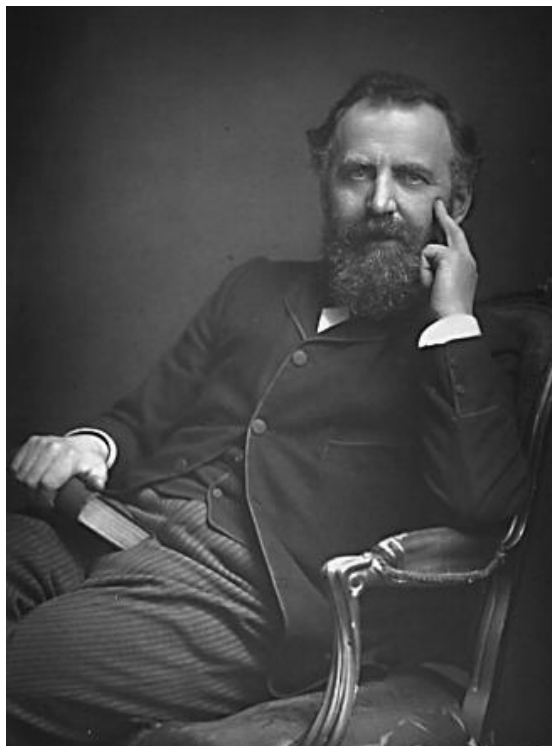
²³⁵ Přestože si tovární dělnice mohly dovolit větší nezávislost než ženy na vesnicích, nebyla mezi nimi díky většinou stabilním a hlavně vyšším příjmům prostituce tak rozšířená jako například mezi švadlenami, služebnými nebo pradlenami, srov. Abrams, L., c. d., s. 152-154; Kent, S. K. *Gender and Power in Britain, 1640-1990*, s. 158.

²³⁶ Trustram, M. c. d., s. 123; Fawcett, M. G., c. d., s. 47.

²³⁷ Walkowitz, J., c. d., s. 101, 248.

ochotni prodat za pouhých pět liber. Otřesný příběh Elizabeth Armstrongové zachytil ve svém článku zveřejněném dne 6. července v *Pall Mall Gazette*.²³⁸

William Thomas Stead.

Národní asociace pro zrušení Zákonů o nakažlivých chorobách však byla ryze mužskou záležitostí. Ve stejné době, v letech 1866 a 1867, byly založeny také první ženské asociace bojující za volební právo žen, které vnímaly problematiku státem kontrolované prostituce velmi citlivě a stavěly se s ostatními odpůrci reglementace proti centralizovanému přístupu státu k prostituci. V sedmdesátých letech 19. století se tak začala proti regulačním opatřením zvedat nečekaná vlna odporu zejména ze strany rodičů se feministického hnutí.

---

²³⁸ *Pall Mall Gazette*, July 6, July 7, July 8, July 10, 1885; *Pall Mall Gazette Supplement*, October 3, 1885.

W.T. Stead byl za svůj čin odsouzen k odnětí svobody na dobu tří měsíců. Aféra zinscenovaného únosu Elizabeth Armstrongové však rozproudila hladinu veřejného mínění a přispěla k růstu podpory aboličního hnutí ze strany veřejnosti a jistým dílem i k novelizaci trestního zákona téhož roku, která zpřísnila postup policie vůči kuplířům a posunula literu trestního zákona blíže k ochraně žen a dětí, srov. Tannahill, R., *c. d.*, s. 367; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 211, 247.

Ženská národní asociace a Josephine Butlerová

Nejvýraznější osobností feministického hnutí a boje za zrušení reglementace prostituce se stala charismatická Josephine Butlerová (1828-1906), která svými aktivitami přispěla ke zrušení reglementačního pokusu ve Velké Británii v roce 1886 a která zasvětila svůj život boji za práva žen v politickém, společenském a profesním životě. Na rozdíl od svých mužských kolegů si Josephine Butlerová získala velký respekt a sympatie uvnitř pracujících vrstev a od samého začátku pojala svou kampaň jako boj proti sociální nespravedlnosti. Přestože sama pocházela z aristokratických kruhů, měla mnohem blíže k provinční střední vrstvě a často vyjadřovala svou averzi vůči londýnským společenským a politickým elitám. Po svém otci, zastánci zemědělské reformy a zákazu otroctví, zdělila odpor k jakékoli svévolné moci; po své matce, která pocházela z hugenotské rodiny, zase evangelickou víru. Na počátku šedesátých let založila domov pro ženy, které bída vyhnala do ulic, a začala se zasazovat o zlepšení pracovních a vzdělávacích možností pro ženy. V letech 1867 až 1873 předsedala Komisi pro vyšší vzdělávání žen v Severní Anglii, v roce 1868 publikovala svůj první pamflet „Vzdělání a zaměstnání žen“, ve kterém kritizovala právní omezení a tradiční restriktivní přístup vůči zaměstnání žen. V následujícím roce editovala soubor esejí pod názvem „Ženská práce a kultura“ a od roku 1869 zahájila svou kampaň za zrušení zákonů o pohlavních chorobách a státní regulace prostituce. Cestovala po celé zemi a díky svému mimořádnému řečnickému nadání získávala sympatie publika.²³⁹

Když v roce 1869 vznikla Národní asociace pro zrušení Zákonů o nakažlivých chorobách (*National Association for the Repeal of the Contagious Diseases Acts*), která neumožnila ženám členství v asociaci, odpověděla Josephine Butlerová stejnou mincí a založila paralelní samostatnou Ženskou národní asociaci (*The Ladies National Association for the Repeal of the Contagious Diseases Acts*).²⁴⁰ National Association a Ladies National Association sice sdílely stejné republikánské a feministické postoje, představovaly však oddělenou mužskou a ženskou platformu protireglementačního hnutí.

---

²³⁹ Fawcett, M. G. a Turner, E. M. *Josephine Butler. Her Work and Principles, and their Meaning for the Twentieth Century*. London: The Association for Moral & Social Hygiene, 1927; Walkowitz, J., c. d., s. 82, 102, 115-118; Longford, Elizabeth. *Eminent Victorian Women*, 109-128.

²⁴⁰ Longford, Elizabeth, c. d., s. 118; Walkowitz, J., c. d., s. 92-93.

Josephine Butlerová.

Krátce po svém založení vydala Ženská národní asociace tzv. Ženský manifest, podepsaný prominentními feministkami, ve kterém označila státní kontrolu prostituce za diskriminační a morálně nepřijatelnou. Požadovala zrušení všech reglementačních nařízení a navrhovala dobrovolnou lékařskou kontrolu prostitutek. Asociace nesouhlasila především s tím, že zákony postihovaly pouze ženy, zatímco klienti prostitutek nebyli trestáni vůbec. Podle Ženské národní asociace se stát snažil udržet kontrolu nad chudinským obyvatelstvem a zajišťoval armádě a námořnictvu „zdravé a čisté“ prostitutky. Takovým přístupem stát prostituci organizoval, nikoli ji omezoval. Policie získala pravomoc kontrolovat nejen pohlavně nakažené prostitutky, ale v zásadě všechny ženy, které se na veřejnosti podle mínění sloužícího policejního strážníka chovaly „podezřele“. Tím byla podle feministek vložena do rukou policie neúměrná pravomoc. Policie totiž mohla kontrolovat nejen všechny ženy pohybující se na ulici, ale rovněž noční podniky a jiná veřejná místa, kde se prostitutky zdržovaly, dohlížela navíc nad všemi dalšími osobami, které v těchto podnicích pracovaly nebo je navštěvovaly či se jen v jejich okolí pohybovaly. Podle Ženské národní asociace vedla státní regulace prostituce rovněž k profesionalizaci tohoto pro mnohé ženy původně přechodného řemesla a neřešila hlavní příčiny prostituce. Feministky věřily, že vzdělání

žen a upravená legislativa, která by dávala ženám lepší možnosti profesního uplatnění, by mnohem více přispěly k omezení prodeje ženského těla i šíření pohlavních chorob.²⁴¹

Podle Josephine Butlerové měla žena čtyři práva: právo na zaměstnání, právo na vzdělání, volební právo a právo vlastnit peníze, které si vydělala. Již od padesátých let 19. století začaly ženské aktivistky vést kampaně za reformu majetkových zákonů provdaných žen a přístup ke vzdělání. Na rozdíl od kontroly prostitutek navrhovala Ženská národní asociace zavést důkladné vzdělání žen, nabídnout dostatek pracovních příležitostí pro ženy a kriminalizovat využívání sexuálních služeb prostitutek.²⁴² Josephine Butlerová a další feministky věřily, že hlavní příčinou prostituce jsou hrozné životní podmínky, ve kterých ženy žily. Závislost na muži, nízké příjmy a neúměrné pracovní zatížení budovaly přímou cestu chudých žen na ulici.²⁴³ Feministky proto prosazovaly, aby ženy získaly přístup ke vzdělání, zejména pak v oboru medicíně, aby mohly provozovat lékařskou profesi, a zajistit tak pacientkám pocit jistoty, důvěry a pohodlí během nepříjemných a mnohdy bolestivých lékařských kontrol. Zdravotní prohlídky totiž byly prováděny velmi rychle, zpravidla netrvaly déle než tři minuty, a pro ženy představovaly velmi bolestivou a ponižující zkušenost.²⁴⁴

Zákony neposkytovaly obviněným ženám možnost obrany proti nespravedlivému obvinění z prostituce. Neexistovala slyšení, soudní řízení ani možnost odvolání. Všechny ženy procházející se na ulici byly vystaveny svévolnému zatčení a nucené lékařské kontrole. Jejich osud závisel na osobních sympatiích a náladě sloužícího strážníka. Prostřednictvím zákonů o pohlavních chorobách tak policie užívala absolutní moc nad chudinským obyvatelstvem.²⁴⁵ Vzhledem k tomu, že feministky vedly svůj boj za zrušení státní kontroly prostituce právě pod hesly boje proti sociální nespravedlnosti, získaly pro svou kampaň pracující lid. Již v roce 1875 tak například vznikla Národní

---

²⁴¹ Green, B., *c. d.*; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 75, 93, 159; Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 5, 48-51; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 96; Trustram, M. *c. d.*, s. 116-137.

²⁴² Právě vyšší vzdělání žen bylo jedním z hlavních cílů kampaně a celoživotního snažení Josephine Butlerové. V roce 1867 se dokonce stala prezidentkou Komise Severní Anglie pro vyšší vzdělání žen, srov. Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 27; Longford, Elizabeth, *c. d.*, s. 115; Abrams, L., *c. d.*, s. 261.

²⁴³ Longford, Elizabeth, *c. d.*, s. 115; Tannahill, R., *c. d.*, s. 354.

²⁴⁴ Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 115; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 201.

²⁴⁵ Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 41.

liga pracujících (*Working Men's National League*), která s feministkami velmi aktivně spolupracovala.²⁴⁶

Feministky odmítaly tvrzení, že muži nejsou od přírody schopni žít v počestnosti a že prostituce je nutné zlo, které je nezbytné kontrolovat a regulovat. Feministky naopak vnímaly prostituci jako hřích, nečistý a nezákonný pohlavní styk.²⁴⁷ Prostitutky byly sice v jejich očích vnímány jako morálně zkažené ženy, ale jejich mravní pád podle feministek způsobila právě mužská sexuální nenasytlost. Hlavním dědictvím feministického hnutí ve vztahu k prostituci proto bylo nové vnímání prostitutky jako oběti mužské dominance, přičemž stát prostřednictvím zákonů dohlížel, aby muži byli před důsledky svého chování v co možná největší míře chráněni. Feministky se proto snažily změnit v té době vžitý pohled na prostitutku jako na svůdkyni a šířící se nákazu v dobré společnosti.²⁴⁸

Spor mezi zastánci a odpůrci regulace prostituce se tak přenesl do oblasti ženských práv a postavení žen ve společnosti. Feministky vnímaly prostituci jako negativní důsledek patriarchálního uspořádání společnosti, ve které ženy vlivem nízkých příjmů a omezených možností zaměstnání hledaly obživu na ulici, kde prostituce byla nejlépe placenou profesí.²⁴⁹ Životní podmínky žen, které byly vtlačeny do ekonomické závislosti na mužích, se staly hlavním terčem feministek. Trnem v oku jim kromě jiného byla skutečnost, že po uzavření manželství přecházelo vlastnictví majetku ženy na nastávajícího manžela, přičemž ani v případě jeho úmrtí nezískala žena celé dědictví, které navíc mohla zcela ztratit, pokud se znovu provdala.²⁵⁰ Feministky zároveň kritizovaly všudypřítomnou mužskou přítomnost v systému reglementace, ve kterém muži platili ženám za sexuální služby, zatýkali je na ulicích, lékařsky kontrolovali a léčili ve vězeňských nemocnicích.²⁵¹ Lékařské zrcátko, jinak také feministkami nazývané „ocelový penis“, kterým lékaři kontrolovali prostitutky během povinných lékařských kontrol, se tak stalo symbolem ženského odporu proti

---

²⁴⁶ Trustram, M. c. d., s. 123.

²⁴⁷ Fawcett, M. G., c. d., s. 57; Acton, W., c. d., s. 163-164.

²⁴⁸ Green, B., c. d.; Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 70.

²⁴⁹ Fawcett, M. G., c. d., s. 68.

²⁵⁰ Abrams, L., c. d., s. 97.

²⁵¹ Walkowitz, J., c. d., s. 128; Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 70.

Některé feministky dokonce chodily mezi prostitutky a povzbuzovaly je v odporu proti policii, lékařům a místním správám. Učily je, jakým způsobem se bránit policejním zákrokům, a k tomuto účelu jim poskytovaly právní poradenství. Informovaly je o jejich právech a metodách, jak regulační nařízení obcházet, srov. Walkowitz, J., c. d., s. 138, 180.

reglementaci. Regulační opatření, zejména pak právě tolik nenáviděné lékařské kontroly, byla feministkami vnímána jako projev „instrumentálního znásilňování“ žen ze strany vládní moci.²⁵²

Kritika reglementace našla úrodnou půdu zejména v severních průmyslových oblastech, v ostatních částech země nenacházela aboliční kampaň zpočátku tolik pochopení. Právě získání podpory obyvatel přímo v posádkových a přístavních městech, ve kterých reglementační opatření platila, představovalo zcela zásadní a rozhodující předpoklad pro úspěšný vývoj aboliční kampaně. Proto členové Ženské národní asociace a Národní asociace zakládali v posádkových a přístavních městech v jižních částech Velké Británie své kanceláře, organizovali mítinky a snažili se svou kampaní přesvědčit místní obyvatelstvo. Do své propagandy zapojovali nejen placené agenty, ale i samotné prostitutky, které nabádali, aby nařízení regulačních zákonů nerespektovaly. Kladná odezva na tuto regionální aboliční kampaň začala přicházet zejména z měst Plymouth a Southampton, ve kterých na rozdíl od ostatních posádkových a přístavních měst žilo početné civilní obyvatelstvo. Plymouth a Southampton byla typická přístavní města s minimálními možnostmi pracovního uplatnění pro přistěhovalé ženy, které sem následovaly své muže, bratry či otce vyplouvající na moře za obchodem. Vzhledem k tomu, že prostituce byla přirozeným jevem přístavních měst, využívala policie prostitutek jako svých informátorů v boji proti pašování zboží ze zámoří. Policie a městská správa získaly se zavedením reglementace větší pravomoci, kterých využívaly k vyklizení ulic a nočních podniků od prostitutek, opilých námořníků a obecně k potlačení kriminality ve městě. Městská správa například ve městě Plymouth zavedení reglementace velmi uvítala a nová nařízení využila nejen k regulaci prostituce, ale obecně ke kontrole problematického podsvětí a zajištění veřejného pořádku.²⁵³

Svou kampaní se Ženské národní asociaci podařilo vzbudit zájem žen ze střední společenské vrstvy o veřejné dění, takže se ženy poprvé začaly profesionálně angažovat i na politické scéně. Zasazovaly se o volební právo, vyšší vzdělání, lepší lékařskou péči, možnost vlastnictví majetku pro ženy a o změny v rozvodové politice. K výrazným ženským osobnostem, které se zapojily do aktivit Ženské národní asociace a feministického hnutí, patřily ženské lékařky Elizabeth Blackwellová (1821-1910), Elizabeth Garret Andersonová (1836-1870) a Sophia Jex-Blakeová (1840-1912), které

---

²⁵² Abrams, L., *c. d.*, s. 157.

²⁵³ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 151-158.

v šedesátých a sedmdesátých letech 19. století usilovaly o rovnoprávný přístup žen ke vzdělání, zejména pak ke studiu medicíny, a prolomily některé bariéry v lékařské péči o ženy.²⁵⁴ Frances Power Cobbeová (1822-1904), Josephine Butlerová (1828-1906), Elizabeth Wolstenholmeová (1834-1919), Millicent Garret Fawcettová (1847-1929)²⁵⁵ a Frances Swineyová (1847-1922) usilovaly zase o rovné podmínky na pracovním trhu, zavedení volebního práva pro ženy a zrušení regulace prostituce. V neposlední řadě se do feministického hnutí zapojily také Emilie Ashurst Venturiová, rozvedená kosmopolitka známá svou vášní pro doutníky, a spisovatelka Harriet Martineauová (1802-1876), která se během svých cest po Spojených státech během třicátých let 19. století zapojila rovněž do boje proti otroctví. Z dnešního pohledu se jednalo o první generaci britských feministek, které pocházely z respektovaných, většinou evangelických a politicky angažovaných rodin.²⁵⁶

Kampaň žen za abolicí regulačních zákonů učinila z prostituce a obecně sexuality žen veřejné téma. V této době však britská veřejnost ještě nebyla zvyklá na ženy, které otevřeně před smíšeným obecnstvem diskutovaly o takových tématech jako prostituce či pohlavní choroby. Feministkami, které se nebály vystupovat na veřejnosti, pohrdala mužská část veřejnosti stejně jako prostitutkami. Podle nich si feministky dokonce zasloužily stejné jednání jako prodejné ženy, což dokládají i četné slovní a fyzické

---

²⁵⁴ První britská lékařka Elizabeth Blackwellová získala vzdělání ve Spojených státech, Elizabeth Andersonová studovala medicínu u soukromého učitele a Sophia Jex-Blakeová se marně snažila získat lékařské vzdělání v Edinburghu. Ani po třech letech studia jí však nebylo povoleno skládat zkoušky. Až v roce 1876 bylo vlivem jejich agitace povoleno ženám studovat medicínu na univerzitě a získat lékařský diplom. Základní školy však nadále vyučovaly předměty zaměřené především na rodinnou výchovu a péči o domácnost. Až v posledních letech 19. století se vzdělání dívek rozšířilo i na střední školu a rozsah vyučovaných předmětů prošel kvalitativní proměnou, srov. Abrams, L., *c. d.*, s. 62, 276; Bloch, Ivan. *Sexual Life in England. Past and Present*, s. 46

²⁵⁵ Millicent Garret Fawcettová se stala prezidentkou Národní unie společností bojujících za volební právo žen (*National Union of Women's Suffrage Societies*) a věnovala životu a zásluhám Josephine Butlerové mnohokrát v této práci citovanou knihu *Josephine Butler. Her Work and Principles, and their Meaning for the Twentieth Century*.

²⁵⁶ Další generace feministek z počátku 20. století se kromě boje za získání volebního práva uchýlovaly k záměrně provokativním diskusím o pohlavním zneužívání, incestu, homosexualitě, kontrole porodnosti či menstruaci. V té době se rovněž začala vyhrcovat kampaň za získání volebního práva, které se ujala v roce 1903 založená extremistická Ženská sociální a politická unie (WSPU) vedená Emmelinou a Christabel Pankhurstovými. Radikální členky WSPU, které byly zklamané mírnými aktivitami Národní unie pro volební práva žen (NUWSS), založené již v roce 1897 a vedené charismatickou Millicent G. Fawcettovou, vnesly do boje za volební právo žen do té doby nepoznanou agresi, srov. Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 9, 14, 17-18, 22; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 123; Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 43; Abrams, L., *c. d.*, s. 286.

útoky mužů během veřejných vystoupení feministek a skutečnost, že většina novin odmítala projevy feministek zveřejňovat.²⁵⁷ Zastánci reglementace, mezi které patřili zejména lékaři, sociologové a evangeličtí duchovní, ale i aristokratická společnost, se zcela přirozeně obávali ženské autonomie a náhlého podílu žen na politickém životě. Možnost získání volebního práva by totiž dostala ženy mimo uzavřený kruh domácnosti a v každém případě změnila patriarchální uspořádání společenského života.²⁵⁸

Feministky a další zastánci odstranění státem regulované prostituce rovněž poukazovali na nedostatečné výsledky reglementačního systému v jiných zemích, zejména pak ve Francii, kde navzdory dlouhodobému fungování státní regulace prostituce nedošlo k potlačení tajné prostituce či zastavení šíření pohlavních chorob.²⁵⁹ Josephine Butlerová proto značnou část své kampaně vedla i za hranicemi své rodné země. Cestovala po evropských zemích, kde se účastnila různých konferencí a setkávala se s významnými osobnostmi, na něž se snažila zapůsobit a přesvědčit je o neúčinnosti státní regulace prostituce. Kampaň za zrušení zákonů o pohlavních chorobách v Británii se snažila zapojit do celosvětového agitačního boje za zrušení systému reglementace a vést tento boj na mezinárodní úrovni.²⁶⁰ Plodem této snahy bylo založení mezinárodní abolicionistické asociace na setkání odpůrců reglementace v Liverpoolu v roce 1875.

---

²⁵⁷ Josephine Butlerová se častokrát stala během svých agitačních mítinků terčem hněvu místních obyvatel a někdy z tohoto důvodu musela dokonce změnit hotel, srov. Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 61-63, 73; Longford, Elizabeth, *c. d.*, s. 120; Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 9, 72-73; Abrams, L., *c. d.*, s. 157; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 97.

²⁵⁸ V rámci příprav druhé reformy volebního práva (1867) předložil Výbor za volební právo žen (*Women's Suffrage Committee*) v roce 1865 petici, kterou podepsalo 1499 žen včetně Josephine Butlerové. O rok později, v květnu roku 1866, předložil petici za volební právo žen Dolní sněmovně John Stuart Mill (1806-1873), poslanec britského parlamentu, liberální filozof a hlavní zastávce volebního práva žen, který v následujícím roce dokonce navrhl nahradit v legislativě slovo *man* neutrálním výrazem *person*. John Stuart Mill žádal prozatím jen aktivní volební právo pro neprovdané ženy, a to za stejných podmínek jako u mužů. Své názory na postavení žen ve společnosti si John Stuart Mill třibil a formoval pod vlivem výrazné feministky Harriett Taylorové (1807-1858), se kterou jej od třicátých let pojilo hluboké přátelství a od roku 1851 i manželské pouto. Přestože však návrh a snahy Stuarta Milla byly smeteny ze stolu, feministické hnutí se již nedalo zastavit. Do čela boje za volební právo žen vstoupila M. G. Fawcettová, srov. Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 21-32; Bloch, I., *c. d.*, s. 44-45, Abrams, L., *c. d.*, s. 264, Bock, G., *c. d.*, s. 171; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 93; Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 56.

²⁵⁹ Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 57.

²⁶⁰ Když Josephine Butlerová navštívila v roce 1874 Francii, setkala se zde dokonce s M. Lecourem, ředitelem pařížské mravnostní policie a tvrdým zastáncem policejní kontroly prostitutek. Butlerová rovněž získala povolení k návštěvě vězeňské nemocnice Saint Lazare. Se svým manželem však cestovala i po mnoha jiných evropských zemích, srov. Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 108-109; Longford, Elizabeth, *c. d.*, s. 122-123.

Asociace získala oficiální název *The British, Continental and General Federation for the Abolition of Government Regulation of Prostitution* a abolicionistické hnutí se od té doby šířilo nejen v dalších evropských zemích, především pak v Německu a Švýcarsku, ale rovněž ve Spojených státech. Mezi členy společnosti se objevily takové osobnosti jako významný francouzský abolicionista Yves Guyot či ředitelka Národní rady francouzských žen Madame Avrile de Sainte Croixová.²⁶¹

Vzhledem k tomu, že k hlavním zastáncům státní kontroly prostituce patřili předně venerologové a lékaři obecně, vycházela obhajoba reglementace prostituce především ve specializovaných lékařských publikacích, a byla tak určena spíše pro odbornou než širší veřejnost.²⁶² Lékařská obec proto nebyla schopna oslovit veřejnost stejně jako Josephine Butlerová, která na svých veřejných mítincích apelovala na dělnickou veřejnost, ženskou část společnosti a další nespokojené skupiny širší veřejnosti. Odpůrcům státní kontroly prostituce rovněž nahrávala skutečnost, že zavádění systému státní kontroly prostituce bylo časově i geograficky omezené, takže se systém kontroly prostituce nedokázal dostatečně projevit. Reglementace byla zaváděna pouze lokálně ve vojenských a námořních oblastech a nebyla rozšířena na celou britskou společnost. Skutečný dopad zavedení tohoto systému byl proto minimální. Prostitutky, které se nechtěly registrovat, měly vždy možnost odejít do města, ve kterém reglementace neplatila, což samozřejmě smysl regulačních opatření oslabovalo. Obháječi reglementace tak nemohli prokázat efektivitu státní kontroly a opřít obhajobu regulace prostituce o jednoznačné výsledky. V době, kdy se proti reglementaci začala sjednocovat opozice, již nebylo možné rozšířit platnost zákonů, a to ani z ekonomických důvodů.²⁶³ Systém regulačních opatření navíc ztrácel podporu státního aparátu poté, co v parlamentních volbách v roce 1869 zvítězila Liberální strana, z jejíhož lůna pocházela většina abolicionistů. Rovněž tradiční zastánce reglementace, armáda, neměla zájem na dalším vyhrcování situace, aby neohrozila dosažené zavedení regulace v posádkových a přístavních městech. Proto ani armáda příliš hlasitě do kampaní za udržení a rozšíření reglementace nevstupovala.²⁶⁴

---

²⁶¹ Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 112; Lenderová, M., *c. d.*, s. 43.

²⁶² Naříklad v lékařské časopisy *The Lancet* nebo *Edinburgh Medical Journal*, srov. Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 78.

²⁶³ Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 98.

²⁶⁴ Trustring, M. *c. d.*, s. 123-124.

Boj za nebo proti reglementaci prostituce se rovněž odehrával na poli náboženském a byl ovlivňován regionálními antagonismy mezi jednotlivými skupinami zastánců a odpůrců státní kontroly prostituce. Evangeličtí zastánci reglementace tradičně nedůvěřovali sekulárním liberálům z londýnské Národní asociace. Ve vedení Národní a Ženské národní asociace se však objevovalo nejen mnoho ateistů, ale také agnostiků a zejména členů Společnosti přátel (*Society of Friends* neboli tzv. kvakerů). Například ve městě Plymouth tvořili kvakeři jádro aboličního hnutí a do kampaně za zrušení státní regulace prostituce vkládali nejen své osobní úsilí, ale zejména finanční podporu. Josephine Butlerová využívala kvakerské komunity Společnosti přátel jako své hlavní kontaktní osoby v provinčních městech a s jejich pomocí zahajovala regionální agitační mítinky.²⁶⁵ Mnoho členů Ženské národní asociace přímo sdílelo nadšení Josephine Butlerové pro živé evangelium a její snahu vytvořit ze světa vhodné místo pro návrat Ježíše.²⁶⁶ Feministické tažení proti regulaci prostituce proto bylo do značné míry vedeno v duchu moralistické kampaně proti prostopášnému životu zkažené aristokracie a proti sobeckému chování politických a vojenských elit.²⁶⁷

Kampaň proti regulaci prostituce však byla součástí mnohem komplexnějšího boje proti celému systému centralizované moci státu. Mnoho feministek z Ženské národní asociace a jiní abolicionisté se v dřívějších letech účastnili kampaní proti otroctví, a proto také ve své kampani často kritizovali reglementaci jako státem organizované zotročování žen.²⁶⁸ Zastánce reglementace označovali za představitele starého zkorumpovaného režimu a prostopášné aristokraty, kteří se snaží udržet ženy pod státní kontrolou. Národní asociace a Ženská národní asociace v tomto duchu organizovaly mítinky v náboženských institucích a dělnických klubech, inzerovaly v novinách a vyvěšovaly plakáty. V odlehlých městech se mítinky odpůrců

---

²⁶⁵ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 102, 165.

²⁶⁶ Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 60; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 122.

²⁶⁷ Kent, S. K. *Gender and Power in Britain, 1640-1990*, s. 170.

²⁶⁸ V roce 1806 byl ve Velké Británii zrušen obchod s otroky, otroctví však bylo v britských koloniích nadále udržováno. Proto se již od roku 1810 začalo v britském impériu šířit hnutí za zrušení otroctví, jehož se účastnily ženské aktivistky ze středních vrstev. Ženy se během hnutí za osvobození otroků učily vystupovat na veřejnosti, nárokovat si právo na veřejný projev, formulovat vlastní názory a vést politické kampaně. Bojkotovaly produkty vyráběné otroky nebo plodiny pěstované na otrockých plantážích, organizovaly petice a veřejné mítinky. Kampaň za zrušení otroctví jim však nabídla rovněž vhodnou arénu pro kritiku vlastního postavení ve společnosti, které srovnávaly s neplnoprávním postavením otrokyň. První vlna feministek tak nebojovala jen za práva otroků, ale rovněž za svá vlastní občanská práva a svobodu, srov. Abrams, L., *c. d.*, s. 241-244.

reglementace stávaly významnou společenskou a politickou událostí, kdy shromážděnému obecenstvu byly líčeny otřesné příběhy zatčených počestných žen, mnohdy dohnaných až k sebevraždám, a ukazovány lékařské nástroje užívané při povinných zdravotních kontrolách. Takto pojatá protiregulační propaganda měla prezentovat systém státní kontroly prostituce jako hrozbu pro všechny počestné ženy a vyvolat strach před svévolným zatýkáním manželek, dcer, sester a matek každého ze shromážděných. Kampaň proti státní regulaci prostituce tak přecházela v boj proti zasahování státní moci do práv a svobod občanů, čímž mobilizovala střední a nižší vrstvy. Protiaristokratická a protivojenská dikce kampaně tak dokázala spojit společenské skupiny, které neparticipovaly na vládní moci, tj. střední a nižší společenské vrstvy.²⁶⁹

Obraz prostitutky se během aboličního hnutí výrazně změnil. Prostitutka již nebyla zobrazována jako nákaza a zdravotní hrozba pro společnost (zejména pro muže) tak jako v období reglementace, ale vlivem feministických kampaní se v očích veřejnosti stala obětí despotické mužské dominance a státní policejní a lékařské tyranie. Nyní to byla mužská nenasytlost a zkaženost, která nutila bezmocné ženy k takovému způsobu obživy.²⁷⁰ Podle feministek byly prostitutky lapeny do sítě zákonů vydaných muži a zdravotních prohlídek vedených rovněž muži. Regulační systém prostitutky paušálně stigmatizoval, přičemž ženám v těžké sociální situaci neposkytl alternativní respektované zaměstnání.²⁷¹

d) Zrušení zákonů – konec reglementace

Hnutí za zrušení zákonů nebylo možné ignorovat ani potlačit. Odpůrci státem kontrolované prostituce vydali více než pět set knih a pamfletů a zorganizovali více než devět set veřejných mítinků. V letech 1870 až 1885 bylo Dolní sněmovně prezentováno 17 367 petic, které shromáždily 2 606 429 podpisů.²⁷² V roce 1885 se v Hyde Parku shromáždilo až dvě stě tisíc osob demonstrujících proti pouliční neřesti.²⁷³ Feministky

---

²⁶⁹ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 104, 108-109, 167-168, 250.

²⁷⁰ Kent, S. K. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*, s. 157-183.

²⁷¹ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 111.

²⁷² Sigsworth, E.M., In: Vicinus, Martha (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*. Bloomington and London: Indiana University Press, 1972, s. 77.

²⁷³ Bock, G., *c. d.*, s. 161.

dokonce chodily mezi prostitutky a povzbuzovaly je k odporu proti policii, lékařům a místním správcům. Učily je, jakým způsobem se bránit policejním zákrokům, a poskytovaly jim právní poradenství. Informovaly je o svých právech a metodách, jak regulační nařízení obcházet, aby se nemusely podrobit bolestivé a ponižující lékařské prohlídce.²⁷⁴

Kampaň za zrušení reglementace v posádkových a přístavních městech a proti rozšíření státní regulace prostituce i mezi civilním obyvatelstvem se odehrávala na stránkách novin a časopisů. Do souboje se zapojily *Medical Times*, *Gazette* nebo protiregulační týdeník *Shield*, ve kterém abolicionisté často publikovali. První částečné výsledky protestů Národní a Ženské národní asociace proti zavádění státní regulace prostituce se proto dostavily již v roce 1870, kdy byla ustavena Královská komise, která měla zhodnotit účinnost regulačních zákonů. Přestože Komise byla zastoupena dvaceti pěti členy, z nichž pouze jeden byl zastáncem zrušení státem regulované prostituce, doporučila komise ve své závěrečné zprávě zrušení povinných lékařských vyšetření a kritizovala možnost svévolného zatýkání všech podezřelých žen. Dokonce některé osobnosti, které do Komise vstupovaly s jasným cílem obhájit platnost a účinnost zákonů o pohlavních chorobách, z Komise vystoupily a vydaly prohlášení, ve kterých se od svého původně pro regulačního postoje distancovaly.²⁷⁵

Od roku 1872 až do konečného zrušení regulačního systému v roce 1886 byl každý rok předkládán v parlamentu nový návrh zákona, který by platnost kontrolních opatření zrušil. Odpůrci státní regulace prostituce podepisovali petice, organizovali další mítinky, vydávali brožury a distribuovali pamflety, ve kterých přesvědčovali o nelegitimitě takového přístupu státu. Kampaň proti reglementaci však utrpěla dočasnou trhlinu, když byla ve všeobecných volbách v roce 1874 poražena Liberální strana a k moci se vrátila konzervativní vláda, která v roce 1879 ustavila parlamentní komisi za účelem opětovného prozkoumání problematiky zákonů o pohlavních chorobách. Komise vydala svou závěrečnou zprávu až po třech letech v roce 1882, čímž do jisté míry zbrzdila kampaň za zrušení zákonů, a její závěrečná zpráva se navíc přikláněla k zachování regulačního systému. Členové komise odmítli argumenty abolicionistů a zprávy o policejních přestupcích a zneužívání moci státních orgánů

---

²⁷⁴ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 138, 180, 192.

²⁷⁵ Longford, E., *c. d.*, s. 121-122; Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 65-67, 133; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 178.

označili za nepodloženou propagandu aboličního feministického hnutí. Komise se především odvolávala na podporu respektovaných občanů přístavních a posádkových měst vůči regulačnímu systému.²⁷⁶

„Demonstrující ženy“ z *Illustrated London News*, 1889.²⁷⁷

Silící negativní ohlasy vůči regulačnímu systému však začaly přicházet i z ostatních evropských zemí.²⁷⁸ Mezinárodní lékařský kongres, který se konal v roce 1881 v Londýně, se na rozdíl od minulých let stal již plně diskusním fórem odpůrců reglementace.²⁷⁹ Ve stejné době vzbudila obecné rozhořčení zpráva Josephine Butlerové o nelegálním obchodu s dětmi mezi Británií a Belgií, která byla zveřejněna v britském, francouzském, belgickém a italském tisku. Mediální kauza upozornila na přehlížený problém nelegálního mezinárodního obchodu s ženami a dětmi, takže již v průběhu roku bylo několik osob v souvislosti s pašováním nezletilých dívek a jejich následným

---

²⁷⁶ Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 88-91; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 151.

²⁷⁷ National Maritime Museum, London.

²⁷⁸ V roce 1876 vyvolaly časté případy omylů mravnostní policie v Paříži vlnu rozhořčení, která donutila městskou správu ustavit kontrolní komisi a prozkoumat činnost mravnostní policie. K návštěvě Francie byla pozvána i Josephine Butlerová se svým manželem a další známí britští odpůrci systému regulované prostituce jako James Stuart a James Stansfeld, kteří se měli k problematice vyjádřit. V roce 1877 byl rovněž uspořádán první kongres Mezinárodní abolicionistické asociace v Ženevě a od té doby byl systém státní regulace prostituce v Evropě odsouzen k pomalému, ale jistému zániku, srov. Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 114-115.

²⁷⁹ Ještě v roce 1873 bylo na Mezinárodní lékařské konferenci konané ve Vídni jednomyslně potvrzeno, že státní regulace prostituce je jediným účinným prostředkem k omezení šíření pohlavních chorob. Účastníci konference dokonce doporučovali zpřísnění kontroly prostituce. srov. Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 92, 107.

prodejem do belgických nevěstinců zatčeno.²⁸⁰ Stejný dopad na veřejné mínění měla o několik let později rovněž již zmíněná aféra únosu Elizabeth Armstrongové a odsouzení redaktora Pall Mall Gazette Williama Thomase Steada, který aféru zinscenovaného únosu vyvolal.

Pro sílící odpor proti regulačním zákonům byly v roce 1883 zrušeny povinné lékařské kontroly prostitutek a platnost Zákonů o nakažlivých chorobách byla dočasně pozastavena. O konečném vítězství odpůrců zákonů o pohlavních chorobách pak rozhodly především všeobecné volby v roce 1885, ve kterých uspěli příznivci protiregulační kampaně z Liberální strany, takže již v březnu roku 1886 odsouhlasil nový parlament zrušení regulačních zákonů z let 1864, 1866 a 1869.²⁸¹ V roce 1885 byl rovněž novelizován trestní zákon, který sice nekriminalizoval samotnou profesi prostituce, tj. nabízení sexuálních služeb za úplatu, ale postavil mimo zákon organizovaný obchod s prostitucí, zejména pak provozování veřejných domů a kuplířství.²⁸²

Přestože zákony o pohlavních chorobách byly zrušeny, problematika jejich šíření tím vyřešena nebyla. V roce 1913 byla proto znovu ustavena Královská komise (*Royal Commission on Venereal Disease*), která měla prozkoumat rozsah šíření pohlavních chorob a zjistit možnosti preventivních hygienických opatření. Komise ve své závěrečné zprávě potvrdila, že není vhodné vracet se k regulačnímu systému, a uvedla, že od zrušení zákonů o pohlavních chorobách bylo dosaženo určitého ústupu v počtu nakažených osob.²⁸³ K zrušení zákonů totiž přispěla právě skutečnost, že šíření pohlavní chorob ve Velké Británii v druhé polovině 19. století ustupovalo, a to jak v období platnosti zákonů, tak i po zrušení regulačního systému.

Po oficiálním zrušení reglementace prostituce a zčásti již od začátku osmdesátých let 19. století nastoupily do přístavních a posádkových měst náboženské a jiné národní spolky, které se postaraly o uzavření nevěstinců a odstranění posledních známek oficiálně tolerované prostituce. V roce 1882 tak například vznikla *The Church of England Purity Society*, která si vzala na mušku armádní složky a v roce 1893

---

²⁸⁰ Na mezinárodním poli byl nelegální prodej dětí a žen za účelem prostituce odsouzen až v roce 1921, kdy byla představiteli evropských států podepsána mezinárodní konvence o potlačování obchodu s dětmi s ženami, srov. Bloch, I., *c. d.*, s. 172-174; Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 93-94; Longford, Elizabeth, *c. d.*, s. 123-124.

²⁸¹ Abrams, L., *c. d.*, s. 158; Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 104.

²⁸² Tannahill, R., *c. d.*, s. 367; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 211, 247.

²⁸³ Fawcett, M. G., *c. d.*, s. 133-146.

představila parlamentu výsledky své rozsáhlé studie o stavu morálky v posádkových a přístavních městech, ve kterých navrhla udělení rozsáhlejších pravomocí do rukou policejních složek v rámci trestního práva. O rok později založená konzervativní *National Vigilance Association* nechala například v Aldershotu uzavřít až dvaadvacet veřejných domů. Pod tímto novým nábožensko-konzervativním a výrazně represivním tlakem národních spolků tak byly odstraněny poslední známky reglementace ve Velké Británii.²⁸⁴

Definitivní konec systému reglementace v Evropě nastal ve dvacátých letech 20. století, kdy byly oficiálně zakázány veřejné domy a zrušena mravnostní policie ve Švýcarsku, Norsku, Dánsku, Holandsku, Bulharsku, Srbsku, Československu, Polsku, Německu a po druhé světové válce také ve Francii. Systém reglementace se udržel jen v některých britských koloniích. V Indii byly sice reglementační zákony zrušeny již v roce 1888, regulovaná prostituce však byla praktikována až do konečného odchodu Britů ze země podobně jako v Egyptě, kde byla reglementace zavedena dokonce až v roce 1882 a nepřestala platit až do roku 1949.²⁸⁵

Na počátku 20. století se rovněž rozvíjela spolupráce evropských zemí na potlačení mezinárodního obchodu s ženami a dětmi, která začala neoficiální konferencí již v roce 1899 v Londýně a posléze oficiální konferencí v roce 1902 v Paříži. V roce 1904 podepsalo v Paříži dvanáct evropských zemí konvenci, ve které se dohodly bojovat proti mezinárodnímu obchodu s ženami a dětmi. V roce 1921 uspořádala Společnost národů Mezinárodní konferenci v Ženevě a jejím výsledkem bylo založení odborné komise (*Committee on the Traffic in Women and Children*), která měla

---

²⁸⁴ Trustram, M. c. d., s. 124-125; Walkowitz, J., c. d., s. 211, 252.

²⁸⁵ Fawcett, M. G., c. d., s. 116, 125-132, 144.

V českých zemích se abolicionismus objevil velmi záhy po založení Mezinárodní abolicionistické federace v roce 1875. K jedním z hlavních propagátorů zrušení reglementace patřil již během své univerzitní kariéry v osmdesátých letech 19. století Tomáš Garrigue Masaryk, který odmítal vnímat prostituci jako nezbytné zlo nebo přirozený pud či sociální ventil. Podobně jako ostatní abolicionisté spatřoval prostituci jako hřích a morální hrozbu, které se společnost musí bránit mravní výchovou a důrazem na vzdělání. K dalším českým významným abolicionistům patřili například profesor Lékařské fakulty a jeden ze zakladatelů české dermatologie Vítězslav Janovský (1847-1925), od roku 1882 rovněž primář oddělení pro kožní nemoci Všeobecné nemocnice v Praze, a dcera Františka Riegra a spisovatelka Marie Riegrová (1854-1895). Vlivem protiregulační kampaně byl již v roce 1922, krátce po založení Československa, vydán první aboliční zákon ve střední Evropě, kterým bylo zakázáno zřizovat a provozovat veřejné domy a který ukončil povinnosti pravidelných lékařských kontrol a registrace prostitutek. V duchu demokratické atmosféry nově založeného Československa nebylo nezávislé provozování prostituce trestáno, pokud nenarušovalo veřejnou morálku nebo veřejné zdraví, srov. Lenderová, M., c. d., s. 43-45.

zhodnotit rozsah celosvětového obchodu s ženami a dětmi. Zpráva, kterou komise v roce 1927 předložila, obsahovala informace o prostituci ve 28 zkoumaných zemích v Americe, Africe a Evropě, které potvrdily existenci exportu evropských žen mimo hranice evropských zemí.²⁸⁶ V roce 1949 navázala na abolicionistické snahy Společnosti národů Organizace spojených národů, která na svém Valném shromáždění přijala Konvenci o boji proti zneužívání lidských bytostí a vykořisťování bližního prostitucí, na základě které se signatářské státy zavázaly zrušit veřejné domy.²⁸⁷

---

²⁸⁶ Zpráva obsahovala rovněž podrobnosti o přítomnosti evropských prostitutek v Egyptě, viz třetí oddíl věnovaný Egyptu, srov. Faradž, F. M., *c. d.*, s. 93-94; Ḥatāta, M. N., *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilgā'*, s. 52; Ḥatāta, M. N. *Būlīsu 'l-ādāb...tārīchuhu wa 'amaluhu wa muqawwamātuhu*, s. 93-95; *Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge*, 1950, vol. 18; *The Encyclopedia Americana*, 1958, vol. 22, heslo: prostituce; *The New Encyclopaedia Britannica*, 1985, vol. 9, heslo: prostituce; Corbin, A., *c. d.*, s. 275-298.

²⁸⁷ Lenderová, M., *c. d.*, s. 60.

2. PROSTITUTKY

a) Život prostitutek

Vzhledem k tomu, že se státní regulace prostituce udržela ve Velké Británii jen omezenou dobu a byla uplatňována pouze lokálně, nemohlo se toto řemeslo vyvinout v institucionalizovanou živnost jako například ve Francii či později v Egyptě. Prostitutky nežily izolovaně za zdmi veřejných domů a vyhrazených městských čtvrtích tak jako francouzské a egyptské prostitutky a nebyly tolik závislé na organizovaném obchodu s prostitucí. Svou živnost mohly provozovat ve svých soukromých bytech, kam si vodily zákazníky z ulice, veřejných parků, divadel nebo nočních barů, případně pro tyto účely užívaly tzv. hodinové hotely.²⁸⁸

Na jedné straně jim tato forma živnosti dávala mnohem více svobody, než jakou si mohla dopřát kontinentální prostitutka, na straně druhé byly britské prostitutky nuceny obstarat si zákazníky převážně samy. Atraktivní a žádané prostitutky si pronajímaly byty v respektovaných částech města a stejně jako ostatní obyvatelé domu platily daně. Pokud svou živnost provozovaly v tichém příměří s policií v soukromých bytech, nemusely se v zásadě obávat žádného trestního postihu. Policie totiž mohla vstoupit do bytu prostitutky pouze se soudním příkazem k domovní prohlídce nebo na základě stížnosti sousedů. Nejžádanější prostitutky zákazníci získávali podle seznamu vybraných prostitutek, který byl běžně k sehnání v hostincích. Zájemci si tak mohli vybrat prostitutku podle svého vkusu i finančních možností. Nebylo výjimkou, že se prostitutky vydávaly rovněž za masérky nebo léčitelky a své zákazníky lákaly klamnými reklamami. V časopise *Society* se tak často objevovaly inzeráty, jako například:

Manicure and Treatment for Rheumatism.

Miss Desmond

39, George Street, Baker Street (side door).

---

²⁸⁸ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 14-24; Sigsworth, E. M., *c. d.*, s. 80-81; Acton, W., *c. d.*, s. 33-36, 40-47.

Naproti tomu chudé prostitutky většinou postávaly v zapadlých uličkách nebo obsluhovaly v přístavních krčmách a většinou provozovaly vedle prostituce ještě další profesi.²⁸⁹

Přestože život a sociální původ registrovaných britských prostitutek nebyl vlivem časově a geograficky omezené působnosti systému reglementace tak detailně zpracován a zaznamenán jako ve Francii a Egyptě, lze nastínit určitou typickou podobu britské prostitutky. Jednalo se často o svobodnou dívku ze střední vrstvy, mezi šestnácti a pětadvaceti lety, která většinou pracovala jako služebná, švadlena, kloboučnice, prادلena, prodavačka nebo továrnice a žila odloučeně od své rodiny z velmi nízkého příjmu. Finanční nouze nebo rodinné problémy vedly dívku k odchodu do cizího města, kde dříve, než byla schopna získat zaměstnání například v domácnostech, padla do sítě kuplířů. Ženy často také následovaly své manžele do přístavních měst, odkud muži vyplouvali na moře za obchodem. Nesmírný problém představovaly nejen omezené pracovní možnosti v přístavních městech, ale rovněž sezónní nezaměstnanost v továrnách v průmyslových oblastech, která ženy vystavovala dočasným ztrátám finančních příjmů. Tovární dělnice byly vlivem společného pracovního prostředí s mužskými kolegy, anonymního městského života průmyslových měst a dočasných ztrát finančních zdrojů mnohem přístupnější k mužům než dívky z venkova. Kolísavé příjmy však více postihovaly pradelny, švadleny, služebné a další ženy, které se živily jinými nestálými službami jako žehlením prádla apod.²⁹⁰

---

²⁸⁹ Bloch, I., *c. d.*, s. 97-98, 102, 142-143, 175, 195.

²⁹⁰ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 18-19, 193; Abrams, L., *c. d.*, s. 152; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 80-81.

Právě práce služebné v domácnostech nejlépe vyjadřovala snahu vymezit činnost žen do domácího prostředí, které bylo vnímáno jako přirozené prostředí žen spjaté s reprodukční rolí žen a následnou péčí o narozené děti. Službou v domácnosti se vlastně ženy připravovaly na svou budoucí roli hospodyně, matky a manželky. Neomezená pracovní doba, nízká mzda a podřízené postavení v domácnosti však utvrzovaly zaryté představy o absenci žen ve veřejném životě a bránily jim v ekonomické nezávislosti. Proto na rozdíl od služebných byly tovární dělnice, které byly veřejně aktivnější, často nahlíženy jako prostitutky či přinejmenším z mravního hlediska jako „méně spolehlivé“ ženy. Dívkám pracujícím v továrně se tak brzy podařilo vymanit se z tradiční ženské role, srov. Abrams, L., *c. d.*, s. 179.

The Outcast.

Richard Redgrave, olejomalba, 1851.²⁹¹

Přestože prostituce byla provozována jako nezávislá činnost, začínající a nemovitě prostitutky byly vystaveny svévůli kuplířek, které dívkám za úplatu poskytovaly vhodné oblečení a sháněly zákazníky. Pro kuplířky rovněž často pracovali najatí agenti, kteří prostitutku během „noční směny“ sledovali, aby neutekla s pronajatým oblečením či vydělanou odměnou.²⁹² Prostitutky zaměstnané v nevěstincích pak byly podobně jako ve Francii připoutávány smyšlenými či pouze nadhodnocenými dluhy. Vzhledem k tomu, že ve Velké Británii nebyla prostituce tolik soustředěna do uzavřených nevěstinců, nebyla tato praxe tak dramatická jako například v Egyptě po zavedení systému reglementace.²⁹³

Na mladé dívky, přicházející z vesnic do Londýna nebo jiných větších měst za prací, čekala rovněž připravená síť agentů. Správci hotelů na předměstí často

---

²⁹¹ Richard Redgrave představil svůj obraz *The Outcast* v roce 1851 v Royal Academy. Melodramatické dílo, které Redgrave vypracoval jako svou diplomovou práci, zobrazuje nemilosrdné vyhnání mladé dívky s nemanželským dítětem z domova. Milostná dobrodružství dívek, která skončila dívčíným otěhotněním, byla častým důvodem k nedobrovolnému odchodu z domova a životu na ulici, srov. Roberts, Helene. *Marriage, Redundancy or Sin. The Painter's View of Women in the First Twenty-Five Years of Victoria's Reign*. In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 63.

²⁹² Bloch, I., *c. d.*, s. 104.

²⁹³ Sanger, W., *c. d.*, s. 318.

spolupracovali s nevěstinci nebo kuplířkami a oznamovali příjezd potenciálních nových tváří. Další agenti pak čekali v obchodech, prádelnách, nádražích, nemocnicích a dalších veřejných místech, kde se dívky po příjezdu zdržovaly. Zprostředkovatelé, kteří pro bohatou klientelu zajišťovali služebnictvo do domácností, často rovněž spolupracovali s kuplířkami. Bohatým zdrojem nových obětí kuplířských gangů představovaly v neposlední řadě veřejné zahrady, které se v odpoledních a zejména pak večerních hodinách stávaly hlavním centrem zábavy.²⁹⁴

Mnoho prostitutek přicházelo do Londýna rovněž z jiných zemí, zejména pak z Francie. Tradiční rivalita obou zemí, Velké Británie a Francie, se zrcadlila i ve vnímání cizích prostitutek, které byly paušálně označovány za francouzské ženy, a to přestože mezi cizími prostitutkami měly značný podíl kromě tolik pohrdaných Francouzek i Němky, Belgičanky a Italky.²⁹⁵

Podobně jako v jiných zemích bylo obrovským problémem, jak již bylo zmíněno, zneužívání a nelegální prodej nezletilých dívek, které byly jednak vyváženy do zahraničí, zejména pak do belgických a francouzských nevěstinců, ale rovněž sloužily pro místní trh v nevěstincích nebo pro nezávislé kuplířky. Nevěstince a kuplířky pro tyto účely spolupracovaly s lékaři, kteří za finanční odměnu vystavovali potvrzení o panenství dívky, a rovněž s porodními bábami a šarlatánkami, které různými technikami dokázaly obnovit panenskou blánu pohlavně zneužitě dívky. Drastické kauzy dětské prostituce a nelegálního mezinárodního obchodu s ženami a dětmi šokovaly od sedmdesátých a zejména pak v průběhu osmdesátých let na stránkách novin, například již zmiňových *Pall Mall Gazette*, a pomohly tak rozvířít zájem státních orgánů o tuto problematiku.²⁹⁶

b) Ohniska prostituce

Přestože klasické nevěstince byly ve Velké Británii rovněž částečně rozšířené, jejich provozování nebylo státem evidováno, stejně jako nebyla kontrolována činnost

---

²⁹⁴ Abrams, L., *c. d.*, s. 152; Sanger, W., *c. d.*, s. 315; Bloch, I., *c. d.*, s. 100, 168; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 82.

²⁹⁵ Když byl v roce 1837 uzavřen jeden z největších nevěstinců v Seymore Place na Bryanston Square s 14 luxusně vybavenými pokoji, který patřil francouzské majitelce Marie Aubreyové, pracovaly v něm v té době převážně Francouzky a Italky, srov. Bloch, I., *c. d.*, s. 102, 136.

²⁹⁶ *Pall Mall Gazette*, July, 1885; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 246-247; Bloch, I., *c. d.*, s. 176-194.

samotných prostitutek. Během první poloviny 19. století, Nevěstince, patrně vlivem prudérního moralismu viktoriánského královského dvora, upadly v nemilost a z velké části zanikly.²⁹⁷ Namísto nevěstinců se tak centrem zábavy staly spíše londýnské trhy, veřejné zahrady a parky, které nabízely nepřeborné množství sportovního vyžití, hudební a taneční zábavu, artistická představení a zejména mnoho příležitostí pro svobodné pány a prostitutky. Již v roce 1661 byly založeny slavné zahrady Vauxhall na jižním břehu Temže, které se velmi brzy po otevření staly ohniskem prostituce a tento charakter si udržely až do uzavření v roce 1859. Do té doby se však z altánků linula živá hudba a zpěv a večerní tmu rozjasňovala světelná představení. Od 18. století se prostituce soustředila v dalších velmi oblíbených v zahradách Covent Garden, které se z původně klidných zahrad přeměnily na jednu z nejmodernějších a nejživějších londýnských čtvrtí s rušnými bary, restauracemi a jinými nočními zábavními podniky.²⁹⁸

K nejoblíbenějším a nejprestižnějším zábavním parkům však patřily zahrady v Cremorne u King's Road v Chelsea, zdobené arabsky motivovanou a italsky laděnou architekturou, které pro veřejnost otevřel v roce 1830 baron Charles Random de Berenger. Vlivem tlaku baptistů z Chelsea a zejména v atmosféře bujícího feministického hnutí musely být nakonec zahrady v roce 1877 zavřeny. Podobný osud však postihl i ostatní oblíbené parky. Zahrady North Woolwich, otevřené v roce 1851, přežily pouze do roku 1883. Highbury Barn Gardens, fungující od roku 1830, ztratily pod tlakem stížností obyvatel ze sousedních čtvrtí licenci na provozování taneční zábavy v roce 1871.²⁹⁹

V první polovině 19. století patřila k oblíbenému dostaveníčku prostitutek zejména londýnská divadla. Prostitutky směly na základě tajné dohody s vedením divadla užívat salónky a foyer divadla ke svému obchodu oplátkou za to, že do divadla přilákaly svobodné pány.³⁰⁰ K oblíbeným divadlům patřila již od 18. století divadla Covent Garden Theatre a Drury Lane Theatre. Zatímco divadlo v Covent Garden nabízelo převážně hudební představení a pantomimu, divadlo v Drury Lane se zaměřovalo na tragédie a komedie. Letní sezóna však zpravidla patřila divadlu

---

²⁹⁷ Acton, W., *c. d.*, s. 33-36.

²⁹⁸ Bloch, I., *c. d.*, s. 110, 154-155.

²⁹⁹ Sanger, W., *c. d.*, s. 330; Acton, W. *c. d.*, s. 235; Bloch, I., *c. d.*, s. 148-150.

³⁰⁰ Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*, s. 695; Tannahill, R., *c. d.*, s. 362-363; Bloch, I., *c. d.*, s. 96.

Haymarket Theatre s italskou a anglickou operou. Divadelní prkna však byla vyhledávaná za jiným než uměleckým prožitkem. Stala se především oblíbeným místem schůzek prostitutek, které rovněž vyhledávaly menší divadla, jako například Goodman's Fields Theatre. Prostituce se dokonce několikrát dostala i na divadelní prkna v dramatickém zpracování.³⁰¹

Taneční parket v Cremorne Gardens.

Phoebus Levin, 1864.

Od druhé poloviny století se prostitute přesunula z divadel do výše zmíněných zábavních parků a na taneční parkety v barech a kasinech, mezi nimiž se v polovině století těšily velké oblibě zejména notoricky známé podniky Argyll Rooms v Great Windmill Street, Holborn Casino (nebo později National Assembly Rooms) v High Holborn Street, Kate Hamilton's, Canterbury Hall, Piccadilly Saloon, Black Eagle, Caldwell nebo již zmiňované Cremorne Gardens na břehu Temže u Chelsea. Podobně jako výše uvedené zahrady a mnoho dalších jiných zábavních podniků čekalo Argyll Rooms a Holborn Casino odebrání licence v sedmdesátých letech.³⁰²

---

³⁰¹ Drury Lane Theatre pochází dokonce již z roku 1663. V roce 1733 bylo postaveno divadlo Covent Garden a v přibližně stejné době v roce 1729 bylo otevřeno divadlo Goodman's Fields, srov. Bloch, I., *c. d.*, s. 591-595.

³⁰² Podnik Argyll Rooms, který v roce 1851 otevřel úspěšný obchodník s vínem Robert Bignell, si okamžitě vysloužil nelichotivou pověst, takže byl již v roce 1858 městskou správou na rok uzavřen a v roce 1878 byla Bignellovi odebrána provozní licence. Ten se však nenechal ve svém podnikání omezit a podnik otevřel o čtyři roky později znovu, tentokrát jako taneční sál

Právě vlivem tohoto restriktivního přístupu přešla prostituce zpět do ulic, zejména pak na promenády a do tanečních sálů, které sice plnily stejnou úlohu jako noční bary, ale jiný název pomohl podnikům přežít. V zásadě platilo, že místa jako Drury Lane, Covent Garden, High Holborn, Leicester Square, Fleet Street, Oxford Street, Piccadilly, The Strand a zejména pak nechvalně proslulé Regent Street a Haymarket v rušné londýnské části West End nebyly vhodné pro noční ani denní procházky dívek ze „spořádaných rodin“.³⁰³ Prostituce se také tradičně udržovala v hostincích, z nichž nejoblíbenější byly k nalezení v nechvalně proslulých ulicích Fleet Street nebo Drury Lane, kde se prostitutky staraly nejen o zábavu zákazníků, ale pracovaly rovněž jako číšnice.³⁰⁴

Vedle veřejných parků a nočních podniků představovaly finančně zajímavý zdroj zábavy rovněž univerzitní koleje, ve kterých mladí a neklidní synové bohatých rodin vyhledávali rozptýlení po celodenním studiu. Navzdory své typicky akademické atmosféře tak bylo okolí univerzit Cambridge a Oxford paradoxně rájem prostitutek.³⁰⁵ Podobně překvapivě oblíbeným dostaveníčkem mladých milenců i prostitutek bylo okolí kostelů. V Londýně se tak sexuální zábavu hledající pánové a dámy scházeli například rovněž u katedrály Sv. Pavla.³⁰⁶

Vzhledem k tomu, že státem regulovaná prostituce vydržela ve Velké Británii jen krátce, větší oblibě než typické uzavřené nevěstince se těšily hodinové hotely, podobné francouzským *maisons de rendezvous*. Tato zařízení, upřednostňovaná pro svou diskrétnost především bohatší klientelou, se rovněž nacházela v londýnském módním a zábavním centru West End.³⁰⁷

Vlivem industrializace, která ve Velké Británii nastoupila již od poloviny 18. století a vedla k zaměstnanosti žen a dětí v továrnách, bylo mnoho žen svedeno na scestí právě společným pracovním prostředím obou pohlaví v továrních halách. Skutečnost, že pracovní prostředí továren bylo vnímáno jako jeden z hlavních zdrojů

---

nesoucí název Trocadero Palace. V roce 1895 získala podnik společnost J. Lyons and Co. Ltd, která jej přeměnila na vyhlášenou restauraci. Holborn Casino bylo uzavřeno již v roce 1872, srov. Acton, W. c. d., s. 235, 221-223; Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*, s. 695; Tannahill, R., c. d., s. 363; Bloch, I., c. d., s. 160-166.

³⁰³ Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*, s. 696; Acton, W. c. d., s. 218-223; Harrison, Brian. *Pubs*, s. 174-175; Bloch, I., c. d., s. 96, 109-112, *The Lancet*, vol. 1, s. 347, 1853.

³⁰⁴ Bloch, I., c. d., s. 138.

³⁰⁵ Acton, W. c. d., s. 55, 155.

³⁰⁶ Bloch, I., c. d., s. 106.

³⁰⁷ Tannahill, R., c. d., s. 362.

šíření prostituce svědčí, že na konci 18. století bylo z odhadovaného celkového počtu 50 000 prostitutek považováno 20 000 za tovární dělnice.³⁰⁸

c) Pohlavní choroby

První oficiální zpráva o výskytu nakažení pohlavní chorobou v Anglii se údajně objevila již v roce 1430, kdy na základě policejního rozhodnutí nesměly být pohlavně nakažení pacienti přijímáni do londýnských nemocnic. Vedle kapavky a různých forem pálení pohlavních orgánů se od konce 15. století objevila na britských ostrovech poprvé i syfilida, která byla nejdříve nazývaná jako španělská, později francouzská nemoc, kterou do Anglie přinesli vojáci z bojů v Itálii v roce 1495.³⁰⁹

Během první poloviny 19. století začala být syfilis vnímána lékařskou obcí a státními úředníky jako neřešený a narůstající společenský problém. V té době si však venerologové nebyli vědomi svých omezených možností při snaze o potlačení pohlavních chorob a nemohli předvídat, že k nárůstu pohlavní nákazy dojde paradoxně v období regulačních opatření. Obavy z šíření pohlavních chorob zejména mezi vojáky britské armády tak alarmovaly státní správu a vedly k zavedení preventivních lékařských opatření.

V 19. století však nebyla v třímilionovém městě více než jedna specializovaná klinika na léčbu pohlavních chorob, a to Lock Hospital ve čtvrti Soho, která se dělila na ženskou část v ulici Westbourne Green a mužskou v Dean Street. Nemocnice byla založena již v roce 1747 na místě původní nemocnice pro pacienty nakažené leprou. Lock Hospital, jak ostatně napovídá název, měl podobně jako v minulosti izolovat společensky odvržené pacienty. Namísto lepry se tak v 19. století stala symbolem společensky nebezpečné choroby právě syfilis, takže Lock Hospital měl v první řadě držet pohlavně nakažené prostitutky odděleně od běžných pacientů. Podle vyprávění Williama Actona byla nemocnice zařízena velmi spoře, přesto dostačujícím způsobem. Každá pacientka měla své vlastní lůžko, příkrývku, jednoduché nádobí a přístroje. Ve volných chvílích, a pokud to pacientce umožňoval zdravotní stav, se mohla procházet na dvoře nemocnice. Lékařská kontrola a ošetření probíhaly sice bez dlouhého bádání,

---

³⁰⁸ Bloch, I., *c. d.*, s. 101; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 82.

³⁰⁹ Bloch, I., *c. d.*, s. 316.

ale stále se zřetelem na nutná hygienická opatření. Za necelé dvě hodiny, které Acton strávil pozorováním lékařské péče, bylo v nemocnici ošetřeno padesát osm pacientek, lékařské pomůcky však byly vždy po ošetření pacientky řádně omyty a dezinfikovány. Od svého založení až do roku 1836 přijala nemocnice údajně až 45 000 pohlavně nakažených pacientů. Nemocnice rovněž sloužila studentům medicíny a praktikantům ve studiu pohlavních chorob. Nedostatek úcty však byl podle Actona cítit i během těchto vzdělávacích kurzů, kde svlečené pacientky byly vystavovány jako předměty před shromážděnou skupinou studentů.³¹⁰

V dalších velkých londýnských nemocnicích jako například Guy's Hospital a zejména St. Bartholomew's Hospital byla pro pohlavními chorobami nakažené pacienty vyhrazena jen část lůžek. Celkový počet lůžek pro pacienty s pohlavními chorobami však v londýnských nemocnicích dosahoval pouhých tří set. Pohlavně nakažené pacientky přijímala i Magdalen Hospital založená v roce 1758.³¹¹

V ostatních městech, ve kterých byla zavedena reglementace, byly prostitutky a jiní pohlavně nakažení pacienti přijímáni v okresních nemocnicích, kde byly pod správou admirality vyčleněny nemocniční pokoje. Špatná strava, vězeňský řád a hrubé zacházení často kulminovaly ve výtržnosti. Denní režim v nemocnicích pro pohlavně nakažené prostitutky nebo na izolovaných odděleních připomínal vězeňský řád. Podle přesvědčení zastánců reglementace totiž mravně zkažené ženy mohly být napraveny, pouze pokud do jejich života byla navrácena kázeň a přísný režim. Denní povinnosti prostitutek tak vyplňoval například úklid nemocnice či praní povlečení, čímž nemocnice zároveň kompenzovala výdaje na ošetření prostitutek. Ošetřovatelky však navíc pacientky učily zásady osobní hygieny a vzdělávaly je v rodinné výchově a domácích činnostech. První fází rehabilitace tak bylo „znovu přijetí ženské role“, které mravně zpustlé ženy ztratily během divokého života na ulici. Tento způsob léčby pohlavního nakažení i ducha prostitutky byl však účinný pouze u mladých dívek, které se do léčebného zařízení dostaly poprvé. Při opakované návštěvě se rehabilitace charakteru prostitutky mýjela účinkem.³¹²

Rovněž léčba rtutí nebyla příliš účinná. S ohledem na drastické vedlejší účinky a bolestivý průběh léčby vyvolávala v očích nakažených prostitutek hrůzu, takže často

---

³¹⁰ Acton, W., *c. d.*, s. 90-96; Sanger, W., *c. d.*, s. 350, 354; Bloch, I., *c. d.*, s. 319; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 61.

³¹¹ Sanger, W., *c. d.*, s. 350; Acton, W., *c. d.*, s. 86-87; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 49.

³¹² Walkowitz, J., *c. d.*, s. 214-232.

raději potlačovaly příznaky nemoci nebo odcházely z přístavních měst, ve kterých byla regulační opatření zavedena. K potlačení příznaků nemoci byly používány různé hojivé masti a oleje, k dezinfekci pak ocet či jiné roztoky s obsahem alkoholu.³¹³

Po propuštění prostitutek z nemocnic po ukončené léčbě nebo z vězeňských zařízení po odpykání trestu čekaly na prostitutky připravené dobročinné domovy, kde měly být mravně zkažené prostitutky napraveny. V průběhu 18. a 19. století bylo za tímto účelem založeno několik dobročinných ústavů jako například *The Lock Asylum*, *The British Penitent Female Refuge*, *The Female Mission* a další. Ženské a jiné dobročinné spolky pak byly zakládány zejména v emancipační vlně od poloviny 19. století. Podle feministek měly právě tyto dobročinné domovy a neziskové organizace nahradit státem kontrolované instituce, které během reglementace dohlížely nad prostitutkami.³¹⁴

K nejznámějším dobročinným ústavům starajícím se o mladistvé nebo nemocné prostitutky patřil v polovině 19. století právě Lock Asylum, kam byly prostitutky posílány po vyléčení z pohlavního nakažení v nemocnici Lock Hospital, aby zde byly vzdělány v nových řemeslech a mohly po propuštění pracovat jako švadleny, pradleny nebo služebné v domácnostech. Vedení ústavu se snažilo vést dívky rovněž k četbě či psaní a vzdělávalo je v pravidlech osobní hygieny. Navzdory vzdělávacím možnostem, které Lock Asylum nabízel, neměly prostitutky o tento druh dobročinné organizace příliš velký zájem. V době, kdy Lock Asylum navštívil William Acton, byl ústav zaplněn jen z pouhých osmi procent.³¹⁵

---

³¹³ Rtuť byla do podávána formou pilulek, vpichována injekcí nebo inhalována. Vedlejší účinky příjmu rtuti nutily lékaře k hledání jiných, šetrnějších léčebných prostředků. Vzhledem k tomu, že pohlavní choroby byly vnímány jako onemocnění chudých a zejména pak odsouzených prostitutek, nebyla jejich léčbě přikládána potřebná pozornost. Bolestivá léčba tak byla částečně vnímána jako spravedlivý trest za nemorální chování, jehož se prostitutky a jiní smilníci dopouštěli. Až do objevení přípravku salvarsan před první světovou válkou byla proto rtuť nejrozšířenějším prostředkem. Lékaři rovněž experimentovali s dalšími látkami, například kyselinou dusičnou, čpavkem nebo jodidem draslíku, srov. Walkowitz, J., *c. d.*, s. 51, 52, 55.

³¹⁴ Již v roce 1758 byl založen první dobročinný ústav Magdalen Hospital, v roce 1787 následovalo otevření Lock Asylum, v roce 1807 byla založena London Female Penitentiary v Pentonville, v roce 1812 The Guardian Society, v roce 1829 Maritime Penitent Refuge určená pro prostitutky v přístavech aj., srov. Bloch, I., *c. d.*, s. 212-215; Sanger, W., *c. d.*, s. 351.

³¹⁵ Bloch, I., *c. d.*, s. 215; Acton, W., *c. d.*, s. 192-197; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 62.

Domácí služba vychovávala podle tehdejšího přesvědčení dívky k dobrým mravům a navíc za zavřenými dveřmi domácností nebyly dívky vystavovány svodům a hrubému chování mužů jako při práci v továrnách. Výchovou v domácí službě se měla bývalá prostitutka připravit na nový rodinný život, srov. Abrams, L., *c. d.*, s. 135.

Kromě dobročinných domovů pro prostitutky byly zakládány rovněž domovy pro opuštěné děti a společnosti na ochranu mravů společnosti. V roce 1802 byla založena *Society for the Suppression of Vice*, která bojovala za zavření veřejných domů. Od založení v roce 1802 do roku 1817 bylo na nátlak společnosti uzavřeno jedenáct londýnských nevěstinců, v roce 1837 pak tento počet vyšplhal až na 18 nevěstinců. V roce 1837 byla rovněž založena společnost *The London Society for the Protection Louny Females and Prevention of Juvenile Prostitution*, která si získala podporu církevních kruhů. Pro mladistvé prostitutky byl v roce 1847 otevřen *Female Temporary Home*. K dalším z dobročinných domovů, který usiloval o mravní čistotu žen, byla *Ladies' Association for the Care of Friendless Girls* se sítí, která v roce 1885 zahrnovala až sto šest poboček po celé zemi.³¹⁶

V dobročinných domovech dívky žily podle přísných nařízeních, která je měla převychovat v morálně spořádané a pracující ženy. Náboženská výchova a výuka domácích prací měly dívkám pomoci nalézt po odchodu z domu přijatelné pracovní upatnění. Domácí práce, zejména šití, však měly dívky rovněž učit skromnosti, pracovitosti a podřízenému chování, kterému si na ulici odvykly. Denní režim sestavený z povinných hodin výuky náboženství, praní, žehlení a šití však rovněž často vyvolával mezi klientkami těchto zařízení nepokoje a předčasné úniky dívek zpět na ulici. Dva roky, které byly považovány za optimální dobu k „převýchově“, dívky v domovech většinou nevydržely.³¹⁷

Přestože regulační nařízení měla podle jejich zastánců přinést zejména kontrolu a nakonec i potlačení šíření pohlavních chorob, nebyla vlivem omezené aplikace systému reglementace ve vybraných městech ve Velké Británii účinná. Nakažená prostitutka se mohla regulačním opatřením jednoduše vyhnout přestěhováním se do města, ve kterém reglementace nebyla aplikována. Na rozdíl od Francie, ve které byla stejně jako později v Egyptě zavedena regulační opatření s drobnými nuancemi na celém území, nemohla mít represivní opatření ve Velké Británii od samotného počátku valný úspěch.

Proti regulačním opatřením navíc svědčily i statistické údaje. Přestože nakažení pohlavními chorobami do zavedení reglementace klesalo, počet nakažených v období od 1876 do 1882 v některých kontrolovaných městech opět stoupal. Sestupný trend nastoupil opět až po roce 1886, tj. po zrušení reglementačních opatření. Nárůst počtu

---

³¹⁶ Walkowitz, J., *c. d.*, s. 157; Bloch, I., *c. d.*, s. 216-217.

³¹⁷ Abrams, L., *c. d.*, s. 155.

pohlavně nakažených osob v období státní regulace prostituce a lékařských kontrol prostitutek tak podkopal argumenty venerologů a jiných zastánců reglementace. Lékařská vědecká obec se proto od této doby začala soustředit především na nové léčebné metody, které přišly s objevem salvarsanu v roce 1909.³¹⁸

Odvod aneb Jack se připravuje na moře.

Thomas Rowlandson, karikatura, 1810.

National Maritime Museum, London.

---

³¹⁸ Nicol, Claude, *c. d.*, s. 137-138; Tannahill, R., *c. d.*, s. 369; Walkowitz, J., *c. d.*, s. 230, 254.

ZÁVĚR

Před zavedením státní regulace prostituce nebyly prostitutky ve Velké Británii izolovány od ostatní společnosti jako francouzské nebo později egyptské prostitutky. Svou živnost provozovaly nezávisle na regulovaném a přísně hierarchicky uspořádaném obchodu s prostitucí, který Britové zavedli v Egyptě. Britské prostitutky požívaly stejná práva jako ostatní ženy v respektovaných domácnostech, platily daně a navštěvovaly zábavní podniky stejně jako ostatní. Ve společnosti byly vnímány spíše jako nezávislé než mravně zpustlé a odsouzeníhodné ženy. Až se zavedením reglementace ve Francii a pronikáním tohoto přístupu do Velké Británie se začal přístup společnosti k prostitutce měnit. Reglementace přinesla obraz prostitutky jako zdravotní hrozby a zdroje nákazy pro ostatní respektovanou společnost. Prostituce začala být vnímána jako společenské zlo (*The Social Evil*) a syfilis jako společenská nemoc (*The Social Disease*), které nelze zabránit ani ji vymýtit. Státní složky proto začaly upínat své síly k prostředkům, jak omezit šíření prostituce a s tím spojených pohlavních chorob. V prvé řadě měli být před pohlavními chorobami chráněni vojáci britské armády, teprve poté měl být systém aplikován v dalších částech společnosti. K hlavním zastáncům státní regulace prostituce patřily skupiny, které z kontrolních opatření nejvíce profitovaly, tj. státní správa, lékaři, armáda a částečně církve. Zavádění systému reglementace ve Velké Británii však narazilo na nově se rodící feministické hnutí, které nedovolilo dlouhé trvání systému státní kontroly prostituce.

V reakci na zavedení reglementace prostituce v šedesátých letech 19. století tak v protestantském prostředí Velké Británie vzniklo abolicionistické hnutí požadující zrušení organizované státní kontroly prostitutek, která byla jednak z morálního hlediska pro abolicionisty nepřijatelná a zároveň držela ženy v zajetí policie a lékařů. Hnutí za zrušení reglementace proto splynulo s nově se rodícím ženským emancipačním hnutím. Aktivistky za práva žen považovaly prostituci za důsledek nedostatečného sociálního zabezpečení žen, kterým bylo podle abolicionistek nutné poskytnout důkladné vzdělání a dostatečně širokou pracovní nabídku. Kritizovaly dvojí morálku ve vztahu k prostituci a reglementaci vnímaly jako způsob státem podporovaného prodeje ženského těla. V prostituci spatřovaly morální hrozbu pro společnost a v prostitutce oběť mužské nadřazenosti. Zákony navržené, odsouhlasené a aplikované muži, které podporovaly a

utvrzovaly všudypřítomnou nadřazenost mužů ve společnosti a formovaly zásady veřejné morálky, byly po celou druhou polovinu 19. století hlavním ohniskem ženského odporu. Feministky požadovaly zrušení nebo liberalizaci takových zákonů, které jim neumožňovaly či přímo znemožňovaly rovné podmínky v zaměstnání a vzdělání, vlastnická práva a zejména právo volební. Feministky vnímaly mužskou dominanci ve všech aspektech jejich života, a to soukromém i veřejném. Obchod, politické dění, zákonodárství, ale i sexuální vztahy podléhaly mužské nadřazenosti a reflektovaly pouze zájmy mužů. Diskriminační přístup k ženám i v sexuální oblasti tak odstartoval kampaň za zrušení zákona o pohlavních chorobách a odstranění státní regulace prostituce. Uvalením stejných trestních podmínek za cizoložství pro ženy i muže se podle feministek měla omezit návštěvnost mužů ve veřejných domech a případy nakažení pohlavní chorobou. Státní regulace prostituce, patriarchální uspořádání rodinných vztahů, monopolní postavení mužů ve zdravotnictví a zákonodárství podporovaly nerovné postavení žen ve společnosti a podněcovaly frustraci, která se vyplavila na povrch v podobě feministického hnutí. Diskriminační a pro ženy ponižující zákony o pohlavních chorobách se tak staly jedním z hlavních bojišť feministek uvnitř patriarchální společnosti.

Nedostatek času a prostoru, které jsou nezbytné pro každý nově aplikovaný systém, znemožnil zastáncům státní regulace prostituce demonstrovat přínosy reglementace. Tím, že systém nebyl zaveden plošně v celé Velké Británii, nebylo možné přesvědčit abolicionisty o pozitivních aspektech systému. V tak krátkém časovém úseku nebylo ani možné zachytit pozitivní či negativní vývoj kontroly prostituce a opřít tak argumentaci o statistické údaje.

Přestože byla reglementace ve Velké Británii doslova smetena ze stolu dříve než bylo možné zahájit delší a hlubší diskusi na její obranu, v Britý okupovaném Egyptě neexistovala žádná opozice, která by byla schopná vzdorovat britské správě. Pro britské odpůrce systému reglementace byla okupovaná území pak příliš vzdálená nato, aby zde vedli jakékoli kampaně. Ochrana britské armády v cizím prostředí tak opět a podle stejné logiky vedla k zavedení reglementace v Egyptě. Britská správa dokonce systém státní kontroly prostituce při svém „druhém pokusu“ zdokonalila.

III. EGYPT

ÚVOD

Když bylo v Egyptě v roce 1882 rozdrčeno hnutí za vytvoření svobodného národního státu a Velká Británie vojensky ovládla tuto severoafrickou výspu osmanské říše, nebyl Egypt formálně prohlášen za kolonii, ale zůstal dále součástí osmanské říše, spravovaný Brity pod formálním vedením loutkové egyptské vlády. Výkonná moc zůstala sice formálně v rukou chedíva Taufíqa (1879-1892), který osmanskému sultánovi platil tribut, skutečnou moc však držel ve svých rukou britský generální konzul.

Britská správa převzala velení nad egyptskou armádou, chopila se správy státních financí a zahraničního obchodu, jmenovala egyptskou vládu, vydávala zákony a řídila vnitřní a zahraniční politiku. S cílem dosažení vyrovnaného rozpočtu zvýšila výrazným způsobem daně a provedla škrty ve státním aparátu. Investice vkládala do oblastí s rychlým návratem vloženého kapitálu. Vzhledem k tomu, že základem egyptského hospodářství bylo tradičně zemědělství, směřovala svůj zájem na růst zemědělské výroby a vkládala investice do zavlažovacích prací, výstavby přehrad a rozšiřování osevních ploch finančně výnosné exportní bavlny, která byla pěstována na úkor obilí a jiných zemědělských plodin. Naopak průmysl a vzdělání, které nezajišťovaly okamžitý růst státních příjmů, zůstaly mimo spektrum britských zájmů. Vliv Velké Británie v Egyptě byl stvrzen v roce 1914 vyhlášením britského protektorátu. Přestože protektorát byl zrušen pod tlakem národního povstání již v roce 1922, Egypt se z britského zasahování do vnitřních záležitostí nevymanil až do revoluce v roce 1952 a konečného odchodu britských jednotek ze země v roce 1954.³¹⁹

Vztah vládní moci k prostituci v Egyptě na konci 19. století a během první poloviny 20. století, tj. v období britské okupace Egypta, se proto odvíjel od přístupu britské správy k této problematice. Přestože Velká Británie nezavedla státní kontrolu prostituce ve své vlastní zemi na dobu delší než několik let a nepodařilo se jí systém prosadit plošně na celém území Velké Británie, v Egyptě britská správa zavedla reglementaci prostituce bez jakéhokoli odporu a navíc systém značně propracovala. Kontrola místního obyvatelstva, zdraví a akceschopnost britské armády, podíl na

---

³¹⁹ Gombár, E. *Moderní dějiny islámských zemí*, s. 327-333.

státních výnosech, sociální klid a udržení stability moci představovaly hlavní motivy britské politiky v Egyptě, proti které se postupem času sice zformovala nacionalistická a náboženská opozice, reglementace prostituce však byla odstraněna až s faktickým odchodem Britů z Egypta.

Systém státní kontroly prostituce nejvíce znepokojoval právě náboženské kruhy, které státem legalizovaný prodej žen vnímaly jako výraz zkaženosti a nemravnosti importované cizí mocí do muslimské společnosti. Kritika reglementace prostituce se proto v Egyptě nesla v odlišném duchu a atmosféře než ve Velké Británii, zaměstnané rostoucím feministickým hnutím, a odehrávala se spíše na pozadí nacionalistického boje proti nadvládě cizí moci, jejíž přítomnost symbolizoval právě shovívavý přístup k nočním radovánkám britských vojáků.

Feminismus, který se v Egyptě začal probouzet sice již na konci 19. století společně se vznikem národně osvobozeneckého hnutí, však stejně jako samotný výraz *feminismus* vešel ve známost až na počátku dvacátých let 20. století, a neměl proto na implementaci reglementace prostituce výrazný vliv. Až růst nacionalismu během národně osvobozeneckých demonstrací v roce 1919 umožnil ženám účastnit se ve větší míře veřejného života. Egyptské ženy se začaly zapojovat do různých sociálních programů, zakládaly ženské a veřejně dobročinné spolky, vzdělávaly pracující ženy v hygieně, čtení a psaní, účastnily se národních demonstrací, usilovaly o společné modlitby mužů a žen v mešitách a především o přístup k zaměstnání a vzdělání. Až s příchodem první světové války a vznikem národního povstání proti britské okupační vládě tak začal ženský aktivismus ve společnosti růst.

V roce 1919 byla založena *Džam'ijatu 'l-mar'a 'l-džadida* neboli Společnost nové ženy, která učila pracující dívky číst, vzdělávala je v hygieně a řemeslu. Začaly vycházet desítky ženských časopisů a feministky, které volaly po zrušení segregace pohlaví ve společnosti, změně rodinného práva, rozšíření pracovních podmínek pro ženy a zkvalitnění vzdělání žen, se v neposlední řadě rovněž vyslovovaly pro zrušení státem kontrolované prostituce. Ženský tisk, který se začal vyvíjet již počátkem devadesátých let 19. století, poskytl ženám veřejné diskusní fórum a alespoň částečný seberealizační prostor.³²⁰ Přestože národní krize přinesla ženám zkušenost participace

---

³²⁰ Již v roce 1892 vznikl první ženský časopis al-Fatá (Dívka). Na přelomu 19. a 20. století a v následujících dvaceti letech se ženský tisk rozmohl natolik, že již v roce 1919 vycházelo v

na veřejném životě, které se rozhodně nechtěly vzdát, vliv egyptských feministek na širší masu ve společnosti byl, pokud se týká kritiky reglementace prostituce, však sotva znatelný. Egyptský feminismus navíc musel ujít mnohem složitější cestu než ženské hnutí v Evropě. V diskusích o roli žen ve společnosti se egyptské ženy na jedné straně distancovaly od evropských ženských aktivistek a sufražetek, odmítaly jakékoli náznaky vlivu evropského feminismu a podpory evropského kulturního kolonialismu v Egyptě, na straně druhé se jen obtížně vyrovnávaly s hledáním kořenů egyptského feminismu v souladu s náboženskými tradicemi a islámským právem.³²¹

Závěrečná kapitola mapuje cestu reglementace v Egyptě od prvních náznaků aplikace tohoto přístupu během krátkého období francouzské expedice, především pak od zavedení již uceleného systému státní kontroly prostituce s příchodem britské armády v roce 1882 až do doby, kdy ve společnosti začala sílit kritika státem regulované prostituce, která paralelně se slábnoucím vlivem britské správy nakonec vedla nejen ke zrušení státní kontroly prostituce, ale přímo k zákazu prostituce v Egyptě v roce 1951.

Egyptě až třicet časopisů věnovaných ženám, srov. Baron, Beth. *The Women's Awakening in Egypt. Culture, Society, and the Press*.

³²¹ Počátky egyptského feminismu jsou spjaty s výraznými ženskými osobnostmi, které spojovalo blahobytné společenské zázemí a soukromé vzdělání. Již v devadesátých letech 19. století trávil svůj volný čas v dámských intelektuálních salonech, od počátku 20. století cestovaly do Evropy a ve dvacátých letech se zviditelnily svou účastí v národních demonstracích. K nejvýraznějším ženským osobnostem této doby patřila Ĥudá Šacrāwī, která v roce 1923 založila *Egyptian Feminist Union* a v témže roce při návratu z mezinárodní feministické konference v Římě šokovala společně s další feministkou Sajzou Nabarāwī teatrálním odhalením tváře na veřejnosti v prostorách Káhirskeho nádraží, srov. Badran, Margot. *Independent Women. More than a Century of Feminism in Egypt*. In: Tucker, J. *Arab Women. Old Boundaries, New Frontiers*, s. 129-148; Booth, M. *The Egyptian Lives of Jeanne d'Arc*. In: Tucker, J., c. d., s. 178; Baron, B. *The Women's Awakening in Egypt. Culture, Society, and the Press*; Shaarawi, H. *Harem Years. The Memoirs of an Egyptian Feminist (1879-1924)*.

1. PROSTITUCE A STÁT

a) Období regulace a kontroly prostituce (1882-1949)

Až do Napoleonovy expedice nebyla regulace prostituce jako státní politika v Egyptě zaváděna. V minulosti byla sice uplatňována jistá forma registrace prostitutek, ale ta sloužila pouze k výběru daní, nikoli pro účely policejní či zdravotní kontroly.³²² Příchodem francouzských vojsk v roce 1798 se však poprvé v Egyptě objevily náznaky budoucího systému reglementace, který se ve Francii od konce 18. století vyvíjel. Pro ochranu svých vojsk v Egyptě začala francouzská správa zaznamenávat jména prostitutek a kuplířů a kontrolovat své vojáky, aby navštěvovali pouze známé a evidované noční podniky. Před každým „domem rozkoše“ musela svítit lucerna a stát cedule oznamující cenu prostitutek.³²³ Šíření pohlavních nemocí přimělo francouzskou správu v roce 1799 dokonce k vydání nařízení, podle kterého byl zaveden trest smrti pro prostitutky (*an-nisā'u 'l-mašhūrāt*), které vkročily na území centra Káhiry, Būlāqu a Mišru 'l-Qadīma nebo vstoupily do vojenských objektů či bytů vojáků. Trest smrti platil rovněž pro každého, kdo je do těchto míst vpustil, a vztahoval se na všechny obyvatele, tedy i na cizince.³²⁴ Nařízení však bylo vydáno pouze na dobu 30 dnů a mělo potlačit epidemii syfilidy, která se mezi vojáky začala šířit. Přestože se nařízení vztahovalo i na francouzské vojáky, bylo pochopitelně namířeno zejména proti egyptským

---

³²² Daně z prostituce byly vybírány patrně již za Fátimovců (969-1171). Pro mamlúcké období (1250-1517) bylo příznačné střídání období represí s obdobími zdanění a oficiálního uznání této profese ze strany státu. Od 16. století se za osmanské vlády v Egyptě plně prosadil systém zdanění prostituce a na prostitutky, zpěvačky (*al-awālim*), tanečnice (*al-ġawāzī*) a jiné zábavní umělce, jako např. zařikávače hadů, žongléry a provazochodce, se vztahovala daň nazvaná *al-churda*, která platila až do roku 1834, srov. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qamī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥtu 'l-biġā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja*, s. 9-10; Hilāl, 'I., *c. d.*, s. 22-25, 30-33, 40-41; Ḥatāta, M. N. *Bajtu 'l-biġā'*, s. 27; as-Sā'āti, Ḥ. *Muškilatu 'l-biġā'*, s. 17; Tucker, J. *Women in Nineteenth-Century Egypt*, s. 150-151; Fahmy, Kh. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*, s. 78; Nieuwkerk, K. "A Trade Like Any Other." *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 29-30; Bakr, 'A., *c. d.*, s. 12-13; Ḥatāta, M. N. *Džarā'imu 'l-biġā' - Dirāsa muqārīna*, s. 24-25.

³²³ Protože byla francouzština příliš těžká, používaly prostitutky pro tento účel různé znaky pomocí obtisku ruky namočené v červené barvě, srov. Hilāl, 'Imād, *c. d.*, s. 34-35.

³²⁴ al-Džabartī, 'A., *c. d.*, sv. 3, s. 57.

prostitutkám, které se podle slov guvernéra města Káhiry, generála Degua, staly „nákazou, která se šíří v bytech Francouzů“.³²⁵

Po odchodu francouzského vojska z Egypta pozbyla zvláštní opatření vůči prostitutkám platnost. Pravděpodobně proto, že z daní prostitutek, které byly v Egyptě vybírány po většinu osmanského období, plynul slušný příjem do státní pokladny, nepodnikal Muḥammad °Alī (1805-1848) dlouhou dobu proti prodejním ženám žádné represivní kroky.³²⁶ V Káhiře se proto prostituce rozšířila až k samotnému duchovnímu centru města, do okolí mešity al-°Azhar.³²⁷ Vybírání daní z prostituce bylo ukončeno až v roce 1834, kdy Muḥammad °Alī zakázal prostituci a veřejný dívčí tanec v Káhiře a ostatních městech Dolního Egypta, kde byla od syrského tažení v roce 1831 soustředěna podstatná část armády a otevřena většina nových vojenských škol.³²⁸ Z obav před

---

³²⁵ Generál Degua pokračoval ve svém dopise z roku 1799 adresovaném Napoleonovi slovy: „Abychom je [prostitutky] udrželi daleko od vojáků, bylo by potřeba utopit všechny, které byly chyceny v kasárnách.“ Na okraji stránky stála Napoleonova poznámka: „Ať to aga [janičářů] zařídí.“ Na základě tohoto nařízení byla až 400 prostitutkám uťata hlava a jejich těla byla v pytlicích vhozena do Nilu, srov. Herold, Christopher. *Bonaparte in Egypt*. London, 1962, s. 161.

³²⁶ Dokud Muḥammad °Alī v roce 1834 nezrušil zdanění prostituce, dosahovala celková částka vybraných peněz podle Edwarda Williama Lanea až 800 měšců, tedy přibližně 4000 liber (šterlink), což byla asi desetina všech vybraných daní v Egyptě, srov. Lane, Edward William. *Manners and Customs of the Modern Egyptians*, s. 388.

³²⁷ al-Džabartī dokonce uvádí, že na základě stížností obyvatel této čtvrti byla v říjnu roku 1810 z okolí al-°Azharu vyhnána početná skupina kuplířů a prostitutek, srov. al-Džabartī, °Abdurrahmān, *°Adžā°ibu °l-°ā°ār fi °t-tarādžim wa °l-achbār* [Podivuhodnosti starých památek v životopisech a zprávách], sv. 4, s. 108. Postupem času proto rostl tlak náboženských autorit kritizujících nemorálnost prostituce a veřejného dívčího tance a sílila nespokojenost obyvatelstva, které nesdílelo nadšení pro reformní, moderní politiku Muḥammada °Alího a jeho radost z přílivu Evropanů. Když výběrcí daní, kopt Antūn Tūmā, začal mezi prostitutky registrovat i vážené dámy, manželky a dcery svých osobních nepřátel, aby zvýšil své příjmy, vyvolal skandál veřejné protesty podporované náboženskými autoritami, srov. Tucker, J. *Women in Nineteenth-Century Egypt*, s. 151-152. St. John, James Augustus. *Egypt and Nubia, Their Scenery and their People. Being Incidents of History and Travel, From the Best and Most Recent Authorities, Including J. L. Burckhardt and Lord Lindsay*, s. 272.

³²⁸ Ženy, které toto nařízení porušily poprvé, byly potrestány 50 ranami bičem. U mužů, kteří byli s prostitutkou přistiženi, byl uplatňován trest 300 ran bičem. Při opakovaném přestupku byl ukládán trest nucených prací na dobu jednoho roku i více let, srov. Lane, E. W., *c. d.*, s. 384; Hilāl, °I., *c. d.*, s. 157. Pravidelnými odvody do armády přicházely rodiny o své živitele, a tím se šířila prostituce opuštěných žen. Vojáci, kteří žili ve vojenských táborech odloučení od svých rodin, vyhledávali sexuální uspokojení u prostitutek, což mělo zase za následek šíření pohlavních chorob, které v polních nemocnicích během syrského tažení v roce 1831 dosáhlo epidemických rozměrů. Navíc prostitutky s sebou do táborů nosily alkohol, což narušovalo kázeň vojáků. V roce 1833 bylo rodinám vojáků povoleno následovat muže během tažení, což sice vojáky uklidnilo, ale na druhou stranu způsobilo mnohé hygienické problémy, srov. Fahmy,

šířením pohlavních nemocí mezi vojáky nově budované armády a studenty nově založených vojenských škol byly prostitutky opět perzekuovány a vyhnány do Horního Egypta, kde armáda žádné vojenské základny neměla. Muḥammada ʿAlího tedy zjevně nevedly k zákazu prostituce žádné morální důvody, ale stejně jako francouzské důstojníky ryze praktické zájmy.³²⁹

Zákaz prostituce a vyhnání všech podezřelých žen však měly spíše negativní důsledky. Prostituce tím potlačena nebyla, její provozování pouze uniklo státnímu dozoru. Namísto povolené a státem kontrolované prostituce se šířila prostituce tajná a nekontrolovatelná. Zpěvačky a tanečnice, které se do této doby prostitucí neživily, byly k této činnosti donuceny, protože na rozdíl od tance a zpěvu, mohly prostituci provozovat v tajnosti a skrytě před zraky policie. Následkem toho se Horní Egypt po roce 1834 proměnil v centrum zábavy a prostituce, takže pro některé evropské cestovatele bylo setkání s prostitutkami a proslulými tanečnicemi či zpěvačkami, které se sem musely stáhnout, dokonce hlavním důvodem cesty do Horního Egypta.³³⁰

Kh. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*, s. 80-88; Tucker, J. *Women in Nineteenth-Century Egypt*, s. 151-152.

³²⁹ Není jasné, kolika žen se vyhnání do Horního Egypta týkalo a zda se nařízení vztahovalo na všechny prostitutky a tanečnice v Káhiře, či jen na ty, které se dostaly do konfliktu s policií. V pramenech ze třicátých a čtyřicátých let 19. století se sice žádné zmínky o prostitutkách v Káhiře neobjevují, to však neznamená, že by prostituce byla z Káhiry skutečně vytlačena, srov. Hilāl, ʿI., *c. d.*, s. 158-159; Bakr, ʿA., *c. d.*, s. 14. Ani tanečnice nebyly vyhnány všechny. Podle St. Johna žilo v té době v Káhiře mnoho tanečnic tajně a kvůli přísnému dozoru policie je nebylo jednoduché najít. St. Johnovi a jeho přátelům pomohl v tomto ohledu jeden Němec, který jim zorganizoval večírek u arménské rodiny, srov. St. John, J. A., *c. d.*, s. 273-274. Po vyhnání tanečnic do Horního Egypta se o taneční a pěveckou zábavu ve střežené Káhiře starali muži převlečení do ženských oděvů. Egyptští muži, kteří se takto živil, se nazývali *al-chawal*, což v překladu znamená tanečník, ale i zjemnělý či zženštělý člověk. Dnes je toto slovo používáno jako pejorativní označení pro homosexuála. *Al-chawal* přesně napodobovali pohyby ženských tanečnic *al-ġawāzī* a dokonce se i stejně líčili. Používali henu na ruce a černá lícidla na oči. Jejich oblečení bylo zčásti dámské a zčásti pánské, přesto jejich celkový vzhled byl více ženský než mužský. Aby se co nejvíce podobali ženám, nechávali si narůst vlasy, které splétávali do copů, a dokonce i mimo dobu svých vystoupení chodili po ulicích zahalení jako ženy. Cizincům stejného povolání se říkalo *dženkī* (pl. *dženkīja*). Byli to většinou Turci, Arméni, Řekové a Židé. Výraz pochází z tureckého slova *cengi*, které bylo používáno pro osmanské tanečnice, srov. Lane, E. W., *c. d.*, s. 389; Nieuwkerk, K., *c. d.*, s. 33. Poměrně roztomile působí historka, kterou o svém setkání s těmito muži líčí Gerard de Nerval. V jedné alexandrijské kavárně se najednou v kouři tabáku objevily svůdné tanečnice, z nichž dvě byly podle de Nerval obzvláště pěkné, třetí však prozradily neoholené vousy. Po představení s překvapením zjistil, že i ty dvě krásné tanečnice byly muži, srov. Nerval, G., *c. d.*, s. 63-66.

³³⁰ Jak napsal Charles Leland, „většina cestovatelů by raději viděla tanečnice než pyramidy“, srov. Leland, Charles Godfrey. *Egyptian Sketchbook*, s. 130. Rovněž podle St. Johna bylo nejzajímavější podívanou v Egyptě představení egyptských tanečnic a jejich tanec nazval „operou Orientálců“, srov. St. John, J. A., *c. d.*, s. 35.

Není zcela jasné, kdy byl zákaz prostituce a veřejného tance zrušen a kdy se tanečnice a prostitutky mohly opět vrátit do Káhiry.³³¹ Otázkou rovněž zůstává, zda bylo od vlády Muḥammada ʿAlího znovu zavedeno zdanění prostituce.³³² Zcela jisté však je, že se prostituce vrátila do Káhiry již v druhé polovině 19. století a skutečný boom zažilo toto řemeslo za vlády chedíva Ismāʿīla (1863-1879), který si mezi cizinci dokonce vysloužil přívlastek „Pimp Pasha“ (Paša pasák).³³³

Prostituce tedy v Egyptě v druhé polovině 19. století doslova bujela, ale až do příchodu Britů v roce 1882 nebyl vydán žádný dekret, který by provozování prostituce oficiálně reguloval. Britská správa se z obavy před šířením pohlavních nemocí začala soustředit na regulaci obchodu s prostitutkami a na zdravotní hlediska tohoto řemesla. Zájem vlády o správní a lékařskou kontrolu nad prostitutkami byl proto charakteristický pro celé období osmdesátých let 19. století.³³⁴

---

³³¹ Ještě v roce 1873 se Charles Leland zmínil o zákonu, který tanečnicím znemožňoval působení v Káhiře. Představení tanečnic bylo podle Lelanda ke spatření pouze ve městech Luxor, Džirdžā (Girga) a ʿAsjūt, srov. Leland, Ch. G., *c. d.*, s. 130-137.

³³² Podle Edwarda Williama Lanea dosahovaly daně z prostituce desetinu všech daní, a proto musely ve státní pokladně chybět, srov. Lane, E. W., *c. d.*, s. 388. Karin van Nieuwkerková tvrdí, že daně byly opět zavedeny již za následníka Muḥammada ʿAlího, ʿAbbāse Paši (1848-1854). Tanečnice a zpěvačky se směly vrátit do Káhiry, ale svá řemesla nesměly provozovat veřejně. Tento zákaz však podle Nieuwkerkové neplatil během zvláštních oslav a příležitostí, srov. Nieuwkerk, K., „*A Trade Like Any Other.*” *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 36. Podle Wendy Buonaventurové bylo vyhoštění prostitutek zrušeno v roce 1866 a vypovězené ženy se mohly vrátit do Káhiry. Tento údaj však nepodložila žádným pramenem, srov. Buonaventura, Wendy. *Serpent of the Nile. Women and Dance in the Arab World*, s. 69. Judith Tuckerová zase napsala, že v roce 1866 byly vypsány nové daně pro tanečnice, přičemž tuto informaci přejala ze zápisků Lady Duff-Gordonové, srov. Tucker, J. *Women in Nineteenth-Century Egypt*, s. 153; Duff-Gordon, L. *Letters from Egypt, 1862-1869*. London, 1969, s. 292-293. Žádná ze jmenovaných autorek však informace o znovuzavedení daní a návratu prostitutek do Káhiry nečerpala z archívních materiálů. ʿImād Hilāl se v této souvislosti domnívá, že provozování prostituce bylo za chedíva Ismāʿīla (1863-1879) patrně znovu oficiálně povoleno, ale zdanění již s největší pravděpodobností nebylo nikdy obnoveno. V pramenech se totiž podle ʿImāda Hilāla žádné zmínky o daních prostitutek od doby Muḥammada ʿAlího neobjevují, srov. Hilāl, ʿI., *c. d.*, s. 41-42, 160-164.

³³³ Duff-Gordon, L. *Letters from Egypt, 1862-1869*, s. 292-293.

³³⁴ Fahmy, Kh. *Women, Medicine, and Power in Nineteenth-Century Egypt*, s. 45.

Už Clot Bey v roce 1847 ve svém dopise navrhoval, aby v rámci potlačení epidemií pohlavních chorob byly prostitutky (*an-nisāʿu ʿl-fawāḥiš*) pravidelně kontrolovány. Doporučoval, aby k tomu byly donucené i násilím, protože „jedna prostitutka může nakazit i sto mužů”, srov. Fahmy, Kh. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*, s. 86-87.

V roce 1882 vydalo ministerstvo vnitra oběžník, kterým zakazovalo šíření pohlavních nemocí a prostitutkám (pl. *al-°āhirāt*; sg. *al-°āhira*)³³⁵ nařizovalo pravidelné lékařské prohlídky.³³⁶ Na základě oběžníku byl v Káhiře a Alexandrii pro tento účel zřízen Úřad pro kontrolu prostitutek (*Maktabu 't-taftiš 'alā 'n-niswa 'l-°āhirāt*). V červenci roku 1885 byla vydána první vyhláška, která měla poprvé v dlouhé historii Egypta za cíl právně regulovat provozování prostitutek.³³⁷ Vyhláška se týkala zejména správy veřejných domů (*bajtu 'l-°āhirāt*)³³⁸ a zdravotních podmínek spojených s vykonáváním profese prostitutky. Vyhláška však nezavazovala městskou správu k tomu, aby prostitutkám vyhradila určitou část v městském obvodu, kde by mohly žít odděleně od „počestného“ obyvatelstva. Proto byl v roce 1893 vydán oběžník, který na

---

³³⁵ V zákonech, vyhláškách či nařízeních byly od osmdesátých let 19. století, kdy byla zahájena právní regulace prostitutek, používány pro prostitutky výrazy *al-°āhirāt*, *al-mūmisāt* a *al-fawāḥiš*. Výraz *al-°āhirāt* (sg. *al-°āhira*) označoval prostitutku, která většinou pracovala ve veřejném domě, a výraz *al-mūmis* nebo *al-mūmisa* (pl. *al-mūmisāt*) byl užíván jako zvláštní výraz pro registrované prostitutky. Na rozdíl od obou zmíněných výrazů byl výraz *al-fawāḥiš* používán spíše ve významu „špatné a neřestné ženy“. Přestože byly tímto výrazem rovněž označovány prostitutky, nevztahoval se význam tohoto slova výhradně na ně, ale zahrnoval všechny „opovrženímhodné ženy“. V nařízení z roku 1949, kterým byl zakázán provoz veřejných domů, byly prostitutky poprvé nazvány *al-baġġ* (pl. *al-baġġā*). Tento výraz se prosadil a dnes je nejčastěji užívaným označením pro prostitutky, srov. vyhlášky a zákony uvedené v pramenech.

³³⁶ Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džina'ija. *Baḥtu 'l-biġā fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja*, s. 15, *al-Manšūr li man'i intišāri 'l-'amrādi 'z-zuḥarīja 11/11/1882*. Īmād Hilāl uvedl jako přesné datum vydání oběžníku namísto 11. listopadu 31. říjen, srov. Hilāl, Ī., c. d., s. 42, 165.

³³⁷ *Lā'iḥat maktabi 'l-kašf 'alā 'n-niswa 'l-°āhirāt ṣādīra bi qarār min nižārati 'd-dāchilīja fī 'auwal jūljū sanat 1885*. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aṣ-ṣādīra sanat 1885; Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilġā'*, s. 53; Ḥatāta, M. N. *Bajtu 'l-biġā'*, s. 28-29; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džina'ija. *Baḥtu 'l-biġā fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja*, s. 11.

³³⁸ Výraz *bajtu 'l-°āhirāt* byl v zákonech používán pro úředně povolený veřejný dům; pro neregistrované nepovolené veřejné domy bylo v zákonech používáno označení *al-bajtu 's-sirri* (tajný dům), srov. vyhlášky a zákony uvedené v pramenech. V současných vědeckých studiích patří k nejčastěji užívaným výrazům pro veřejný dům *bajtu 'l-biġā'* (dům prostitutek), *bajtu 'd-di'āra* (dům nemravnosti) a *bajtu 'l-°āhirāt* (dům prostitutek), srov. Bakr, Ā., c. d.; Hilāl, Ī., c. d. Starší autoři používali pro veřejný dům také výraz *al-māchūr* (pl. *al-mawāchīr*; Wehr: bordel), srov. Faradž, F. M., c. d.; Džunajdi, M. F., c. d. V 19. století a ve 20. století se pro veřejný dům používal velmi často také výraz *al-karchāna* (pl. *al-karchānāt*, *al-karāchīn*; Wehr: bordel), který se v pramenech a dokumentech objevoval již od počátku osmanského období, srov. Hilāl, Ī., c. d., s. 53, 104; *Lā'iḥat maktabi 'l-kašf 'alā 'n-niswa 'l-°āhirāt ṣādīra bi qarār min nižārati 'd-dāchilīja fī 'auwal jūljū sanat 1885*. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aṣ-ṣādīra sanat 1885.

základě četných stížností ze strany obyvatel³³⁹ zakazoval prostitutkám chodit nemravně oblékané na veřejnosti a bydlet ve „slušných“ čtvrtích Káhiry, aby nebudily veřejné pohoršení a nekazily mravy mladých dívek z tzv. dobrých rodin.³⁴⁰

Na rozdíl od zmíněné vyhlášky z roku 1885, která se týkala především zdravotních opatření spojených s vykonáváním prostituce, zabývala se její novela z roku 1896 provozem veřejných domů, zejména pak povinnostmi jejich majitelů.³⁴¹ Tato nová vyhláška nařizovala, aby prostitutky obývaly pouze jim vyhrazené území a veřejné domy nebyly spravovány na jiném než městskou správou schváleném místě. Všechny vyhlášky, nařízení a oběžníky vydané od roku 1882 byly v roce 1905 zrušeny vydáním nové a komplexnější vyhlášky o veřejných domech,³⁴² která zůstala v platnosti až do roku 1951, kdy byla prostituce v Egyptě s konečnou platností zakázána a její provozování kriminalizováno.³⁴³ Téměř po celou první polovinu 20. století tak bylo na základě vyhlášky z roku 1905 regulováno provozování prostituce v Egyptě a z tohoto důvodu je namístě uvést obsah nejdůležitějších paragrafů této vyhlášky.

V prvním paragrafu vyhlášky byl poprvé definován veřejný dům, a to jako obydlí, v němž se setkávají nejméně dvě ženy k provozování „hanebnosti“ (*li irtikābi 'l-faḥšā'*; ke spáchání hanebného činu, nevěry, cizoložství), i kdyby se na tomto místě setkávaly pouze přechodně nebo bydlely v oddělených místnostech. Tento paragraf se vztahoval také na hotely, byty a jiné prostory, které byly užívány k nemravnostem. Veřejné domy mohly být otevřeny pouze na městskou správou schváleném místě, nesměly mít více než jedny vchodové dveře a rovněž bylo zakázáno, aby tyto domy byly jakkoli propojeny s jinými obydlími či obchody. Zájemce o otevření veřejného domu musel o

---

³³⁹ Například z roku 1892 se dochovala petice podepsaná 21 obyvateli ze čtvrti °Ābdīn, kteří si stěžovali na jednoho Evropana, protože v jejich sousedství začal provozovat nevěstinec, srov. Fahmy, Kh. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*, s. 88-89.

³⁴⁰ *Manšūr mina 'd-dāchilīja bi man'ī 'l-fawāḥiš mina 's-sakan waṣṭa 'l-'aḥrār bi tārīch 2 uktūbar sanat 1893*. Hilāl, °I., c. d., s. 238.

³⁴¹ *Lā'iḥa bujūti 'l-'āhirāt ṣādīra min nizārati 'd-dāchilīja bi tārīch 15 jūljū sanat 1896*. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aṣ-ṣādīra sanat 1896; Manšūrātu 'l-markazī 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'īja wa 'l-džinā'īja. *Baḥtu 'l-biḡā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'īja taḥlīlīja*, s. 11.

³⁴² Manšūrātu 'l-markazī 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'īja wa 'l-džinā'īja. *Baḥtu 'l-biḡā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'īja taḥlīlīja*, s. 11; *Lā'iḥa ṣādīra bi ša'ni bujūti 'l-'āhirāt bi tārīch 16 nuḡambir sanat 1905*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrīja, al-džuz'u 'l-auwal.

³⁴³ *Qānūn raqm 68 li sanat 1951 bi ša'ni mukāfaḥati 'd-di'āra*. Madžmū'atu 'l-qawānīn wa 'l-marāsīm wa 'l-'awāmīri 'l-malakīja.

svém záměru písemně informovat městskou správu a předložit seznam všech budoucích zaměstnanců, tj. prostitutek a služebnictva, včetně dokladu o plnoletosti zaměstnanců. Jakákoli změna adresy, majitele nebo zaměstnance podniku musela být nahlášena městské správě.³⁴⁴

Za majitele nebo správce veřejných domů a prostitutek cizí národnosti zodpovídaly konzuláty příslušných zemí. Vzhledem k tomu, že se na občany cizí národnosti vztahovaly kapitulace, které v Egyptě platily až do roku 1937,³⁴⁵ byl jejich postih velmi složitý a zdoluhavý. V případě pochybení ze strany provozovatelů veřejných domů či prostitutek cizích národností musela policie nejdříve získat souhlas konzulátu a teprve potom mohla zahájit trestní stíhání. V praxi to však znamenalo, že policie pouze konzuláty informovala a ve většině případů žádné stíhání zahájeno nebylo.³⁴⁶

Všechny egyptské i evropské prostitutky se měly prostřednictvím policie registrovat na Úřadu pro kontrolu prostitutek a jednou do týdne docházet na pravidelné lékařské prohlídky, které mohl provést pouze lékař z Úřadu pro kontrolu prostitutek (*Maktabu 't-taftiṣ 'alā 'n-niswa 'l-^ʿāhirā*) nebo lékař, který k této činnosti získal povolení od Správy veřejného zdraví (*Maṣlaḥatu 'ṣ-ṣiḥḥa 'l-^ʿumūmīya*).³⁴⁷ Každý měsíc pak prostitutky obdržely průkazky (zdravotní knížky) s potvrzením o absolvovaných lékařských kontrolách. Povinnému vyšetření se prostitutky mohly oficiálně vyhnout pouze v případě běžného onemocnění. Prostitutka byla povinna zaslat Úřadu pro kontrolu prostitutek lékařské potvrzení o svém onemocnění, které jí musel vystavit lékař, s jehož praxí byl Úřad pro kontrolu prostitutek obeznámen. V případě, že se prostitutka nakazila pohlavní chorobou, musela veřejný dům okamžitě opustit a nastoupit léčbu v nemocnici, ve které měla zůstat do té doby, než se zcela vyléčila. Výdaje na léčbu prostitutek v nemocnici, které činily čtyři qirše na den, musely uhradit samy prostitutky nebo majitelé veřejných domů, u nichž byly zaměstnány. Pokud se

---

³⁴⁴ Manšūrātu 'l-markazi 'l-qamū li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'īja wa 'l-džinā'īja. *Baḥṭu 'l-biḡā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'īja taḥlīlīja*, s. 15.

Qānūnu 'l-^ʿuqūbāt li sanat 1883, al-mādda 249; *Qānūnu 'l-^ʿuqūbāt li sanat 1937*, al-mādda 270, 271, 272. V trestním zákoně z roku 1883 byla plnoletost stanovena na 18 let. V roce 1937 byla hranice zletilosti opět zvýšena na 21 let.

³⁴⁵ Raymond, A., *c. d.*, s. 318, 327.

³⁴⁶ Russel Paša, T. W., *c. d.*, s. 182.

³⁴⁷ Po roce 1935 ministerstvo zdravotnictví (*Wizāratu 'ṣ-ṣiḥḥa 'l-^ʿumūmīya*).

pohlavní chorobou nakazila prostitutka cizí národnosti, byla lékařská zpráva o jejím zdravotním stavu okamžitě poslána na příslušný konzulát a policie se měla ujistit, že prostitutka nadále nepracuje ve veřejném domě. V případě, že policie zadržela nakaženou prostitutku ve veřejném domě, zahájila proti ní trestní řízení. Povinnost pravidelných lékařských kontrol platila rovněž pro správkyně veřejných domů mladší padesáti let. Dále také platilo, že se prostitutky nesměly ukazovat před dveřmi nebo u oken veřejného domu.³⁴⁸ Policie mohla kdykoli do veřejného domu vstoupit. Za porušení vyhlášky byla stanovena pokuta nepřesahující 100 qiršů, případně uvěznění na dobu maximálně jednoho týdne. Majiteli podniku hrozil za porušení vyhlášky soudní příkaz k uzavření domu.³⁴⁹

Legislativní regulací prostituce se britská správa snažila získat kontrolu nad prostitutkami, potlačit šíření pohlavních chorob a zamezit provozování tajné a nekontrolovatelné prostituce. Přestože měl systém regulace a kontroly prostituce z hlediska zdravotní prevence a úřední registrace prostitutek řadu přínosů nejen pro britskou správu, ale i pro egyptské obyvatelstvo, nesplnil tento systém zamýšlený účel. Prostitutky se všemi možnými způsoby snažily pravidelným lékařským kontrolám uniknout a především zakrýt prvotní příznaky onemocnění. Navzdory mnohým opatřením tak nakažené prostitutky šířily pohlavní choroby dále na své zákazníky. Potvrzení o zdravotním stavu prostitutek zkreslovala skutečný stav, a proto se pravidelné lékařské prohlídky, které měly chránit britské vojáky před pohlavními chorobami, ukázaly jako nepříliš účinné v boji proti šíření pohlavních nemocí.³⁵⁰

---

³⁴⁸ Russell Paša, ḥikimdār hlavního města, přirovnal uličky ve čtvrti al-Wasa'a, která v této době byla centrem prostituce, k „zoologické zahradě, kde zmalované prostitutky seděly za okenními římsami v přízemí nevěstince a jako divoká zvířata čekaly na svou kořist“, srov. Russel Pasha, T. W., c. d., s. 179.

³⁴⁹ *Lā'ihā ṣādīra bi ša'ni bujūti 'l-āhirāt bi tārīch 16 nūfambir sanat 1905.* al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrīja, al-džuz'u 'l-auwal; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥtu 'l-biḡā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja,* s. 11.

³⁵⁰ Džunajdī, M. F., c. d., s. 48-53; Faradž, F. M., c. d., s. 44-87; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥtu 'l-biḡā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja,* s. 13-14; Ḥatāta, M. N. *al-Biḡā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilgā',* s. 52.

Na první Světové lékařské konferenci v Paříži roku 1867 se kontrolní opatření jako účinný prostředek v boji proti šíření pohlavních nemocí setkala s mimořádnou podporou, ale již na dalších konferencích v Bruselu v letech 1894 a 1902 byl kritizován neúspěch tohoto přístupu. V roce 1886 se Velká Británie odklonila od regulace prostituce a následovaly ji Holandsko, Norsko, Dánsko, Finsko a další státy. Od roku 1925 začala Mezinárodní unie proti pohlavním chorobám (International Union against Venereal Diseases and Treponematoses, dnešní

Stát navíc nebyl schopen udržet prostituci uvnitř kontrolovaných veřejných domů, neboť tajná prostituce představovala výnosný finanční zdroj jednak pro nedospělé dívky, které v povolených veřejných domech nesměly pracovat, ale rovněž pro vdané ženy, které se obávaly o své postavení ve společnosti. Tajné prostitutky totiž přijímaly své zákazníky pouze ve svých bytech, čímž policii ztěžovaly možnost zásahu a mohly se vyhnout nařízeným lékařským kontrolám. Muži navíc často upřednostňovali tajné prostitutky ze strachu před odhalením své totožnosti a poškozením svého „dobrého jména“ při vstupu do veřejného domu. K neregistrovaným prostitutkám patřily rovněž ženy ze středních a vyšších společenských vrstev, které uspokojovaly muže z bohatých kruhů.³⁵¹

Během první světové války se kvůli přítomnosti cizích armád v Egyptě zvýšil enormním způsobem počet evropských a egyptských prostitutek a v ulicích Káhiry a přístavních měst se dramaticky šířila zejména tajná prostituce.³⁵² Systém regulace a kontroly prostituce, který byl zaváděn s příchodem Britů do Egypta od osmdesátých let 19. století, se začal projevovat jako neúčinný v boji s neregistrovanou prostitucí. Ve stejné době se řada evropských států začala od reglementace prostituce odklánět a od dvacátých let 20. století se v Evropě již plně prosazoval abolicionismus. Vlivem tohoto nového přístupu v Evropě a zejména sílící nevole vůči cizí přítomnosti v Egyptě začala z řad různých společenských kruhů pomalu sílit kritika státem povolené prostituce.

International Union against the Sexually Transmitted Infections) otevřeně vystupovat proti přístupu regulace a kontroly prostituce.

³⁵¹ Prostitutka přijímající zákazníky ve svém bytě byla až do roku 1949 nepostižitelná. Zákon totiž do této doby netrestal provozování „neřesti“, ale jen organizování obchodu s prostitucí. Prostitutka nebyla zahrnuta ani do skupiny bezdomovců a tuláků, na které se vztahoval zákon z roku 1923. Navíc nemohla být prostitutka, která se scházela se zákazníky ve svém bytě, stíhána ani podle zákona, který zakazoval nepovolené spravování veřejného domu, protože veřejný dům byl podle vyhlášky o veřejných domech z roku 1905 definován jako obydlí, ve kterém se scházejí nejméně dvě ženy za účelem prostituce. Prostitutka čelila trestům, pouze pokud nerespektovala reglementační nařízení, tzn. neregistrovala se na policii a nepodstoupila pravidelné lékařské kontroly, srov. Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilġā'*, s. 51-54; Faradž, F. M., *c. d.*, s. 28-29.

³⁵² Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilġā'*, s. 51-54.

Po první světové válce začal počet registrovaných prostitutek v povolených veřejných domech klesat, zato počet neregistrovaných prostitutek se zvyšoval. Podrobněji o počtu registrovaných i tajných prostitutek viz druhá kapitola „Prostitutky“.

b) Cesta k zákazu prostituce (1920-1951)

Od dvacátých let 20. století začali stoupenci abolicionistického hnutí poukazovat na nedostatečnost registrace, která zachytila jen část prostitutek, a zosťovala se i kritika nedbalé lékařské kontroly, která se jako nástroj v boji proti pohlavním chorobám ukázala jako málo účinná. Šířila se rovněž kritika povolených veřejných domů, které se staly „útočištěm zločinného živlu města a centrem obchodu s ženami, dětmi, drogami a alkoholem“.³⁵³ Nesouhlas s reglementací byl však ze strany určitých kruhů egyptské společnosti patrný již od zavedení státem povolené prostituce v osmdesátých letech 19. století. Někteří náboženští představitelé, konzervativní intelektuálové a novináři se již tehdy stavěli proti vydávání průkazek prostitutkám a veřejným domům. Terčem kritiky se stali v první řadě Britové, kteří ideu státem regulované prostituce přinesli a importem nemravností a neřestného chování způsobili mravní úpadek Egypta, ale rovněž egyptská vláda, která zavedení reglementace prostituce tolerovala.³⁵⁴

Kritika státem povolené prostituce nabyla na síle zejména ve dvacátých letech, kdy se stupňovala i protibritská nálada v celé egyptské společnosti. Přestože se kritici reglementace nechali v mnohém ovlivnit svými kolegy z Evropy, projevovalo se abolicionistické hnutí v Egyptě v mnoha ohledech odlišně od Evropy. Od dvacátých let se na rozdíl od Evropy začalo v Egyptě prosazovat hnutí za kriminalizaci prostituce, do jehož čela se postavil šejch Maḥmūd 'Abū 'l-ʿUjūn. Své urputné bojovné tažení proti prostituci vedl 'Abū 'l-ʿUjūn na stránkách denního listu al-'Ahrām až do roku 1949, kdy byl systém regulace a kontroly prostituce zrušen.

Maḥmūd 'Abū 'l-ʿUjūn (1882-1951) zasvětil celý svůj život, který prožil v období britské přítomnosti v Egyptě, boji proti prostituci a jiným formám nemravného chování. Vystudoval na univerzitě al-'Azhar, kde později rovněž vyučoval, a aktivně se podílel na protibritském povstání v roce 1919. Ve stejném roce byl na kratší dobu uvězněn kvůli podezření ze spolupráce na založení tajné organizace známé pod názvem Spolek černé ruky, jenž zabíjel Egyptany, kteří se během stávek vrátili do zaměstnání. Od roku 1923 se z politického dění stáhl a postavil se do čela společenského hnutí, které kritizovalo všechny formy neřestného chování, zejména pak prostituci, která podle

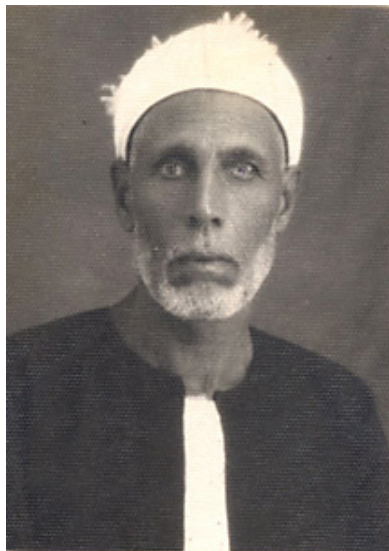
---

³⁵³ Faradž, F. M., *c. d.*, s. 93-94.

³⁵⁴ Hilāl, 'I., *c. d.*, s. 200-203.

Maḥmūda 'Abū 'l-'Ujūna způsobovala kromě šíření pohlavních chorob především mravní úpadek obyvatel.³⁵⁵

Šejch 'Abū 'l-'Ujūn.³⁵⁶

K zastáncům kriminalizování prostituce se připojili rovněž někteří intelektuálové i lékaři, jako například venerolog Fachrī Mīchā'il Faradž a sociolog Muḥammad Farīd Džunajdī. Kritika Fachrīho Faradže směřovala především k systému lékařských kontrol prostitutek. Jako lékař si uvědomoval, že kontroly neřeší šíření pohlavních chorob, protože lékařské průkazky spíše povzbuzují muže k sexuálnímu styku s prostitutkami a prohlídky nejsou efektivní. Hygienické podmínky, ve kterých lékaři vyšetřovali a léčili prostitutky, byly podle Faradže navíc natolik žalostné, že ani nebylo v moci lékařů šíření pohlavních chorob zastavit. Fachrī Mīchā'il Faradž však odmítal okamžitý zákaz prostituce, protože takový krok by podle jeho názoru vedl k nekontrolovanému šíření tajné prostituce a pohlavních nemocí. Byl přesvědčen, že prostituci, a tím i šíření pohlavních chorob, je možné potlačit pouze postupnými kroky soustředěnými především na zlepšení podmínek léčby pohlavních nemocí, na zdravotní a mravní výchovu a zlepšení životní úrovně všech sociálních vrstev.³⁵⁷

---

³⁵⁵ Hilāl, 'I., *c. d.*, s. 204-211.

³⁵⁶ Obrázek použit z článku Rizk, Yunan Labib. *Back Roads*. Al-Ahram Weekly, 7-13 June, Issue No. 537, 2001.

³⁵⁷ Faradž, F. M., *c. d.*, s. 8-9, 44-89, 97-100, 102-111.

Ani sociolog Muḥammad Farīd Džunajdī, jehož kritika tolerované prostituce byla založena především na morálních aspektech, se nemohl smířit s faktem, že provozování prostituce je státem oficiálně povolené a že stát vydává prostitutkám a veřejným domům povolení k této činnosti. Džunajdī byl přesvědčen, že prostituce přináší mnoho společenských, morálních a zdravotních problémů, způsobuje rozpad rodinného života a podporuje obchod s ženami, dětmi a alkoholem. Pravidelné lékařské kontroly, které nedokázaly zastavit šíření pohlavních chorob, Džunajdī vnímal jako výraz božího hněvu, který může lidstvo odvrátit pouze správným a bohulibým chováním. Byl přesvědčen, že jedině náboženská výchova a spořádaný život rodičů mohou změnit chování a kulturní hodnoty dospívajících. Zákaz a kriminalizování prostituce proto chápal jako nutný předpoklad a první krok k pozitivní změně společnosti.³⁵⁸

Nezanedbatelný vliv na silící odpor proti státem regulované prostituci měly i nesčetné kriminální aféry, které odhalily zapojení státních složek do obchodu s prostitutkami, mezi nimiž získal prvenství ve sledovanosti případ známého předáka organizovaného obchodu s ženami a dětmi 'Ibrāhīma al-Ġarbīho. Skandál, během něhož bylo odhaleno zapojení důležitých mocenských složek do obchodu s prostitutkami, otřásl důvěrou obyvatel v systém státem povolené prostituce a zdiskreditoval mravnostní policii a Úřad pro kontrolu prostitutek.³⁵⁹

---

³⁵⁸ Džunajdī, M. F., *c. d.*, s. 11-20, 35-41, 42-55, 80-89.

³⁵⁹ 'Ibrāhīm al-Ġarbī, syn obchodníka s otroky z Asuánu, patřil až do roku 1916 k hlavním předákům obchodu s prostitutkami. V roce 1890 se přestěhoval do Káhiry, kde ve čtvrti Būlāq otevřel svůj první nevěstinec. V roce 1896 si k prodeji dívek pronajal velký dům ve čtvrti al-Wasā'a a později otevřel ve stejné čtvrti kavárnu, ve které se o zábavu zákazníků staraly tanečnice. V roce 1912 vlastnil tento „obrovský, tlustý Núbijec“, jak jej popsal tehdejší zástupce policejního prezidenta města Káhiry Russel Paša, patnáct nevěstinců ve čtvrti al-'Azbakīja, kde pro něj pracovalo až 150 prostitutek. Až do roku 1916 byl prý nazýván „králem prostitutek ve čtvrti al-Wasā'a“. Podle slov Russela Paši mohl být tento „odporný zvrhlík“ spatřen každý večer, jak sedí na lavičce před jedním ze svých mnoha domů v ulici 'Abdu 'l-Chāliq, oblečen jako žena do bílého roucha. Občas prý kolemjdoucím obdivovatelům nastavil k polibku svou šperky ověšenou ruku, jinak prý seděl jako „tichá, ebenově černá modla“. Kromě toho, že ve svých rukou držel obchod s prostitutkami v celém Egyptě, sahal jeho vliv i do politiky a vysoké společnosti. K počátku pádu 'Ibrāhīma al-Ġarbīho došlo již v roce 1916, kdy se policejní prezident města Káhiry Harvey Paša (předchůdce Russela Paši v této funkci) rozhodl „vyčistit město od všech prostopášníků, homosexuálů a neregistrovaných prostitutek“. Ve čtvrti al-Ḥilmīja nechal postavit velký tábor, ve kterém měli být všichni tyto tzv. zvrhlíci uvězněni. Al-Ġarbī, který po městě chodil oblečen do ženských šatů a ověšen drahými šperky, strávil v táboře jeden rok a potom byl poslán do své rodné vesnice, srov. Russel Paša, T. W., *c. d.*, s. 179-181; Bakr, 'A., *c. d.*, s. 137-138.

Při vyšetřování případu zneužití a následného prodeje nezletilé dívky do nevěstince, který v roce 1923 doslova otrásl společností, vyšlo najevo, že al-Ġarbī stál v čele organizovaného prodeje neploetých dívek do nevěstinců na území od města Esna (ʿIsnā) až do Alexandrie. Dívky byly tajně v noci odvezeny do Káhiry nebo Alexandrie, kde byly donuceny pracovat v nevěstincích. Zmíněný případ se týkal 14leté dívky, která byla omámena, spoutána, znásilněna a posléze donucena k prostituci v nevěstincích v káhirské čtvrti Zajnahum. Později se nakazila pohlavní nemocí a skončila v nemocnici al-Ḥauḍu ʿl-Marṣūd. Nakonec byla za sedmáct liber prodána jiné kuplířce. Při vyšetřování bylo zjištěno, že takto polapené dívky byly zpravidla znásilněny či pod nátlakem provdány za některé muže z organizace, aby byly zbaveny jiné možnosti obživy než prostituce. Vyšetřování však odhalilo spolupráci vysoko postavených osob a policie s al-Ġarbīho organizací a zapojení policie do obchodu s prostitutkami. Potvrdilo se totiž, že policie vydávala za úplatu průkazky rovněž nezletilým prostitutkám.³⁶⁰

Al-Ġarbī ovládal všechny důležité mocenské složky v zemi, které mohly do obchodu s prostitutkami zasahovat - policii, správní vedení města, Úřad pro kontrolu prostitutek, veřejné domy a celou síť kuplířů a kuplířek. Na počátku 20. století tak v Egyptě vytvořil rozsáhlou mafii, jejíž odhalení vyvolalo silnou vlnu kritiky v čele se šejchem ʿAbū ʿl-ʿUjūnem. Pod tlakem veřejnosti byl případ uzavřen obviněním 21 osob ze spáchání několika zločinů. V polovině roku 1924 byl al-Ġarbī obviněn z obchodu s nezletilými dívkami a odsouzen k pěti letům vězení s nucenými pracemi. V roce 1926 al-Ġarbī ve vězení zemřel a zanechal po sobě obrovské bohatství.³⁶¹ Postava ʿIbrāhīma al-Ġarbīho se ještě na dlouhou dobu stala legendou káhirského podsvětí a pronikla dokonce i na televizní obrazovky.³⁶²

---

³⁶⁰ Do organizovaného obchodu a spolupráce s al-Ġarbīm byli zapojeni i bimbāšī (tur. binbaşı) John Phillips, správce čtvrti al-ʿAzbakīja, a jūzbāšī (tur. yūzbaşı) Juliano Santo, důstojník mravnostní policie, srov. Hilāl, ʿI., *c. d.*, s. 119-124; Bakr, ʿA., *c. d.*, s. 139-141.

³⁶¹ V jeho pozůstalosti bylo objeveno 54 domů ve čtvrti Bābu ʿš-Šāʿrīja, jejichž cena se odhadovala na padesát tisíc egyptských liber, 156 náramků z čistého zlata, koruna vykládaná diamanty, smaragdy a safíry, kterou prý rád nosil na hlavě a jejíž cena se pohybovala okolo tří tisíc liber, a mnoho dalších velmi drahých předmětů, srov. Bakr, ʿA., *c. d.*, s. 140.

³⁶² V šedesátých letech 20. století byl v egyptské televizi pod názvem „Šajṭānu ʿl-lajl“ („Démon noci“) vysílán dokonce televizní seriál inspirovaný právě postavou ʿIbrāhīma al-Ġarbīho, srov. Hilāl, ʿI., *c. d.*, s. 124. Zatčením ʿIbrāhīma al-Ġarbīho se však na trhu s prostitutkami mnoho nezměnilo. Jeho uvolněné místo zaplnili jiní kuplíři a kuplířky. O několik let později v roce

Ve stejné době plnily novinové stránky zprávy o dalším kriminálním případě dvou sester Rajā a Sakīna, které společně se svými manželi, zloději a pašeráky drog, provozovaly v Alexandrii několik nevěstinců a v letech 1919 až 1921 vraždily důvěřivé bohaté ženy. Na trhu, v obchodě nebo na ulici si sestry vytipovaly bohatě oblečené a ošperkované dámy, které pod různými záminkami vylákaly do domu, kde na ně již čekali manželé obou sester. Důvěřivé ženy byly nejprve omámeny drogami a poté udušeny. Těla sedmnácti nalezených zavražděných žen byla zakopána na různých místech Alexandrie. S přihlédnutím k neobvyklé krutosti pachatelů přistoupil soud k trestu smrti pro obě sestry, jejich manžele a další dva násilníky, kteří jim ve vraždách pomáhali. Zlatník, který pro gang prodával ukradené zlato, byl odsouzen k pěti letům vězení. Případ sester Rajā a Sakīny patří dodnes k nejhrůznějším sériovým vraždám 20. století v Egyptě a inspiroval rovněž k natočení filmu, který se na plátnech kin a na televizních obrazovkách objevil pod názvem *Rajā wa Sakīna* (Rajā a Sakīna).³⁶³

Rajā

Ḥasabullah
(manžel Rajā)

ʿAbdulʿāl
(manžel Sakīny)

Sakīna

1929 byl například veden soudní proces s dvanácti pachateli, kteří se měli zapojit do obchodu s mladými chlapci prodávanými k homosexuálním službám, srov. Bakr, ʿA., *c. d.*, s. 141-149. V roce 1939 pak byl zase v Alexandrii dopaden zločinecký gang vedený jistým Radžabem Muḥammadem Radžabem. Členové gangu unášeli nezletilé dívky, které znásilnili a pak donutili k prostituci ve veřejných domech. Soud členy zločinecké skupiny odsoudil za zneuctění počestnosti dívek, kažení morálky a za vlastní obohacování se z ženské prostituce. Radžab Muḥammad Radžab byl poslán za mříže na šest let s nucenými pracemi, ostatní členové gangu na čtyři roky, pouze jednomu z nich byl vyměřen kratší trest. Z vyšetřování vyplynulo, že většina dívek pocházela z velmi chudých poměrů a některé z nich byly dokonce nakaženy pohlavními chorobami, srov. Hilāl, ʿI., *c. d.*, s. 125-126.

³⁶³ Rizk, Yunan Labib. *The Women Killers*. Al-Ahram Weekly, 17-23 June, 1999. Z tohoto článku pochází také fotografie sester a jejich manželů.

Od roku 1925 začala sílit kritika povolené prostituce i z městských úřadů v jednotlivých provinciích. Městské úřady reagovaly na časté stížnosti ze strany obyvatel a snažily se provozování prostituce zakázat. Obyvatelé měst tyto snahy podporovali, ale vláda zatím odmítala kroky městských správ schválit. Proti odpůrcům prostituce se postavili zastánci jejího legálního provozování. Argumentovali tím, že zákaz prostituce povede k nekontrolovatelnému rozptýlení prostitutek a většímu rozšíření pohlavních chorob. Domnívali se, že prostituci je možné potlačit zvýšenou pozorností vzdělání, výchovou a systematickou podporou žen, aby prostituce přestala být pro ženy jediným možným prostředkem k obživě. Jejich ideou bylo „vyléčit“ společnost z mizérie, do které se dostala, což se týkalo podpory vzdělání, kultury a ekonomického rozvoje společnosti. K hlavním oponentům 'Abū 'l-°Ujūna patřili představitelé Konstitučně liberální strany, kteří své názory prezentovali na stránkách novin as-Sijāsa. Noviny al-'Ahrām a as-Sijāsa se tak staly hlavním bitevním polem ve sporu o postoj státu k prostituci během druhé poloviny dvacátých let.³⁶⁴

Od začátku třicátých let však nabývala kritika povolené prostituce na síle a volání po zákazu prostituce se začalo ozývat nejen ze strany intelektuálních, náboženských a lékařských kruhů. Postupem času se k možnému zákazu prostituce začala přiklánět i vláda a jako výraz snahy o změnu dosavadního postoje vůči prostituci nařídila v roce 1932 vytvoření komise, která měla problém povolené prostituce prozkoumat (*Ladžna li faḥṣ mauḏū'i 'l-biġā' al-murachchaṣ bihi*, Komise pro prozkoumání problému povolené prostituce). Ještě než komise stačila výzkum dokončit rozhodla se řada městských správ prostituci ve svých městech zakázat.³⁶⁵ V roce 1935 předložila komise vládě zprávu, ve které kritizovala negativní jevy provázející reglementaci prostituce. V duchu abolicionismu navrhla zákaz provozování veřejných domů, zefektivnění činnosti mravnostních složek policie (například rozsáhlejší začlenění žen do činnosti policie), zavedení rozsáhlých reforem v oblasti vzdělání, veřejného zdraví, hygieny, sociální péče a stíhání nemorálního chování žen i mužů na veřejnosti, přičemž zdůraznila

---

³⁶⁴ Hilāl, °I., c. d., s. 213-225.

³⁶⁵ Hilāl, °I., c. d., s. 225-230.

požadavek rovnosti žen a mužů před soudem. Vláda návrh podpořila a začala zavádět opatření, která měla návrh komise realizovat.³⁶⁶

V roce 1937 byl vydán trestní zákon, který zakazoval využívání ženské prostituce k vlastnímu obohacení, tj. kuplířství.³⁶⁷ V roce 1939 vláda zastavila vydávání nových koncesí na provozování veřejných domů a vystavování nových průkazek pro prostitutky. Kvůli vypuknutí druhé světové války však nařízení nebyla uplatněna ve všech částech Egypta.³⁶⁸ V roce 1940 byl v Alexandrii a Káhiře zřízen Hlavní úřad pro ochranu mravů (*al-Maktabu 'r-ra'īsī li ħimājati 'l-'ādāb*), jehož úkolem bylo kromě jiného kontrolovat nevěstince a jiné podniky, v nichž docházelo k nemravnostem, a zatýkat osoby, které veřejně na ulicích vybízely kolemjdoucí k prostituci.³⁶⁹

V roce 1942 byl vydán příkaz k uzavření veřejných domů ve všech městech s výjimkou hlavních měst provincií, ve kterých ještě na kratší dobu zůstala registrovaná prostituce tolerována.³⁷⁰ Následující rok bylo guvernérům provincií uděleno právo

---

³⁶⁶ The Egyptian Government. *Report of the Commission of Enquiry into the Problem of Licensed Prostitution in Egypt*. Cairo, 1935; al-Ḥukūma 'l-malakīja 'l-miṣrīja. *Taqrīr ladžnat baḥt mauḏū'i 'l-biġā' al-murachchaṣ bihi bi 'l-quṭri 'l-miṣrī, al-muṣakkala bi muqtaḏā qarār madžlisi 'l-wuzarā' aṣ-ṣādir fī 12 'abrīl 1932*. al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-'amīrija bi Būlāq, 1935; Ḥatāta, M. N. *Būlīsu 'l-ādāb...tārīchuhu wa 'amaluhu wa muqawwamātuhu*, s. 97-98.

³⁶⁷ *Qānūnu 'l-'uqūbāt li sanat 1937*, al-mādda 272; Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilgā'*, s. 55.

³⁶⁸ 'Amr 'idārī bi 'iqāf ṣarf tarāchīṣ džadīda li bujūti 'l-biġā'; 'Amr 'idārī bi 'iqāf ṣarf ruḥaṣ džadīda li 'l-baġā'ā, Ḥatāta, M. N.. *Džarā'imu 'l-biġā' - Dirāsa muqārīna*, s. 141; Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilgā'*, s. 55-56.

³⁶⁹ Hilāl, I., c. d., s. 193-197.

Od roku 1885 fungoval jako jistý kontrolní orgán Úřad pro kontrolu prostitutek, který však byl pověřen pouze zdravotním dohledem nad prostitutkami. Již od dvacátých let se však tiskem šířily hlasy po vytvoření mravnostní policie, kterou do té doby z důvodu nízkého státní rozpočtu nebylo možné založit. Vláda proto kontrolou mravů pověřila běžné příslušníky policie. Na začátku třicátých let byl založen Mravnostní úřad (*Maktabu 'l-'ādāb*), který měl své pobočky na policejních okrscích. Na mravnostních úřadech byli zaměstnáni inspektoři i ženské inspektorky, kteří obcházeli „proslulé“ ulice a sledovali, zda v ulicích nedochází k nemravnostem. V roce 1937 byl založen další úřad, tzv. Úřad pro ochranu mravů (*Maktab ħimājati 'l-'ādāb*) a následujícího roku byla zahájena činnost mravnostní policie. V roce 1940 byl založen již zmíněný Hlavní úřad pro ochranu mravů, který měl práci jednotlivých mravnostních úřadů koordinovat. Pověst policie však utrpěla ve dvacátých letech v souvislosti s aférou 'Ibrāhīma al-Ġarbiho, která odhalila zapojení mravnostních složek policie do obchodu s prostitucí. K podrobnějším informacím o činnosti, povinnostech a pravomocích mravnostní policie a Hlavního úřadu pro ochranu mravů viz Ḥatāta, M. N. *Būlīsu 'l-ādāb...tārīchuhu wa 'amaluhu wa muqawwamātuhu*, s. 96-102.

³⁷⁰ *al-'Amru 'l-'askarī raqm 247 li sanat 1942 bi 'iġlāq bujūti 'l-'āhirā'*; Ḥatāta, M. N. *Džarā'imu 'l-biġā' - Dirāsa muqārīna*, s. 141.

zavřít veřejné domy ve všech městech³⁷¹ a toto právo bylo potvrzeno v roce 1949 definitivním uzavřením všech veřejných domů v celé zemi.³⁷² Veřejným domem (*bajtu* 'l-°*āhirāt*) bylo charakterizováno jakékoli obydlí, ve kterém byla provozována prostituce, a to i kdyby dům vlastnila či k prostituci používala pouze jedna žena, přičemž příslušníci policie a inspektoři z Hlavního úřadu pro ochranu mravů (*al-Maktabu 'r-ra'isī li ħimājati 'l-'ādāb*) mohli prohledat každý podezřelý dům.

Zákony týkající se prostituce se až do roku 1951 vztahovaly pouze na kuplíře³⁷³ (*al-qawwād* pl. *al-qawwādūn*³⁷⁴) a osoby, které otevřely a spravovaly veřejný dům nebo se jakkoli na jeho spravování a otevření podílely, nikoli na samotné prostitutky. Rovněž nebyl trestán zákazník, který sexuálních služeb prostitutky využil. To znamená, že prostituce nebyla do této doby vnímána jako zločin a prostitutky nebyly za její provozování stíhány. Trestány byly pouze v případě, že se nakazily některou z pohlavních nemocí nebo pokud se neregistrovaly na policii a nevladnily policií vydané povolení k provozování prostituce.

Abolicionistické hnutí v Egyptě, které se od začátku projevovalo tendencemi k prohibici prostituce, vyústilo (na rozdíl od Evropy) skutečným zákazem provozování prostituce. Zákon č. 68 z roku 1951 provozování prostituce v Egyptě plně kriminalizoval.³⁷⁵ Zákon se vztahoval na všechny osoby, které samy prostituci provozovaly nebo z ní těžily, tj. prostitutky a kuplíře. Zakazoval nejen otevření a

---

³⁷¹ *al-'Amru 'l-°askarī raqm 384 li sanat 1943*; Ḥatāta, M. N. *Džarā'imu 'l-biġā'* - *Dirāsa muqārīna*, s. 141.

³⁷² *'Amr raqm 76 chāš bi 'iġlāq bujūti 'l-°āhirāt bi tārīch 20 fībrājir sanat 1949*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 's-sābi'.

³⁷³ Kuplíři byli trestáni za kažení morálky a zneuctění počestnosti nedospělých dívek a od roku 1923 za tuláctví. V roce 1937 byl vydán trestní zákon, který poprvé zakazoval využívání ženské prostituce k vlastnímu obohacení, tedy kuplířství, srov. *al-Qānūn raqm 24 bi ša'ni 'l-mutašarridīn wa 'l-'ašchāši 'l-muštabah fīhim bi tārīch 29 jūnjū sanat 1937*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-chāmis; Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilgā'*, s. 55; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥtu 'l-biġā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥšā'ija taḥlīlīja*, s. 16.

Qānūnu 'l-°uqūbāt li sanat 1937, al-mādža 270, 271, 272.

³⁷⁴ Výraz pro kuplíře *al-qawwād* (pl. *al-qawwādūn*) či pro kuplířku *al-qawwāda* (pl. *al-qawwādāt*) pochází ze stejného kořene jako slovo *al-qawāda* znamenající kuplířství. V zákonech vydaných ve studovaném období bylo ovšem kuplířství označováno spíše slovy *at-taḥrīd 'alā 'l-fudžūr wa 'l-fisq* neboli vybízení k neřesti a hříšnosti, srov. zákony a vyhlášky uvedené v pramenech.

³⁷⁵ *Qānūn raqm 68 li sanat 1951 bi ša'ni mukāfaḥati 'd-di'āra*. Maadžmū'atu 'l-qawānīn wa 'l-marāsīm wa 'l-'awāmiri 'l-malakīja.

spravování veřejných domů, ale také pronájem či poskytování bytu a jiných prostor za účelem provozování prostituce či k jiným nemravnostem. Poprvé se stalo trestné i využívání služeb prostitutek a před soudy se začali objevovat také zákazníci. Navzdory zmíněným represivním opatřením je nutno dodat, že peněžní pokuty měly malý vliv na potlačení prostituce, protože požadované částky nebyly natolik vysoké, aby je prostitutky nebo kuplíři nemohli zaplatit. Ani vězení se příliš neosvědčilo, protože tři měsíce byly na nápravu prostitutek příliš krátkou dobou. Věznice pak naopak představovaly ideální prostředí pro vytvoření nové sítě kontaktů mezi spodinou společností.³⁷⁶ Od této doby nedošlo po právní stránce k žádným výrazným změnám v přístupu státu k prostituci.³⁷⁷

Přestože začal počet registrovaných prostitutek od skončení první světové války klesat, ke skutečnému snížení počtu prodejných žen došlo až po kriminalizaci prostituce v roce 1951 a zejména po ukončení britského vlivu v Egyptě a odchodu Britů po revoluci v roce 1952. V této době navíc sílila činnost konzervativně náboženské organizace Muslimského bratrstva, které na veřejné mínění působilo mnohem přesvědčivěji než represivní opatření a zákony. Urputné snahy státu a konzervativních náboženských představitelů o potlačení prostituce pomocí represe a dodnes trvající kriminalizace prostituce však i přesto vychází vniveč. Prostitutky, zejména súdánské imigrantky, sice dnes nespádají kolemjdoucí muže na ulicích tak jako dříve, ale jsou bez problémů „k sehnání“ v hotelech, penzionech, nočních barech, diskotékách a na zábavních lodích, ukotvených podél nábřeží, odkud prostitutky odcházejí se zákazníky do soukromých bytů. Vláda ztratila možnost kontroly této profese a dnes má jen minimální přehled o činnosti prostitutek, navíc často ilegálně přistěhovalých ze Súdánu.

---

³⁷⁶ Bakr, °A., c. d., s. 24.

³⁷⁷ V roce 1961 byl vydán nový zákon o prostituci „*Qānūn raqm 10 li sanat 1961 bi ša'ni mukāfaḥati 'd-di'āra*“, který předchází zákon z roku 1951 upravoval pouze co do délky vazby obžalovaného a výše uvalené pokuty. Podle tohoto zákona jsou dodnes souzeny nejen přistižené prostitutky, ale i homosexuálové, srov. *Qānūn raqm 10 li sanat 1961 bi ša'ni mukāfaḥati 'd-di'āra*. al-Džarīdatu 'r-rasmīja fī 14 mārs sanat 1961, al-°adad 62 a ar-Ramādī, Džamāluddīn. *Džarā'imu 'l-biḡā'*, s. 109.

2. PROSTITUTKY

a) Život prostitutek

Na konci 19. století se vlivem britské přítomnosti v Egyptě začala výrazným způsobem měnit atmosféra nočního života i povaha obchodu s prostitutí. Ve městech začal stoupat počet nočních podniků a svou tvář změnila i profese prostitutek. Tanečnice a zpěvačky našly své uplatnění v nově zřízených nočních barech, varietních divadlech a hotelech pro cizince, kde vedle tanečních představení nabízely i „jiné služby“. Také ostatním prostitutkám poskytl rozmach nočních podniků nové formy příjmu a výhodné působiště s množstvím zákazníků. Veřejná zábava a prostituce se tak s příchodem Britů přesunuly z nekontrolovatelných ulic do státem regulovaných a policií střežených barů, hotelů a nevěstinců. Hlavním centrem „noční zábavy“ se stala káhirskaá čtvrť al-ʿAzbakija se svým nepřehledným množstvím kaváren, restaurací a barů, mezi nimiž vynikal první káhirský noční klub Eldorado.³⁷⁸

Reglementační opatření vedla k profesionalizaci obchodu s prostitutí. Ve velkých městech se vytvořila dobře organizovaná síť kuplířů a kuplířek, ve státem vyhrazených čtvrtích se nevěstince začaly objevovat jako houby po dešti a noční život se rozběhl na plné obrátky. Typickým pro 20. století se stal obraz prostitutky, která vysedává před nevěstincem a svádí k neřesti kolemjdoucí pány, nebo tanečnice v průsvitném kabaretním kostýmu, která se po představení stará o vysokou útratu návštěvníka v baru.³⁷⁹ Na trhu s „prodejnou láskou“ se navíc objevila nová skupina žen. Vedle Egyptánek se jako prostitutky začaly prosazovat cizinky, ve velké míře Evropany, čile využívající výhody, které jim skýtal kapitulace. Díky kapitulacím se stejně jako jiní občané evropských států v Egyptě těšily ochraně své osoby a nedotknutelnosti ze strany

---

³⁷⁸ Přestože vláda vydala v roce 1894 nařízení o zákazu tance v kavárnách a zábavních podnicích, neměl tento krok žádný skutečný vliv na noční život v Káhiře. Příjmy z tance byly totiž natolik vysoké, že se majitelům podniků vyplatilo spíše platit pokuty než s tanečním představením přestat, srov. Hilāl, ʿI., *c. d.*, s. 202; Bakr, ʿA., *c. d.*, s. 156-164; Nieuwkerk, K., “*A Trade Like Any Other.*” *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 37-39.

³⁷⁹ Hilāl, ʿI., *c. d.*, s. 137-138; Nieuwkerk, K., “*A Trade Like Any Other.*” *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 43-49; Bakr, ʿA., *c. d.*, s. 155-164; Ḥatāta, M. N., *al-Biġāʾ taḥt sitāri ʿl-fann*, s. 4-5, 8-10.

policie. Nepodléhaly egyptskému zákonodárství a byly souzeny pouze příslušnými konzuláty.³⁸⁰

Egyptské zákonodárství neřešilo problém evropských prostitutek až do roku 1905. Vyhlášky týkající se prostitutek nebo veřejných domů neobsahovaly až do této doby žádné paragrafy o osobách cizí národnosti. Teprve vyhláška o veřejných domech z roku 1905 problém cizích občanů zmiňovala, ale veškeré povinnosti ponechávala na konzulátech.³⁸¹ Činnost policie se v rámci kontroly prostituce omezovala pouze na uvědomění příslušných konzulátů, případně měla policie zkontrolovat, zda ve veřejných domech nepracují nakažené prostitutky, a opět o tom informovat konzulát. Většina evropských prostitutek se proto neobtěžovala chodit k lékařským kontrolám, které byly pro egyptské prostitutky povinné, a stejně tak evropské správkyně nevěstinců (*padrony*) zneužívaly kapitulace k tomu, aby mohly veřejné domy spravovat bez povolení.³⁸²

Z tohoto důvodu představovaly evropské prostitutky pro veřejné zdraví mnohem větší hrozbu než egyptské prostitutky. Russel Paša, policejní prezident města Káhiry v letech 1918-1946, vyprávěl ve svých vzpomínkách, jak mu právě kapitulace ztěžovaly práci při stíhání nepovolených nevěstinců spravovaných občany cizích států. Policie nesměla vstupovat do domů cizinců bez souhlasu a přítomnosti konzula daného státu nebo jeho zástupce. Pokaždé, když však zástupce policie přišel s žádostí o vstup do domu, bylo mu oznámeno, že majitelka nevěstince (*padrona*) prodala dům občanu jiné národnosti, a zástupce policie poté musel přijít znovu s konzulem toho určitého státu. Nakonec Russel Paša tento problém vyřešil tím, že na prohlídku domů posílal policejní zástupce v doprovodu až sedmi zmocněnců zahraničních konzulátů.³⁸³

Atraktivní Evropanky patřily k nejexkluzivnějším a nejvyhledávanějším prostitutkám. Nosily čisté a módní oblečení, bydlely v penziónech, chodily do známých kaváren, barů a divadel, nepodrobovaly se lékařským vyšetřením a pouze každý týden posílaly Úřadu pro kontrolu prostitutek potvrzení o svém zdravotním stavu, které získaly od svého osobního lékaře. Přestože jména těchto „prvotřídních prostitutek“ byla zapisována do policejních registrů mezi ostatní registrované prostitutky, z hlediska

---

³⁸⁰ Bakr, °A., *c. d.*, s. 51-64; Hilāl, °I., *c. d.*, s. 70-75.

³⁸¹ *Lā'iḥa ṣādīra bi ša'ni bujūti 'l-°āhirāt bi tārīḥ 16 nūfambir sanat 1905*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-auwal.

³⁸² Hilāl, °I., *c. d.*, s. 70-71; Faradž, F. M., *c. d.*, s. 10.

³⁸³ Russel Pasha, T. W., *c. d.*, s. 182.

šíření pohlavních chorob byly nekontrolovatelné.³⁸⁴ Ostatní registrované evropské prostitutky, které skutečně docházely každý týden ke kontrolám a pracovaly v registrovaných veřejných domech, se v případě nakažení pohlavními chorobami léčily v nemocnici určené pro prostitutky cizí národnosti v káhirské čtvrti Šubrā. Do vypuknutí první světové války byla většina evropských prostitutek registrovaná a zaměstnaná v úředně povolených nevěstincích spravovaných evropskými padronami. Jednalo se zejména o Francouzky, Italky, Němky a Rakušanky.³⁸⁵

Počet tajných evropských prostitutek se dramaticky zvýšil během první světové války, kdy do Egypta připlouvaly tisíce žen různých národností. Během války byla navíc řada registrovaných veřejných domů a penziónů uzavřena a jejich místo okamžitě zaplnily rychle se množící tajné nevěstince s neregistrovanými prostitutkami a nově otevřené noční bary, které byly pouze zástěrkou pro nevěstince. V těchto barech pracovaly většinou chudé dívky cizích národností, které do egyptských přístavních měst dopluly s minimálními finančními prostředky.³⁸⁶ Po válce vláda omezila kontrolu evropských prostitutek a v roce 1922 z důvodu nízké docházky prostitutek uzavřela nemocnici ve čtvrti Šubrā. Evropské prostitutky se o to více uchýlily k provozování tajné prostituce a pronajímaly si soukromé byty, ve kterých přijímaly své klienty. Některé bydlely v bytě samy, jiné obývaly pouze jeden pokoj bytu a o nájem se dělily. Tento typ prostituce byl oblíbený zejména u střední a vyšší vrstvy společnosti.³⁸⁷ Přestože mnoho evropských prostitutek odjelo do Egypta, protože se již na evropském trhu nemohly prosadit, nepropadly se nikdy na tak nízkou úroveň jako některé egyptské prostitutky. I ty nejnepůvabnější Evropanky se těšily větší přízni zákazníků než některé mnohem přitažlivější Egyptanky.³⁸⁸

Kromě zmíněných problémů měl příliv evropských prostitutek další negativní důsledky, a to oživení obchodu s ženami a dětmi, zejména pak v období první světové války, kdy se Egypt kvůli přítomnosti cizích vojsk stal doslova světovým centrem

---

³⁸⁴ Faradž, F. M., *c. d.*, s. 9-13.

³⁸⁵ Z ročních zpráv o zdravotním stavu obyvatel je patrné, že se evropské prostitutky zdržovaly zejména v Káhiře a v přístavních městech Alexandrii, Port Saidu, Suezu, al-'Ismā'īliji a Damiěttě (Dumjāt), srov. Faradž, F. M., *c. d.*, s. 9-15, 18.

³⁸⁶ Hilāl, °I., *c. d.*, s. 182-183; Faradž, F. M., *c. d.*, s. 15-20.

³⁸⁷ Faradž, F. M., *c. d.*, s. 12, 20-21.

³⁸⁸ Russel Pasha, T. W., *c. d.*, s. 179.

tohoto druhu obchodu.³⁸⁹ Počet egyptských a evropských prostitutek se v této době zněkolikanásobil, po Káhiře a přístavních městech se rozšířily „vykřičené domy“ a ulice zaplnily vyzývavě oblečené děvy.³⁹⁰ Od dvacátých let však začal počet egyptských a evropských registrovaných prostitutek postupně klesat, zatímco počet neregistrovaných prostitutek se zvyšoval. Pro srovnání počtu evropských a egyptských, registrovaných a neregistrovaných prostitutek, tj. zadržovaných při provozování prostituce na káhirských ulicích nebo v tajných nevěstincích, lze uvést následující graficky zpracované údaje.³⁹¹

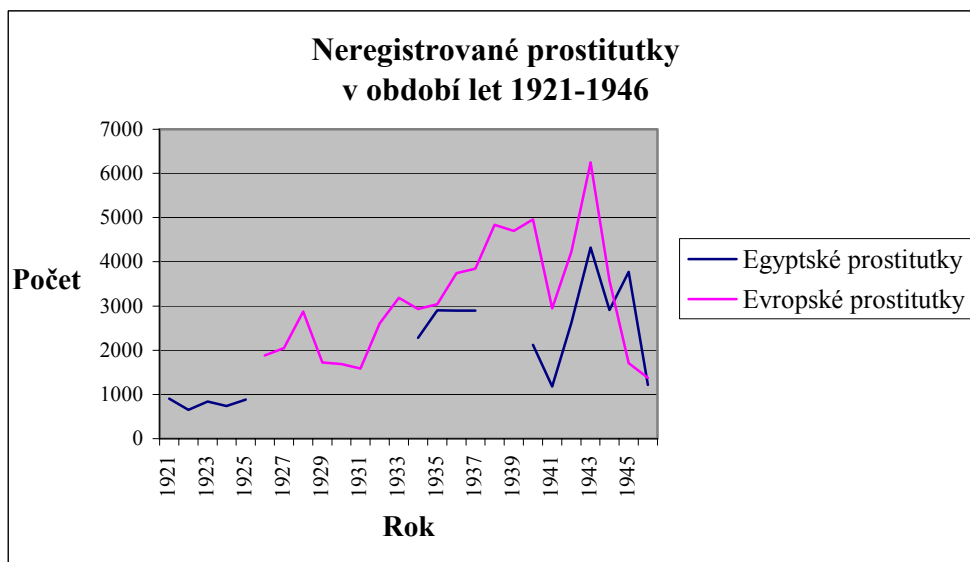
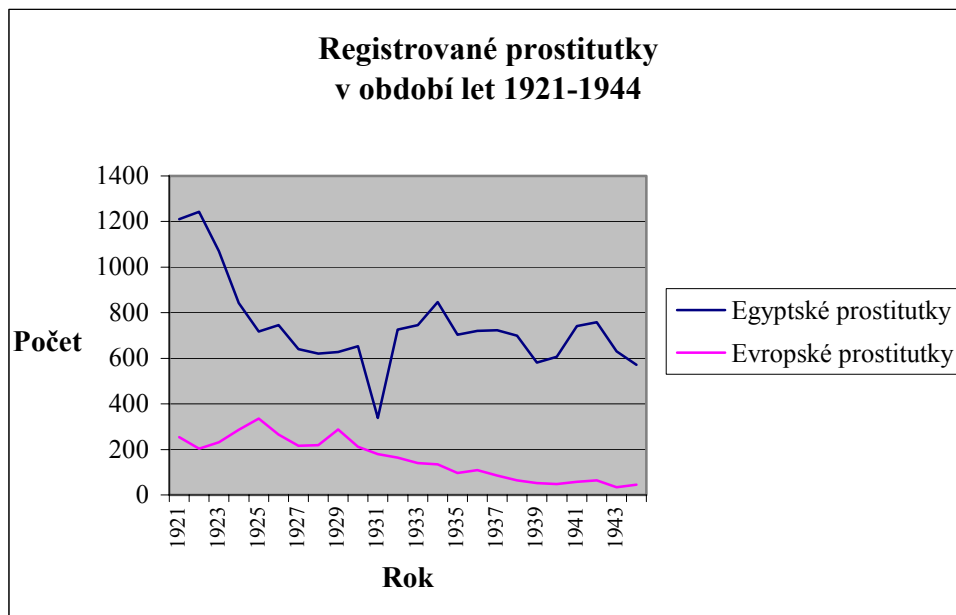
---

³⁸⁹ V roce 1921 byla Společností národů založena odborná komise (*Committee on the Traffic in Women and Children*), která měla zhodnotit rozsah celosvětového obchodu s ženami a dětmi. Zpráva, kterou komise v roce 1927 předložila, obsahovala informace o prostituci ve 28 zkoumaných zemích v Americe, Africe a Evropě. Odborná komise potvrdila existenci obchodu s evropskými ženami dováženými z Evropy do Káhiry. Jednalo se zejména o Francouzky, Řekyně a Italky. Zpráva objasňovala okolnosti příchodu evropských prostitutek do Káhiry a uváděla místa jejich působnosti. Hovoří se v ní především o francouzských ženách, které na lodích z Marseille do Port Saidu a do Alexandrie cestovaly tajně a bez cestovních či jiných osobních dokladů. Většinou se schovávaly v nákladních prostorách s uhlím a snažily se z lodí vystupovat v Alexandrii, kde loď kotvila přímo na pobřeží, a nikoli uprostřed kanálu, jak je to v případě Port Saidu. Některé se rovněž dopravily lodí do Bejrútu, odkud do Egypta cestovaly po souši. Převážná většina těchto žen se živila prostitucí již před svým příjezdem do Egypta. Jednalo se o ženy, které se již z různých důvodů nedokázaly uživit prostitucí ve své vlastní zemi. Většinou do Egypta přijížděly proto, že jim jejich nepůvabný vzhled nebo nakažení některou z pohlavních nemocí bránily v dobrém výdělku v Evropě. Jiné ženy sem byly nedobrovolně přivezeny, aby byly prodány egyptským kuplířům, kuplířkám a majitelkám veřejných domů. Cena za jednu prostitutku se podle zprávy pohybovala mezi 50 a 100 egyptskými librami. Nezletilé dívky, které měly pracovat ve veřejných domech, si musely změnit rok narození, protože registrace dívek, jejichž věk nedosahoval 21 let, byla zakázaná, srov. Bakr, A., c. d., s. 53-55; Hilāl, Imād, c. d., s. 72-73; Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' taḥt sitāri 'l-fann*, s. 5-8; Ḥatāta, M. N. *Būlisu 'l-ādāb...tārīḥuhu wa 'amaluhu wa muqawwamātuḥu*, s. 93-95; *Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge*, 1950, vol. 18; *The Encyclopedia Americana*, 1958, vol. 22, *The New Encyclopaedia Britannica*, 1985, vol. 9.

V roce 1932 vypracovala komise další zprávu o příčinách obchodu s ženami a dětmi ve východních zemích a došla k závěru, že důvodem je právě existence nevěstinců, a jediným způsobem, jak tomuto obchodu zabránit, je veřejné domy uzavřít. Kvůli vypuknutí druhé světové války byl plán na uzavření veřejných domů odložen, a to až do založení Organizace spojených národů. V roce 1949 se členové Organizace spojených národů zavázali ke společnému boji proti prostituci, srov. Faradž, F. M., c. d., s. 93-94; Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilgā'*, s. 52; Ḥatāta, M. N. *Būlisu 'l-ādāb...tārīḥuhu wa 'amaluhu wa muqawwamātuḥu*, s. 93-95; *Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge*, 1950, vol. 18; *The Encyclopedia Americana*, 1958, vol. 22, heslo: prostituce; *The New Encyclopaedia Britannica*, 1985, vol. 9, heslo: prostituce; Corbin, A., c. d., s. 275-298.

³⁹⁰ Hilāl, I., c. d., s. 72-73.

³⁹¹ Údaje z ročních zpráv policie města Káhiry z let 1926, 1930, 1933, 1935, 1937, 1942, 1943, 1944, 1946 a z ročních zpráv o kontrole zdraví v Káhiře z let 1922, 1925, 1927, 1936, 1937, 1943, 1946, srov. Bakr, A., c. d., s. 62.

Jak je patrné z výše uvedených grafů, počet registrovaných Evropanek od roku 1921 soustavně klesal. Mírný nárůst jejich počtu v letech 1924 a 1925 je možné vysvětlit pádem vlády Sa'ada Zaglūla v únoru roku 1924. Jeho nástupce Aḥmad Ziwār totiž prosazoval tolerantnější přístup k příchodu cizinců do země, což se týkalo i prostitutek. Od roku 1926 však společně s postupným odchodem Britů ze země a sílícím protibritským tlakem egyptské společnosti začal počet evropských registrovaných prostitutek opět klesat. Tento sestupný trend se ještě zvýraznil po podepsání anglo-

egyptské dohody v roce 1936 a po zrušení kapitulací v roce 1937.³⁹² V roce 1943 tak bylo registrovaných již jen 33 evropských prostitutek. Velký vliv na pokles registrace evropských prostitutek mělo rovněž vypuknutí druhé světové války a ani po jejím skončení nebyly události v Egyptě příliš příznivé pro prostitutky z Evropy, takže se v policejních a lékařských záznamech evropské prostitutky již neobjevují.³⁹³

Na druhou stranu je nutné brát v úvahu, že navzdory rapidnímu poklesu počtu registrovaných prostitutek cizích národností, nebyla evropská prostituce na půdě Egypta potlačena. Skutečný počet cizích prostitutek v Egyptě byl totiž daleko vyšší, než jak je v registrech uvedeno. Přestože se po první světové válce příliv zahraničních prostitutek ustálil a zdaleka nedosahoval takových rozměrů jako během války, nelze v této době ještě hovořit o výrazném omezení činnosti evropských prostitutek. Ztráta privilegovaného postavení a rostoucí tlak společnosti vůči cizincům jistě do značné míry evropskou prostituci utlumily a donutily řadu prostitutek k odchodu z Egypta, evropská prostituce však nepřestala hrát důležitou roli v městském podsvětí. Velká část prostitutek se pouze stáhla do ústraní a začala prostituci provozovat tajně. Tlak policie na registraci evropských prostitutek navíc nebyl nikdy důrazný, protože po dobu platnosti kapitulací nehrozily prostitutkám žádné trestní postihy, a ani po zrušení kapitulací nestíhala policie evropské prostitutky o nic více než dříve. Kapitulace totiž sice byly zrušeny, ale až do roku 1946 podléhala policie města Káhiry britské správě, která kontrolovala jednání vlády vůči cizincům, a až do roku 1949 existovaly v Egyptě smíšené soudy, ve kterých britští zástupci dohlíželi na průběh soudních jednání s cizinci.³⁹⁴

Pokud se týká egyptských prostitutek, potvrzují grafy výše uvedený trend, který se od dvacátých let 20. století prosadil. Počet neregistrovaných prostitutek, tj. těch, které byly zadrženy na káhirských ulicích při provozování prostituce nebo byly přistiženy v tajných domech, několikrát přesahoval počet registrovaných prostitutek. Počet registrovaných prostitutek se soustavně snižoval, zatímco počet tajných prostitutek se zvyšoval, přičemž počet tajných prostitutek byl pochopitelně mnohem vyšší, než jak udává graf, protože jen menší část neregistrovaných prostitutek se policii podařilo

---

³⁹² V roce 1936 uznala Velká Británie nezávislost Egypta, který ve stejném roce vstoupil do Společnosti národů. Britská vojenská přítomnost v Egyptě však i přesto trvala až do roku 1954, srov. Raymond, A., *c. d.*, s. 318, 327.

³⁹³ Bakr, A., *c. d.*, s. 59-60.

³⁹⁴ Russel Pasha, T. W., *c. d.*; Raymond, A., *c. d.*, s. 327; Faradž, F. M., *c. d.*, s. 16.

dopadnout. Fachrī Mīchā'il Faradž odhadoval počet tajných prostitutek v Káhiře v roce 1921 až na 25 000 či 30 000 žen, zatímco policie v tomto roce zadržela pouhých 906 neregistrovaných prostitutek. Podle Faradže se totiž počet zatčených tajných prostitutek pohyboval mezi 5-10 % z celkového počtu neregistrovaných prostitutek. Na druhou stranu je však nutné tyto odhady vnímat s jistou obezřetností, protože až nápadně připomínají přehnané odhady počtu prostitutek například ve Velké Británii.³⁹⁵

Tento vývoj korespondoval s pomalu se rodícími změnami ve státní správě, která se začala odklánět od systému povolené prostituce. Tlak policie na registrovanost prostitutek postupně slábl, a proto bylo pro prostitutky pohodlnější provozovat své řemeslo tajně, zejména proto, že tajné provozování prostituce nebylo spojeno s povinnými lékařskými prohlídkami, a tím i hrozbou, že budou muset zůstat v nemocnici na léčení. O lhostejnosti policie vůči tajné prostituci svědčí například článek v deníku al-'Ahrām z roku 1923. Autor článku vytýkal policii, že proti neregistrovaným veřejným domům nic nepodniká. Ke svému článku připojil seznam tajných nevěstinců, které on sám na různých místech Káhiry napočítal.³⁹⁶ Kromě liknavosti policie měly na šíření tajné prostituce velký vliv i nedostatečně odstrašující tresty za tajné provozování prostituce. Na základě vyhlášky z roku 1905 byl za provozování tajné prostituce ukládán trest pokuty do výše 100 qiršů, případně vězení na dobu maximálně jednoho týdne.³⁹⁷ Na druhou stranu nezačala být policie (navzdory jistému oslabení represe vůči tajným prostitutkám a nevěstincům) ve vztahu k prostituci laxní. Důkazem toho jsou jiné novinové články o raziích na tajné prostitutky, během nichž policie uplatňovala různé triky včetně vydávání se za zákazníky.³⁹⁸

Po ukončení druhé světové války došlo vlivem zesíleného napětí egyptsko-britských vztahů a vzplanutí národního hnutí k razantnímu poklesu počtu egyptských registrovaných prostitutek v roce 1946 na 462 žen, což byl nejnižší počet egyptských

---

³⁹⁵ Faradž, F. M., *c. d.*, s. 40-41; Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*, s. 693; Acton, W., *c. d.*, s. 32; Sigsworth, E. M., In: Vicinus, M. (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*, s. 78-79, Tannahill, R., *c. d.*, s. 356; Sanger, W., *c. d.*, s. 340.

³⁹⁶ Hilāl, 'I., *c. d.*, s. 85, 184.

³⁹⁷ *Lā'iḥa ṣādīra bi ša'ni bujūti 'l-āhirāt bi tārīḥ 16 nuḡambir sanat 1905*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-auwal.

³⁹⁸ Hilāl, 'I., *c. d.*, s. 190-192.

Muḡammad Farid Džunajdí uvádí, že se příslušníci policie vydávali za zákazníky, kteří se přišli pobavit s prostitutkami a opojit se alkoholem, případně jinými omamnými látkami. Když jim žena přinesla vodní dýmku s hašišem, byla okamžitě zatčena a ve veřejném domě byla provedena čistka, srov. Džunajdí, M. F., *c. d.*, s. 47.

prostitutek s povolením k provozování této činnosti v Káhiře od roku 1932. Rovněž počet zadržených neregistrovaných Egyptanek klesl v roce 1946 na pouhých 1219 případů. V druhé polovině čtyřicátých let (tj. od roku 1946) došlo tedy z politických důvodů (ukončení druhé světové války, zvýšení nacionalistických tendencí a nárůstu činnosti organizací Muslimských bratrů) ke znatelnému poklesu prostituce egyptských žen. V roce 1948 bylo v Káhiře zadrženo 974 tajných egyptských prostitutek a v roce 1951 již jen 599 egyptských prostitutek.³⁹⁹

Prostituce byla hlavním, nikoli však jediným finančním zdrojem prostitutek.⁴⁰⁰ Prostitutky si často musely hledat druhou pracovní činnost, aby byly schopné při policejní kontrole prokázat legální zaměstnání, a také proto, že většina příjmů prostitutek putovala do kapes kuplířů. Při vedlejších zaměstnání pak navíc mohly navazovat kontakty s potenciálními zákazníky.⁴⁰¹ Oblíbenou vedlejší profesí prostitutek byl tanec, a to do té míry, že v první polovině 20. století profese tanečnice a prostitutky do jisté míry splynuly. Tanečnice, kterým se v této době říkalo *al-fannānāt* (sg. *al-fannāna*, artistka), se často stávaly prostitutkami a své dovednosti využívaly ke svádění a lákání zákazníka. Neméně často byly prostitutky zaměstnávány v tanečních barech jako společnice (*al-mudžālīsāt*), které se měly starat o zábavu zákazníků a zejména o

---

³⁹⁹ Bakr, °A., c. d., s. 44-47.

⁴⁰⁰ M. N. Ḥatāta uvedl, že ze 600 studovaných prostitutek se jen 206 žen živilo výhradně prostitucí, tedy pouze jedna třetina z celkového počtu. Dvě třetiny studovaných prostitutek, konkrétně 394 prostitutek, disponovaly ještě dalšími prostředky k živobytí. 160 žen z 394 zmíněných prostitutek mělo druhé zaměstnání. Pracovaly jako služebné v domácnostech, prodavačky, dělnice, umělkyně v zábavních podnicích a kabaretech, tkadleny, úřednice, herečky, komparsistky či zdravotní sestry. Ostatní, tj. 60 %, dostávaly peníze od manžela, příbuzných nebo milence, srov. Ḥatāta, M. N. *Zāhiratu 'l-biġā' fi madīnati 'l-Qāhira*, s. 87. Rovněž z výzkumu Národního úřadu pro sociologická a kriminalistická studia vyplývá, že prostituce nebyla jediným zaměstnáním prostitutek. 640 žen z 1055 studovaných prostitutek, tj. 60 % žen, disponovaly kromě příjmů z prostituce ještě dalšími finančními zdroji. 470 žen provozovalo druhé zaměstnání a 293 ženám plynuly peníze od manželů a příbuzných nebo z vlastnictví nemovitostí, srov. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūṭi 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥṭu 'l-biġā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja*, s. 96-98, 100-103. Některé prostitutky se rovněž živily krádeží a přepadáváním svých klientů. Taková prostitutka většinou vylákala zákazníka do pronajatého bytu v nějaké tmavé uličce, kde jej opila a její pomocník zákazníka uškrtil. Mrtvého muže pak společně svlékli a okradli o všechny cennosti. Jiné prostitutky se nechaly odvést do bytu zákazníka, kterého opily, a následně mu vykradly byt. Velmi časté byly případy krádeží v přímořských městech, zejména v Alexandrii, kde na námořníky a obchodníky čekala dobře organizovaná síť kuplířů a prostitutek, srov. Hilāl, °I., c. d., s. 26, 88-89, 140-142.

⁴⁰¹ Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūṭi 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥṭu 'l-biġā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'ija taḥlīlīja*, s. 113.

jejich vysokou útratu v podniku. Čím více láhví či skleniček alkoholu návštěvník nočního baru objednal, tím vyšší byly tržby podniku a rovněž prostitutky. Prostitutka měla navíc výbornou příležitost zákazníka navnadit a domluvit si s ním sexuální služby. Svůdný tanec v nočních podnicích se tak stal ideálním prostředkem, jak do barů přilákat více zákazníků, a proto se již před první světovou válkou staly noční bary nabízející taneční představení, alkohol a prostitutky, tzv. *café-chantant*, skutečnou senzací. Vysoké příjmy vedly k otevírání dalších takových podniků. Největší boom zažily *café-chantant* ve dvacátých a třicátých letech.⁴⁰²

Jedním z typických tanců, který tanečnice v nočních podnicích předváděly, byl tzv. včelí tanec (*raqṣatu 'n-naḥla*, případně „bee dance“). Tanečnice s pronikavými výkřiky předstírala, že jí pod šaty vletěla včela, a postupně odkládala jednotlivé části oblečení.⁴⁰³ Později se prosadil dodnes populární „břišní tanec“ (*raqṣatu 'l-baḥn*, „danse du ventre“), známý také jako „orientální tanec“ (*ar-raqṣu 'š-šarqī*). Tanec i tanečnice však prošly výraznými změnami, které neměly původ v Egyptě.

Na konci 19. století a v prvních dvou desetiletích 20. století se evropských středních a vyšších společenských kruhů zmocnila „orientální mánie“. Každá lepší rodina měla doma svůj „arabský“ koutek, umělci kouřili hašiš a do módy přišel i břišní tanec.⁴⁰⁴ Mnohé arabské taneční skupiny byly zvány k účasti na světových výstavách, kde slavily velký úspěch.⁴⁰⁵ Móda „orientálního tance“ se rychle rozšířila mezi americkými a evropskými umělkyněmi, které začaly napodobovat egyptské a magribské tanečnice.⁴⁰⁶

---

⁴⁰² Ḥatāta, M. N. *al-Biḡā' taḥt sitāri 'l-fann*, s. 3-6; Bakr, °A., *c. d.*, 151-156; Nieuwkerk, Karin van. „A Trade Like Any Other.” *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 40-65.

⁴⁰³ Nieuwkerk, K. „A Trade Like Any Other.” *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 34. Tento tanec byl velmi oblíbený již v 19. století mezi evropskými turisty v Egyptě. Ne všechny tanečnice však byly k tomuto tanci svolné. Lady Duff-Gordonová byla pobouřena nevhodným chováním Angličanů, když její přítel, vážený starší Arab, musel ze svého domu vyhodit dva Angličany poté, co nutili tanečnice vystupovat nahé, srov. Duff-Gordon, Lucie, Lady. *Letters from Egypt, 1863-65*, s. 161.

⁴⁰⁴ Skutečnou senzací vyvolala v Evropě egyptská tanečnice zvaná Little Egypt, srov. Buonaventura, W., *c. d.*, s. 117-46.

⁴⁰⁵ Například na Světové výstavě v Paříži roku 1889 byla vystavována kavárna v egyptském stylu s doprovodným tanečním představením. Díky velkému úspěchu byli tanečníci pozváni i na Mezinárodní výstavu do Chicaga v roce 1893, srov. Nieuwkerk, K. „A Trade Like Any Other.” *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 41-45.

⁴⁰⁶ Jednou z nejobdivovanějších amerických tanečnic byla „hadí žena“ Ruth St. Denis, která se proslavila svým kobřím tancem. Ve Francii si na určitou dobu získala renomé také Mata Hari, známá pro své špionážní aféry, srov. Buonaventura, W., *c. d.*, s. 133-146.

Ruth St. Denis.

Fotografie na indické motivy.⁴⁰⁷

---

⁴⁰⁷ <http://www.loc.gov/rr/print/catalog.html>

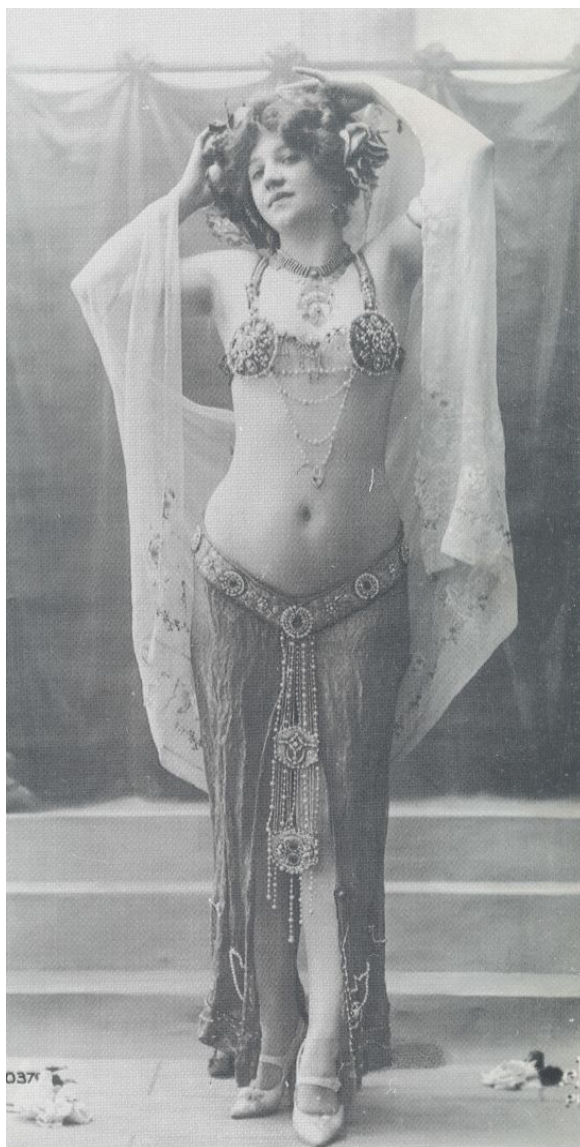

Ruth St. Denis.

Snímek z tanečního vystoupení „Kobra“.

Američanky a Evropanky vložily do tance vlastní představy o tzv. orientálních tanci, které byly zpět importovány do arabského světa. Jednoduché tradiční oblečení z 19. století bylo západními tanečnicemi vnímáno jako příliš fádní pro břišní tanec, a proto jej doplnily o „chybějící orientální prvky“. Ve dvacátých letech se tak poprvé objevil dvoudílný průsvitný kostým, orientalizovaný třpytkami, korálky a perlami. Tento hollywoodský kabaretní kostým se od dvacátých let (až na v dnešní době značně vyztužené podprsenky) příliš nezměnil a dnes jej můžeme spatřit na tzv. orientálních břišních tanečnicích během hotelových představení určených pro pobavení turistických skupin. Kromě oblečení byly do egyptského tance převzaty i některé cizí taneční prvky. Během tradičního egyptského tance měly ženy zvednuté ruce do úrovně hlavy a k žádným pohybům je nepoužívaly. Hlavní důraz byl kladen na pohyby boků. Od dvacátých let začaly tanečnice používat při tanci také ruce, jejichž pohyby měly napodobovat svíjení hada. Tento prvek patrně pochází z Indie, a protože odpovídal západním představám o orientálních tanci, dostal se přes Evropu do egyptského tance.

Tato orientalizovaná verze břišního tance a kostýmů byla do Egypta importována ve dvacátých letech západními tanečnicemi a prvními americkými filmy, které ovlivnily egyptský filmový průmysl a následně i podobu nočního života v Egyptě. Nový západem ovlivněný „orientální“ tanec se stal nedílnou součástí kabaretních představení v káhirských klubech.⁴⁰⁸

Kabaretní kostým z třicátých let 20. století.

Fotografie.⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁸ Nieuwkerk, K. "A Trade Like Any Other." *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 41-45; Buonaventura, W., *c. d.*, s. 147-158.

⁴⁰⁹ Buonaventura, W., *c. d.*, s. 155.

Hvězda egyptského stříbrného plátna Sāmija Gamāl.

Snímek z hollywoodského filmu „Údolí králů“ (1954).⁴¹⁰

Vedle tanečnic se v barech a kabaretech prosazovaly také prostitutky, které se staraly o zábavu mužů a hlavně o to, aby jim zákazník objednal co nejvíce pití. Ženy, kterým zákazníci nechali otevřít nejvíce láhví vína nebo piva, byly nazývány *al-fattāḥa* nebo *al-fāṭiḥa* („ta, která otevírá“) a jejich profese se nazývala *al-fatḥ* (otevírání). Aby prostitutky nemusely vypít všechn alkohol, který jim host objednal, byly domluvené s číšníky, kteří jim místo whisky nebo koňaku nalévali jansūn (anýz) nebo čaj. Zákazník pak po zaplacení útraty v baru odešel s ženou do bytu nebo domu, který používala k prostituci.⁴¹¹

Z této formy zábavy měl největší profit majitel podniku. Žena, která se starala o zábavu hostů, dostávala určitou část tržby, která dokonce převyšovala mzdu za taneční vystoupení. Z tohoto důvodu dělaly *al-fatḥ* také tanečnice, které si během svého

---

⁴¹⁰ www.gobellydance.com

⁴¹¹ Bakr, A., c. d., s. 155-164.

vystoupení získaly sympatie mezi hosty v podniku. Z jeviště navázaly se svými obdivovateli oční kontakt a po představení si přisedly ke stolu.⁴¹²

Na rozšíření těchto aktivit v Káhiře reagovala různá represivní opatření, zejména pak zákon o veřejných (zábavních) podnicích č. 38 z roku 1941, který zakázal zaměstnávání dívek k prodeji a podávání alkoholu v barech. Zákon se vztahoval také na ženy, které se v barech staraly o zábavu a vysokou útratu hosta.⁴¹³ Pochopitelně bylo těžké, ne-li nemožné, dokázat dívce, která seděla s mužem v baru, že je *al-fattāḥa*, a podle toho ji odsoudit, protože žádný zákon nezakazoval scházet se s muži v barech. Následkem vydání tohoto zákona se také rozšířila třetí skupina prostitutek zaměstnaná v nočních podnicích, tzv. *al-murāqīṣāt* (taneční partnerky, „taxi-girls“), která v barech nahradila své kolegyně *al-fattāḥāt*.⁴¹⁴ Taneční partnerky neboli tzv. taxi-girls (*al-murāqīṣāt*) představovaly novou formu prostituce, která se rozšířila zejména během druhé světové války. Průkopnicemi v tomto oboru byly Evropanky. Během války se taneční parkety rozšířily po celém centru města, i když nejvhodnějším místem pro tuto hlučnou činnost se staly zábavní lodě, zakotvené na břehu Nilu u ostrova al-Džazīra nebo ve čtvrti ʾImbāba. Protože se však staly brzy centrem prostituce a symbolem morálního úpadku města, byly lodě po vypuknutí revoluce uzavřeny a jejich provozování zakázáno.⁴¹⁵

Až po kriminalizaci prostituce v roce 1951 a odchodu Britů ze země v souvislosti s revolucí v roce 1952 došlo k potlačení profese artistek (*al-fannānāt*), společnic (*al-mudžālisāt*, *al-fattāḥāt*) i tanečních partnerek (*al-murāqīṣāt*).⁴¹⁶ Prostituce ani tanec však z nočního života Káhiry zcela nezmizely. Z ulic se přenesly do drahých podniků a na trhu se vlivem represí ze strany státu a následkem sílícího islámského konservatismu etablovaly převážně cizinky. Súdánské prostitutky jsou dnes běžně dostupné v hotelech,

---

⁴¹² Nieuwkerk, K., „A Trade Like Any Other.” *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 43-45; Nieuwkerk, K., *Changing Images and Shifting Identities. Female Performers in Egypt*, s. 26.

⁴¹³ *Qānūn raqm 38 bi šaʿni ʾl-maḥālli ʾl-umūmīja bi tārīḥ 21 jūljū sanat 1941*, al-mādda 27. al-Madžmūʿa ʾd-dāʾima li ʾl-qawānīn wa ʾl-qarārāti ʾl-miṣrīja, al-džuzʾu ʾl-chāmis.

⁴¹⁴ Ḥatāta, M. N., *al-Biġāʾ taḥt sitāri ʾl-fann*, s. 4-5, 8-10.

⁴¹⁵ Bakr, A., *c. d.*, s. 159-164.

⁴¹⁶ V lednu roku 1951 bylo navíc vydáno rozhodnutí, které zakazovalo všem ženám zaměstnaným v nočních podnicích nejen flirtovat, ale i jíst a pít ve společnosti mužů v baru. Až toto nařízení mělo skutečný vliv na potlačení profese *al-fannānāt*, *al-fattāḥāt* a *al-murāqīṣāt*, srov. Ḥatāta, M. N., *Muškilatu ʾl-biġāʾ fi ʾl-wāqīʿ wa fī nazari ʾl-qānūn*, s. 43-44; Ḥatāta, M. N., *al-Biġāʾ taḥt sitāri ʾl-fann*, s. 4-5, 8-10.

nočních barech, diskotékách a na zábavních lodích. V luxusních hotelech se zase o zábavu turistických skupin starají převážně ruské tanečnice.

b) Ohniska prostituce

Na venkově nebo v malých městech, kde se všichni lidé navzájem znali, se obchod s prostitucí nemohl nikdy plně rozvinout. Ideálním prostředím pro prostituci bylo podsvětí velkých měst, tedy Káhiry a Alexandrie. Již od osmanského období byla jedním z hlavních center prostituce v Egyptě káhirská čtvrť al-'Azbakīja.⁴¹⁷

Čtvrť al-'Azbakīja se již v 19. století dělila na dvě části. První část zahrnovala území známé jako Wadžhu 'l-Birka, které představovalo tolerované, přestože oficiálně nepovolené území evropské prostituce.⁴¹⁸ Wadžhu 'l-Birka byl bohatou městskou čtvrtí s převážně evropským obyvatelstvem, drahými hotely a zahraničními konzuláty. Podle slov Russela Paši ztratil Wadžhu 'l-Birka na začátku 20. století svou „váženou tvář“ a stal se centrem evropské prostituce. Žily zde prostitutky různých evropských národností, kromě britských žen, kterým podle Russela Paši britský konzulát praktikování prostituce v Egyptě zakázal. V roce 1924 zde vláda zavřela všechny nevěstince a navrátila čtvrti její vážnost a respekt.⁴¹⁹

V druhé části al-'Azbakīje bylo provozování prostituce oficiálně povoleno. Tato část byla známá jako al-Wasā'ā, ve které v nuzných chatrčích, v bídě a špíně, ale pod policejním a státním lékařským dohledem žily ty nejchudší egyptské, súdánské a núbijské prostitutky, které, jak uvedl Russel Paša, „jako divoká zvířata vyhlížely za mřížemi svou kořist“.⁴²⁰

---

⁴¹⁷ Název al-'Azbakīja pochází od mamlúckého vládce Ezbeka. Za mamlúckých vládců se na území této dnešní káhirské čtvrti rozprostíralo jezero, podél jehož břehů si mamlúci stavěli své paláce. Hladina jezera se zvyšovala a snižovala podle každoročních povodní. V zimě jezero vysychalo a jeho půda byla obdělávána, srov. Russel Pasha, T. W., *c. d.*, s. 178. V průběhu 19. století změnila al-'Azbakīja zásadním způsobem svou podobu. Za francouzské expedice se al-'Azbakīja stala správním centrem Francouzů a během vlády Muḥammada 'Alīho zde byly postaveny nové cesty, zarovnány rozvaliny, zasazeny stromy a zasypan močál, který byl v dobách povodní zatopen. Práce na zasypaní močálu připravily půdu pro rozsáhlé stavební projekty chedíva 'Ismā'īla (1863-1879), který na jeho místě nechal vyrůst paláce a hotely v západním stylu a krásnou zahradu, kterou podle vzoru velkých francouzských a anglických parků navrhl francouzský inženýr Barillet-Deschamps, srov. Raymond, A., *c. d.*, s. 291-338

⁴¹⁸ Nieuwkerk, K. *“A Trade Like Any Other.” Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 45.

⁴¹⁹ Faradž, F. M., *c. d.*, s. 33; Russel Pasha, T. W., *c. d.*, s. 178-179.

⁴²⁰ Russel Pasha, T. W., *c. d.*, s. 179.

Prostitutky v Káhiře.

Fotografie - detail pohlednice.⁴²¹

Když se Muḥammad Farīd Džunajdī v zimě roku 1929 vydal do těchto nechvalně proslulých míst, aby se zde seznámil s prostředím prostitutek, upoutaly jeho pozornost dřevěné tabule zavěšené u vstupů do klikatých a úzkých uliček vedoucích z hlavní ulice Clot Bej, na nichž stál anglicky psaný nápis:

The Street is Out of Bounds
By Order
Assistant Provost Marshal
Cairo

Tyto cedule sem byly vyvěšeny během první světové války pro britské vojáky, aby nevstupovali do nebezpečných a nekontrolovaných míst. Nápisy a nelibá atmosféra v těsných uličkách zde zůstaly až do doby, kdy sem přišel Muḥammad Farīd Džunajdī, který o této čtvrti napsal: „Z uliček se linul odporný pach, nevěstky zde postávaly u zdí domů napůl odhalené v průhledných šatech, které připomínaly noční košili, a houpavým pohybem těla sváděly kolemjdoucí muže. Některé posedávaly na zemi a pokřikovaly na

---

⁴²¹ www.postacardman.net

muže sprostá slova“.⁴²² Jeden z respondentů Karin van Nieuwkerkové, který v této čtvrti bydlel mezi lety 1930 a 1958, popsal okolí ulice Clot Bej jako území s vlastními pravidly, zákony a tajnou řečí, jako území, ve kterém se v zastrčených barech a jiných doupatech prodával hašiš, kokain a heroin.⁴²³

Evropské i egyptské veřejné domy se ve čtvrti al-'Azbakīja neustále množily a prostituce se šířila i do jiných částí, zejména na východ do čtvrti Bābu 'š-Ša'rija a na západ k Būlāqu. Centrum prostituce se tedy rozpínalo na poměrně rozsáhlém území, které zahrnovalo celou oblast čtvrtí al-'Azbakīja, Bābu 'š-Ša'rija a Būlāq. Postupným rozšiřováním města se tyto čtvrti navzájem propojily a staly se součástí městského centra.⁴²⁴

Zdaleka ne všechny egyptské prostitutky žijící v Káhíře pocházely z některé káhirske čtvrti. Ze studie Muḥammada Nijāziho Ḥatāty a z výzkumu Národního úřadu pro sociologická a kriminalistická studia vyplývá, že více než polovina prostitutek se do Káhiry přestěhovala z jiných oblastí Egypta, které nenabízely takovou možnost výdělku jako velkoměstský život. Velká část prostitutek přišla do Káhiry z Alexandrie, další prostitutky se přestěhovaly z různých měst a vesnic Dolního i Horního Egypta.⁴²⁵ Po příjezdu do Káhiry pak směřovaly zejména do městského obchodního, hospodářského a zábavního centra, tj. do čtvrtí al-'Azbakīja, Bābu 'š-Ša'rija, Mišru 'l-Džadīda, al-Mūsķi a 'Abdīn.⁴²⁶

Vedle Káhiry byla dalším důležitým ohniskem prostituce Alexandrie, případně další přímořská města, kam připlouvali námořníci a obchodníci z cizích zemí. Po první světové válce se počet prostitutek v Alexandrii začal snižovat, protože většinu prostitutek zde tvořily Evropanky, které se přestaly registrovat nebo se po válce odstěhovaly zpět do Evropy. Alexandrie však i nadále zůstala druhým největším střediskem prostituce v Egyptě, navíc byla centrem tzv. sezónní prostituce, neboť velká

---

⁴²² Džunajdī, M. F., *c. d.*, s. 108-110.

⁴²³ Nieuwkerk, K.. "A Trade Like Any Other." *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 45.

⁴²⁴ Hilāl, 'I., *c. d.*, s. 79-80.

⁴²⁵ Ḥatāta, M. N. *Zāhiratu 'l-biġā' fī madīnati 'l-Qāhira*, s. 77-78; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥtu 'l-biġā' fī 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥšā'ija taḥlīlīja*, s. 79-89.

⁴²⁶ Ḥatāta, M. N. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilġā'*, s. 54; Ḥatāta, M. N. *Zāhiratu 'l-biġā' fī madīnati 'l-Qāhira*, s. 88; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥtu 'l-biġā' fī 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥšā'ija taḥlīlīja*, s. 86-87, 114.

část káhirských prostitutek se podobně jako ostatní obyvatelé Káhiry stěhovala do Alexandrie každoročně během horkých letních měsíců. Alexandrie nebyla sice tak velká jako Káhira, ale svou uvolněnou atmosférou charakteristickou pro přístavní město a početnou klientelou z řad evropských obchodníků a námořníků se káhirskému trhu bez obtíží vyrovnala. Na zimní období se pak prostitutky stěhovaly zpět do Káhiry. K dalším přístavním městům, ve kterých se vlivem čilého obchodního ruchu a přítomnosti cizinců těšila prostituce velké oblibě, patřil Port Said, kam každoročně, zejména v období náboženské poutě do Mekky, putovalo vedle poutníků a obchodníků také mnoho prostitutek. Na rozdíl od Káhiry a přístavních měst, ve kterých obchod s prostitucí kvetl po celý rok, byla v jiných egyptských městech provozována zejména sezónní prostituce, jako například ve městech v Deltě, kde se každoročně pořádaly oslavy (*maulid*, pl. *mawālid*) při příležitosti narození šejcha Badawīho ve městě Ṭanṭā a ʿIbrāhīma ad-Dissūqīho v Dissūqu.⁴²⁷

Poskytování a využívání služeb prostitutky nebylo až do roku 1951 trestné. Obchod s prostitucí však podléhal státem stanoveným pravidlům. Zákony určovaly podmínky pro provoz veřejných domů a stanovily povinnosti pro prostitutky. Ty byly trestány v případě, že se po nakažení některou z pohlavních nemocí neléčily v nemocnici, nedocházely jednou do týdne na Úřad pro kontrolu prostitutek k pravidelným lékařským kontrolám nebo pokud se neregistrovaly na policii a nevlastnily policií vydané povolení k provozování prostituce. Přestože prostitutky byly „hlavním zbožím na trhu s prodejnou láskou“, staly se nejzranitelnějším článkem tohoto lukrativního obchodu. Hlavní institucí, pod jejíž střešou se obchod s prostitucí od konce 19. století až do konce první poloviny 20. století odehrával, byly veřejné domy.

c) Nevěstince

Během 19. století byla prostituce provozována hlavně na ulicích. Prostitutky pracovaly většinou samy nebo někdy pro kuplíře a nevěstince připomínaly spíše nuzné chatrče. Hlavní „boom“ veřejných domů a organizovaného obchodu s prostitucí přišel až

---

⁴²⁷ Ḥatāta, M. N. *Zāhiratu 'l-biḡā' fī madīmati 'l-Qāhira*, s. 77-78; Hilāl, °I., *c. d.*, s. 89-92; Džunajdí, M. F., *c. d.*, s. 55-60.

s obdobím státem regulované a kontrolované prostituce, kdy se oficiálně povolené veřejné domy nacházely v centru města ve čtvrtích určených městskou správou.⁴²⁸

Od druhé poloviny 19. století začala mít většina nevěstinců podobu patrových domů. V přízemí byla vstupní a přijímací hala, kde byly zákazníkovi nabídnuty alkoholické nápoje, případně některé jiné omamné látky, a zákazník se zde dohodl na ceně prostitutky. V horním patře měla každá prostitutka vlastní pokoj s osobními věcmi, kam vodila své zákazníky. Velké veřejné domy nabízely v přízemí namísto pouhé přijímací místnosti dokonce hostinec či kavárnu. V některých případech měl veřejný dům také dvě patra. Přízemí bylo používáno k přijímání klientů, v prvním patře byly umístěny pokoje prostitutek a druhé patro obývala majitelka nebo správkyň domu (*al-‘ājaqa* a *padrona*⁴²⁹).⁴³⁰ Prostitutky vasedávaly před domem a různými způsoby se snažily lákat a svádět kolemjdoucí muže. Když nebylo svádění dostatečně účinné, používaly různé jiné triky, aby muže donutily vejít do nevěstince. Prostitutka například požádala muže, aby jí ubalil cigaretu, nebo mu stáhla šálu a utekla do domu. V malých veřejných domech neměla každá prostitutka vlastní pokoj, a tak některé z nich bydlely v bytech mimo nevěstinec, kam byly přivolány teprve po příchodu zákazníků. Některé malé nevěstince byly určeny pro zákazníky, kteří si přivedli prostitutku z ulice a pronajímali si zde pouze místnost. Tento typ nevěstinců, připomínající tzv. hodinový hotel, se nazýval *as-sarmaḥa*.⁴³¹

Na okraji města byla prostituce provozována v malých nízkých chatrčích z nepálených cihel, které do poloviny 19. století sloužily jako nevěstince rovněž v centru města. Do těchto tajných nevěstinců nemohl vstoupit každý kolemjdoucí. Po zaklepání na dveře se sluha dotázal na záměr návštěvníka a teprve poté mohl být host

---

⁴²⁸ Hilāl, *‘I., c. d.*, s. 137.

⁴²⁹ V Egyptě se rozlišovaly místní a zahraniční správkyň veřejných domů. Egyptská majitelka nevěstince se nazývala *al-‘ājaqa* (pl. *al-‘ājaqāt*), pro evropské, zejména francouzské a italské, provozovatelky veřejných domů se ujal název *al-badrūna* (pl. *al-badrūnāt*), který pochází z italského výrazu *padrone* (paní, majitelka, ale i milenka).

⁴³⁰ Imād Hilāl uvádí, že v horkých letních měsících spaly prostitutky často na střeše veřejného domu a následkem pádu ze střechy během spaní tak docházelo k jejich častému úmrtí, srov. Hilāl, *‘I., c. d.*, s. 104-105.

⁴³¹ Hilāl, *‘I., c. d.*, s. 106, 137-138. Slovník egyptské hovorové arabštiny uvádí slovo *sarmaḥa* jako tvar podstatného jména odvozeného od slovesa *itsarmaḥ*, který je překládán jako „flákat se“, „lenošit“, „potloukat se“, „loudat se“, „lelkovat“, „otálet“ a „okounět“, srov. Hinds, Martin a el-Said Badawi. *A Dictionary of Egyptian Arabic: Arabic-English*.

vpuštěn do domu. Majitelka nevěstince zákazníka přivítala, nabídla uvítací nápoj a dohodla se na ceně prostitutky.⁴³²

Kolik prostitutek bylo ve veřejných domech průměrně zaměstnáno, není zcela jasné. Během 19. století se počet prostitutek pohyboval mezi třemi a pěti na jeden nevěstinec, ve 20. století se vlivem povolené prostituce počet prostitutek zaměstnaných ve veřejném domě zvýšil na více než pět. Směrnice o tom, jak má vypadat veřejný dům a jaké podmínky musí jeho majitel nebo provozovatel splnit, aby mohl dům otevřít, byly stanoveny ve vyhlášce o veřejných domech z roku 1905. Veřejný dům byl definován jako obydlí, v němž se setkávají nejméně dvě ženy k provozování „hanebnosti“, a to i kdyby se na tomto místě setkávaly pouze přechodně nebo bydlely v oddělených místnostech. Veřejné domy mohly být otevřeny pouze na městskou správou schváleném místě, nesměly mít více než jedny vchodové dveře a rovněž bylo zakázáno, aby tyto domy byly jakkoli propojeny s jinými obydlími či obchody. Tato nařízení zůstala v platnosti až do roku 1949, kdy bylo spravování veřejných domů v Egyptě zakázáno.⁴³³

Řada nevěstinců se rovněž schovávala pod nálepkou „penzión“, „hotel“ nebo „hausbót“, aby unikla zrakům policie. Zde prostitutky obsluhovaly pány z vyšších společenských kruhů. V roce 1915 například vtrhla policie na hausbót 'Ismā'ila Šidqīho, tehdejšího ministra waqfů (náboženských nadací), a našla jej v „podezřelé“ situaci s jistou ženou, která po odvedení na policii spáchala sebevraždu otrávením. Rovněž Fachrī Mīchā'il Faradž zmiňoval výskyt tzv. *ad-dahabjāt* (sg. *ad-dahabja*; hausbót) zakotvených podél břehu Nilu a provozovaných k nemravnostem.⁴³⁴

Většina veřejných domů byla v osobním vlastnictví, některé však byly pronajímány. Značně pozoruhodný je v této souvislosti vztah náboženských autorit k prostituci a zejména k veřejným domům. Navzdory tomu, že se z jejich řad začaly již od dvacátých let stále častěji ozývat ostré protesty proti státem povoleným nevěstincům, byly některé veřejné domy pronajímány ministerstvem náboženských nadací (*waqfū*).⁴³⁵

---

⁴³² Hilāl, 'I., c. d., s. 108.

⁴³³ *Lā'iḥa šādīra bi ša'ni bujūti 'l-āhirāt bi tārīḥ 16 nuḥambir sanat 1905*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-auwal; Hilāl, 'I., c. d., s. 109.

⁴³⁴ Faradž, F. M., c. d., s. 39; Hilāl, 'I., c. d., s. 183.

⁴³⁵ Některé nevěstince byly také pronajímány koptskými a židovskými nadacemi. Tato zpráva se objevila v egyptských novinách v roce 1935 a podle ní vydalo ministerstvo waqfů krátce předtím rozhodnutí o ukončení pronajímání domů vlastněných ministerstvem waqfů nevěstincům, srov. Hilāl, 'I., c. d., s. 108, 227.

Během 19. století spravovaly veřejné domy buď samy prostitutky nebo kuplířky, které se nazývaly *al-‘ājaqa* (pl. *al-‘ājaqāt*), tedy ženy „zdobené krásnými šaty a šperky“. Toto označení získaly pravděpodobně proto, že se přehnaně krášlily, aby upoutaly pozornost zákazníků.⁴³⁶ Italský výraz *padrona* začal být užíván od konce 19. století vlivem přílivu Evropanek do Egypta jako označení pro majitelky veřejných domů cizí národnosti v evropské části Káhiry, známé jako Wadžhu ‘l-Birka. Thomas Russel Paša tento výraz používal ve svých vzpomínkách, když si stěžoval na problémy při zatýkání těchto žen. Padrony užívaly stejných privilegií jako ostatní cizinci, kterým kapitulace propůjčovaly jistou nedotknutelnost.⁴³⁷ Ve 20. století se tento výraz rozšířil do té míry, že začal být používán i pro egyptské provozovatelky nevěstinců, které se jinak nazývaly *al-‘ājaqa*.⁴³⁸ Výraz *padrona* patrně lépe vystihoval vlastnický vztah provozovatelky nevěstince vůči prostitutkám. Přesto platí, že výraz *al-‘ājaqa* se používal hlavně pro egyptské majitelky nevěstinců a výraz *padrona* zejména pro evropské provozovatelky nevěstinců.⁴³⁹

Správkyně nevěstinců byly většinou bývalé prostitutky, které nevěstince spravovaly buď samy nebo se svými manžely.⁴⁴⁰ Již vyhláška Úřadu pro kontrolu prostitutek (*Maktabu ‘t-taftiṣ ‘alā ‘n-niswa ‘l-‘āhirāt*) vydaná v červenci roku 1885 přikazovala prostitutkám a majitelkám nevěstinců (*‘ājaqāt*) mladším padesáti let pravidelné týdenní zdravotní prohlídky a tato povinnost byla potvrzena i ve vyhlášce o veřejných domech z listopadu 1905.⁴⁴¹

Ve velkých a prosperujících nevěstincích si prostitutky směly ponechat alespoň určitou část svého výdělku, která většinou nepřesahovala dvacet procent příjmu, ve výjimečných případech dostávaly dokonce až polovinu svého zisku. V chudých

⁴³⁶ Bakr, ‘A., *c. d.*, s. 104; Hilāl, ‘I., *c. d.*, s. 110, 113.

⁴³⁷ Russel Paša, T. W., *c. d.*, s. 182.

⁴³⁸ Hilāl, ‘I., *c. d.*, s. 113;

Například Muḥammad Farid Džunajdī používal výraz *patrona* rovněž pro egyptské provozovatelky nevěstinců, srov. Džunajdī, M. F., *c. d.*, s. 108-118.

⁴³⁹ V úředních dokumentech se objevují oba výrazy – *padrona* i *‘ājaqa*, srov. al-Ḥukūmatu ‘l-malakīja ‘l-miṣrija. *Taqrīr ladžnat baḥṭ mauḏū‘i ‘l-biḡā’ al-murachchaṣ bihi bi ‘l-quṭri ‘l-miṣrī, al-mušakkala bi muqtaḏā qarār madžlisi ‘l-wuzarā’ aṣ-ṣādir fī 12 ‘abrīl 1932*. al-Qāhira, 1935.

⁴⁴⁰ Bakr, ‘A., *c. d.*, s. 104; Džunajdī, M. F., *c. d.*, s. 113, 116; Hilāl, ‘I., *c. d.*, s. 110-111.

⁴⁴¹ *Lā’iḡat maktabi ‘l-kaṣf ‘alā ‘n-niswa ‘l-‘āhirāt ṣādira bi qarār min nizārati ‘d-dāchilīja fī ‘auwal jūljū sanat 1885*. al-Qarārāt wa ‘l-manšūrāt aṣ-ṣādira sanat 1885; *Lā’iḡa ṣādira bi ša’ni bujūti ‘l-‘āhirāt bi tārīḥ 16 nūfambir sanat 1905*. al-Madžmū’a ‘d-dā’ima li ‘l-qawānin wa ‘l-qarārāti ‘l-miṣrija, al-džuz’u ‘l-auwal.

nevěstincích naproti tomu provozovatelka nevěstince vybírala všechny příjmy od zákazníků, z nichž hradila náklady na chod veřejného domu, platy zaměstnanců a prostitutkám za vydělané peníze zajišťovala bydlení, stravu, ošacení a šperky. Tato výbava však naprosto neodpovídala výši peněz, které prostitutka vydělala. Prostitutky obdržely jen nejnütnější a nejlevnější oblečení a jejich strava se často omezovala pouze na chléb a sýr.⁴⁴² Přestože příjmy prostitutek byly celkem vysoké, většina zisků šla do kapes kuplířů a majitelek nevěstinců, takže prostitutky vydělané peníze mnohdy ani nespátřily.⁴⁴³

Když prostitutka nastoupila do služeb nevěstince, musela podepsat směnkou neboli *as-suftadža* (pl. *as-safātidž*; směnka) či *al-kambijāla* (pl. *al-kambijālāt*; směnka), která uváděla výši dluhu prostitutky vůči provozovateli nevěstince.⁴⁴⁴ Přestože si některé prostitutky vydělaly i přes třicet egyptských liber měsíčně, narůstaly jim u majitelek nevěstince skutečné či vymyšlené dluhy, bez jejichž zaplacení nemohla prostitutka veřejný dům opustit. Směnkou sloužily majitelkám nevěstinců jako záruka, že prostitutky neopustí nevěstinec a nevstoupí do služeb jiné kuplířky. Prostitutky se tak dostaly na úroveň otroků bez možnosti odejít z veřejného domu. Pokud by totiž prostitutka chtěla z nevěstince utéct, hrozilo jí, že *al-‘ājaqa* (*padrona*) ohlásí na policii podezření z krádeže nebo nesplacení dluhu. Jednoduché nebylo ani přejít do jiného nevěstince. V rámci nepsaných obchodních dohod nemohly provozovatelky přijmout prostitutku, která „patřila“ jiné majitelce. V případě, že dotyčnou prostitutku skutečně chtěla, musela ji od bývalé majitelky odkoupit a zaplatit za ni všechny dluhy. Pokud prostitutka neměla dostatečné peníze na vykoupení se ze služeb v nevěstinci a žádná správkyň nevěstince za ni nechtěla uhradit dluh, musela prostitutka v nevěstinci zůstat. Policie v takovém případě nijak nezasahovala, neboť respektovala obchodní dohody mezi prostitutkou a majitelkou veřejného domu. Dokonce ani v případě smrti prostitutky

---

⁴⁴² Faradž, F. M., *c. d.*, s. 90-91.

⁴⁴³ Částka, kterou zákazníci za pobavení s egyptskou prostitutkou platili, se pohybovala kolem pěti qiršů. Za jednu noc obsloužila prostitutka průměrně osm až šestnáct zákazníků, takže se průměrný měsíční příjem prostitutek v první polovině 20. století pohyboval kolem třiceti liber, srov. Hilāl, ‘I., *c. d.*, s. 139; Faradž, F. M., *c. d.*, s. 94-95. Mīchā’il Fachrī Faradž dokonce uvedl, že v některých případech si mohly prostitutky vydělat až 80 liber měsíčně, srov. Faradž, F. M., *c. d.*, s. 91-92. Ve srovnání s platem státního úředníka, který se ve třicátých letech pohyboval mezi třemi až pěti librami, byl příjem prostitutek více než nadprůměrný, srov. Hilāl, ‘I., *c. d.*, s. 139.

⁴⁴⁴ Dluh na směnce, kterou musela prostitutka podepsat, se většinou pohyboval mezi 17 librami a 64 librami, srov. Hilāl, ‘I., *c. d.*, s. 119.

nebyl dluh smazán. Majitelka nevěstince si výměnou za dluh vzala například oblečení mrtvé prostitutky či jiné zpeněžitelné pozůstatky.⁴⁴⁵

Pokud tedy jednou prostitutka vstoupila do služeb *al-°ājaqa* nebo *padrony*, nebylo jednoduché z nevěstince odejít. Prostitutkám narůstal účelově natolik vysoký dluh, aby jej nebyly schopny uhradit. Ani poté, co se některým podařilo odejít k jiné majitelce nevěstince, která byla známá lepším chováním vůči nevěstkám, nezbavily se tížícího dluhu, měly jen vyhlídky na lepší bydlení, stravu či zacházení. Podobně jako u kuplířů musely prostitutky ve veřejných domech nezdědka čelit fyzickým trestům. Nejhorším proviněním prostitutky byla neschopnost přilákat zákazníka nebo jej ztratit. Ze strachu před pomstou kuplířů nechtěly prostitutky s policií spolupracovat a ubližování nahlásit. Pokud by prostitutka kuplíře udala, hrozilo jí nejčastěji znetvoření tváře vitriolem nebo žiletkou.⁴⁴⁶

Aby prostitutka nemohla z veřejného domu utéct, mohla vycházet pouze v případě lékařských prohlídek, a to v doprovodu *padrony* nebo jednoho z jejích sluhů. Úřad pro kontrolu prostitutek tato pravidla plně respektoval a prostitutku bez doprovodu po prohlídce z nemocnice nepustil.⁴⁴⁷ Prostitutka tak byla všemi možnými prostředky držena v zajetí, ze kterého většinou nebylo úniku.

Součástí nočního života ve veřejných domech a jiných zábavních podnicích se vedle prostituce stal rovněž prodej a konzumace alkoholu a drog. Prostitutky, jak již bylo uvedeno, používaly alkohol k tomu, aby mohly zákazníka opít a okrást.⁴⁴⁸ Časté

---

⁴⁴⁵ Džunajdí, M. F., *c. d.*, s. 112-116; Bakr, °A., *c. d.*, s. 103-108; Hilāl, °I., *c. d.*, s. 112-115.

⁴⁴⁶ Russel Paša, T. W., *c. d.*, s. 181; Džunajdí, M. F., *c. d.*, s. 113-116; Bakr, °A., *c. d.*, s. 95-108. °Abdulwahhāb Bakr uvádí, že podle svědectví některých obyvatel čtvrtí al-Wasa'a a Bābu 'š-Ša'rija se kuplíři a kuplířky často na prostitutkách dopouštěli násilí, někdy jim prý žiletkami nebo kapesními noži pořezali tváře, jindy jim na citlivá místa na těle násilím přikládali rozemletou pálivou papriku. V některých případech skončilo týrání prostitutek i vraždou. V policejní zprávě z roku 1939 se například uvádí, že na podnět majitelky veřejného domu zavraždil sluha prostitutku po tříhodinovém bití za to, že kvůli zdravotním potížím odmítla přijmout zákazníky. Majitelka nevěstince a sluha byli odsouzeni k patnácti letům vězení s nucenými pracemi. Jiný sluha, který pomohl tělo zavražděné odvézt do jiného domu, byl odsouzen k šesti měsícům odnětí svobody, srov. Bakr, °A., *c. d.*, s. 102; Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buhūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥtu 'l-biġā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥšā'ija taḥlīlīja*, s. 119-120.

⁴⁴⁷ Džunajdí, M. F., *c. d.*, s. 115.

⁴⁴⁸ Imād Hilāl a Khaled Fahmy uvádějí celou řadu takových případů. Například z roku 1878 je znám případ židovského obchodníka s bavlnou Jūsufa Sulajmāna, který 27. prosince navštívil nevěstinec koptské majitelky Marjam ve čtvrti al-Wasa'a. Po pohlavním styku s prostitutkou jménem Ḥabība at-Turkumānija si kvůli nutné dávce alkoholu na chvíli odpočinul a mezitím byl

byly případy, kdy kvůli nadměrnému požití alkoholu došlo v nevěstincích a nočních klubech ke rvačkám a nepokojům, které končily na policejní stanici.⁴⁴⁹ V roce 1904 reagovala na problém alkoholu v nočních barech vyhláška o veřejných podnicích.⁴⁵⁰ V prvním paragrafu vyhlášky bylo specifikováno, že k veřejným podnikům patří kavárny (*al-qahāwī*), restaurace (*al-maṭā'im*), vinárny (*al-chammārāt*), hostince (*al-chānāt*), bary, divadla, kluby a další veřejná místa, kde se k pobavení scházelo více lidí. Tyto podniky nesměly být otevřeny v obytných městských čtvrtích, blízko škol, hřbitovů, hrobek a náboženských míst. Žadatel o otevření podniku se musel zavázat k tomu, že ve svém podniku nebude provozovat hazardní hry a nikomu nepovolí tyto hry v podniku provozovat, nebude nabízet nebo prodávat hašiš a jiné omamné prostředky, ani nikomu jeho užívání v podniku nepovolí. Podávání alkoholických nápojů bylo povoleno pouze v podnicích, které pro tuto činnost získaly zvláštní povolení. Nad hlavními dveřmi podniku musela viset cedule, na které bylo napsáno, o jaký druh podniku se jedná, a nad všemi dveřmi musela být od západu slunce až do zavření podniku pověšena rozsvícená lucerna. K provozování tance, zpěvu a živé hudby ve veřejných podnicích bylo potřeba zvláštního povolení od městské správy. Rovněž bylo zakázáno přijmout a obsloužit opilé zákazníky a prodávat imitovaný a zdraví škodlivý alkohol.⁴⁵¹

Zpočátku spravovali zábavní podniky v Káhiře zejména cizinci, ale postupem času přecházely podniky do rukou Egyptanů. Evropští obchodníci si bez problémů obstarali povolení k provozování baru nebo vinárny a toto povolení pak prodávali

---

okraden. Prostitutka Ḥabiba at-Turkumānija i majitelka nevěstince Marijam krádež popřely a vinu svedly na jinou prostitutku, která podle jejich výpovědi měla peníze ukrást, aby splatila svůj dluh, srov. Hilāl, I., c. d., s. 140-142; Fahmy, Kh. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*, s. 94-98; Faradž, F. M., c. d., s. 93.

⁴⁴⁹ Fahmy, Kh. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*, s. 97-98.

⁴⁵⁰ *Lā'iḥa ṣādīra bi ša'ni 'l-maḥallāti 'l-umūmija bi tārīch 9 janājir sanat 1904*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-chāmis.

Tato vyhláška nahradila předchozí vyhlášku o veřejných podnicích z roku 1891 (*Lā'iḥa ṣādīra bi ša'ni 'l-maḥallāti 'l-umūmija bi tārīch 21 nūfimbir sanat 1891*) a nařízení o zákazu konzumace a prodeje hašišu ve veřejných podnicích z let 1895 a 1900 (*Qarār ṣādīr bi tārīch 14 janājir sanat 1895 bi man'i tā'āfi 'l-ḥāšiš wa b'īhi fi 'l-maḥallāti 'l-umūmija a Qarār ṣādīr bi tārīch 19 mājū sanat 1900 bi ša'ni 'l-ḥāšiš*).

⁴⁵¹ *Lā'iḥat bujūti 'l-āhirāt ṣādīra min niẓārati 'd-dāchilija bi tārīch 15 jūljū sanat 1896*. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aṣ-ṣādīra sanat 1896, al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-'amīrija bi Būlāq 1897; *Lā'iḥa ṣādīra bi ša'ni bujūti 'l-āhirāt bi tārīch 16 nūfambir sanat 1905*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-auwal, bez udání místa a data vydání.

Egyptanům, kteří jim platili měsíční nájemné. Oficiálně sice byli majiteli těchto podniků cizinci, ve skutečnosti je však spravovali Egyptané.⁴⁵²

Navzdory zákazu „nemorálních“ představení v nočních podnicích neměly noční bary, které nabízely taneční představení, alkohol a prostitutky, nouzi o zákazníky a vysoké příjmy. *Café-chantant* se rychle rozrůstaly a největší boom zažily ve dvacátých a třicátých letech. Svými bary, kluby, kavárnami, zábavními podniky, hernami a tanečními sály byla proslulá zejména čtvrť al-'Azbakija.⁴⁵³

d) Pohlavní choroby

Stejně jako ve Francii a Velké Británii sužovaly životy zákazníků i prostitutek pohlavní choroby syfilis (*az-zuharī*), kapavka (*as-sajalān*) a měkký vřed (*al-qarḥatu 'r-rachwa*). Syfilis byla v této době léčena rtutí a od dvacátých let také nitrožilním aplikováním injekcí se směsí látek získaných z arzenu a vizmutu. Ostatní pohlavní choroby pak byly léčeny dezinfekčními roztoky.⁴⁵⁴ V nemocnici al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd sídlil prostitutkami obávaný Úřad pro kontrolu prostitutek, ve kterém byly prostitutky podrobeny lékařskému vyšetření, obdržely potvrzení o absolvované prohlídce a povolení k provozování prostituce. Díky těmto povinným lékařským prohlídkám měla nemocnice a Úřad pro kontrolu prostitutek alespoň částečný přehled o šíření pohlavních chorob.⁴⁵⁵

Vzhledem a atmosférou neměla nemocnice v době své největší „slávy“ během první poloviny 20. století daleko k vězení. Zde se rozhodovalo o budoucnosti prostitutek, zda mohou pokračovat ve své profesi nebo se musí podrobit léčení. Prostitutky zatčené na ulicích byly v nemocnici drženy pod policejní ostrahou, ostatní prostitutky sem přicházely v doprovodu kuplířů nebo jejich pomocníků. V době prohlídek nebo při propuštění prostitutek z léčení byla budova doslova obklíčena

---

⁴⁵² Povolení k otevření baru prodávali Evropané přibližně za 400 egyptských liber. Měsíční nájemné, které od egyptských provozovatelů vybírali, se pohybovalo mezi deseti a dvaceti librami. Pouze v Káhiře tak navzdory represím existovalo více než sto barů, které oficiálně vlastnili Evropané, ale ve skutečnosti provozovali Egyptané. K prvním egyptským provozovatelům *café-chantant* patřil zmíněný 'Ibrāhīm al-Ġarbī, srov. Bakr, °A., c. d., s. 147, 152.

⁴⁵³ Nieuwkerk, K. "A Trade Like Any Other." *Female Singers and Dancers in Egypt*, s. 39; Bakr, °A., c. d., s. 152.

⁴⁵⁴ Wizāratu 'd-dāchilija. Maṣlaḥatu 'ṣ-ṣiḥḥa 'l-°umūmija. *Taqrīr °an mukāfaḥati 'l-'amrāḍi 'z-zuharīja bi 'l-quṭri 'l-miṣrī*, s. 4-6; Bakr, °A., c. d., s. 120-124; Džunajdī, M. F., c. d., s. 90-100.

⁴⁵⁵ Bakr, °A., c. d., s. 115-116.

majitelkami nevěstinců, kuplíři a kuplířkami, kteří bedlivě sledovali, aby prostitutky neutekly. Zdravotní sestry a lékařky dokonce s kuplíři spolupracovaly. Prostitutky nesměly odejít z nemocnice samy a zdravotní personál je hlídal do té doby, než byly předány kuplířům nebo majitelkám nevěstinců.⁴⁵⁶ Zacházení s prostitutkami jen velmi vzdáleně připomínalo vztah lékaře a pacienta. Prostitutky byly považovány spíše za vězeňkyně než pacientky a nemocnice připomínala svou dusnou atmosférou spíše žalář než místo uzdravení.⁴⁵⁷

Dnešní podoba nemocnice al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd.

---

⁴⁵⁶ V ulici Qadrī ve čtvrti as-Sajjida Zajnab se dnes nachází nemocnice specializovaná na kožní a pohlavní nemoci nazvaná *Mustašfā 'l-Qāhira li 'l-amrāḩi 'l-džildjā wa 't-tanāsuljā - al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd* (Nemocnice pro kožní a pohlavní choroby v Káhiře - *al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd*). Budova nové nemocnice byla postavena na místě, kde byla zbourána původní budova bývalého Úřadu pro kontrolu prostitutek. Když v roce 2000 navštívil budovu nemocnice °Abdulwahhāb Bakr, viděl ještě některé zbytky původní stavby - velké místnosti, obrovské dřevěné dveře se zamřížovaným oknem a mohutné závory, připomínající prostory vězení nebo policejních stanic. Od personálu nemocnice se dozvěděl, že tyto prostory bývaly místnosti, kde byly izolovány nakažené prostitutky. Tyto prostory se dnes užívají jako nemocniční sklad. Dnešní vchod do nové nemocnice již není z ulice al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd, ale z ulice Qadrī. Současný moderní vzhled nemocnice, jak je patrné z přiloženého obrázku, již původní stavbu v ničem nepřipomíná, srov. Bakr, °A., *c. d.*, s. 116-117.

⁴⁵⁷ Muḥammad Farīd Džunajdī byl svědkem scény, kdy zdravotní sestry v al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd pokřikovaly na prostitutky *jā šarmūta*, což bylo i tenkrát vnímáno jako velmi silný hanlivý výraz, srov. Džunajdī, M. F., *c. d.*, s. 52; Faradž, F. M., *c. d.*, s. 62-63.

Pro prostitutky představovala nemocnice skutečné existenční ohrožení. Lékaři nemocnice měli povinnost pravidelně kontrolovat záznamy registrovaných prostitutek, aby se ujistili, zda prostitutky nevynechávají týdenní lékařské prohlídky. Pokud zjistili, že se některá prostitutka nedostavila k vyšetření včas, měli její jméno oznámit na policii. Policie pak prostitutku vyhledala, dovedla ji k vyšetření a vystavila jí pokutu.⁴⁵⁸ Strach o budoucnost nutil prostitutky vymýšlet různé triky, jak se co nejdříve dostat z nemocnice ven nebo jak se v lepším případě do nemocnice vůbec nedostat. Neregistrované prostitutky bylo možné přinutit k lékařskému vyšetření, pouze pokud byly zatčeny policií. Registrované prostitutky zase odmítaly zůstat v nemocnici až do úplného vyléčení a různými způsoby se snažily zakrýt nebo utajit příznaky onemocnění. Před návštěvou lékaře si postižená místa mazaly hojivými mastmi nebo potíraly dezinfekčními roztoky, které si koupily od lidových mastičkářů. V této době byla důvěra v kořenářky a mastičkáře ve společnosti ještě silně zakořeněná, a proto bylo přirozené, že se prostitutky raději léčily různými mastičkami a vůněmi.⁴⁵⁹ Potíráním vředů mastičkami a roztoky se zmírnily projevy nemoci a zakryly první příznaky nemoci. Prostitutky tak sice často obelstily lékaře, pohlavní choroby však přenášely na další osoby a onemocnění navíc pokročilo do vážnějšího stadia.⁴⁶⁰ Ze statistických údajů o pacientech v nemocnici al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd vyplývá, že počet pacientů, kteří přerušili léčbu ihned po zmizení prvotních příznaků nemoci, převyšoval čtyřicet procent

---

⁴⁵⁸ Hilāl, °I., *c. d.*, s. 170, 178.

⁴⁵⁹ Podle Muḥammada Farīda Džunajdiho a Fachrīho Mīchā'ila Faradže byla velkým problémem v rámci šíření pohlavních nemocí právě nezdělanost lidí, kteří nechápali nebezpečí pohlavních chorob, léčili se různými mastmi a dále navštěvovali veřejné domy. Džunajdī i Faradž se přikláněli k názoru ostatních lékařů a intelektuálů, že by ve školách a v rodinách měla být vedena jakási osvěta, která by dětem vysvětlila rizika sexuálního kontaktu s prostitutkami. Muḥammad Farīd Džunajdī přikládal v tomto ohledu hlavní roli rodičům, kteří měli nejvíce dbát na „správnou“ výchovu svých dětí. Fachrī Mīchā'il Faradž dále upozorňoval na nebezpečí pověr rozšířených mezi nezdělanými lidmi. Někteří lidé podle Faradže například věřili, že pohlavní styk s pannou nebo nošení závoje je vyléčí z pohlavních chorob, srov. Faradž, F. M., *c. d.*, s. 79-80; Džunajdī, M. F., *c. d.*, s. 48-53, 98-100. Proti lidové léčbě pohlavních chorob se vyslovila i Zpráva o boji proti pohlavním chorobám na území Egypta z roku 1933. Zpráva také nabádala lékaře, aby nemocné nedrželi v nemocnicích násilím a nevytvářeli atmosféru strachu. Nemocní měli být k návštěvě nemocnice motivováni, srov. Wizāratu 'd-dāchilija. Maṣlahatu 'š-siḥḥa 'l-umūmija. *Taqrīr °an mukāfaḥati 'l-'amrāḍi 'z-zuharīja bi 'l-quṭri 'l-miṣrī.* al-Qāhira, 1933, s. 3-4.

⁴⁶⁰ Bakr, °A., *c. d.*, s. 119-120; Hilāl, °I., *c. d.*, s. 171.

z celkového počtu pacientů.⁴⁶¹ To znamená, že téměř polovina všech pacientů ukončila svou léčbu v nemocnici předčasně a přenášela pohlavní choroby na další osoby.

Prostitutky docházely k pravidelným lékařským kontrolám průměrně každý patnáctý den.⁴⁶² Aby však zdravotní kontroly prostitutek byly skutečně efektivní, musely by se dostavit nejméně jednou do týdne, což bylo i stanoveno zákonem o veřejných domech z roku 1905.⁴⁶³ Dlouhé časové proluky mezi jednotlivými kontrolami však úspěšnost léčby minimalizovaly.

K urputným snahám prostitutek vyhnout se všemi možnými prostředky léčení v nemocnici se přidal ještě fakt, že nemocnice určené pro prostitutky nepatřily zrovna ke štědrě financovaným zdravotnickým institucím. Pracovní podmínky v nemocnicích a úřadech pro kontrolu prostitutek byly katastrofální. V nemocnici al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd léčili stovky nemocných pouze tři lékaři, kteří podle slov Muḥammada Farida Džunajdiho „neměli dostatečný čas ani na umytí rukou a potřebnou dezinfekci nástrojů“. Vyšetření proto probíhala rychle a povrchně. Ženy, u nichž onemocnění nepostoupilo do vážnějšího stadia, nebyly podle Džunajdiho do nemocnice vůbec přijímány. Navzdory nařízení ze zákona, které prostitutkám zakazovalo opustit nemocnici dříve, než byly úplně vyléčeny, byly kvůli nedostatku volných lůžek propouštěny hned poté, co prvotní příznaky nemoci odezněly. Navíc spolupráce mezi úřady pro kontrolu prostitutek a nemocnicemi nebyla vyhovující. Lékař sice mohl nakažení prostitutky odhalit a přikázat jí povinné léčení v nemocnici, ale nakaženou prostitutku nikdo z úřadu do nemocnice nedovezl. Prostitutka tak mohla jít klidně domů, kde se ošetřila dezinfekčními roztoky, které příznaky nemoci zklidnily. Když pak následujícího dne přišla do nemocnice, nemusela zde být ani přijata, protože příznaky nemoci dočasně ustoupily.⁴⁶⁴

Velkým problémem byla v této době také neznalost nebezpečí, které styk s prostitutkou přinášelo. Obecně se muži domnívali, že registrovaná prostitutka nemůže

---

⁴⁶¹ Wizāratu 'd-dāchilija. Maṣlahatu 'š-ṣiḥḥati 'l-'umūmija. *Taqrīr 'an mukāfahaḥati 'l-'amrāḍi 'z-zuharja bi 'l-quṭri 'l-miṣri*, s. 10-11; Bakr, 'A., c. d., s. 125.

⁴⁶² Hilāl, 'I., c. d., s. 174-175.

⁴⁶³ *Lā'iḥa ṣādira bi ša'ni bujūti 'l-'āhirāt bi tārīḥ 16 nuḥambir sanat 1905*. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-auwal.

⁴⁶⁴ *Lā'iḥat maktabi 'l-kašf 'alā 'n-niswa 'l-'āhirāt aṣ-ṣādira bi qarār min niḥārati 'd-dāchilija fi 'auwal jūljū sanat 1885*. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aṣ-ṣādira sanat 1886; Faradž, F. M., c. d., s. 42-61; Džunajdi, M. F., c. d., s. 51-53.

být pohlavními chorobami nakažena. Slepá důvěra k lékařským průkazkám registrovaných prostitutek jen napomáhala šíření nemocí mezi obyvateli. S ohledem na počet klientů, které nemocná prostitutka v průběhu sedmi dnů mezi dvěma prohlídkami nakazila, neměly státem nařízené lékařské kontroly v zásadě žádný smysl.⁴⁶⁵

Al-Ḥauḍu 'l-Marṣūd nebyl jedinou nemocnicí v Egyptě určenou pro léčení pohlavních chorob. Stejná nemocnice fungovala i v Alexandrii a ve čtvrti Šubrā v Káhiře sídlila do roku 1922 nemocnice určená pro léčbu prostitutek cizích národností. V ostatních městech byly prostitutky léčeny společně s ostatními obyvateli v krajských nemocnicích. V reakci na stoupající počet nakažení pohlavními chorobami mezi obyvateli začala státní správa od roku 1925 zřizovat v různých částech Egypta kliniky specializované na léčení pohlavních chorob, takže v roce 1949 fungovalo na území Egypta až 39 specializovaných klinik.⁴⁶⁶

První zásadní obrat v úspěšnosti potlačení pohlavních chorob byl zaznamenán až v souvislosti s objevem nových a účinných léků. Revolucí v tomto ohledu byl objev penicilínu. Ve zprávách ministerstva zdravotnictví se poprvé penicilín objevil již v roce 1943, kdy se také dostal i na světové trhy.⁴⁶⁷ Kvůli druhé světové válce začal být penicilín v Egyptě užíván až od roku 1946, ale jeho účinnost se při léčbě pohlavních nemocí neprokázala okamžitě a zejména ne v celém Egyptě. Pouze v Káhiře došlo od roku 1946 k postupnému poklesu počtu nakažených osob, což však rovněž souviselo s konečným uzavřením všech veřejných domů v Egyptě a zrušením pravidelných kontrol prostitutek.⁴⁶⁸ Po ukončení reglementačního systému v roce 1949 byl zrušen rovněž obávaný Úřad pro kontrolu egyptských prostitutek, který byl přejmenován na dodnes existující nemocnici pro kožní choroby *Mustašfā 's-Sajjida Zajnab li 'l-'amrāḍi 't-tanāsulīja wa 'l-džildīja* [Nemocnice specializovaná na pohlavní a kožní choroby v as-

---

⁴⁶⁵ Faradž, F. M., *c. d.*, s. 45-47.

⁴⁶⁶ Hilāl, 'I., *c. d.*, s. 186; Wizāratu 'd-dāchilīja. Mašlahatu 'š-šihḥa 'l-'umūmīja. *Taqrīr 'an mukāfaḥati 'l-'amrāḍi 'z-zuḥarīja bi 'l-quṭri 'l-miṣrī*. al-Qāhira, 1933; Faradž, F. M., *c. d.*, s. 12, 59-60, 62-63.

⁴⁶⁷ Zpráva ministerstva zdravotnictví se zmiňuje o tom, že kliniky jsou zásobeny sulfanimidem na léčení kapavky a že penicilín se bude používat při léčbě syfilidy, srov. Bakr, 'A., *c. d.*, s. 130.

⁴⁶⁸ V roce 1946 dosahoval počet nakažených lidí v Káhiře 305 393 osob a v roce 1948 již jen 267 460 nakažených osob, což je o 37 933 lidí méně během dvou let. V roce 1949 bylo v Káhiře zaznamenáno 253 118 případů onemocnění, což je o dalších 14 342 osob méně než v předchozím roce, srov. Bakr, 'A., *c. d.*, s. 131.

Sajjida Zajnab].⁴⁶⁹ Konec reglementace ukončil povinné pravidelné lékařské kontroly a vydávání lékařských průkazek.

---

⁴⁶⁹ Bakr, °A., *c. d.*, s. 132.

Od roku 1951 byla ve snaze o potlačení pohlavních nemocí zahájena spolupráce se Světovou zdravotnickou organizací, která v srpnu roku 1949 poslala do Egypta jednoho ze svých expertů, aby zjistil rozsah rozšíření pohlavních nemocí. Organizace pak podepsala s oddělením ministerstva zdravotnictví pro pohlavní a kožní nemoci vzájemnou dohodu, v rámci níž byla na dobu dvou let (1951-1952) do Egypta poslána expertní skupina, která měla ve městě Ṭāntā spolupracovat s místními institucemi na boji s pohlavními chorobami. V následujícím roce se skupina přestěhovala do Káhiry, kde pokračovala v práci v *Mustašfā 's-Sajjida Zajnab li 'l-'amrāđi 't-tanāsuljā wa 'l-džildjā*,

ZÁVĚR

Rok 1882 zasáhl do všech sfér veřejného i soukromého života v Egyptě. Kromě vojenské okupace podlehla cizímu vlivu také státní správa. Obchod, hospodářství a některé oblasti každodenního života změnily navždy svou podobu. Zájmy britské správy se odvíjely od schopnosti udržet trvale či dlouhodobě silnou a stabilní přítomnost armády na okupovaném území. Ochrana zdraví britské armády tak byla absolutní prioritou a předpokladem úspěšného působení v Egyptě. Již v roce 1882 byly proto ministerským nařízením uvaleny na prostitutky povinné lékařské prohlídky, na jejichž provádění měl dohlížet nově zřízený Úřad pro kontrolu prostitutek, a v roce 1885 byl zaveden státem regulovaný provoz veřejných domů. Vyhláška o veřejných domech z roku 1905 pak regulační přístup státu k prostitutkám sjednotila a systém reglementace prostituce stabilizovala. Pozornosti neunikly ani jiné zábavní noční podniky, jejichž provoz byl rovněž uzákoněn a kontrolován. Zákony tak určovaly podmínky pro provoz veřejných domů a stanovily povinnosti pro prostitutky. Ty byly trestány v případě, že se po nakažení některou z pohlavních nemocí neléčily v nemocnici, nedocházely jednou do týdne na Úřad pro kontrolu prostitutek k pravidelným lékařským kontrolám nebo pokud se neregistrovaly na policii a nevlastnily policií vydané povolení k provozování prostituce.

Příchodem Britů do Egypta tak obchod s prostitucí získal pevný řád. Systém lékařské a policejní kontroly prostituce profesionalizoval ráz nočního života a na trhu se vlivem regulačních opatření objevily nové noční podniky, evropsky laděné taneční bary a kabarety i nové skupiny prostitutek, Evropanky a barové či kabaretní tanečnice, které se reglementačním opatřením více či méně úspěšně vyhýbaly. Na rozdíl od nich žily jejich „kolegyně“ z ulic a nevěstinců v permanentním strachu před policií, lékaři a kuplíři. Navzdory kontrolním opatřením aplikovaným během reglementačního období však v Egyptě nedošlo k potlačení pohlavních chorob. Reglementace odhalila bezradnost úřadů a bezmocnost policie zakročít proti šíření prostituce a pohlavních nemocí. Přestože reglementace prostituce byla v Egyptě zavedena plošně ve všech městech a měla dostatek časového prostoru k prokázání efektivity tohoto systému, nedostatek specializovaných lékařů a nemocnic, nedůslednost policie a omezená vzdělanost obyvatelstva v otázkách přenosu a průběhu pohlavních chorob pozitivní aspekty kontrolního systému zastínily. Represivní opatření ze strany policie i Úřadu pro

kontrolu prostitutek měla nakonec na potlačení pohlavních chorob, tajné prostitute a na s prostitutí spjatou kriminální činnost jen minimální vliv. S příchodem Britů a zavedením politiky oficiálně povolené prostituce došlo naopak k dalšímu nárůstu poptávky po prostitutkách. Stejně jako se dál šířily pohlavní choroby, docházelo k unášení a znásilňování nezletilých dívek členy dobře organizovaných kuplířských gangů, nelegálnímu prodeji alkoholu a drog v zábavních podnikách i nevěstincích a v neposlední řadě k rozsáhlé majetkové a násilné trestné činnosti.

Zavedení reglementace prostituce v Egyptě však na rozdíl od Francie nebo Velké Británie nemělo již od samotného počátku ambice omezit prostituci. Hlavní motivací britské správy nebylo zdraví ani mravy místního obyvatelstva, ale pouze ochrana vlastních občanů v okupované zemi a kontrola jinak obtížně proniknutelných oblastí městského podsvětí. Odpor proti Brity aplikované státní kontrole prostituce proto spojoval takové segmenty egyptské společnosti, které by za jiných okolností jen obtížně nacházely společnou platformu. Protiregulační kampaň v Egyptě tak na rozdíl od evropských zemí sjednotila odlišné společenské skupiny - lékařskou obec a náboženské a intelektuální kruhy. Na rozdíl od Velké Británie, kde plošnému zavedení reglementace zabránilo právě feministické hnutí, ženský aktivismus v Egyptě se teprve probouzel a neměl na boj proti reglementaci prostituce v zásadě žádný vliv. Přesto i první ženské aktivistky se připojily k aboliční opozici bok po boku s šejchem 'Abū 'l-'Ujūnem či venerologem Faradžem.

Odlišný charakter kritiky státem regulované prostituce se odrazil i v konečném výsledku kampaně za zrušení reglementace, která na rozdíl od evropských zemí vedla nejen k ukončení reglementace v roce 1949, ale již o dva roky později byla korunována úplným zákazem provozování profese prostituce. Období abolic se tak na rozdíl od evropských států omezilo pouze na dva roky a představovalo spíše přechodné období od legalizace k zákazu prostituce, ke které došlo především vlivem náboženského tlaku již v roce 1951.

ZÁVĚR

Reglementace představovala pro státní správu ve Francii, Velké Británii a Egyptě z mnoha aspektů přínosný přístup k problematice prostituce, neboť poskytovala bohatý zdroj informací o pohybu prostitutek a umožňovala dohled nad zpravidla problematickými skupinami obyvatelstva v nepřehledných skrytých částech městského podsvětí. Z hlediska občanů však nemohla být pro svůj represivní charakter vnímána pozitivně a přijímána bez jakékoli opozice. V době, kdy se v evropských zemích začala společností nést hesla za zrovnoprávnění žen, nemohla povinná policejní a lékařská kontrola uvalená na ženskou část populace nalézt kladnou odezvu společnosti. Aplikování reglementace navíc naráželo na tehdejší nepřípravenost společnosti a státních orgánů, a to zejména v oblasti zdravotnictví. Navzdory rozšířenému přesvědčení o účinnosti kontrolního systému přetrvávaly ve společnosti předsudky, které znemožňovaly efektivní kontrolu a léčení nakažených prostitutek. Nemocnice specializované na pohlavní choroby byly zanedbané a strádaly nedostatkem kvalitního lékařského personálu. Rovněž zájem o léčbu prostitutek byl ze strany lékařů minimální a jejich znalosti o pohlavních chorobách nedostačující. Morální předsudky vůči nakaženým pohlavními chorobami proto znemožňovaly efektivní přístup k problematice výskytu prostitutek na ulicích a šíření pohlavních chorob. Reglementace se tak v Evropě stala velmi citlivým tématem, které polarizovalo společnost a nečekaným způsobem radikalizovalo ženské aktivistky. Ve 20. století nebyl represivní systém reglementace prostituce v evropských zemích již nadále udržitelný.

V případě Egypta však reglementace iritovala společnost spíše než z hlediska porušování nebo absence ženských práv tím, že byla vnímána jako projev arogance a represe místního obyvatelstva ze strany cizí vládnoucí moci. První náznaky reglementace byly v Egyptě aplikovány již s příchodem francouzské expedice na konci 18. století, tj. v době, kdy se tento systém státní kontroly prostituce ve Francii teprve vyvíjel. Vlivem krátké přítomnosti francouzské armády v Egyptě neměla aplikace reglementace na společnost a obchod s prostitucí žádný skutečný dopad, neboť všechna nařízení byla okamžitě po odchodu francouzských vojsk zrušena. Reglementace však byla v Egyptě zavedena znovu o necelých sto let později, a to opět s příchodem cizích vojsk. Tentokrát se o zdraví svých vojáků sloužících na egyptském území obávala

Velká Británie. Reglementace však byla v obou případech vnímána egyptskou společností jako cizí a nežádoucí jev, jehož osud závisel pouze na délce přítomnosti okupační moci. S postupným slábnutím britského vlivu sílila proto i opozice proti státem tolerované prostituci.

Postoj státu k prostituci tak vždy závisel na společenských, hospodářských, náboženských a politických podmínkách dané doby. Stejně jako ve Francii, kde pod tíhou kritiky doznal systém reglementace některých proměn, Velkou Británii donutila dramatická a vyostřená atmosféra aboličního hnutí k brzkému odstranění regulačního přístupu k prostituci. Naproti tomu v Egyptě nevyšlo zavedení reglementace z potřeb egyptské společnosti, systém státem kontrolované prostituce byl aplikován cizí mocí s cílem ochránit zdraví cizích vojsk a zajistit dohled nad místním obyvatelstvem. Osud reglementace tak byl závislý na délce okupační vlády a nemohl být odstraněn pouze pod tlakem kritiky odpůrců systému státní regulace prostituce.

Okolnosti aplikování policejní a lékařské kontroly prostitutek a povaha reakce obyvatelstva na její zavádění odrážely specifika odlišného kulturního prostředí, ve kterém reglementace prostituce vznikala nebo byla násilně realizována. Zatímco systém státem tolerované, ale kontrolované prostituce byl pro evropskou společnost příliš represivní a omezující ženskou svobodu i práva ostatních občanů, egyptské obyvatelstvo jej vnímalo naopak jako příliš liberální a nemravný způsob postoje státu k této profesi. Aplikace systému reglementace prostituce symbolizovala v očích egyptské veřejnosti nechtěnou přítomnost okupační moci, která místní obyvatelstvo podrobovala nucené kontrole, a podporovala předsudkami zatíženou představu o nemorálním způsobu života Evropanů. S ohledem na silný vliv náboženských autorit v egyptské společnosti proto takový přístup k prostituci nemohl v Egyptě přetrvat déle než do odchodu Britů ze země.

Způsob aplikování reglementace v Egyptě během francouzské a britské okupační vlády navíc vystihuje přístup koloniálních evropských zemí k okupovaným územím. Na rozdíl od Velké Británie a Francie, které reglementaci prostituce zaváděly na vlastním území v reakci na šíření prostituce vlivem rozmachu industrializace a urbanizace měst, v Egyptě systém lékařské a policejní kontroly prostitutek aplikovaly výhradně za účelem dohledu nad místním obyvatelstvem a zajištění ochrany zdraví vlastních občanů, zejména pak samozřejmě armády. S ohledem na okolnosti zavedení reglementace prostituce se proto aboliční hnutí v Egyptě projevovalo v odlišném duchu než ve Velké

Británii či Francii. Na rozdíl od britských feministek, které bojovaly za práva žen ponižovaných v nevěstincích, nemocnicích a věznicích, v Egyptě vedly moralizační kampaň za zrušení státní kontroly prostituce a odstranění britské přítomnosti v Egyptě nacionalistické a náboženské kruhy. Kampaň za zrušení reglementace se však v egyptském prostředí odehrávala spíše na pozadí nacionalistického boje proti nadvládě cizí moci.

Systém reglementace prostituce se s ohledem na výše uvedené nikdy s egyptskou společností nesžil. Naopak vlivem aplikace cizího kontrolního systému začala být i samotná profese prostituce vnímána jako jev, který je islámské společnosti cizí. Islámští duchovní a konzervativní intelektuálové dodnes poukazují na mravní zkaženost západního světa a vyzdvihují morální hodnoty muslimského prostředí, ve kterém jsou podle nich jevy jako prostituce, rozpad manželství či homosexualita jen okrajové. Proto ani nepanuje vůle o podobných tématech psát a zabývat se jimi na akademické úrovni či je diskutovat veřejně. Na rozdíl od evropského tisku, který se projevům prostituce pravidelně věnuje, egyptská média problematiku prodeje ženského těla do svých rubrik nezařazují. Tento pokrytecký sebeklam však bohužel zakrývá podstatnou část společenského života, která v muslimské společnosti vždy existovala a dodnes existuje, ba dokonce je rozšířena více, než by se dalo očekávat. Nejenže se o sexuální uspokojení egyptských mužů starají profesionální prostitutky uprchlé z nepokoji sužovaného Súdánu, na egyptských univerzitách běžně kolují telefonní čísla egyptských studentek, které si prostitucí přivydělávají na studium. Prostituce tedy navzdory kriminalizaci této profese v roce 1951 a náboženskému moralismu zesílenému v posledních desetiletích nebyla z egyptské společnosti odstraněna, její provozování bylo jen vytěsněno do podsvětí mimo státní kontrolu. V reakci na více než půl století trvající britskou přítomnost v Egyptě a existenci státem tolerované prostituce tak byla pod náboženským i nacionalistickým tlakem uzákoněna prohibice prostituce, která dnes společnosti umožňuje předstírat, že problém prostituce již nadále neexistuje.

Aplikování systému reglementace prostituce rozvířilo hladinu veřejného mínění a ovlivnilo společenskou atmosféru v 19. a první polovině 20. století. V Evropě vyvolal regulační přístup k prostituci vzplanutí feministického hnutí, v Egyptě hrála kritika reglementace na nacionalistickou strunu, která se rozezněla s konečným odchodem okupačních vojsk.

SEZNAM LITERATURY

1. PRAMENY

a) Zákony

Prostituce

Qānūn raqm 68 li sanat 1951 bi ša'ni mukāfaḥati 'd-di'āra [Zákon č. 68 z roku 1958 o boji proti prostituci]. Madžmū'atu 'l-qawānīn wa 'l-marāsīm wa 'l-'awāmiri 'l-malakīja. Wizāratu 'l-^oadl. al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-'amīrija bi Būlāq, 1952.

Qānūn raqm 10 li sanat 1961 bi ša'ni mukāfaḥati 'd-di'āra [Zákon č. 10 z roku 1958 o boji proti prostituci]. al-Džarīda 'r-rasmīja fī 14 mārs sanat 1961, al-^oadad 62.

Prostitutky

Lā'iḥat maktabi 'l-kašf^o alā 'n-niswa 'l-^oāhirāt šādīra bi qarār min nizārati 'd-dāchilīja fī 'auwal jūljū sanat 1885 [Vyhláška Úřadu pro kontrolu prostitutek vydaná nařízením ministerstva vnitra 1. července 1885]. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aš-šādīra sanat 1885, al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-'amīrija bi Būlāq, 1886.

Manšūr min nizārati 'd-dāchilīja bi ša'ni man jatubna mina 'l-^oāhirāt wa jabtagīma 'z-zawādž taḥrīran fī nūfambir sanat 1885 [Oběžník ministerstva vnitra týkající se prostitutek, které se chtějí vzdát své profese a vdát se, vydaný v listopadu 1885]. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aš-šādīra sanat 1885, al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-'amīrija bi Būlāq, 1886.

Manšūr mina 'd-dāchilīja bi man'ī 'l-fawāḥiṣh mina 's-sakan waṣṭa 'l-'aḥrār bi tārīch 2 uktūbar sanat 1893 [Oběžník ministerstva vnitra zakazující prostitutkám bydlet mezi slušnými obyvateli, vydaný 2. října 1893]. Hilāl, ^oImād. *al-Baġā'ā fī Miṣr*.

Qarār šādir bi ša'ni taškīl ladžna li baḥṭ wa 'ibdā'i 'r-ra'ji fī kajfjāti 't-tašarruf fi 'l-°āhirāt bi tārīḥ 30 'abrīl sanat 1939 [Rozhodnutí o vytvoření komise za účelem výzkumu a předložení názoru komise ohledně způsobu chování vůči prostitutkám, vydané 30. dubna 1939]. al-Madžmū°a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrīja, al-džuz'u 'l-auwal, bez udání místa a data vydání.

Veřejné domy

Lā'iḥat bujūti 'l-°āhirāt šādira min niẓārati 'd-dāchilja bi tārīḥ 15 jūljū sanat 1896 [Vyhláška o veřejných domech vydaná ministerstvem vnitra 15. července 1896]. al-Qarārāt wa 'l-manšūrāt aṣ-šādira sanat 1896, al-Qāhira: al-Maṭba°a 'l-'amīrīja bi Būlāq 1897.

Lā'iḥa šādira bi ša'ni bujūti 'l-°āhirāt bi tārīḥ 16 nuḡambir sanat 1905 [Vyhláška o veřejných domech vydaná 16. listopadu 1905]. al-Madžmū°a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrīja, al-džuz'u 'l-auwal, bez udání místa a data vydání.

Qarār šādir bi ša'ni 'ilgā' bujūti 'l-°āhirāt bi tārīḥ 5 mār's 1942 [Rozhodnutí o uzavření veřejných domů vydané 5. března 1942]. al-Madžmū°a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrīja, al-džuz'u 'l-auwal, bez udání místa a data vydání.

'Amr raqm 76 chāṣ bi 'iḡlāq bujūti 'l-°āhirāt bi tārīḥ 20 fibrājir sanat 1949 [Zvláštní nařízení o uzavření veřejných domů vydané pod číslem 76 dne 20. února 1949]. al-Madžmū°a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrīja, al-džuz'u 's-sābi°, bez udání místa a data vydání.

Pohlavní choroby

Qānūn raqm 158 bi mukāfaḥati 'l-'amrāḍi 'z-zuharja bi tārīḥ 18 sabtambar sanat 1950 [Zákon č. 158 o boji proti pohlavním chorobám vydaný 18. září 1950]. al-

Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-auwal, bez udání místa a data vydání.

Zábavní a jiné veřejné podniky

Lā'iḥa ṣādīra bi ša'ni 'l-maḥallāti 'l-umūmīja bi tārīch 9 janābir sanat 1904 [Vyhláška o veřejných podnicích vydaná 9. ledna 1904]. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-chāmis, bez udání místa a data vydání.

Qānūn raqm 38 bi ša'ni 'l-maḥallī 'l-umūmīja bi tārīch 21 jūljū sanat 1941 [Zákon č. 38 o veřejných podnicích vydaný 21. července 1941]. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-chāmis, bez udání místa a data vydání.

Bezdomovci a tuláci

Qānūn raqm 2 bi ša'ni 'l-'aḥdāti 'l-mutašarridīn bi tārīch 9 mājū sanat 1908 [Zákon č. 2 o mladistvých tulácích vydaný 9. května 1908]. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-chāmis, bez udání místa a data vydání.

Qānūn raqm 24 bi ša'ni 'l-mutašarridīn wa 'l-'ašchāši 'l-muštabah fīhim bi tārīch 29 jūnjū sanat 1923 [Zákon č. 24 o tulácích a lidech jim podobným vydaný 29. června 1923]. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-chāmis, bez udání místa a data vydání.

Qānūn raqm 98 bi ša'ni 'l-mutašarridīn wa 'l-muštabah fīhim bi tārīch 16 uktūbar sanat 1945 [Zákon č. 98 o tulácích a lidech jim podobným vydaný 16. října 1945]. al-Madžmū'a 'd-dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrija, al-džuz'u 'l-chāmis, bez udání místa a data vydání.

Qānūn raqm 124 bi ša'ni 'l-'aḥdāti 'l-mutašarridīn bi tāriḥ 8 'aḡuṣṡus sanat 1949
[Zákon č. 124 o mladistvých tulácích vydaný 8. srpna 1949]. al-Madžmū'a 'd-
dā'ima li 'l-qawānīn wa 'l-qarārāti 'l-miṣrīja, al-džuz'u 'l-chāmis, bez udání místa
a data vydání.

b) Oficiální zprávy

The Egyptian Government. *Report of the Comission of Enquiry into the Problem of Licensed Prostitution in Egypt*. Cairo: Government Press, Bulaq, 1935.

al-Ḥukūma 'l-malakīja 'l-miṣrīja. *Taqrīr ladžnat baḥṡ mauḍū'i 'l-biḡā' al-murachchaṡ bihi bi 'l-quṡri 'l-miṣrī, al-mušakkala bi muqtaḍā qarār madžlisi 'l-wuzarā' aṡ-ṡādir fī 12 'abrīl 1932* [Zpráva Komise pro výzkum povolené prostituce na území Egypta vytvořené v souladu s vládním rozhodnutím z 12. dubna 1932]. al-Qāhira: al-Maṡba'a 'l-'amīrija bi Būlāq, 1935.

Wizāratu 'd-dāchilīja. Maṡlaḡatu 'ṡ-ṡiḡḡati 'l-'umūmīja. *Taqrīr 'an mukāfaḡati 'l-'amrāḡi 'z-zuḡarīja bi 'l-quṡri 'l-miṣrī* [Zpráva o boji proti pohlavním chorobám na území Egypta]. al-Qāhira: al-Maṡba'a 'l-'amīrija bi 'l-Qāhira, 1933.

Taqrīr 'an ḡālati 'l-amni 'l-'ām bi qismi 'l-'Azbakīja sanat 1940 [Zpráva o veřejné bezpečnosti ve čtvrti al-'Azbakīja z roku 1940]. al-Qāhira: Maṡba'atu 'l-ma'ārif bi Miṡr, 1941.

c) Dobové monografie

Acton, William. *Prostitution*. London: Macgibbon & Kee Ltd., 1968 [1857].

Adams, Jane. *A New Conscience and an Ancient Evil*. New York: The Macmillan Company, 1923.

Bloch, Ivan. *Sexual Life in England. Past and Present*. Royston: Oracle, 1996 [1938].

Džunajdí, Muḥammad Farīd. *al-Biġā' - Baḥt 'ilmī 'amalī* [Prostituce - Vědecký a praktický výzkum]. al-Qāhira: Maṭba'atu 'n-naṣr, 1934.

Faradž, Fachrī Mīchā'īl. *Taqrīr 'an intišāri 'l-biġā' wa 'l-amrāḍi 't-tanāsulīja bi 'l-quṭri 'l-miṣrī wa ba'ḍu 'ṭ-ṭuruq al-mumkin ittibā'uhā li muḥārabatihā* [Zpráva o šíření prostituce a pohlavních chorob na území Egypta a některé možné způsoby k jejich potlačení]. al-Qāhira: al-Maṭba'a 'l-ʿaṣrīja, 1924.

Fawcett, Millicent G. a Turner, E. M. *Josephine Butler. Her Work and Principles, and their Meaning for the Twentieth Century*. London: The Association for Moral & Social Hygiene, 1927.

Hall, Fred S. *Medical Certification for Marriage. An Account of the Administration of the Wisconsin Marriage Law as it Relates to the Venereal diseases*. New York: Russel Sage Foundation, 1925.

Parent-Duchâtelet, Alexandre Jean Baptiste. *De la prostitution dans la ville de Paris*. Paris: J. B. Baillière, 1836; 3. edice, Paris: J. B. Baillière, 1857.

Sanger, William W. *History of Prostitution: It's Extent, Causes, and Effects throughout the World*. New York: The American Medical Press, 1895.

d) Cestopisy, memoáry a jiná dobová beletrie

Balzac, Honoré de. *Lesk a bída kurtizán*. Přel. Miloslav Jirda. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957.

Burckhardt, John Lewis. *Arabic Proverbs; or the Manners and Customs of the Modern Egyptians, Illustrated from their Proverbial Sayings Current at Cairo*. London: B. Quaritch, 1972 [1830].

- Butler, Elizabeth. *From Sketch-Book and Diary*. London: Adam and Charles Black, 1909.
- Duff-Gordon, Lucie, Lady. *Letters from Egypt, 1863-1865*. London: Macmillan, 1865.
- Duff-Gordon, Lucie, Lady. *Letters from Egypt, 1862-1869*. London: Routledge and Kegan Paul, 1969.
- Hugo, Victor. *Bídníci*. Přel. Zdeňka Pavlousková, Praha: Odeon, 1975.
- Kusel, Selig de, baron. *Englishman's Recollections of Egypt, 1863 to 1887: With an epilogue dealing with the present time 1914. By Baron de Kusel (bey) sometime English controller-general of Egyptian customs, etc.; with thirty-two illustrations and a map*. London, New York: John Lane, 1915.
- Lane, Edward William. *Manners and Customs of the Modern Egyptians*. London: J.M. Dent & Sons, New York: E. P. Dutton & Co., 1954 [1842].
- Lane-Poole, Stanley. *Cairo. Sketches of its History, Monuments, and Social Life*. London: J. S. Virtue & Co., 1892.
- Leland, Charles Godfrey. *Egyptian Sketchbook*. London: Strahan & Co. and Trübner & Co, 1873.
- Maḥfūz, Nadžīb. *Bidāja wa nihāja* [Začátek a konec]. al-Qāhira: al-Haj'a 'l-miṣrīja 'l-āma li 'l-kitāb, Maktabatu 'l-'usra, 2000.
- Maḥfūz, Nadžīb. *Zuqāqu 'l-midaqq* [Ulička Midaqq]. al-Qāhira: al-Haj'a 'l-miṣrīja 'l-āma li 'l-kitāb, Maktabatu 'l-'usra, 2000.
- Maupassant, Guy de. *Salon paní Tellierové*. Přel. Otakar Šimek, Praha: nakl. Jos. R. Vilímek, 1925.

Maupassant, Guy de. *Kulička*. Přel. Luděk Kárl, Praha: Odeon, 1968.

Nerval, Gerard de. *The Women of Cairo. Scenes of Life in the Orient*. London: George Routledge & Sons, 1929 [1848].

Russel Pasha, Sir Thomas W. *Egyptian Service 1902-1946*. London: John Murray, Albemarle St. W., 1949.

St. John, James Augustus. *Egypt and Nubia, Their Scenery and their People. Being Incidents of History and Travel, From the Best and Most Recent Authorities, Including J. L. Burckhardt and Lord Lindsay*. London: Chapman and Hall, 1845.

Zola, Émile. *Nana*. Přel. Miroslav Jirda, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965.

e) Kroniky

al-Džabartī, °Abdurrahmān. °*Adžā'ibu 'l-'ā'ār fi 't-tarādžim wa 'l-achbār* [Podivuhodnosti starých památek v životopisech a zprávách]. al-Qāhira: Dāru 'ṭ-ṭibā' a bi Būlāq, 1880.

f) Encyklopedie

Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge. Chicago, London, Toronto: Encyclopaedia Britannica, 1950, vol. 18.

Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge. Chicago, London, Toronto, Geneva: William Benton, 1962, vol. 18.

Encyclopaedia Britannica. Chicago, London, Toronto, Geneva, Sydney, Tokyo, Manila, Johannesburg: William Benton, 1973, vol. 18.

The New Encyclopaedia Britannica. Chicago, Auckland, Geneva, London, Manila, Paris, Rome, Soul, Sydney, Tokyo, Toronto, 1985, vol. 9.

The Encyclopedia Americana. New York, Chicago, Washington: Americana Corporation, 1958, vol. 22.

Velký lékařský slovník. Praha: nakl. Maxdorf, edice Jesenius, 1999.

2. LITERATURA

Abdel Rahim, Dia el Din and Abdel Rahim Abdallah and Zeinab el-Gothamy (eds.). *Short Notes on Dermatology and Venereology*. Cairo: University Book Centre, 1984.

Abrams, Lynn. *Zrození moderní ženy. Evropa 1789-1918*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005.

°Adžwah, Muḥammad °Izzat. *Džarā'imu 'l-irḍ wa 'ifsādu 'l-'achlāq fī qānūn mukāfaḥati 'd-di'āra raqm 10 li sanat 1961 wa qānūni 'l-°uqūbāt: Dirāsa taḥlīlīja muzawwada bi 'aḥkām maḥkamati 'n-naqḍ wa muqārana fī ba'ḍi tašrī'āti 'd-duwali 'l-°arabīja* [Trestné činy spojené se ztrátou počestnosti a poškozování mravů v zákoně o boji s prostitucí č. 10 z 1961 a v trestním zákoně: analytická studie opatřená rozsudky Nejvyššího soudu, srovnání s legislativou některých arabských států]. al-'Iskandarīja: Dāru 'l-maṭbū'āti 'l-džāmi'īja, 1972.

°Alī, Sāmī Maḥmūd. *al-°Awāmilu 'š-šachsīja fī iḥtirāfi 'l-biḡā'* [Osobní faktory při provozování prostituce]. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'īja wa 'l-džinā'īja. 'A°mālu 'l-ḥalqa 'l-'ulā li mukāfaḥati 'l-džarīma li 'l-Džumhūrīja 'l-°arabīja 'l-muttaḥida. al-Qāhira, janājir, 1961.

Bakr, °Abdulwahhāb. *Mudžtama'u 'l-Qāhira 's-sirrī (1900-1951)* [Káhirská tajná společnost 1900-1951]. al-Qāhira: al-°Arabī li 'n-našr wa 't-tauzī', 2001.

- Baron, Beth. *The Women's Awakening in Egypt. Culture, Society, and the Press*. New Haven and London: Yale University Press, 1994.
- Barret-Ducrocq, Françoise. *Love in the Time of Victoria: Sexuality, Class, and Gender in Nineteenth-Century London*. London, New York: Verso, 1991.
- Becker-Rojczyk, Barbara und Claudia Burgsmüller, Gesine Meerwein, Elvira Niesner, Norma Ramil-Weiss, Heidi Thiemann. *Frauenhandel und Prostitutionstourismus. Eine Bestandsaufnahme zu Prostitutionstourismus, Heiratsvermittlung und Menschenhandel mit ausländischen Mädchen und Frauen*. München: Trickster Verl., 1990.
- Bellinger, Gerhard J. *Sexualita v náboženstvích světa*. Praha: Academia, 1998.
- Benjamin, Harry. *Prostitution and Morality. A definitive report on the prostitute in contemporary society and an analysis of the causes and effects of the suppression of prostitution*. New York: The Julian Press, Inc., 1964.
- Bernheimer, Charles. *Figures of Ill Repute. Representing Prostitution in Nineteenth-Century France*. Durham and London: Duke University Press, 1997.
- Bock, Gisela. *Ženy v evropských dějinách. Od středověku do současnosti*. Praha: nakl. Lidové noviny, 2007.
- Brandt, Allan M. *No Magic Bullet: A Social History of Venereal Disease in the United States Since 1880*. New York, Oxford: Oxford University Press, 1985.
- Bullough, Vern L. *The Subordinate Sex. A History of Attitudes toward Women*. Urbana, Chicago, London: University of Illinois Press, 1973.
- Buonaventura, Wendy. *Serpent of the Nile. Women and Dance in the Arab World*. London: Saqi Books, 1994.

- Corbin, Alain. *Women for Hire. Prostitution and Sexuality in France after 1850*. Massachusetts, London: Harvard University Press, 1990.
- Corbin, Alain. *Commercial Sexuality in Nineteenth-Century France: A System of Images and Regulations*. In: Catherine Gallagher and Thomas Laqueur. "The Making of the Modern Body. Sexuality and Society in the Nineteenth Century". Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 1987.
- Danielson, Virginia. *Female Singers in Cairo in the 1920s*. In: Nikki Keddie and Beth Baron (eds.). "Women in Middle Eastern History. Shifting Boundaries in Sex and Gender." New Haven and London: Yale University Press, 1991.
- Fahmy, Khaled. *Prostitution in Egypt in the Nineteenth Century*. In: Eugene Rogan (ed.). "Outside In. On the Margins of the Modern Middle East." London, New York: I. B. Tauris, 2002.
- Fahmy, Khaled. *Women, Medicine, and Power in Nineteenth-Century Egypt*. In: Lila Abu-Lughod. "Remaking Women. Feminism and Modernity in the Middle East." Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1998.
- Ferris, Paul. *Sex and the British. A Twentieth-Century History*. London: Michael Joseph, 1993.
- Fleck, Ludwig. *Genesis and Development of a Scientific Fact*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1979.
- Foucault, Michel. *The History of Sexuality*, vol. 1. New York: Pantheon Books, 1978.
- Gallagher, Nancy Elizabeth. *Egypt's Other Wars. Epidemics and Politics of Public Health*. Cairo: The American University in Cairo Press, 1993.

- Ġānim, °Abdullāh °Abdulġani. *al-Baġāġā wa 'l-biġā'*: *dirāsa sūsijūantrūbūlūdžġja* [Prostitutky a prostituce. Sociologicko-antropologická studie]. al-Iskandarġja: al-Maktabu 'l-džāmi'ī 'l-ħadīṡ, 1990.
- Gombár, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakl. Karolinum, 1999.
- Green, Brian. *A Particular Class of Woman: Class Struggles on the Prostitute Body, 1830-1900*. *Organdi Quarterly*, February 2001.
- Harsin, Jill. *Policing Prostitution in Nineteenth-Century Paris*. New Jersey: Princeton University Press, 1985.
- Harrison, Brian. *Pubs*. In: H. J. Dyos and Michael Wolff (eds.). "The Victorian City: Images and Realities." Vol. 1, London, Boston: Routledge & Kegan Paul, 1973.
- Ĥatāta, Muħammad Nijāzī. *Džarā'imu 'l-biġā' - Dirāsa muqārīna* [Zločiny prostituce - Srovnávací studie]. al-Qāhira: Dār wa Maṡābi'u 'š-ša'b, 1961.
- Ĥatāta, Muħammad Nijāzī. *al-Biġā' bajna 't-tanzīm wa 'l-'ilġā'* [Prostituce mezi reglementací a abolicí]. *Madžallatu 'l-'amni 'l-°ām*, al-madžalla 'l-°arabġja li °ulūmi 'š-šurṡa, al-°adad 1, 'abrīl, 1958.
- Ĥatāta, Muħammad Nijāzī. *al-Biġā' taħt sitāri 'l-fann* [Prostituce pod rouškou umění]. *Madžallatu 'l-'amni 'l-°ām*, al-madžalla 'l-°arabġja li °ulūmi 'š-šurṡa, al-°adad 7, 'uktūbar, 1959.
- Ĥatāta, Muħammad Nijāzī. *Bajtu 'l-biġā'* [Nevěstinec]. *Madžallatu 'l-'amni 'l-°ām*, al-madžalla 'l-°arabġja li °ulūmi 'š-šurṡa, al-°adad 16, janāġir, 1962.
- Ĥatāta, Muħammad Nijāzī. *Makānu 'l-muwāqa'ati 'l-džinsġja wa 'ahammġjatuħu fī taħdīdi 'l-mas'ūlġjati 'l-džinā'ġja* [Místo, ve kterém došlo k sexuálnímu napadení,

a význam tohoto místa při určení trestní zodpovědnosti]. Madžallatu 'l-'amni al-°am, al-madžalla 'l-°arabīja li °ulūmi 'š-šurṭa, al-°adad 4, janājir, 1959.

Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *Būlīsu 'l-ādāb...tārīchuhu wa 'amaluhu wa muqawwamātuhu*. [Mravnostní policie...její historie, činnost a zásluhy]. Madžallatu 'l-'amni 'l-°am, al-madžalla 'l-°arabīja li °ulūmi 'š-šurṭa, al-°adad 5, 'abrīl, 1959.

Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *Zāhiratu 'l-biġā' fī madīnati 'l-Qāhira* [Prostituce v Káhiře]. Madžallatu 'l-'amni 'l-°am, al-madžalla 'l-°arabīja li °ulūmi 'š-šurṭa, al-°adad 6, jūljū, 1959.

Ḥatāta, Muḥammad Nijāzī. *al-Biġā' fī 'l-wāqi' wa fī nazari 'l-qānūn* [Prostituce ve skutečnosti a podle zákona]. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūṭi 'l-idžtimā'īja wa 'l-džinā'īja. 'A°mālu 'l-ḥalqa 'l-'ulā li mukāfaḥati 'l-džarīma li 'l-Džumhūrīja 'l-°arabīja 'l-muttaḥida. al-Qāhira, janājir, 1961.

Hatem, Mervat. *Through Each Other's Eyes: Egyptian, Levantine-Egyptian, and European Women's Images of Themselves and of each Other (1862-1920)*. In: Women's Studies International Forum, Vol. 12, no. 2, 1989.

Herold, Christopher. *Bonaparte in Egypt*. London: H. Hamilton, 1962.

Hilāl, 'Imād. *al-Baġā'ā fī Miṣr. Dirāsa tārīchīja idžtimā'īja (1834-1949)* [Prostitutky v Egyptě. Historicko-sociologická studie]. al-Qāhira: al-°Arabī li 'n-našr wa 't-tauzī°, 2001.

'Ilām, Ḥasan. *al-'Awāmilu 'l-idžtimā'īja fī zāhirat iḥtirāfi 'l-biġā'* [Společenské faktory při provozování prostituce]. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūṭi 'l-idžtimā'īja wa 'l-džinā'īja. 'A°mālu 'l-ḥalqa 'l-'ulā li mukāfaḥati 'l-džarīma li 'l-Džumhūrīja 'l-°arabīja 'l-muttaḥida. al-Qāhira, janājir, 1961.

- Imber, Colin. *Zina in Ottoman Law*. Contribution a l'Histoire Economique et Social de l'Empire Ottoman, Louvain 1981, 59-92, repr. in C. Imber, *Studies in Ottoman History*, Istanbul 1996, 175-206.
- Kaḥḥāla, °Umar Riḍā. *az-Zinā' wa mukāfaḥatuhu* [Cizoložství a boj s tímto jevem]. al-Qāhira: Mu'assasatu 'r-risāla, 1977.
- Kāmil, °Iṣām. *Wadḥ' fī qalb Miṣr. Al-°āhira wa 'l-dḥāsūs* [Bolest v srdci Káhiry. Prostitutka a špión]. al-Qāhira: Dār kamāli 's-suwajs li 'n-našr wa 't-tauzi°, 1997.
- Kamāl, °Abdullāh. *al-Qawwādūn wa 's-sijāsa. Tārīchu 'l-biġā' fī niṣf qarn* [Kuplíři a politika. Dějiny prostituce v polovině století]. al-Qāhira: Dāru 'l-chajjāl, 1998.
- Kent, Susan Kingsley. *Sex and Suffrage in Britain 1860-1914*. Princeton: Princeton University Press, 1987.
- Kent, Susan Kingsley. *Gender and Power in Britain, 1640-1990*. London, New York: Routledge, 1999.
- Kneeland, George. *Commercialized Prostitution in New York City*. Montclair, New Jersey: Patterson Smith, 1969, [c 1913].
- Kuhnke, LaVerne. *Lives at Risk. Public Health in Nineteenth-Century Egypt*. Cairo: The American University in Cairo Press, 1992.
- Lenderová, Milena. *Chytila patrola aneb prostituce za Rakouska i republiky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakl. Karolinum, 2002.
- Longford, Elizabeth. *Eminent Victorian Women*. New York: Alfred A. Knopf, 1981.

- Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūṭi 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *al-Biġā' fi 'l-Qāhira. Maṣḥ idžtimā'ī wa dirāsa 'iklīnīkīja* [Prostituce v Káhiře. Sociologický výzkum a klinická studie]. al-Qāhira: Dār wa Maṭābi u 'š-ša'b, 1961.
- Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūṭi 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. *Baḥṭu 'l-biġā' fi 'l-Qāhira. Dirāsa 'iḥṣā'īja taḥlīlīja* [Výzkum prostituce v Káhiře. Statistická a analytická studie]. al-Qāhira, 1960.
- Mostyn, Trevor. *Egypt's Belle Epoque: Cairo 1869-1952*. London, New York: Quartet Books, 1989.
- Nicol, Claude and Ambrose King. *Venereal Diseases*. London: Baillière Tindall, 1975.
- Nieuwkerk, Karin van. *Changing Images and Shifting Identities. Female Performers in Egypt*. In: Sherifa Zuhur (ed.). "Images of Enchantment. Visual and Performing Arts of the Middle East." Cairo: The American University in Cairo Press, 1998.
- Nieuwkerk, Karin van. *Shifting Narratives on Marginality: Female Entertainers in Twentieth-Century Egypt*. In: Eugene Rogan (ed.). „Outside In. On the Margins of the Modern Middle East.” London, New York: I. B. Tauris, 2002.
- Nieuwkerk, Karin van. *“A Trade Like Any Other.” Female Singers and Dancers in Egypt*. Austin: University of Texas Press, 1995.
- Nord, Deborah Epstein. *Walking the Victorian Streets. Women, Representation, and the City*. Ithaca, London: Cornell University Press, 1995.
- Otis, Leah Lydia. *Prostitution in Medieval Society. The History of an Urban Institution in Languedoc*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1985.
- Panzac, Daniel. *The Population of Egypt in the Nineteenth Century*. In: Asian and African Studies, Vol. 21., no.1. (March 1987).

- ar-Ramādī, Džamāluddīn. *Džarā'imu 'l-biġā'* [Zločiny prostituce]. Madžallatu 'l-'amni 'l-ām, al-madžalla 'l-ārabija li 'ulūmi 'š-šurṭa, al-ādad 16, janājir, 1962.
- Raymond, André. *Cairo. City of History*. Cairo: The American University in Cairo Press, 2001.
- Rizk, Yunan Labib. *Back Roads*. Al-Ahram Weekly, 7-13 June, Issue No. 537, 2001.
- Rizk, Yunan Labib. *The Women Killers*. Al-Ahram Weekly, 17-23 June, Issue No. 434, 1999.
- Russel, Mona L. *Creating the New Woman. Consumerism, Education and National Identity, 1863-1922*. New York: Palgrave MacMillan, 2004.
- as-Sā'ātī, Ḥasan. *Muškilatu 'l-biġā'*. [Problém prostituce]. Manšūrātu 'l-markazi 'l-qaumī li 'l-buḥūti 'l-idžtimā'ija wa 'l-džinā'ija. 'A'mālu 'l-ḥalqa 'l-'ulā li mukāfahati 'l-džarīma li 'l-Džumhūrīja 'l-ārabija 'l-muttaḥida. al-Qāhira, janājir, 1961.
- Šafiq, Muḥammad. *al-Biġā' džarīma idžtimā'ija* [Prostituce je společenský zločin]. Madžallat kullijati 'd-dirāsati 'l-'uljā. al-Qāhira, al-ādad 2, janājir, 2000.
- Sattin, Anthony. *Lifting the Veil. British Society in Egypt 1768-1956*. London: J.M. Dent & Sons Ltd., 1988.
- Shaarawi, Huda. *Harem Years. The Memoirs of an Egyptian Feminist (1879-1924)*. Cairo: The American University in Cairo Press, 1998.
- Sonbol, Amira el Azhary. *The Creation of a Medical Profession in Egypt, 1800-1922*. New York: Syracuse University Press, 1991.

- Steegmuller, Francis. *Flaubert in Egypt: A Sensibility on Tour. A Narrative Drawn From Gustave Flaubert's Travel Notes & Letters*. Chicago: Academy Chicago Publishers, 1979.
- Tannahill, Reay. *Sex in History*. New York: Stein and Day, 1982.
- Tomiche, Nada. *The Situation of Egyptian Women in the First Half of the Nineteenth Century*. In: William R. Polk and Richard L. Chambers. „Beginnings of Modernization in the Middle East. The Nineteenth Century“. Chicago, London: The University of Chicago Press, 1968.
- Tucker, Judith. *Arab Women. Old Boundaries, New Frontiers*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1993.
- Trávníčková, Ivana. *Prostituce jako jedna z možných aktivit organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.
- Trudgill, Eric. *Madonnas and Magdalens: The Origins and Development of Victorian Sexual Attitudes*. New York: Holmes & Meier, 1976.
- Trudgill, Eric. *Prostitution and Paterfamilias*. In: H. J. Dyos and Michael Wolff (eds.). „The Victorian City: Images and Realities“, Vol. 2, London, Boston: Routledge & Kegan Paul, 1973.
- Trustram, Myna. *Prostitution and Venereal Disease*. In: „Women of the Regiment. Marriage and the Victorian Army“. London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press, 1984.
- Tucker, Judith. *Problems in the Historiography of Women in the Middle East: The Case of Nineteenth-Century Egypt*. In: International Journal of Middle East Studies, Vol. 15., no. 3 (August 1983).

- Tucker, Judith. *Decline of the Family Economy in Mid-Nineteenth-Century Egypt*. In: (ed.) Albert Hourani. „The Modern Middle East: A Reader“. London: Tauris & Co. Ltd. Publishers, 1993.
- Tucker, Judith. *Women in Nineteenth-Century Egypt*. New York, London, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press, 1985.
- Vicinus, Martha (ed.). *Suffer and Be Still. Women in the Victorian Age*. Bloomington and London: Indiana University Press, 1972.
- Waelti-Walter, Jennifer (ed.). *Feminisms of the Belle Epoque: A Historical and Literary Anthology*. Lincoln: University of Nebraska Press, 1994.
- Walkowitz, Judith R. *Prostitution and Victorian Society. Women, Class, and the State*. London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press, 1980.
- Winnifrieth, Tom. *Fallen Women in the Nineteenth-Century Novel*. New York: St. Martin's Press, 1994.

ABSTRAKT

Předkládaná disertační práce sleduje vývoj systému státní lékařské a policejní kontroly prostitutek, tzv. reglementace prostituce, která se zrodila na přelomu 18. a 19. století v osvícenské Francii a byla v průběhu 19. století přijata dalšími evropskými státy, jejichž prostřednictvím byla aplikována i v zemích s odlišným kulturním prostředím. Disertační práce mapuje cestu, kterou se systém státní kontroly prostituce vydal napříč evropskými státy, sleduje, jakým způsobem se z Francie dostal prostřednictvím Velké Británie až do Egypta, a zachycuje společenskou atmosféru, která zavádění regulace prostituce provázela.

První kapitola se zabývá vznikem systému reglementace ve Francii a sleduje jeho vývoj od postupného zavádění na počátku 19. století až do doby, kdy ve společnosti začala sílit kritika státem regulované prostituce. Druhá kapitola se věnuje Velké Británii, která zavedla regulační systém v šedesátých letech 19. století v několika britských přístavních a posádkových městech. Aplikování francouzského systému regulace prostituce ve Velké Británii však spustilo vlnu odporu ženských aktivistek, které na pozadí boje proti státem regulované prostituci zahájily kampaň proti izolaci ženské části společnosti. Přestože byla reglementace ve Velké Británii pod tlakem feministek a dalších zastánců zrušení státem kontrolované prostituce odstraněna již v osmdesátých letech 19. století, v Britý okupovaném Egyptě žádná opozice, která by byla schopná vzdorovat britské správě, neexistovala. Třetí kapitola se proto zabývá aplikací reglementace v Britý okupovaném Egyptě a sleduje specifický charakter aboličního hnutí, které se projevovalo v odlišném duchu než ve Velké Británii. Na rozdíl od britských feministek, které bojovaly za práva žen ponižovaných v nevěstincích, nemocnicích a policejních stanicích, v Egyptě vedly moralizační kampaň za zrušení státní kontroly prostituce a odstranění britské přítomnosti především náboženské a nacionalistické kruhy. Kritika reglementace prostituce se tak v Egyptě odehrávala spíše na pozadí nacionalistického boje proti nadvládě cizí moci, a proto nabyla na síle zejména ve dvacátých letech 20. století, kdy se stupňovala i protibritská nálada v celé egyptské společnosti.

ABSTRACT

The dissertation thesis examines the system of state regulated policing of prostitution based on police control and medical examination of prostitutes that originated in France at the turn of the 19th century and provided subsequently in the second half of the 19th century an inspiration for other European countries. Great Britain approached the French system of the so called reglementation of prostitution during the 1860s when the state regulation of prostitution was applied in several British garrison towns and ports. Afterwards in 1880s Great Britain applied the system of reglementation of prostitution also in occupied Egypt. The thesis traces the system of state regulation of prostitution from its birth in France, through its application in Great Britain and examines its progress to the final implementation in Egypt. It also portrays the atmosphere in the society that accompanied the application of reglementation in the above mentioned countries.

The first chapter examines the birth of the state regulated prostitution in France and follows its progress through the 19th century till the time when reglementation started to be challenged by an intensified antiregulationist campaign. The second chapter deals with the application of the French system on the British soil that stirred up the growing feminist movement calling for abolition of the regulatory system and for the elimination of women's isolation. Although the reglementation was abolished in Great Britain due to the harsh criticism as early as in 1880s, no similar opposition could emerge and form a powerful resistance movement in occupied Egypt at that time. The third and last chapter explores the application of reglementation of prostitution in occupied Egypt and examines the Egyptian abolitionist campaign that took a different course than in Great Britain. Unlike the British feminists who were fighting against the lack of legal rights granted to women and against the confinement of prostitutes behind the walls of brothels, the campaign against the state regulated prostitution in Egypt was headed by nationalist and religious authorities. The abolitionist campaign in Egypt was thus lead under more moralistic and antibritish slogans and grew stronger especially in the 1920s along with the growing nationalist movement.